

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ Μ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ: 02108013

Επιβλέπων:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΣΜΑΝΗΣ

Καθηγητής Φιλοσοφίας

Τομέας Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

Σχολή Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών

Αθήνα, Οκτώβριος 2016

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ Μ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

(ΑΡ. ΜΗΤΡΩΟΥ: 02108013)

Επιβλέπων: **ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΣΜΑΝΗΣ**
Καθηγητής Φιλοσοφίας
Τομέας Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Σχολή Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 14^η Οκτωβρίου, 2016.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΡΑΣΜΑΝΗΣ
Καθηγητής Φιλοσοφίας
Τομέας Ανθρωπιστικών και
Κοινωνικών Επιστημών
ΣΕΜΦΕ

ΑΡΑΓΕΩΡΓΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ
Επίκουρος Καθηγητής Φιλοσοφίας
Τομέας Ανθρωπιστικών και
Κοινωνικών Επιστημών
ΣΕΜΦΕ

ΜΑΡΜΑΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Αναπληρωτής Καθηγητής
Τομέας Βιομηχανικής Διοίκησης
και Επιχειρησιακής Έρευνας
Σχ. Μηχανολόγων Μηχ.

Αθήνα, Οκτώβριος 2016

Περιεχόμενα

1	Ευχαριστίες.....	11
2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
2.1	Πως διαβάζεται αυτή η εργασία.....	13
2.2	Τεχνικά σχόλια.....	13
3	ΦΑΙΔΡΟΣ.....	15
3.1	Εισαγωγή.....	15
3.2	Περιγραφή.....	15
3.3	Ο Διάλογος.....	16
3.3.1	Οι 3 Λόγοι (227-264e4).....	16
3.3.2	Η Διαίρεση (264e5-266c5).....	18
3.3.3	Υπόλοιπο διαλόγου (266c5-279c8).....	20
3.4	Η εφαρμογή της Διαίρεσης στον Φαίδρο.....	21
3.4.1	Εφαρμογή στον πρώτο λόγο.....	22
3.4.2	Εφαρμογή στην Παλινωδία.....	22
3.4.3	Συμπέρασμα.....	23
3.5	Η παλινωδία είναι επιχείρημα της θέσης του διαλόγου.....	24
3.6	Ζητήματα του Διαλόγου.....	25
3.7	Συμπεράσματα.....	27
4	ΣΟΦΙΣΤΗΣ.....	29
4.1	Εισαγωγή.....	29
4.2	Περιγραφή διαλόγου.....	30
4.3	Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ.....	31
4.3.1	Εισαγωγή του διαλόγου(216-219).....	31
4.3.2	Ασπαλιευτής (219a4 – 221c4).....	33
4.3.2.1	Περίληψη.....	39
4.3.3	Πρώτος Ορισμός (Θηρευτής) (221c5 - 223a11).....	42
4.3.3.1	Περίληψη.....	47
4.3.4	Δεύτερος Ορισμός (Έμπορος) (223b8 – 224d4).....	50

4.3.4.1 Περίληψη.....	54
4.3.5 Τρίτος – Τέταρτος ορισμός (Κάπηλος – Αυτοπώλης) (224d5 – 224e4) 56	
4.3.6 Πέμπτος Ορισμός (Αθλητής περί λόγους αγωνιστικής) (224e5 – 226a5) 57	
4.3.6.1 Περίληψη.....	63
4.3.7 Έκτος Ορισμός (Γενναία Σοφιστική) (226b4 – 231b9).....	63
4.3.7.1 Περίληψη.....	71
4.3.8 Απορία του Θεαίτητου (231b10-234b)	72
4.3.9 Η μιμητική τέχνη (234b-236c5)	73
4.3.10 Το «μη ον» (236d-264d3).....	74
4.3.11 Ο τελικός ορισμός του Σοφιστή(264d-268d5)	78
4.3.11.1 Ο ορισμός.....	81
5 ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ.....	82
5.1 Εισαγωγή.....	82
5.2 Περιγραφή	83
5.3 Ο Διάλογος	86
5.3.1 Ο πρώτος ορισμός (257-2687)	86
5.3.1.1 Το πρώτο μάθημα (262a-265a).....	88
5.3.1.1.1 Σχέση είδους μέρους.....	88
5.3.1.1.2 Εξήγηση πρώτου λάθους.....	94
5.3.2 Ο Μύθος (268e8-274e4).....	94
5.3.3 Παράδειγμα (277a3-279a7).....	95
5.3.4 Υφαντική (277a4-283a9).....	95
5.3.4.1 Πρώτος ορισμός.....	95
5.3.4.2 Οικίες τέχνες.....	97
5.3.4.3 Περιγραφή της ουσίας της υφαντικής.....	98
5.3.5 Δεύτερο μάθημα (283b-287b2).....	100
5.3.5.1 Το μήκος των ερευνών	100
5.3.5.2 Είδη μέτρησης	101
5.3.5.3 Διαλεκτική έρευνα.....	101

5.3.5.4	Σωστό μήκος ερευνών	102
5.3.6	Εφαρμογή του παραδείγματος της ύφανσης στον πολιτικό (287b3-311c9) 102	
5.3.6.1	Διαίρεση <i>κατά μέλη</i>	102
5.3.6.2	Οικίες τέχνες.....	102
5.3.6.3	Τα πολιτεύματα	103
5.3.6.4	Περιγραφή της ουσίας.....	106
6	Κριτικός έλεγχος της Διαίρεσης	109
6.1	Τι είναι η Διαίρεση;	109
6.2	Ταυτίζει ο Πλάτωνας την Διαίρεση με την διαλεκτική;	110
6.3	Η Διαίρεση στον Σοφιστή.....	111
6.3.1	Μια ματιά στις διαιρέσεις	112
6.3.1.1	Κανόνες Ταξινόμησης	112
6.3.1.1.1	Διεσπαρμένα είδη στην ιεραρχία.....	112
6.3.1.1.2	Μεταβατικότητα	112
6.3.1.1.3	Αλληλεκαλυπτόμενα γένη.....	112
6.3.1.1.4	Ιεράρχηση ειδών	113
6.3.1.1.5	Το πρόβλημα.....	113
6.3.1.1.6	..... Οι Διαιρέσεις του <i>Σοφιστή</i> δεν ακολουθούν κανόνες ταξινόμησης	113
6.3.1.1.6.1	Διεσπαρμένα είδη	113
6.3.1.1.6.2	Ιεράρχηση.....	114
6.3.1.1.6.3	Είδη του ορισμού.	114
6.3.1.1.6.4	Αναλύσεις της Μεθοδολογίας της Διαίρεσης	115
6.3.1.1.6.5	Ο Ξένος δεν χρησιμοποιεί τα ίδια είδη.....	116
6.3.1.1.6.6	Αναντιστοιχία ονομάτων στις διαιρέσεις	117
6.3.2	Η Διαίρεση στο σύνολο του Σοφιστή	117
6.3.2.1	Ορίζεται ο σοφιστής και Πόσες φορές;	118
6.3.2.2	Οι πρώτοι ορισμοί καταλήγουν σε είδη του σοφιστή.....	119
6.3.2.3	Υπάρχουν λάθη στις διαιρέσεις των πρώτων ορισμών;	120
6.3.2.4	Οι διαιρέσεις ήταν στοχευμένες στο αποτέλεσμα.	120

6.3.2.5	Η ανάπτυξη του διαλόγου είναι μια Συναγωγή.....	121
6.3.2.6	Η Διαίρεση είναι έρευνα.....	121
6.3.2.7	Η <i>διχοτομική</i> Διαίρεση αφορά την διαδικασία της Συναγωγής.	122
6.3.2.7.1	Ο ορισμός προέρχεται από Συναγωγή.....	122
6.3.3	Διαίρεση κατ' άρθρα – <i>Πολιτικός</i>	123
6.3.3.1	Πολιτικός.....	123
6.3.3.1.1	Η Διαίρεση <i>κατ' άρθρα</i> μελέτη της πολιτικής φύσης.....	124
6.3.4	Διαίρεση κατ' άρθρα.....	124
6.3.4.1	Τίμαιος.....	126
6.3.4.2	Ονόματα.....	127
6.3.4.3	Ο ορισμός του Πολιτικού από <i>διχοτομική Διαίρεση</i>	127
6.3.5	Σχολιαστές της Διαίρεσης.....	128
6.3.6	Η πλατωνική Διαίρεση.....	132
6.3.6.1	Πως συμπλέκονται τα γένη.....	132
6.3.6.2	Η Διαίρεση ως μελέτη των γενών.....	132
6.3.6.3	Η ύφανση ως <i>Διαλεκτική</i>	133
6.3.6.4	Σοφιστής – φιλόσοφος.....	133
7	Βιβλιογραφία.....	135

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1: Παρουσίαση της Διαίρεσης όπως περιγράφεται από τον Σωκράτη.....	21
Σχήμα 2 Η Διαίρεση στον πρώτο λόγο.....	22
Σχήμα 3: Η Διαίρεση στους λόγους του Σωκράτη.....	24
Σχήμα 4: Η διαίρεση του Ασπαλιευτή.....	39
Σχήμα 5: Ο ορισμός του Ασπαλιευτή.....	41
Σχήμα 6: Οι διαιρέσεις μέχρι την πεζοθηρική.....	43
Σχήμα 7: Η διαίρεση της Πιθανουργικής.....	46
Σχήμα 8: Η πρώτη διαίρεση του σοφιστή.....	47
Σχήμα 9: Ο α' ορισμός του σοφιστή από τις διαιρέσεις (αριστερά) και ο ορισμός από την περίληψη του Ξένου (δεξιά).....	49
Σχήμα 10: Οι διαφορές στα λόγια του Ξένου για την διαίρεσης 2.c.....	51
Σχήμα 11: Η β' διαίρεση του σοφιστή.....	54
Σχήμα 12: Ο β' ορισμός του σοφιστή από τις διαιρέσεις (αριστερά) και ο ορισμός από την περίληψη του Ξένου (δεξιά).....	55
Σχήμα 13: Ο γ' και δ' ορισμός του σοφιστή από τον Ξένο.....	57
Σχήμα 14: Η αρχή της πέμπτης διαίρεσης του σοφιστή.....	59
Σχήμα 15: Η διαίρεση του αμφισβητικού γένους.....	60
Σχήμα 16: Η ε' διαίρεση του Σοφιστή.....	62
Σχήμα 17: Ο πέμπτος ορισμός του σοφιστή.....	63
Σχήμα 18: Η Διακριτική Τέχνη ως μέρος της Οικωτικής.....	66
Σχήμα 19: Η Οικωτική Τέχνη ως μέρος της Διακριτικής.....	66
Σχήμα 20: Η έκτη διαίρεση του σοφιστή.....	70
Σχήμα 21: Ο έκτος ορισμός του σοφιστή.....	71
Σχήμα 22: Κάθετη και οριζόντια διαίρεση της ποιητικής τέχνης.....	79
Σχήμα 23: Η τελική διαίρεση και ορισμός του σοφιστή.....	81
Σχήμα 24: Η Διχοτόμηση της επιστήμης μέχρι της αγelaiοτροφία.....	88

Σχήμα 25: Η Διχοτόμηση των αγελαίων ζώων μέχρι των άνθρωπο	90
Σχήμα 26: Εναλλακτική διχοτόμηση των αγελαίων μέχρι τον άνθρωπο	92
Σχήμα 27: Ο πρώτος αποτυχημένος ορισμός του πολιτικού	93
Σχήμα 28: Η διαίρεση της μάλλινης υφαντικής	97
Σχήμα 29: Η διαίρεση κατά μέλη των οικείων τεχνών της υφαντικής .	98
Σχήμα 30: Ορισμός της υφαντικής με διχοτόμηση	100
Σχήμα 31: Η διαίρεση των πολιτευμάτων.....	104
Σχήμα 32: Η διαίρεση κατά μέλη των τεχνών της πόλης.....	106
Σχήμα 33: Ο ορισμός της Πολιτικής με διχοτόμηση	108

1 Ευχαριστίες

Στην αρχή αυτής της εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, τη σχολή των Μηχανολόγων Μηχανικών και ιδιαίτερα τον καθηγητή μου κ. Βασίλη Καρασμάνη για την ευκαιρία που μου έδωσαν να ασχοληθώ στο πλαίσιο μιας διπλωματικής εργασίας με ένα τόσο ενδιαφέρον και διαφορετικό θέμα όπως αυτό της φιλοσοφίας του Πλάτωνα. Ιδιαίτερες ευχαριστίες επίσης θέλω να δώσω στο Θανάση Γκατζάρα για τις συνεχείς συμβουλές και βοήθεια που μου πρόσφερε κατά την διάρκεια αυτή της εργασίας. Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου, που υπήρξε πάντα το στήριγμα σε όποιον δρόμο της ζωής μου και αν βρέθηκα και φυσικά όλους του κοντινούς μου ανθρώπους που χωρίς αυτούς ότι και αν συζητούμε τελικά δεν θα είχε νόημα.

2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η μελέτη της μεθόδου της πλατωνική Διαίρεσης. Η Διαίρεση είναι μια μέθοδος ορισμού, που εμφανίζεται στην ύστερη πλατωνική συγγραφική περίοδο και πιο συγκεκριμένα στους διαλόγους *Φαίδρος*, *Σοφιστής*, *Πολιτικός*. Η εργασία αυτή προσπαθεί να εξακριβώσει πως αντιλαμβάνονταν ο Πλάτων την μέθοδο αυτή μέσω της ερμηνείας των τριών αυτών διαλόγων.

Οι διάλογοι είναι γραμμένοι στην αρχαία Ελληνική γλώσσα. Υπάρχουν άπειρες μεταφράσεις και στα νέα Ελληνικά και σε άλλες γλώσσες αυτών των διαλόγων. Η εργασία δεν σκοπεύει να αποδώσει τον τρόπο με τον οποίο ο Πλάτωνας περιγράφει την μέθοδο της Διαίρεσης, αλλά να καταγράψει την μέθοδο αυτή στο πλαίσιο της ερμηνείας των διαλόγων.

Όπως μπορεί να έχει διαπιστώσει οποιοσδήποτε έχει ασχοληθεί με το να μάθει μια ξένη γλώσσα, η γνώση της γλώσσας και μόνο δεν είναι αρκετή για την σωστή επικοινωνία. Το να μπορέσει να επικοινωνήσει κανείς σε μια γλώσσα απαιτεί να κατανοεί το πολιτισμικό και κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο η γλώσσα αυτή διαμορφώθηκε. Ο τρόπος για παράδειγμα με τον οποίο κάποιος δεν θα είναι προσβλητικός στις ασιατικές χώρες, ή ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον χρόνο στις αραβικές χώρες καταδεικνύει γιατί πέρα από την γνώση της γλώσσας απαιτείται και κατανόηση του χώρου στον οποίο αυτή χρησιμοποιείται.

Αυτή την προσέγγιση θα ακολουθήσει και η εργασία αυτή όσο αναφορά την ερμηνεία ενός αρχαιοελληνικού φιλοσοφικού κειμένου. Θα προσπαθήσει να αποδώσει τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει ο Πλάτωνας την μέθοδο του στο πλαίσιο της κατανόησης της πλατωνικής φιλοσοφίας, της αρχαίας φιλοσοφίας, των προσώπων τα οποία την αντιπροσωπεύουν και του ιστορικού και κοινωνικού χρόνου στον οποίο η φιλοσοφία αυτή αναπτύχθηκε.

Κατά την διάρκεια της εργασίας ελπίζω ότι όποιος μου κάνει την τιμή να ασχοληθεί με αυτό το κείμενο θα βρεθεί σε ένα ταξίδι στο οποίο θα ανακαλύψει πτυχές από την αρχαία φιλοσοφία όπως αυτή διαμορφώνεται σε πρόσωπα, τις απόψεις τους, την ιστορία της αρχαίας Αθήνας και πτυχές από την σκέψη του Πλάτωνα και φυσικά τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο είχε την ικανότητα να αποδώσει αυτήν την τόσο πλούσια φιλοσοφική σκέψη. Μέσα από διαλόγους που δεν αρκούνται μόνο στην καταγραφή των φιλοσοφικών προβλημάτων, αλλά εξοπλίζουν την απόδοση της φιλοσοφικής απόδοσης με τον τρόπο με τον οποίο δομούνται, την σκηνοθεσία τους και τον φιλολογικό τους πλούτο.

Αυτή η εργασία επιδιώκει να δείξει ότι η Διαίρεση είναι ένας τρόπος σκέψης. Μια διαδικασία που οδηγεί την σκέψη στο να βλέπει την ανομοιότητα και την ομοιότητα στα πράγματα. Θα προσπαθήσουμε να δείξουμε πως ο Πλάτωνας παρουσιάζει την μέθοδο αυτή όχι ως ένα αναλυτικό εργαλείο ορισμών, αλλά ως μια μέθοδο η οποία βασιζόμενη

στην ικανότητα της σκέψης να διακρίνει ομοιότητες και διαφορές, οδηγεί τον φιλόσοφο στον σωστό ορισμό.

Έχοντας ως δεδομένο πως για τον Πλάτωνα ο σωστός ορισμός μίας οντότητας είναι εκείνο το στοιχείο που αναγκάζει μία οντότητα να είναι η οντότητα αυτή, θα δείξουμε πως ο Πλάτωνας στους διαλόγους *Σοφιστής* και *Πολιτικός* προσπαθεί να εξηγήσει ότι το να σκέφτεται κανείς με τον τρόπο της ομοιότητας και της διαφοράς θα τον οδηγήσει να τελικά να δει την μία και αυτή ομοιότητα που χαρακτηρίζει μοναδικά την οντότητα, θα τον οδηγήσει στον ορισμό της.

Αφού αναπτύξουμε αναλυτικά τους 3 διαλόγους δίνοντας έμφαση στα σημεία όπου θεωρούμε ότι αναδεικνύουν το θέμα της Διαιρέσης, και λιγότερο στα υπόλοιπα, θα προσπαθήσουμε στα συμπεράσματα να αποδείξουμε πως η ανάλυση αυτή εξηγεί την ερμηνεία σύμφωνα με την οποία στον *Φαίδρο* περιγράφεται η μέθοδος της Διαιρέσης αποτελούμενη από δυο διαδικασίες την συναγωγή που ταυτίζεται με το να σκεφτόμαστε με ομοιότητες και της διαίρεση κατά μέλη που ταυτίζεται με το να σκεφτόμαστε με διαφορές καθώς και ότι ο *Σοφιστής* διδάσκει το πώς το να σκέφτεται κανείς με την ομοιότητα οδηγείται στον ορισμό, ενώ ο *Πολιτικός* με την διαφορά.

2.1 Πως διαβάζεται αυτή η εργασία

Η εργασία αυτή διαρθρώνεται ως εξής, στα κεφάλαια 3,4 και 5 αποτυπώνεται η προσωπική μου ανάγνωση των διαλόγων *Φαίδρος*, *Σοφιστής* και *Πολιτικός*. Η ανάγνωση αυτή αποτελεί την βάση για την μετέπειτα συζήτηση του κεφαλαίου 6, όπου συζητείται η μέθοδος της Διαιρέσης όπως αναπτύχθηκε σε αυτούς τους διαλόγους και όλα τα επιμέρους θέματα που αναπτύσσονται από τον Πλάτωνα και κρίθηκε αναγκαίο να μελετηθούν για την πληρότητα της ανάλυσης της Διαιρέσης.

2.2 Τεχνικά σχόλια

Η αναφορά σε στοιχεία Πλατωνικού κειμένου ακολουθεί την *σελιδοποίηση Στεφάνου*. Η σελιδοποίηση Στεφάνου είναι ένα σύστημα αναφοράς και οργάνωσης που χρησιμοποιείται στις σύγχρονες εκδόσεις και μεταφράσεις του Πλάτωνα (και λιγότερο ως γνωστόν του Πλούταρχου) με βάση την έκδοση 1578 άπαντα του Πλάτωνα σε μετάφραση του Serranus Jean και δημοσιεύθηκαν από Henricus Stephanus (Henri Estienne) στη Γενεύη. Τα έργα του Πλάτωνα (και Πλουτάρχου) χωρίζονται σε αριθμούς, και κάθε αριθμός διαιρείται σε ίσα τμήματα: a, b, c, d, και e.

Στη συνέχεια του κειμένου η χρήση του κεφαλαίου πρώτου γράμματος και πλαγίας γραφής (*Italics*) σημαίνει την αναφορά σε συγκεκριμένο Διάλογο, έτσι για παράδειγμα η

γραφή «Φαίδρος» αναφέρεται στον διάλογο ενώ η γραφή «Φαίδρος» αναφέρεται στο πρόσωπο του Φαίδρου, αντίστοιχα σαν «Σοφιστής» αναφέρεται ο σχετικός διάλογος του Πλάτωνα ενώ σαν «σοφιστής» αναφέρεται το άτομο που έχει την ιδιότητα του σοφιστή.

Κατά την διάρκεια της εργασίας η χρήση της λέξης Διαίρεσης με κεφαλαίο Δ θα αναφέρεται στην μέθοδο της Διαίρεσης, ενώ διαίρεση με δ μικρό είναι η γενική έννοια της διαίρεσης όπως χρησιμοποιείται στην γλώσσα.

Για τις μεταφράσεις των κειμένων χρησιμοποιήθηκαν οι παρακάτω μεταφράσεις:

Φαίδρος: (Σκουτερόπουλος, 2015)

Σοφιστής: (Γληνός, 1940)

Πολιτικός: (Χριστοδούλου, 2003)

Παράλληλα χρήσιμη για την εργασία ήταν οι μεταφράσεις των Πλατωνικών κειμένων που βρίσκονται στην ηλεκτρονική βιβλιοθήκη Perseus του Πανεπιστημίου Tufts (Perseus Digital Library, n.d.).

3 ΦΑΙΔΡΟΣ

3.1 Εισαγωγή

Για τη μελέτη της φιλοσοφικής μεθόδου της πλατωνικής Διαίρεσης, ένας από τους πρώτους σταθμούς έρευνας είναι ο Πλατωνικός διάλογος *Φαίδρος*. Η Διαίρεση είναι μια μέθοδος φιλοσοφικής έρευνας η οποία έχει κεντρικό ρόλο στην πλατωνική σκέψη και την αρχαία Ελληνική φιλοσοφία. Ειδικότερα στους διαλόγους *Φαίδρος*, *Σοφιστής*, *Πολιτικός* και *Φίληβος*, που τοποθετούνται στην ύστερη πλατωνική συγγραφική περίοδο, αναπτύσσεται αναλυτικότερα. Στους διαλόγους *Πολιτικός* και *Σοφιστής* η Διαίρεση εμφανίζεται ως βασικό εργαλείο απόδοσης ορισμών και αποχτά κύριο ρόλο στην ανάπτυξη των διαλόγων. Στο *Φαίδρο*, που θεωρείται διάλογος που συνδέει τη δεύτερη με την τρίτη και ύστερη περίοδο Πλατωνικών διαλόγων υπάρχει μια πρώτη αναφορά στην μέθοδο της Διαίρεσης.

Ο *Φαίδρος* είναι ένας πλατωνικός διάλογος κριτική στην πρακτική της ρητορικής δραστηριότητας. Στην Αθήνα του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα, σε μια κοινωνία όπου η πολιτική δύναμη βρίσκονταν στην εκκλησία του δήμου και η δικαιοσύνη απονέμονταν από μεγάλα λαϊκά δικαστήρια, η ρητορική ικανότητα ήταν απαραίτητος όρος ανάδειξης και πολιτικής επιτυχίας. Η ρητορική συνεπώς έχει καταστεί αντικείμενο θεωρητικής εξέτασης και διδασκαλίας. Απέναντι στην τέχνη της ρητορικής που χρησιμοποιείται για να πείσει και να κατευθύνει, τους δάσκαλους ρητορικής και τους λογογράφους της εποχής, μερικούς από τους οποίους αναφέρει ονομαστικά, ο Πλάτων προτάσσει την αληθινή επιστήμη, τη φιλοσοφία και την πλατωνική διαλεκτική.

3.2 Περιγραφή

Ο διάλογος αποτελείται από δύο μέρη. Στο πρώτο βρίσκονται 3 λόγοι με θέμα τον έρωτα. Ένας λόγος του Λυσία και 2 λόγοι απάντηση του Σωκράτη σε αυτόν ο πρώτος αρνητικός για τον έρωτα και ο δεύτερος που παλινωδεί υπέρ του έρωτα.

Στο δεύτερο μέρος έχοντας για αναφορά τους λόγους του πρώτου μέρους γίνεται μία συζήτηση όπου αναπτύσσεται η θέση του Πλάτωνα για την σχέση της ρητορικής με την φιλοσοφία και παράλληλα η αξία του προφορικού διαλόγου σε σχέση με τον γραπτό λόγο. Ο Πλάτωνας υποστηρίζει πως χωρίς τη φιλοσοφία δεν μπορεί κάποιος να αναγνωρίσει τη φύση των πραγμάτων. Συνεπώς δεν είναι ικανός να διακρίνει με ποιον τρόπο πρέπει να μιλήσει κατάλληλα στο πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται. Ο πραγματικός φιλόσοφος όμως δεν αναλώνεται με το να πείθει άλλους για πράγματα πέρα της αλήθειας. Συνεπώς για τον Πλάτωνα η αληθινή τέχνη της ρητορικής, είναι δεμένη με τη φιλοσοφική σκέψη και την αναζήτηση της αλήθειας.

Στον *Φαίδρο* ο Πλάτωνας αναλύοντας την σχέση της ρητορικής με την φιλοσοφία αναδεικνύει στοιχεία σχετικά με την Διαίρεση. Το πρώτο είναι το φιλοσοφικό στοιχείο που διαμορφώνει το ρητορικό λόγο. Είναι το στοιχείο που λείπει από έναν ρητορικό λόγο

ο οποίος είναι άτεχνος και στον οποίο δεν ξεκαθαρίζεται η αμφισημία των εννοιών. Το δεύτερο ταυτίζεται με την ικανότητα του ρήτορα να αναγνωρίσει τα είδη της ψυχής του συνομιλητή του χωρίς το οποίο δεν μπορεί να του μιλήσει κατάλληλα. Το τρίτο όπως θα δούμε αφορά μια από τις δύο διαδικασίες της Διαίρεσης την Συναγωγή και την πλατωνική θεωρία της ανάμνησης. Η ικανότητα του ανθρώπινου νου να συνάγει τα αντικείμενα της αντίληψης του σε γενικές έννοιες ταυτίζεται με την συναγωγή. Η ιδιότητα του φιλοσόφου είναι το να αναγνωρίζει γενικές έννοιες σύμφωνα με την πλατωνική θεωρία της ανάμνησης των ιδεών. Τελικά η σωστή εφαρμογή της μεθόδου της Διαίρεσης εμφανίζεται με αυτόν τον τρόπο να συνδέεται άμεσα με την φιλοσοφία.

Ο διάλογος αυτός δεν στηρίζει την απόδειξη των θέσεων του πλήρως στη λογική ανάλυση. Ένα μεγάλο κομμάτι του βασίζεται στον μύθο. Είναι μια χαλαρή συζήτηση δύο φίλων που θέλουν να περάσουν τη ζέστη του μεσημεριού σε ένα δροσερό μέρος κουβεντιάζοντας.

3.3 Ο Διάλογος

3.3.1 Οι 3 Λόγοι (227-264e4)

Η σκηνή του διαλόγου ξεκινάει με την τυχαία συνάντηση του Φαίδρου με τον Σωκράτη έξω από τα τείχη της πόλης. Ο Φαίδρος διαβάζει στο Σωκράτη ένα λόγο γραμμένο από τον Λυσία¹. Στον λόγο² αυτό ο Λυσίας υποστηρίζει πως ο ερώμενος³ δεν πρέπει να ενδίδει

1 Ο Λυσίας έχει γράψει και ένα λόγο για την απολογία του Σωκράτη. Ο Λυσίας (Αρχαία Αθήνα, 459 π.Χ./445 π.Χ. - περ. 380 π.Χ.) υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους ρήτορες της αρχαιότητας. Γεννήθηκε το 459 π.Χ. στην Αθήνα. Ο Σωκράτης στην δίκη του αρνήθηκε να δεχθεί να διαβάσει το νομικά άρτια συντεταγμένο κείμενο από τον λογογράφο Λυσία, μάλλον το 399 π.Χ. Ο Λυσίας ετοίμασε αυτό το κείμενο ειδικά για τον Σωκράτη. Η αναφορά στο κείμενο είναι στον Λυσία και στον πατέρα του τον Κέφαλο. Η αναφορά αυτή ανακαλεί στην μνήμη την εισαγωγική σκηνή της *Πολιτείας*, 328b4 που διαδραματίζεται στο σπίτι τους στον Πειραιά. Ο Κέφαλος, ένας ευκατάστατος μέτοικος από τις Συρακούσες είχε στην Αθήνα εργοστάσιο κατασκευής πολεμικών ασπίδων. Οι τρεις γιοί του, ο γνωστός ρήτορας Λυσίας, ο Πολέμαρχος και ο Ευθύδημος, συμπαθούσαν τους δημοκρατικούς. Ο Πολέμαρχος θανατώθηκε από τους τριάκοντα Τυράννους στο σύντομο διάστημα της εξουσίας του μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο.

2 Είναι δύσκολο να απαντηθεί με βεβαιότητα το ερώτημα αν πρόκειται για γνήσιο λόγο του Λυσία ή για Πλατωνική παρωδία του ύφους του. Αυτό το τελευταίο φαίνεται πιθανότερο και δεν είναι ξένο προς την πρακτική του Πλάτωνα, όπως την ξέρουμε από τον *Πρωταγόρα* (320c8-328d2) και το *Συμπόσιο* (203b1-213c3). Σχετικά με την φύση και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα αυτής της παρωδίας ο Σκουτερόπουλος σημειώνει ότι σε τέτοιου είδους ρητορικά επιδεικτικά κείμενα υποστηρίζονταν παράδοξες θέσεις ώστε να φανεί η ικανότητα του ρήτορα στον χειρισμό και την υποστήριξη δύσκολων θέσεων (Σκουτερόπουλος, 2015). Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου επιδεικτικού λόγου είναι το *Ελένης εγκώμιον* του Γοργία (Dk82b11).

3 Ερώμενος και εραστής αναφέρονται στον τύπο ερωτικής σχέσης μεταξύ ενός ώριμου άνδρα και ενός νεαρού στην αρχαία Ελλάδα. Στον Ελλαδικό χώρο ο παιδεραστικό έρωτας είχε μια λειτουργία μύησης του

στον έρωτα του εραστή. Ο λόγος, γραμμένος μάλλον για να αποπλανήσει τον νεαρό Φαίδρο, υποστηρίζει ότι κανείς δεν πρέπει να ενδίδει στον έρωτα και να στρέφεται προς κάποιον που δεν κατέχεται από έρωτα. Ο λόγος μάλιστα ξεκινάει υποστηρίζοντας πως ο Λυσίας είναι ο κατάλληλος να μιλήσει για αυτό το θέμα από την στιγμή που δεν είναι ο ίδιος εραστής (227a-234c6).

Σύμφωνα με το Φαίδρο αυτός είναι ο τελειότερος και πιο ολοκληρωμένος λόγος που μπορεί να ειπωθεί για το θέμα αυτό. Ο Σωκράτης δεν πείθεται από αυτό παρόλο που ο λόγος του Λυσία ήταν σπουδαίος κυρίως ως προς την **μορφή**. Παρότι όμως για το θέμα αυτό δεν γνωρίζει, κάπου έχει ακούσει κι άλλα. Θα προσπαθήσει λοιπόν να πει και αυτός έναν καλύτερο, έχοντας ως βάση πως ο έρωτας είναι αρνητικός για τον εραστή και τον ερώμενο (234c7-237a6).

Υποστηρίζει αρχικά ο Σωκράτης ότι ο έρωτας είναι ένα είδος επιθυμίας (237b9-238c5) Αποδεικνύει τα αρνητικά που επιφέρει ο έρωτας ως αποτέλεσμα στον άνθρωπο που οδηγείται από την επιθυμία και όχι την λογική. Με αυτόν τον τρόπο καταλήγει σε συμπέρασμα κοινό με αυτό που είχε καταλήξει ο Λυσίας. Ότι δηλαδή καλύτερα κάποιος να μην ενδίδει στον έρωτα του εραστή (238c5-241d1).

Όμως και ενώ είναι έτοιμος να φύγει, το δαιμόνιο⁴ προειδοποιεί το Σωκράτη πως έχει διαπράξει ύβρη. Μίλησε πολύ άσχημα για το θεό έρωτα. Φοβάται συνεπώς μήπως τιμωρηθεί και αυτός, όπως και ο ποιητής⁵ για τα αρνητικά λόγια στο θεό έρωτα. Πρέπει με κάποιο τρόπο να επανορθώσει για την ύβρη του. Γι' αυτό ανασκευάζει τα λόγια του, συνθέτοντας έναν άλλο, τον δεύτερο λόγο, μια **παλινωδία** που επαινεί τον έρωτα (241d2-243e8).

Ο Σωκράτης στο δεύτερο λόγο του υποστηρίζει, πως ο έρωτας είναι ένα είδος μανίας που τη στέλνουν οι θεοί στον άνθρωπο. Πλάθει έναν μύθο στον οποίο περιγράφει την φύση της ψυχής. Ο μύθος υποστηρίζει πως έξω από τα δεσμά του ανθρώπινου σώματος έχοντας φτερά η ψυχή μπορεί να κινείται ελεύθερα στο θόλο του ουρανού μαζί με τους θεούς. Ο εραστής και ο ερώμενος μέσω του έρωτα έρχονται πιο κοντά στην **ανάμνηση** της ιδέας της αληθινής ομορφιάς. Με αυτόν τον τρόπο οι ψυχές των σώφρονων ανθρώπων επαναφέρουν πιο εύκολα τη ψυχή τους σε μια ανώτερη κατάσταση. Η ψυχή

νεαρού στην κοινωνία των πολεμιστών. Στην αριστοκρατική Αθήνα η σχέση αυτή πια είχε ένα καθοδηγητικό χαρακτήρα του νεαρού ερωμένου από τον ώριμο άνδρα εραστή (Σκουτερόπουλος, 2015).

4 Το δαιμονικό σημάδι, στο οποίο συχνά αναφέρονται οι πλατωνικοί διάλογοι, περιγράφεται από τον ίδιο τον Σωκράτη στην *Απολογία*, 318d2. Η φύση του δεν είναι δυνατόν να διευκρινιστεί με βεβαιότητα, πάντως ο πλατωνικός Σωκράτης παίρνει πάντοτε στα σοβαρά τούτη την απευθείας σχέση του με το υπερβατικό (Σκουτερόπουλος, 2015).

5 Το χωρίο αποτελεί την παλαιότατη ερμηνεία για το ότι και του Όμηρου η τυφλότητα λογίζονταν ως τιμωρία. Ο Σωκράτης λέει πως ο Σησίχορος τυφλώθηκε και αυτός κακολογώντας την Ελένη, αλλά επειδή αυτός διέγινωσε τα αίτια ανακάλεσε τα λόγια με νέους στίχους και έτσι ξαναβρήκε το φως του.

των ερωτευμένων επανακτά τα φτερά της. Άρα για τον έρωτα δεν ισχύει ότι ειπώθηκε αρχικά και κακώς λιοιδορήθηκε. Ο έρωτας αποδείχτηκε πως προσφέρει από τα μεγαλύτερα οφέλη στη ψυχή του ερωμένου και του εραστή (243e9-257b8).

Εκεί ξεκινάει το δεύτερο μέρος του διαλόγου. Σε αυτό ο Σωκράτης συζητώντας με το Φαίδρο προσπαθεί να του δείξει την σχέση τη ρητορικής με την φιλοσοφία. Και κατά πόσο μπορεί να υπάρξει τέχνη της ρητορικής χωρίς την φιλοσοφία.

Αυτό που έλειπε από το λόγο του Λυσία και υπήρχε στους λόγους του Σωκράτη ήταν ότι δεν έγινε διάκριση μεταξύ του έρωτα του σώφρονα και του έρωτα του άφρονα ανθρώπου. Ο ρήτορας ονομάζεται ο γιατρός της ανθρώπινης ψυχής. Έτσι όπως δεν κατάφερε ο Λυσίας να διακρίνει τα μέρη του καλού και του κακού έρωτα στην ψυχή των ανθρώπων, έτσι και ο ρήτορας χωρίς τη φιλοσοφία δεν μπορεί να διακρίνει τη φύση της ψυχής του συνομιλητή του. Όμως ένας καλός γιατρός πρέπει να μπορεί να αναγνωρίζει την ανατομία του ανθρώπινου σώματος. Άρα χωρίς τη φιλοσοφία δεν μπορεί να υπάρξει τέχνη της ρητορικής (264c2-266c5).

Στη συνέχεια αφού ο Σωκράτης πλάθει έναν μύθο για την προέλευση των γραμμάτων και της γραφής, καταλήγει πως το γραπτό κείμενο μπορεί να είναι μόνο μια βοήθεια για τη μνήμη, ενός ρήτορα. Καθώς ο γραπτός λόγος δεν μπορεί να έχει τη ζωντάνια που θα έχει ο διάλογος για κάποιον που θέλει να διδάξει μια επιστήμη.

Ο διάλογος τελειώνει με ένα υπαινιγμό για τη μέθοδο του Ισοκράτη, έναν από τους διασημότερους ρήτορες και δασκάλους της εποχής, ο οποίος αντικαθιστά τον προφορικό λόγο και τον αυτοσχεδιασμό με την ακρίβεια και την αρτιότητα των προετοιμασμένων γραπτών λόγων.

3.3.2 Η Διαιρέση (264e5-266c5)

Το βασικό ερώτημα του δεύτερου μέρους του διαλόγου, σχετίζεται με το κατά πόσο κάποιος που δεν φιλοσοφεί μπορεί να μιλήσει (να αναπτύξει ένα ρητορικό λόγο) για κάποιο θέμα (261a3-5). Για τον Σωκράτη η ρητορική είναι η τέχνη που δημιουργεί πεπειθήσεις στους ανθρώπους και οδηγεί την ψυχή των ανθρώπων. «Αυτός που θέλει να εξαπατήσει, χωρίς να εξαπατηθεί ο ίδιος πρέπει να μπορεί να διακρίνει την ομοιότητα από την ανομοιότητα των πραγμάτων» (262a). Υπάρχουν όμως κάποιες έννοιες, κάποια πράγματα που είναι ξεκάθαρα και διαφέρουν, ενώ άλλα είναι πιο αμφίσημα. Παράδειγμα το σίδηρο και το ασήμι, είναι λέξεις που έχουν για όλους την ίδια έννοια. Έννοιες όπως το δίκαιο, το αγαθό και ο έρωτας όμως είναι αμφιλεγόμενες (263a-d).

Ο Σωκράτης υποστηρίζει πως όρισε τι είναι ο έρωτας στην αρχή των λόγων του (263d1-3), ενώ ο Λυσίας παρέθεσε τα επιχειρήματα στον λόγο του χωρίς κάποια τάξη. Ένας λόγος όμως πρέπει να έχει δομή, όπως ένα ζωντανό πλάσμα που έχει κεφάλι σώμα και

άκρα⁶ (364c2-5). Η δομή αυτή στους λόγους του Σωκράτη και η έλλειψη της στον λόγο του Λυσία είναι η αφορμή ώστε ο Πλάτωνας να περιγράψει την Διαίρεση στον *Φαίδρο*. Η περιγραφή αυτή βρίσκεται στο χωρίο (264e- 266c).

Η Διαίρεση είναι αυτή που θα εξηγήσει πως έγινε το πέρασμα από τον πρώτο λόγο που λοιδορεί τον έρωτα στο δεύτερο την παλινωδία η οποία τον υμνεί. Λέει λοιπόν ο Σωκράτης πως ειπώθηκε πως ο έρωτας είναι ένα είδος μανίας. Αυτή χωρίστηκε στην ανθρώπινη και στην θεϊκή μανία. Στη συνέχεια η θεϊκή μανία χωρίστηκε σε τέσσερα είδη που αντιστοιχούν σε τέσσερις θεούς. Την μαντική που αποδόθηκε στον Απόλλωνα, την ποιητική στις Μούσες, τη μυστικιστική στον Διόνυσο και τέλος την ερωτική που αποδόθηκε στην θεά Αφροδίτη. Η ερωτική θεωρήθηκε πως είναι το καλύτερο είδος μανίας και αντιστοιχεί στο ερωτικό πάθος. Γι' αυτό και για αυτήν ειπώθηκε αυτός ο **μυθικός**, αλλά όχι ανάξιος, ύμνος για τον έρωτα.

Προτείνει ο Σωκράτης στον Φαίδρο να παρατηρήσει ως μελετητής της ρητορικής την μέθοδο που ονομάζει Διαίρεση. Συγκεκριμένα, σε αυτά που ειπώθηκαν, ακόμα και αν κάποια παίζοντας⁷ λίγο, εμφανίστηκαν από **τύχη**⁸ δύο είδη εννοιών που αξίζει να σημειωθούν (265c8-d1).

1. Το ένα είναι η συναγωγή των πολλών σε γενικές έννοιες. Όστε να δίνεται ένας ορισμός και να γίνεται ξεκάθαρο το θέμα της ανάλυσης. Όπως ο έρωτας, που ορίστηκε στην αρχή, είτε σωστά είτε λάθος (265d3-9).
2. Και το άλλο είναι η Διαίρεση σε είδη, με φυσικό τρόπο. Και εξηγεί ο Σωκράτης. Η Διαίρεση να μην γίνεται όπως θα έκοβε ένας κακός μάγειρας το κρέας σε σημεία εκτός των αρθρώσεων του. Αλλά να γίνεται όπως έπραξε αυτός στους λόγους του. Όπου είδε δηλαδή την διάνοια ως ένα ενιαίο γένος και όπως ένα σώμα έχει δεξί και αριστερό μέρος, με αυτήν την αντιστοιχία

---

6 Η παρομοίωση αυτή, ακολουθείται για όλη την διάρκεια του διαλόγου. Ο φιλόσοφος είναι ο γιατρός της ψυχής. Ο γιατρός ξέρει να ξεχωρίζει τα μέρη του ανθρώπινου σώματος για να γιατρεύει. Ο φιλόσοφος πρέπει να ξέρει τα μέρη της ανθρώπινης ψυχής για να μπορέσει να τον γιατρέψει από της αρρώστιες της ψυχής. Ο ρήτορας συνεπώς πρέπει να είναι φιλόσοφος και ως φιλόσοφος πρέπει να ξέρει να διαιρεί. Στην συνέχεια θα δούμε πως ο έρωτας διαιρείται κατ' άρθρα από τον διαλεκτικό, όπως ένας μάγειρας σχίζει το σώμα του ζώου στα άρθρα του. Έπρεπε να είναι διαλεκτικός κανείς (δηλαδή φιλόσοφος) για να μπορέσει να διακρίνει την φύση του έρωτα και να την χωρίσει σωστά.

7 Το παίζοντας εδώ είναι λέξη του αρχαίου κειμένου. Ο Σωκράτης αναγνωρίζει πως η απόδειξη του βασίστηκε στο μύθο. Θα δείξει όμως πως μέσα σε όλη αυτή την πιο χαλαρή συζήτηση υπήρχαν κάποια σοβαρά φιλοσοφικά θέματα που θα αναφέρει τώρα.

8 Από τύχη λέει ο Σωκράτης πως εμφανίστηκε η συναγωγή και η διαίρεση στους λόγους του. Καταλαβαίνουμε βέβαια πως αυτό είναι μάλλον η διάθεση του Σωκράτη να υποστηρίζει πως ο ίδιος δεν γνωρίζει. Αλλά την γνώση είτε την εκμαιεύει από τους άλλους, είτε από το δαιμόνιο είτε και από την ίδια την τύχη.

την χώρισε σε δεξί και αριστερό μέρος. Και συνεχίζοντας να κόβει στο αριστερό μέρος βρήκε τον «αριστερό»⁹ έρωτα τον οποίο επέκρινε, ενώ με το ίδιο τρόπο κατέληξε από το δεξί μέρος στον «δεξί» έρωτα, ο οποίος ενώ μοιράζεται το ίδιο όνομα με το αριστερό έχει θεϊκή προέλευση και γι' αυτό τον ύμνησε ως την αιτία μέγιστων αγαθών (266e1-b1).

Ο Σωκράτης στην συνέχεια θα υποστηρίξει, πως είναι εραστής αυτών των διαδικασιών των συνενώσεων και διαχωρισμών. Και πως θα ήθελε να ξέρει να σκέφτεται και να μιλά με αυτόν τον τρόπο. Μάλιστα θα ονόμαζε διαλεκτικό εκείνον που ξέρει να χρησιμοποιεί αυτή την μέθοδο και θα τον ακολουθούσε στα χνάρια του σαν να ήταν θεός (266b3-c5).

3.3.3 Υπόλοιπο διαλόγου (266c5-279c8)

Ο Διάλογος τελικά βασισμένος στην σύγκριση των λόγων του Σωκράτη με τον λόγο του Λυσία θα αναπτύξει τις θέσεις του Πλάτωνα σχετικά με την τέχνη της ρητορικής και την σχέση της με την φιλοσοφία. Στην συνέχεια με την βοήθεια ενός ακόμη μύθου για την προέλευση του γραπτού λόγου ο Πλάτωνας θα παραθέσει τις απόψεις του για την ανωτερότητα του προφορικού λόγου σε σχέση με τον γραπτό.

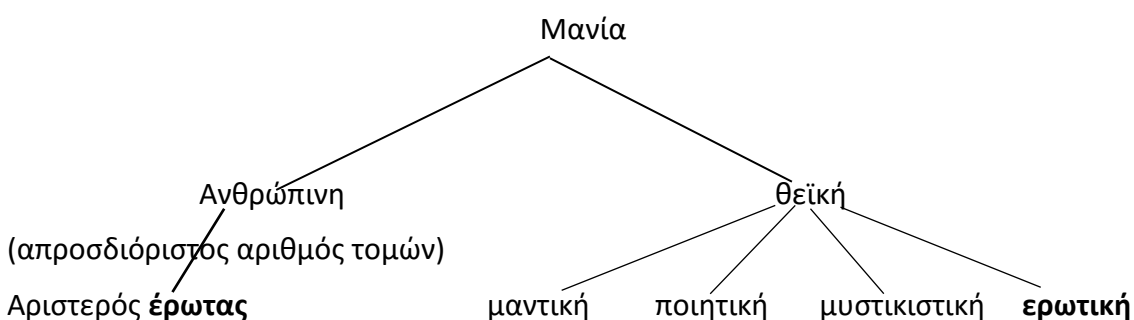
---

9 Σκαιός, αυτός που χαρακτηρίζεται ή διέπεται από τραχύτητα και σκληρότητα που έχει προσβλητικό χαρακτήρα. Ετυμ: αρχαία αρχική σημασία σημαίνει «αριστερός» λέξη που συνδέεται με το αντίστοιχο λατινικό scaevus «αριστερός» το οποίο παρουσιάζει την ίδια σημασιολογική εξέλιξη (Μπαμπινιώτης, 1998).

3.4 Η εφαρμογή της Διαιρέσης στον Φαίδρο

Στην συνέχεια συγκρίνουμε ότι είπε ο Σωκράτης για την Διαιρέση στην περιγραφή της (2635c8-266b1) και στον τρόπο που όντως αυτή εμφανίστηκε στους λόγους του (πρώτο και παλινωδία).

Όσα ειπώθηκαν από τον Σωκράτη για την Διαιρέση στην περιγραφή της, μπορούν να παρουσιαστούν στο παρακάτω σχήμα:

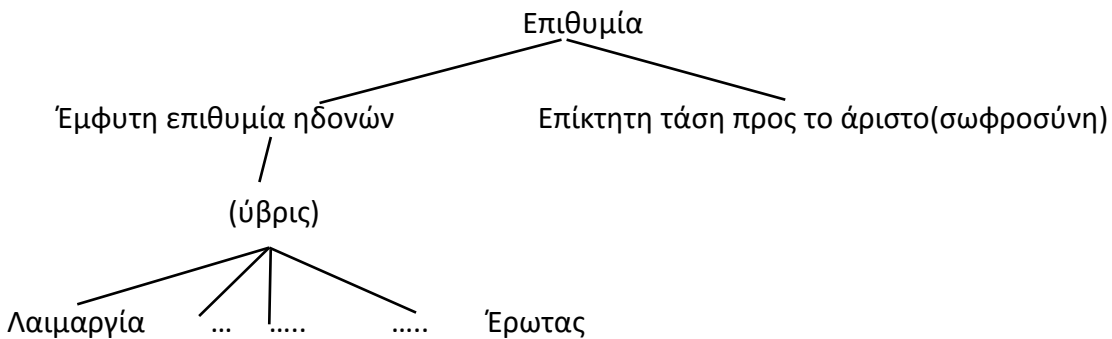
Σχήμα 1: Παρουσίαση της Διαιρέσης όπως περιγράφεται από τον Σωκράτη

3.4.1 Εφαρμογή στον πρώτο λόγο

Αυτό που ειπώθηκε βέβαια στους λόγους του Σωκράτη δεν μπορεί να αποδοθεί ακριβώς με το παραπάνω σχήμα. Ο Φαίδρος απαντάει στον πρώτο λόγο του Σωκράτη ότι μπορεί να δεχτεί πως ο ερωτευμένος νοσεί σε σχέση με τον μη ερωτευμένο (236b1). Ο Σωκράτης δηλώνει πως πρέπει να ορισθεί τι είναι ο έρωτας προτού αποφασιστεί αν αυτός αποτελεί ωφέλεια ή πρόβλημα για τον ερωτευμένο.

Έτσι ο έρωτας ορίζεται ως ένα είδος επιθυμίας (237d8). Η επιθυμία έπειτα χωρίστηκε στην έμφυτη επιθυμία ηδονών και στην επίκτητη τάση να οδηγούμαστε προς το άριστο. Η τάση να ακολουθούνται οι ηδονές αλόγιστα, ονομάστηκε ύβρις. Παραδείγματα αυτής της τάσης είναι η λαιμαργία όταν η επιθυμία για φαγητό ξεπεράσει την λογική κρίση, όπως και η αλόγιστη επιθυμία για μεθύσι. Ο έρωτας βάσει αυτής της διάκρισης ορίζεται ως η «απόλαυση της ομορφιάς που υπερσχύει του λογικού» (238b-c).

Ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάστηκε το θέμα του έρωτα στον πρώτο λόγο του Σωκράτη παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα.

Σχήμα 2 Η Διαίρεση στον πρώτο λόγο

3.4.2 Εφαρμογή στην Παλινωδία

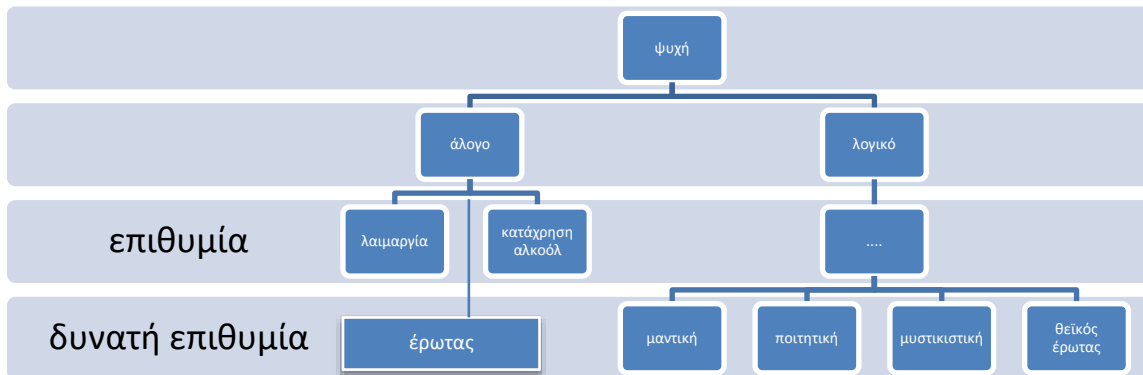
Στην αρχή του δεύτερου λόγου ο Σωκράτης ξεκινάει λέγοντας πως ειπώθηκε ότι κάποιος καλύτερα να χαρίζεται στον μη εραστή από ότι στον εραστή καθώς ο ένας είναι σε κατάσταση μανίας ενώ ο άλλος ελέγχει τον εαυτό του (244a5). Στην συνέχεια αναφέρει πως η μανία μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα και για παραδείγματα δίνει την μανία που στέλνουν οι θεοί όπως είναι η μαντική και η ποιητική μανία που προσφέρουν οι μούσες στον καλλιτέχνη (244-245). Καταλήγει έτσι πως αρκεί να αποδειχθεί πως ο έρωτας είναι ένα καλό είδος μανίας, τον οποίο οι θεοί στέλνουν στον εραστή και τον ερωμένο (245b5-8).

Αυτό που μπορούμε να παρατηρήσουμε εδώ είναι πως παρόλο που υπάρχει μια γλωσσική αυθαιρεσία, στο πλαίσιο της ποιητικότητας που διακρίνει τον διάλογο, εννοιολογικά ισχύει αυτό που περιγράφει ο Σωκράτης. Αλλά ακόμα και γλωσσικά υπάρχει μεγάλη ταύτιση. Ο Σωκράτης στον πρώτο λόγο του αντιπαραθέτει το νου και την σωφροσύνη με τον έρωτα και την μανία (241a4). Ενώ όταν ορίζει τον έρωτα ως επιθυμία της ομορφιάς περιγράφει «την μεγάλη δύναμη που αποκτά η επιθυμία όταν επικρατεί της γνώμης και στρέφεται στην απόλαυση της σωματικής ομορφιάς» (238c). Βέβαια ο δεύτερος λόγος ξεκινά ξεκάθαρα υπερασπιζόμενος την μανική συμπεριφορά του ανθρώπου, όταν αυτή προέρχεται από τον θεό.

Η οπτική με την οποία χρειάζεται να ιδωθεί η Διαίρεση στο παράδειγμα από τους λόγους του διαλόγου του *Φαίδρου* και η βασική επιχειρηματολογία του Πλάτωνα, είναι η διάκριση μεταξύ του έρωτα του σώφρονα και ευγενικού από τον έρωτα αυτού που παραδίδεται στις απολαύσεις των ηδονών. Αυτό λέγεται από τον Σωκράτη στο 243c3, πριν συνθέσει την παλινωδία. Αναγνωρίζει πως ένα άνδρας πράος στο ήθος δεν θα συμφωνούσε με αυτά που ειπώθηκαν στον πρώτο λόγο. Αυτή την διάκριση αναπαράγει και η γλώσσα που χρησιμοποιείται στον πρώτο λόγο όταν αντιπαρατίθεται η επιθυμία με τη δόξα (γνώμη) για να ορισθεί ο έρωτας ως μια δυνατή επιθυμία που νικάει το λογικό του ανθρώπου. Η ίδια αυτή διάκριση υπάρχει και στην παλινωδία όταν περιγράφεται η ανθρώπινη ψυχή, ως ένα ζευγάρι αλόγων και τον ηνίοχο τους, όπου ο ηνίοχος αντιπροσωπεύει τον ανθρώπινο νου και τα άλογα αντιπροσωπεύουν το ένα τη σωφροσύνη ενώ το άλλο την ακολασία(246a-b). Το καλό άλογο συγκρατείται απέναντι στην ομορφιά του νέου όμως το άλλο, παρασύρει την ψυχή του εραστή στις ηδονές (254).

3.4.3 Συμπέρασμα

Όταν τελικά ο Σωκράτης ανακεφαλαιώνει ισχυρίζεται ότι όρισε τον έρωτα και στους δύο λόγους σαν ένα είδος μανίας που στην συνέχεια διαίρεσε σε καλό και «σκαίο» έρωτα. Παρότι αυτό δεν είναι απόλυτα σωστό, παρατηρούμε ότι και στους δύο λόγους διατηρείται η διάκριση που αντιπαραθέτει την φρόνιμη και λογική συμπεριφορά από την κακία που σχετίζεται με την έλλειψη λογικής. Καταλήγουμε ότι αυτό είναι τελικά και το γενικό σχήμα που αποτυπώνει ότι ειπώθηκε από τον Σωκράτη στους λόγους του.

Σχήμα 3: Η Διαίρεση στους λόγους του Σωκράτη

Το παραπάνω σχήμα εξυπηρετεί αρκετά την γραφική αναπαράσταση αυτού που τελικά περιγράφει ο Πλάτωνας. Με το σχήμα αυτό μπορούμε να αναπαραστήσουμε τον χαρακτήρα της συσχέτισης «λογικό – άφρον» που υπήρχε στους λόγους του Σωκράτη αλλά και σε όλο τον διάλογο του *Φαίδρου*. Επίσης μπορούμε να δούμε τον έρωτα ως μια ενιαία ανθρώπινη συμπεριφορά που έχει διαφορετικά, και πολλές φορές αντιφατικά χαρακτηριστικά. Είναι ένα σχήμα που επιτρέπει σε ένα είδος να ανήκει σε δύο διαφορετικά γένη. Στην συνέχεια στον *Πολιτικό* και τον *Σοφιστή* θα δούμε πως μεταχειρίζεται η Διαίρεση τη σχέση των ειδών και των γενών με πιο αναλυτικό τρόπο.

3.5 Η παλινωδία είναι επιχείρημα της θέσης του διαλόγου

Ο δεύτερος Σωκρατικός λόγος, σπουδαίος σε έκταση και σε ποιητικότητα έχει πολυπόστατη λειτουργία στον διάλογο. Αρχικά είναι ένας λόγος γραμμένος σαν ωδή στον έρωτα. Μπορεί να σταθεί από μόνος του σαν ένα ξεχωριστό κείμενο του Πλάτωνα. Είναι επίσης φανερό, πως ο Πλάτωνας δίνει ιδιαίτερη σημασία στην υποστήριξη της θέσης της παλινωδίας. Ο Πλάτωνας στο δεύτερο λόγο καταβάλλει ιδιαίτερη προσπάθεια υποστηρίζοντας τον έρωτα του εραστή, για να τον σώσει από τη λοιδορία του «σκαιού» έρωτα. Ο λόγος αυτός παράλληλα παραμένει υπόδειγμα ενός ρητορικού λόγου. Ξεκινάει από έναν ορισμό, του έρωτα αναγνωρίζει τι χρειάζεται να αποδείξει και στην συνέχεια προχωράει στην απόδειξη. Ο ρόλος του λόγου δεν τελειώνει όμως εκεί. Είναι τοποθετημένος και αναπτυγμένος με τέτοιο τρόπο ώστε να καταδείξει, πως η μέθοδος της διαίρεσης είναι συνυφασμένη με την φιλοσοφία, και παράλληλα πως η φιλοσοφία

στην ρητορική μπορεί να αναδείξει την αλήθεια γύρω από ένα πράγμα, που διαφορετικά μπορεί να έμενε αδιευκρίνιστο.

Πρόσθετα αναφέρουμε ότι ένα άλλο πολύ βασικό στοιχείο της παλινωδίας, το οποίο αναπτύσσεται κατά την διάρκεια του μύθου για την ανθρώπινη ψυχή, είναι το ότι η συναγωγή ταυτίζεται με την ανθρώπινη σκέψη. Αλλά ακόμα, ότι η συναγωγή σχετίζεται και με την διαδικασία της ανάμνησης, η οποία με την σειρά της αποτελεί τον στόχο της σωστής σκέψης.

Όμως για να καταλάβουμε ποιος είναι ένας από τους σημαντικότερους ρόλους της παλινωδίας και του μύθου στο κείμενο πρέπει να διευκρινίσουμε κάτι. Το βασικό επιχείρημα του Πλάτωνα για την συσχέτιση της φιλοσοφίας με την ρητορική είναι το εξής:

Για να μπορέσει κάποιος να πείσει έναν άλλο άνθρωπο πρέπει να μπορεί να καταλάβει τι είδους άνθρωπος είναι αυτός, ώστε να ξέρει ποιος είναι ο κατάλληλος τρόπος που θα χρησιμοποιηθεί για να πειστεί (Να μπορεί να αναγνωρίσει τα μέρη της ανθρώπινης ψυχής).

Ο Πλάτωνας λέει πως η ρητορική χωρίς τη φιλοσοφία απλώς δεν μπορεί να πείσει σωστά. Δεν εξηγεί όμως γιατί η ρητορική πρέπει να έχει ηθική υπόσταση, δηλαδή γιατί πρέπει να χρησιμοποιείται για την ανάδειξη της αλήθειας και όχι για οποιοδήποτε άλλο σκοπό. Αυτό τον ρόλο αναλαμβάνει η παλινωδία. Ο φιλόσοφος είναι ο πράος και ευγενικός άνθρωπος. Ο φιλόσοφος μέσω της **ανάμνησης**, επαναφέρει την ψυχή σε μια ανώτερη μορφή αναγνωρίζοντας τις **ιδέες** της ομορφιάς, της δικαιοσύνης και της γνώσης. Τις **ιδέες** αυτές που η ψυχή έβλεπε όντας σε ανώτερη κατάσταση, ο φιλόσοφος όταν τις θυμάται επαναφέρει την ψυχή του στην κατάσταση αυτή. Η απάντηση που δίνει δηλαδή ο Πλάτωνας στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να χρησιμοποιείται η ρητορική είναι μεταφυσική. Και χρησιμοποιεί έναν μύθο στον οποίο ξεδιπλώνεται η μεταφυσική του Πλάτωνα των προηγούμενων διαλόγων για να το καταφέρει αυτό.

3.6 Ζητήματα του Διαλόγου

Κάποιοι σχολιαστές τις Πλατωνικής φιλοσοφίας θεωρούν πως η Διαίρεση δεν πρέπει να ταυτιστεί με την Διαλεκτική του Πλάτωνα. Διαλεκτική είναι η μέθοδος της φιλοσοφίας και τελικά η φιλοσοφία η ίδια. Ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται την Διαίρεση είναι ως ένα προπαιδευτικό εργαλείο της φιλοσοφίας. Θα προσπαθήσουμε να παραθέσουμε μερικά από τα επιχειρήματα που εξηγούν την άποψή τους αυτή.

α) Ο Πλάτωνας σε αυτό τον διάλογο, αλλά και γενικά στους υπόλοιπους διαλόγους, δεν δίνει μια ολοκληρωμένη περιγραφή της μεθόδου της Διαίρεσης. Η Διαίρεση δεν αποδίδεται σαν μια αποτυπωμένη αναλυτική μέθοδος. Μόνο ένα χωρίο στον *Φαίδρο* περιγράφει πως χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος, αλλά και αυτό μόνο στο

πλαίσιο του παραδείγματος που αναπτύσσεται στον διάλογο αυτό.

β) Η μέθοδος μάλιστα όπως εμφανίζεται στο *Φαίδρο* μικρό ρόλο παίζει στην ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας. Ο Σωκράτης αναπτύσσει δύο ολόκληρους λόγους πολλών σελίδων για να αποδείξει τις θέσεις του. Η Διαίρεση φαίνεται να είναι το προσχέδιο των λόγων αυτών. Το προσχέδιο αυτό που παρέχεται από την Διαίρεση που ξεχωρίζει τα δύο είδη έρωτα, δεν αποτελεί όλο το επιχείρημα των λόγων. Βασισμένος πάνω σε αυτό που η Διαίρεση αποτύπωσε, ο Σωκράτης μετά παραθέτει τα επιχειρήματα του, για να αποδείξει τις θέσεις τις οποίες η Διαίρεση ανέδειξε.

γ) Ούτως ή άλλως είναι δύσκολο κάποιος να δεχτεί, πως ένας φιλόσοφος όπως ο Πλάτωνας ο οποίος έχει αναπτύξει ένα τόσο τρομερό έργο διαλεκτικής, τον έλεγχο και την μετέπειτα μεταφυσική, μπορεί να ονομάζει σαν διαλεκτική μια μέθοδο που ασχολείται με την ταξινόμηση των ειδών.

δ) Πόσο μάλιστα όταν ο ίδιος ο Πλάτωνας δεν μας λέει με τι ασχολείται τέλος πάντων αυτή η Διαίρεση. Τι διαιρεί, είναι ιδέες είναι είδη ή κάτι άλλο; Κι όλα αυτά σε ένα διάλογο ο οποίος στηρίζει την επιχειρηματολογία του στην ύπαρξη της μεταφυσικής των ιδεών.

Και φυσικά όταν ο *Φαίδρος* πολύ ξεκάθαρα διατυπώνει πως η σωστή μέθοδος για την αναζήτηση της γνώσης είναι ο διάλογος. Μόνο μέσω του προσωπικού διαλόγου, μπορεί να υπάρχει μια ζωντανή αναζήτηση της αλήθειας. Ας θυμηθούμε λίγο την βασική παρομοίωση που διακατέχει τον *Φαίδρο*.

ε) Ο διάλογος είναι μια ζωντανή ύπαρξη, ο ρήτορας είναι ο γιατρός της ψυχής του ανθρώπου και πρέπει να ξέρει τα μέρη της όπως ο γιατρός τα μέρη του ανθρώπινου σώματος. Ο γραπτός λόγος είναι σαν μια ζωγραφιά μια απεικόνιση ενός ζωντανού ζώου. Η Διαίρεση όμως με τι ασχολείται. Κόβει κατ' άρθρα ένα νεκρό ζώο, είτε το κάνει σωστά είτε το κάνει λάθος, δεν έχει το υλικό και την ζωντάνια ενός διαλόγου.

Παρ' όλο όμως που τα επιχειρήματα αυτά φαντάζουν λογικά, είναι δύσκολο να ανταπεξέλθουν στο πιο βασικό, το ότι ο Πλάτωνας αναγνωρίζει την Διαίρεση σαν την διαλεκτική. Ο Σωκράτης θέλει να μάθει να σκέφτεται με αυτόν τον τρόπο και το λέει ρητά (266c). Δύσκολα μπορεί να αποδοθεί αυτό το σημείο σε Σωκρατική ειρωνεία. Δύσκολα αυτό το χωρίο μπορεί να ερμηνευτεί με άλλο τρόπο. Βέβαια ο Σωκράτης για την ακρίβεια λέει, «όσους μπορούν να το κάνουν αυτό μέχρι τώρα τους λέω, σωστά ή όχι, διαλεκτικούς». Το «μέχρι τώρα» θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο για διαφορετική ερμηνεία, αλλά μάλλον είναι υπερβολική η περαιτέρω ερμηνεία του.

Σε σχέση με την αντίληψη που θέλει την Διαίρεση ως προσχέδιο της φιλοσοφίας, πρέπει κάποιος να έχει υπόψη του πως ο Λυσίας κάνει ένα πολύ βασικό λάθος στην αρχή του λόγου του, το να χρησιμοποιεί με τον ίδιο τρόπο μια αμφίσημη έννοια τον έρωτα. Η

Διαίρεση διακρίνει αυτό το πρόβλημα εξαρχής, και για αυτό δεν αναδεικνύεται περισσότερο ο ρόλος της στους λόγους του Σωκράτη.

Πρέπει να μην λησμονούμε ότι οι λόγοι του Σωκράτη δεν είναι απλά υποδείγματα ρητορικής, και ενώ εκκινούν από το θέμα του έρωτα καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος φιλοσοφικών θεμάτων. Δεν περιορίζεται ο Πλάτωνας στο να καταδείξει την αστοχία της σκέψης του Λυσία με την λανθασμένη χρήση της αμφισημίας της λέξης «έρωτας», αλλά χρησιμοποιεί τον λόγο του ως εφαλτήριο για να σπουδάσει μία σειρά θεμάτων. Τέλος ένα σημείο πολύ σημαντικό που δεν πρέπει να περνάει απαρατήρητο είναι ότι ο Πλάτωνας στο *Φαίδρο* δεν ταυτίζει την ρητορική με την φιλοσοφία. Αυτό που μας μαθαίνει είναι πως η ρητορική δεν μπορεί να είναι ολοκληρωμένη τέχνη χωρίς την βοήθεια της φιλοσοφίας. Η ρητορική παραμένει μια ξεχωριστή τέχνη. Ο ρόλος της φιλοσοφίας, με την Διαίρεση του έρωτα στα είδη του ολοκληρώνεται. Είναι ρόλος της ρητορικής από εκεί και πέρα να αναδείξει τον ρόλο του έρωτα στην ζωή μας.

Είναι όμως ασύμβατη η αντίληψη της φιλοσοφίας με την μέθοδο του διαλόγου με την αντίληψη της φιλοσοφίας ως την μέθοδο της Διαίρεσης; Αρχικά πρέπει να διευκρινίσουμε δυο πράγματα. Ο Πλάτωνας δεν παρουσιάζει εδώ την Διαίρεση σαν μια μέθοδο ταξινόμησης των ιδεών, παρά σαν ένα τρόπο σκέψης. Ο Σωκράτης λέει «θέλω να μιλάω και να σκέφτομαι με αυτόν τον τρόπο» (266b3-5). Η Διαίρεση είναι μέθοδος φιλοσοφίας ως τρόπος σκέψης στον *Φαίδρο*. Δεύτερον ο διάλογος από μόνος του σαν μέθοδος φιλοσοφίας δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτόνομος. Δύσκολα μπορεί κάποιος να δεχτεί πως ένας διάλογος πχ. για ποδόσφαιρο αφορά πιο πολύ την φιλοσοφία απ' ότι η αναζήτηση των επιπτώσεων του έρωτα στην ανθρώπινη ζωή μέσω μιας διαίρεσης που διακρίνει την φύση του έρωτα στον άνθρωπο.

3.7 Συμπεράσματα

Ποια είναι τα σημεία που πρέπει να κρατήσουμε από το *Φαίδρο* όσον αναφορά την Διαίρεση προτού δούμε τι συμβαίνει στους άλλους διαλόγους.

1. Ο Σωκράτης δηλώνει εραστής της Διαίρεσης, και μάλιστα ονομάζει διαλεκτικό όποιον την χρησιμοποιεί.
2. Η Διαίρεση είναι ένας τρόπος σκέψης. Ο Σωκράτης το λέει πολύ ξεκάθαρα, πως ο διαλεκτικός είναι αυτός που ξέρει να διακρίνει την ενότητα και την πολλαπλότητα «εν και επί πολλά».
3. Η διαίρεση είναι ένα εργαλείο για να διακρίνεται η ομοιότητα και η ανομοιότητα στα πράγματα.
4. Η Συναγωγή ως κομμάτι της Διαίρεσης ταυτίζεται με τη απόδοση των ορισμών (Όχι όμως αναγκαστικά των σωστών ορισμών)

5. Η Διαίρεση δεν είναι ταξινόμηση.

- a. Δεν είναι αναγκαστικά διχοτομική. Ένα γένος μπορεί να διαιρεθεί σε πολλά είδη.
- b. Η διαίρεση πρέπει να γίνεται κατ' άρθρα.
- c. Στο διάλογο αυτό, η διχοτόμηση αντιστοιχεί στην διάκριση του λογικού με το μη λογικό, η οποία ταυτίζεται και με την διάκριση του αγαθού με το «κακό».

4 ΣΟΦΙΣΤΗΣ

4.1 Εισαγωγή

Ο *Σοφιστής* είναι ένας πλατωνικός διάλογος που πραγματεύεται τη σοφιστική τέχνη, τη φιλοσοφία, τη μεταφυσική και τη διαλεκτική μέθοδο της Διαίρεσης. Η μέθοδος της Διαίρεσης, μέθοδος που ταυτίζεται με την διαλεκτική στους ύστερους πλατωνικούς διαλόγους θα χρησιμοποιηθεί στο διάλογο αυτό για να βρει το «τι έστιν», τον ορισμό του σοφιστή. Η αναζήτηση θα οδηγηθεί μπροστά σε ένα φιλοσοφικό πρόβλημα, το οποίο για να αντιμετωπιστεί θα καταλήξει σε μια μεταφυσική αναζήτηση για την φύση του όντος και των ειδών. Η απάντηση που θα δοθεί στο πρόβλημα αυτό θα επιτρέψει να διατυπωθεί η ουσία του σοφιστή και να ολοκληρωθεί ο ορισμός του.

Ο *Σοφιστής* μπορεί να χωριστεί σε δύο κύρια μέρη. Το πρώτο αποτελεί την αναζήτηση του σοφιστή με τη μέθοδο της Διαίρεσης και περιλαμβάνει περίπου το πρώτο μισό του διαλόγου και ένα μικρό κομμάτι στο τέλος του διαλόγου. Το δεύτερο είναι η μεταφυσική αναζήτηση που προσπαθεί να απαντήσει στο εάν υπάρχει το «μη ον». Όποιος θεωρεί πως το «μη ον» δεν μπορεί να υπάρχει δεν μπορεί να ορίσει τον σοφιστή. Η ουσία του σοφιστή βρίσκεται στο ότι αυτός δεν ασχολείται με την αλήθεια δηλαδή το «ον», αλλά με το ψέμα το «μη ον». Ο σοφιστής όμως υποστηρίζοντας πως αυτό το οποίο δεν υπάρχει, το «μη ον» δηλαδή, δεν μπορεί να υπάρχει, υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει το ψέμα. Ο ορισμός του σοφιστή θα ολοκληρωθεί μόνο όταν ξεπεραστεί αυτό το πρόβλημα. Τα δύο κύρια μέρη του *Σοφιστή* θα μπορούσαν να ιδωθούν και ως ανεξάρτητα. Το δεύτερο μέρος του διαλόγου ορμάται από ένα πρόβλημα που εμφανίζεται στο πρώτο μέρος. Η μέθοδος της Διαίρεσης, ως διαδικασία αλλά και ως προσπάθεια να οριστεί ο σοφιστής δεν σκοντάφτουν στα προβλήματα που αντιμετωπίζει το δεύτερο μεταφυσικό μέρος. Αντίστοιχα οι απαντήσεις που δίνονται στο δεύτερο μέρος παρ' όλο που απαντούν σε ερωτήματα σχετιζόμενα με τον ορισμό του σοφιστή, δεν φαίνεται να έχουν άμεση σχέση με τον τρόπο που αναπτύσσεται η διαδικασία του ορισμού στο πρώτο μέρος.

Το πρώτο μέρος του διαλόγου βρίσκει την μέθοδο της Διαίρεσης με κεντρικό ρόλο στην ανάπτυξη του περιεχομένου. Η μέθοδος αυτή είναι που θα χρησιμοποιηθεί για να αποδοθεί ο ορισμός. Η μέθοδος περιγράφεται πιο αναλυτικά στο διάλογο *Φαίδρος*. Αποτελείται από την *Συναγωγή* σε γένη και την *διαίρεση κατά μέλη*. Η Συναγωγή είναι η διαδικασία σύμφωνα με την οποία τα πολλά συνάγονται κάτω από ένα γένος. Αυτό που πρακτικά γίνεται είναι να αποδίδεται μια γενική λογική ιδιότητα σε ένα ον. Στο παράδειγμα μας ο σοφιστής θα βρεθεί κάτω από το πολύ γενικό γένος των τεχνών, αφού ο σοφιστής εξασκεί μια τέχνη. Στον *Φαίδρο* ο Σωκράτης περιγράφει την *διαίρεση κατά μέλη* ως την διαδικασία στην οποία χωρίζεται ένα γένος στα φυσικά του μέρη.

Στο *Σοφιστή* η προσπάθεια ορισμού του σοφιστή θα γίνει μέσω ενός δέντρου διχοτομικών διαιρέσεων. Ξεκινώντας από την διαίρεση της τέχνης σε δύο είδη, ο ορισμός

συνεχίζεται χωρίζοντας στα δύο ξανά το κάθε προκύπτον είδος. Η *διχοτόμηση* είναι η κύρια διαδικασία που χρησιμοποιείται στον *Σοφιστή* για τις διαιρέσεις. Όμως πέρα από την ευρεία χρήση της μεθόδου δεν παρουσιάζονται κάποιοι κανόνες που να προσδιορίζουν την σωστή χρήση της διαδικασίας.

4.2 Περιγραφή διαλόγου

Προτού οριστεί ο σοφιστής, θα οριστεί ο ασπαλιευτής χρησιμοποιώντας την μέθοδο της Διαίρεσης. Αυτός ο ορισμός θα αποτελέσει το παράδειγμα για να κατανοηθεί η μέθοδος της Διαίρεσης, έτσι ώστε στην συνέχεια να βρεθεί ο περισσότερο πολύπλοκος ορισμός του σοφιστή. Ο ασπαλιευτής (αυτός που ψαρεύει με αγκίστρι) έχει μια τέχνη, η τέχνη αυτή ανήκει στο είδος των αποκτητικών τεχνών. Οι τέχνες έχουν χωριστεί σε αυτές που αποκτούν τα αντικείμενα και σε αυτές που τα δημιουργούν τις κτητικές και τις ποιητικές. Το κυνήγι είναι είδος της αποκτητικής τέχνης. Και το κυνήγι στη θάλασσα είδος του κυνηγιού. Έτσι ο ψαράς τελικά θα οριστεί βάσει του σχήματος γένους – είδους που δημιουργείται με αυτόν τον τρόπο.

Στη συνέχεια θα ακολουθήσει μια σειρά ορισμών του σοφιστή που θα αναδείξει το αμφιλεγόμενο του χαρακτήρα του. Αρχικά μέσω του παραδείγματος ο σοφιστής ακολουθώντας το μονοπάτι της διαίρεσης του ψαρά, θα φανεί ως **κυνηγός**. Η πορεία της διαίρεσης θα αλλάξει κατεύθυνση στο σημείο που χωρίζεται το κυνήγι των ζώων από το κυνήγι των ανθρώπων. Το μονοπάτι αυτό θα καταλήξει να βρει τον σοφιστή ως κυνηγό πλούσιων νέων.

Στη συνέχεια θα ακολουθηθεί άλλο μονοπάτι. Αυτό θα οδηγηθεί στις τέχνες αυτή την φορά που αφορούν τη συνδιαλλαγή πραγμάτων. Προηγουμένως η κυνηγετική ήταν μια τέχνη χειρωτική, ένα είδος των τεχνών που αρπάζουν πράγματα. Ο σοφιστής θα οριστεί ως ένας **έμπορος μαθημάτων της αρετής**. Οι διαιρέσεις θα δείξουν πως μπορεί να είναι έμπορος που μένει και δουλεύει εντός μιας πολιτείας, είτε φτιάχνει τα μαθήματά του μόνος του είτε τα αγοράζει από άλλους, είτε μεταφέρεται από πολιτεία σε πολιτεία και πουλάει τα μαθήματά του. Όλα αυτά είναι χαρακτηριστικά του σοφιστή.

Η επόμενη προσπάθεια ορισμού θα βρει τον σοφιστή **λογομάχο**. Είναι αυτός που συμμετέχει σε μάχες που γίνονται με λόγια σε ιδιωτικό επίπεδο χρησιμοποιώντας την μέθοδο των ερωταποκρίσεων.

Ο επόμενος όμως ορισμός είναι αρκετά διαφορετικός. Αυτή την φορά ο σοφιστής είναι ένας **καθαρτής της ανθρώπινης ψυχής από δοξασίες**. Περιγράφοντας ουσιαστικά την Σωκρατική μέθοδο της μαιευτικής και αποδίδοντάς την σε αυτόν, ο σοφιστής αυτή την φορά θα φανεί **σοφός**.

Ο σοφιστής φάνηκε ότι είναι ένα ποικιλόμορφο τέρας, που μπορεί να πάρει πολλές μορφές και να μπερδέψει ως προς την φύση του αυτόν που προσπαθεί να τον συλλάβει. Μπορεί να μοιάζει με κυνηγό, με έμπορο και με λογομάχο. Είναι ακόμα πιθανό κάποιος

να νομίσει πως ένας πραγματικά σοφός, όπως ο Σωκράτης μοιάζει με αυτόν. Οι διάφοροι **ορισμοί** του σοφιστή περιγράφουν αυτό που μπορεί να φαίνεται ως σοφιστής, όμως κανένας ακόμα δεν έχει προσεγγίσει την ουσία του.

Η ουσία του βρίσκεται κάπου αλλού. Αυτή πρέπει να ευθύνεται που ο σοφιστής μπορεί να παίρνει τόσες μορφές και να μοιάζει με τόσα πράγματα. Αυτό συμβαίνει επειδή είναι μιμητής. Μπορεί να πείθει πως ξέρει να μιλάει για όλα τα πράγματα ώστε να προσεγγίζει νέους και να τους πουλάει μαθήματα. Άρα είναι ένας μιμητής. Μιμητής της γνώσης και της αλήθειας. Ενώ δεν ξέρει τίποτα δηλώνει πως ξέρει και μπορεί να μιλήσει για τα πάντα, είναι ένας μιμητής την πραγματικής γνώσης των πραγμάτων. Κάνει το «μη ον» να φαίνεται σαν το «ον».

Όμως για να μπορέσει ο σοφιστής να πει το «μη ον» για «ον» πρέπει το «μη ον» να υπάρχει. Άρα και να αναιρεθεί τη άποψη του Παρμενίδη, πως για το «μη ον» δεν μπορεί κανείς ούτε να διανοηθεί ούτε να μιλήσει. Σε αυτό το σημείο ξεκινάει το δεύτερο μέρος του Σοφιστή, σε αυτό αποδεικνύεται τελικά πως το «μη ον» δεν είναι το μη-υπαρκτό ον, αυτό που δεν υπάρχει, αλλά το «άλλο». Δείχνεται δηλαδή πως το «μη ον» δεν είναι η άρνηση του όντος, αλλά η αντίθεση του. Το «μη ον» τελικά υπάρχει ως αυτό που είναι κάτι άλλο από το «ον».

Και αφού αυτή η προσπάθεια ολοκληρώνεται και το «μη ον» είναι το «άλλο», το διαφορετικό από το «ον» και υπάρχει στην διαφορά, ο σοφιστής τελικά μπορεί να ορισθεί.

Η μίμηση είναι τέχνη ποιητική, επειδή παράγει είδωλα, ομοιώματα της αλήθειας. Η Διαιρέση λοιπόν θα ξανά ξεκινήσει και θα βρει τελικά τον ορισμό του σοφιστή στο γένος της τέχνης που δημιουργεί είδωλα, ανθρώπινων κατασκευών, είδωλα της αλήθειας και της γνώσης, είδωλα της δικαιοσύνης και της αρετής.

4.3 Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ

4.3.1 Εισαγωγή του διαλόγου(216-219)

Ο διάλογος θα ξεκινήσει με τον χαιρετισμό του Σωκράτη από τον Θεόδωρο καθώς και την αναγγελία ότι μαζί του στην κανονισμένη συνάντησή τους έχει παρέα έναν Ελεάτη Ξένο φιλόσοφο (οπαδό της ελεατικής φιλοσοφίας και της Παρμενιδικής σχολής). Ο Σωκράτης ανταποκρίνεται με θαυμασμό στην έλευση του Ξένου φιλοσόφου. Αναρωτιέται χρησιμοποιώντας μια Ομηρική φράση μήπως ο Ξένος φιλόσοφος είναι ένα είδος θεού που έχει έρθει για να τους ελέγξει. Όπως υποστηρίζει ο Σωκράτης ο φιλόσοφος είναι μια ασαφής μορφή ανθρώπου που είναι δύσκολο κάποιος να την καταλάβει. Μπορεί κάποιος για παράδειγμα να μπερδέψει ένα πραγματικό φιλόσοφο με έναν σοφιστή ή με έναν πολιτικό. Ο Ξένος για αυτό το λόγο θα αναλάβει να απαντήσει πως στην Ελέα θεωρούν πως αυτά τα τρία, είναι τρία διαφορετικά γένη ανθρώπων. Επειδή όμως το να τα διαιρέσει απλά κανείς στα τρία δεν αρκεί, πρέπει να εξηγήσει και

τι είναι το κάθε γένος. Αυτή η εξήγηση θα απαιτήσει πολύ χρόνο. Ο Ξένος επειδή δεν θέλει να προσβάλει τους παρευρισκόμενους, δεν θα αποδώσει την εξήγηση του με έναν μονόλογο, αλλά κάνοντας ερωτήσεις σε έναν από αυτούς. Τον τυπικό αυτό ρόλο θα αναλάβει ο νεαρός Θεαίτητος. Ο διάλογος από το σημείο αυτό και μετά θα αποτελέσει την προσπάθεια του ορισμού του σοφιστή από τον Ξένο συζητώντας με τον Θεαίτητο.

Ήδη με αυτό τον τρόπο ο Πλάτων μας εισάγει σιγά σιγά στην θεματολογία του διαλόγου. Ο Θεόδωρος αναφέρει πως η συνάντηση αυτή δεν είναι τυχαία αλλά είναι κανονισμένη την προηγούμενη μέρα από τους δυο τους. Αμέσως συνεπώς καταλαβαίνουμε δύο πράγματα. Ο διάλογος σκηνοθετικά είναι συνέχεια του διαλόγου *Θεαίτητος*. Σε αυτόν το διάλογο ο Σωκράτης πηγαίνοντας για να ακούσει τις κατηγορίες για την δίκη του, έχει συναντηθεί με τον Θεόδωρο και τον νεαρό Θεαίτητο. Στην συνάντηση αυτή ο Σωκράτης συνομιλεί με τον νεαρό Αθηναίο Θεαίτητο και τον μαθηματικό Θεόδωρο. Το θέμα του διαλόγου αυτού είναι ο ορισμός της «επιστήμης» (γνώση). Στο τέλος του *Θεαίτητου* ο Θεόδωρος συμφωνεί με τον Σωκράτη να συναντηθούν και την επόμενη μέρα στο ίδιο σημείο για να συνεχίσουν την συζήτηση.

Αυτά τα δύο στοιχεία αποτελούν σημαντικές ενδείξεις για το θέμα και το σκοπό του διαλόγου. Η συνέχεια του *Σοφιστή* με τον *Θεαίτητο* δεν είναι μόνο σκηνοθετική. Είναι φανερό από την θεματολογία τους πως το αντικείμενο που πραγματεύονται οι δύο διάλογοι είναι συνδεδεμένο. Ο σοφιστής υποστηρίζει πως δεν μπορεί να υπάρχει ψεύτικος λόγος. Αν δεν μπορεί να υπάρχει ψεύτικος λόγος, τότε δεν θα μπορούμε να ξέρουμε και ποιος είναι ο αληθινός λόγος ή η γνώση.

Ο ρόλος του Ξένου από την Ελέα σχετίζεται και αυτός με την θεματολογία του διαλόγου. Η διαδικασία της Διαίρεσης δεν είναι μια φιλοσοφική μέθοδος που ταιριάζει με την ιστορική φιγούρα του Σωκράτη. Οπότε ο διάλογος αυτός χρειάζεται έναν άλλο κεντρικό ομιλητή. Για την απόδοση του ορισμού του σοφιστή κάποιος πρέπει να ανατρέξει την θέση του Παρμενίδη για το «μη ον». Ο ομιλητής αυτός είναι ένας Ελεάτης που θα πραγματοποιήσει αυτήν τη «πατροκτονία». Ακόμα η φύση της απόδειξης αυτής σχετίζεται επίσης με τη θεματολογία του διαλόγου *Παρμενίδης* όπου ο Σωκράτης ως νεαρός φιλόσοφος προσπαθούσε να αντιμετωπίσει τις ερωτήσεις του Παρμενίδη για την φύση των ειδών.

Ακόμα όπως θα δούμε ένα από τα σημαντικά θέματα του διαλόγου είναι ο ορισμός του σοφιστή. Ο Σωκράτης θέτει την ερώτηση, τι πιστεύουν στην Ελέα πως είναι ο Σοφιστής, ο Πολιτικός και ο Φιλόσοφος. Η ερώτηση αυτή σχετίζεται άμεσα με την δίκη και τελικά τον θάνατο του Σωκράτη. Η δίκη του Σωκράτη είχε πολύ πιθανά πολιτικά κριτήρια. Ο Σωκράτης μπορεί να θεωρούταν από τους σύγχρονους του ένα είδος Σοφιστή και παράλληλα μπορούμε εύκολα να υποθέσουμε ότι ήταν το πρόσωπο στο οποίο ο Πλάτων έβλεπε το Φιλόσοφο. Άρα η χρονική τοποθέτηση του διαλόγου στις μέρες της δίκης του Σωκράτη και η σύνδεσή του με το *Θεαίτητο* ένα διάλογο που αφορά την γνώση είναι προφανές ότι αποτελεί μια πρώτη αναφορά στο πρόβλημα με το οποίο θα ασχοληθεί ο διάλογος.

4.3.2 Ασπαλιευτής (219a4 – 221c4)

Το έργο του ορισμού του σοφιστή είναι δύσκολο και πολύπλοκο. Θα χρειαστεί λοιπόν ένα απλούστερο **παράδειγμα** πρώτα για να μελετηθεί η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για τον ορισμό αυτό. Ο Ξένος λέει ότι πρέπει να μελετηθεί η μέθοδος για τον ορισμό του Ασπαλιευτή. Αυτό μας δείχνει πως υπάρχει ένας δρόμος που θα οδηγήσει στον ορισμό του Ασπαλιευτή ο οποίος θα βοηθήσει στη συνέχεια να βρεθεί και ο σοφιστής. Μπορεί όμως να σημαίνει πως υπάρχει μια γενική μέθοδος ορισμών που χρησιμοποιώντας την μπορούμε να βρούμε τον ορισμό οποιουδήποτε πράγματος. Τελικά θα δούμε πως ισχύουν και τα δύο. Ο ορισμός του Ασπαλιευτή θα γίνει με τη μέθοδο της διχοτομικής Διαίρεσης. Ξεκινώντας από ένα γένος, το γένος των τεχνών ο Ξένος το διαιρεί σε άλλα δύο. Στην συνέχεια διαιρεί πάλι ένα από τα δύο γένη σε δύο καινούργια μέχρι να φτάσει στον τελικό ορισμό. Αυτή η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για τον ασπαλιευτή είναι η ίδια η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί στην συνέχεια για να αποδοθούν και οι επτά ορισμοί του σοφιστή. Παράλληλα όμως τα ίδια τα βήματα που οδηγούν στον ορισμό του παραδείγματος του ασπαλιευτή θα χρησιμοποιηθούν ως βάση για τους ορισμούς του σοφιστή. Η πρώτη διαίρεση για παράδειγμα των τεχνών σε ποιητικές και κτητικές θα είναι η βάση για 6 από τους 7 ορισμούς του σοφιστή.¹⁰

Ο Ξένος εξηγεί πως αυτό που θα γίνει είναι να εξεταστεί ένα μικρό ζήτημα (ο ασπαλιευτής) το οποίο στην συνέχεια θα χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα σε ένα μεγαλύτερο (τον σοφιστή) (218d9-10).¹¹

Για να ορίσει τον Ασπαλιευτή ο Ξένος θα ξεκινήσει συμφωνώντας με τον Θεαίτητο πως ο Ασπαλιευτής έχει μια τέχνη. Και όχι κάποια άλλη **δύναμη**¹². Η διαδικασία θα ξεκινήσει χωρίζοντας όλες τις τέχνες στα δύο. Ο χωρισμός θα έχει ως αποτέλεσμα τις κτητικές και ποιητικές τέχνες. Για τον ορισμό ή την εξήγηση αυτών των δύο ειδών του γένους της

10 Μόνο ένας ορισμός δεν ξεκινάει από αυτήν την αρχική διαίρεση και όπως θα δούμε κατά πάσα πιθανότητα ο ορισμός δεν περιγράφει όντως ένα σοφιστή για τον Πλάτωνα, αλλά μάλλον τον δάσκαλο του Σωκράτη που οι σύγχρονοι του τον μπερδεύαν ως σοφιστή.

11 Γενικά το **παράδειγμα** είναι μια έννοια με την οποία ασχολούνται οι δύο διάλογοι *Σοφιστής – Πολιτικός* και θα την μελετήσουμε και στην συνέχεια. Στον *Σοφιστή* έχουμε άλλη μια χρήση της λέξης παράδειγμα στο (235d7). Στον *Πολιτικό* το παράδειγμα παίζει σημαντικό ρόλο ως έννοια στην ανάπτυξη του διαλόγου και μελετάται πιο αναλυτικά. Μια προηγούμενη αναφορά του παραδείγματος στο πλατωνικό έργο μπορούμε να βρούμε στο διάλογο *Μένων* (77a9-b1). Αφού ολοκληρώσουμε την περιγραφή των διαλόγων μπορούμε να συγκεντρώσουμε πιο συμπερασματικά τα στοιχεία που αναδεικνύουν τον τρόπο λειτουργίας του παραδείγματος στον Πλάτωνα.

12 Στον *Σοφιστή* δεν έχουμε μια ξεκάθαρη αναφορά ως προς το τι ορίζει την δύναμη. Εδώ πέρα εμφανίζεται ως το πρώτο στοιχείο που διαιρείται. Ο ασπαλιευτής έχει μια τέχνη, οι τέχνες χωρίζονται από όλες τις άλλες δυνάμεις. Δεν μαθαίνουμε βέβαια τι θα μπορούσε να είναι αν δεν είναι ένα είδος τέχνης το ψάρεμα. Στην συνέχεια μετά από λίγο ο Ξένος θα συνδυάσει την **Δύναμη** με την **Συναγωγή**.

τέχνης στην συνέχεια ο ξένος θα χρησιμοποιήσει την διαδικασία της **Συναγωγής**. Χωρίς να χρησιμοποιεί την λέξη συναγωγή, βρίσκει μια **δύναμη** ή αλλιώς ένα κοινό στοιχείο που έχουν όλες οι ενέργειες που αντιστοιχούν στο γένος που περιγράφεται.

Αφού αναφέρει μερικά παραδείγματα ποιητικών τεχνών, όπως η γεωργία δίνει έναν ορισμό που περιγράφει, κάθε πράγμα που δεν υπάρχει και το φέρνει κάποιος σε ύπαρξη, δηλαδή παράγεται. Όλα όσα ειπώθηκαν έχουν μια κοινή **δύναμη** (219b9), λέει ο Ξένος για να ορίσει την ποιητική τέχνη. Όλες οι ενέργειες που μοιράζονται αυτή την δύναμη είναι είδη της ποιητικής τέχνης.

Για τον Ambuel οι υπόλοιπες δυνάμεις πέραν της τέχνης έχουν ένα όνομα που μπορεί ο Πλάτων να υπονοεί εδώ «Τέχνη και Τριβή» (Ambuel, 2007). Μια από τις σημαντικότερες θέσεις του Πλάτωνα στους διαλόγους του είναι πως ο σοφιστής δεν έχει κάποια τέχνη, όμως όλοι οι ορισμοί που θα δούμε από εδώ και πέρα θα έχουν ως προϋπόθεση ότι έχει κάποια τέχνη. Αυτό είναι βέβαια ένα στοιχείο που έγκειται στην ερμηνεία του κειμένου για να το διαπιστώσει. Θα δούμε στην συνέχεια κατά πόσο αληθεύει αυτή η προσέγγιση και εάν μπορεί να σταθεί ή όχι, ότι δηλαδή ο Πλάτωνας δεν θα μπορέσει να δώσει ένα ορισμό του Σοφιστή επειδή πιστεύει ότι αυτός δεν έχει τέχνη.

Το στοιχείο που ορίζει την διαίρεση των τεχνών σε κτητικές και ποιητικές είναι η γένεση. Ο Ξένος χωρίζει τα πράγματα σε αυτά που *είναι* και αυτά που *γίνονται*. Προκύπτουν από την διαίρεση η ποιητική και η κτητική τέχνη που τα αφορούν αντίστοιχα. Θέλοντας να δούμε που είναι η διαίρεση και που είναι η συναγωγή σε αυτή την διαδικασία, μπορούμε να πούμε τα εξής. Το διαφοροποιητικό στοιχείο η γένεση - τα όντα που *είναι* και τα όντα που *γίνονται* - αποτελεί ένα στοιχείο σύμφωνα με το οποίο γίνεται η διαίρεση όλων των τεχνών και άρα σε αυτή την έννοια εντοπίζουμε την διαίρεση. Παράλληλα όμως για να μπορέσουν να οριστούν η ποιητική και η κτητική τέχνη βλέπουμε πως πραγματοποιείται μια διαδικασία συναγωγής. Φαίνεται δηλαδή πως δεν είναι πάντα τόσο ξεκάθαρο πώς οι δύο έννοιες μπορούν να ξεχωριστούν και να διακριθούν σε δύο καθαρές από μόνες τους διαδικασίες

Η διαδικασία που θα ακολουθήσει θα έχει αντίστοιχα χαρακτηρίστηκα με την πρώτη διαίρεση των τεχνών σε ποιητικές και κτητικές. Ο ψαράς προφανώς ανήκει στο είδος των κτητικών τεχνών. Η διαδικασία μετά από δύο διαιρέσεις θα φτάσει στην θηρευτική τέχνη, η οποία βάσει βιολογικών χαρακτηριστικών των ζώων θα φτάσει στο ψάρεμα, το οποίο με *βάση τον τρόπο με τον οποίο γίνεται* θα καταλήξει στο γένος των ασπαλιευτών.

Στην συνέχεια παρουσιάζουμε πιο αναλυτικά όλες τις διαιρέσεις, δηλαδή:

- τι διαιρείται ,
- με ποιον τρόπο διαιρείται και
- με ποιόν τρόπο ορίζεται το γένος που προκύπτει μετά από κάθε διαίρεση.

0.α

Ο Ξένος λέει πως για όλες τις τέχνες υπάρχουν δύο είδη. Αυτά τα δύο είναι η ποιητική και η κτητική.

Ποιητική: Η τέχνη που αποτελεί την διαδικασία της δημιουργίας ενός πράγματος που δεν υπήρχε. Παραδείγματα είναι η γεωργία, οι θεραπευτικές τέχνες του ανθρώπινου σώματος, κάθε ενέργεια που αφορά συναρμολογημένα ή φτιαχτά πράγματα αλλά και **ομοιώματα**¹³ (219b).

Κτητική: Οι τέχνες που δεν δημιουργούν, αλλά κυριαρχούν¹⁴ σε πράγματα και όντα, με λόγια ή πράξεις ή δεν επιτρέπουν σε άλλους να κυριαρχούν σε αυτά.

Παραδείγματα είναι οι τέχνες της μάθησης και απόκτησης γνώσης, η απόκτηση χρήματος, οι μαχητικές τέχνες, το κυνήγι (219c1-8).

0.β

Ο ψαράς είναι φανερό ότι ασκεί ένα είδος κτητικής τέχνης η οποία πάλι θα χωριστεί στην:

Μεταβλητική: Οι εκούσιες συνδιαλλαγές. Όπως είναι δωρεές, τα νοικιάσματα και οι αγοραπωλησίες (219d5-8) και στην:

Χειρωτική: Οι υπόλοιπες από τις εκούσιες συνδιαλλαγές. Η τέχνη που **είτε με λόγια είτε με πράξεις** αρπάζει¹⁵ τα πράγματα. Ο Ξένος δεν δίνει παραδείγματα αυτών των τεχνών (219d5-8).

Η χειρωτική τέχνη φαίνεται εδώ, ότι μπορεί να χρησιμοποιήσει είτε λόγια είτε πράξεις για να αποκτήσει τα αντικείμενά της. Έχει ενδιαφέρον να δούμε πως θα εξελιχθούν οι επόμενες διαιρέσεις, όπου στην μια περίπτωση ο σοφιστής θα είναι κυνηγός άρα η τέχνη του θα ανήκει στην χειρωτική, μετά θα εμφανιστεί ως έμπορος, όπου η διαίρεση που έγινε εδώ θα αλλάξει νοηματικά, και η διαίρεση θα γίνει μεταξύ της Θηρευτικής (κυνηγετικής) και αλλακτικής (συνδιαλλακτικής) τέχνης.

0.γ

Η χειρωτική τέχνη στη συνέχεια θα χωριστεί στην:

Αγωνιστική: Το ανοιχτό και φανερό κομμάτι της χειρωτικής τέχνης (291d10), και στην:

Θηρευτική: Το κρυφό κομμάτι της χειρωτικής (219e1).

13 Στο τέλος ο ορισμός του σοφιστή θα τον βρει να παράγει ομοιώματα, που είναι μάλιστα είδος της ποιητικής τέχνης. Ήδη από την πρώτη διαίρεση ο Πλάτων εισάγει κρυφά στοιχεία που θα καταλήξουν στο τελικό ορισμό

14 Το ρήμα που χρησιμοποιεί ο Πλάτωνας είναι το χειρούμαι. Μπορεί να μεταφραστεί ως καταβάλλω, νικώ, υποτάσσω. Αργότερα θα δούμε και την χειρωτική τέχνη. Το νόημα που μπορούμε να αποδόσουμε είναι ότι ο Πλάτων αναφέρεται σε αυτό το σημείο στις τέχνες που αποκτούν τα αντικείμενα τους, σε αντίθεση με την ποιητική που τα δημιουργεί.

15 Εδώ χρησιμοποιείται πάλι το η ίδια λέξη << ή κατ' έργα ή κατὰ λόγους χειρούμενον σύμπαν>>. Μπορεί να αποδοθεί ως η τέχνη που αρπάζει, τα πράγματα.

0.d

Η θηρευτική χωρίζεται στο κυνήγι των έμψυχων και των άψυχων:

(Χωρίς όνομα): Δεν έχει όνομα πέρα από κάποια μέρη της κατάδυσης και κάποια άλλα μικρά μέρη (219A) και τσην

Ζωοθηρική: Το κυνήγι των εμψύχων (219a).

Ο Ξένος λέει πως η τέχνη που αφορά το κυνήγι των αψύχων δεν έχει όνομα πέρα από κάποια μέρη της κολυμβητικής, ενώ το άλλο κομμάτι μπορούμε να το ονομάσουμε ζωοθηρική (220a1-4). Στο κομμάτι αυτό του κειμένου καταλαβαίνουμε πως, δεν υπάρχουν κυνηγετικές τέχνες που αφορούν το κυνήγι αψύχων, πέρα από κάποια μικρά μέρη σαν αυτό της κατάδυσης (δικό μας παράδειγμα θα μπορούσε να είναι το μάζεμα το κοραλλιών). Υπάρχουν όμως πολλές τέχνες που αφορούν το κυνήγι ζώων. Γι' αυτό και ο Ξένος τους δίνει το όνομα ζωοθηρικές.

0.e

Η ζωοθηρική διχοτομείται στην:

πεζοθηρική: Το οποίο είναι το κυνήγι των πεζών ζώων. Το οποίο έχει πολλά είδη και ονόματα (220b5-8) και στην:

Ενυγροθηρική: Το κυνήγι των ζώων που πλέουν¹⁶ (220b5-8).

Η διαίρεση εδώ δικαιολογείται και δεν φαίνεται παράξενη, εάν δούμε την διάκριση ως αυτή που χωρίζει τα ζώα σε αυτά που κινούνται στην ξηρά και σε αυτά που κινούνται σε ένα ρευστό.

0.f

Η Ενυγροθηρική διαιρείται στην:

Ορνιθευτική: Το κυνήγι των ζώων που πετούν (220b4-5), και στην:

Αλιευτική: Είναι **σχεδόν** το όνομα του συνόλου των τεχνών του κυνηγιού των ζώων που βρίσκονται στο νερό (ένυδρον) (220b7).

Το «σχεδόν» το πήραμε από το κείμενο. Μπορεί να σημαίνει ότι ένα κομμάτι του κυνηγιού που γίνεται στο νερό ανήκει στην ορνιθευτική ή και ότι ακόμα υπάρχει κάποια άλλη τέχνη που δεν αναφέρεται. Το σχεδόν εδώ προβληματίζει επειδή δείχνει πως η διαίρεση δεν φαίνεται να γίνεται σωστά. Όμως το κείμενο δείχνει πως αυτό είναι λεπτομέρεια. Γενικά ο ορισμός του ασπαλιευτή στο κείμενο φαίνεται ότι θεωρείται ένα σωστό παράδειγμα της εφαρμογής της μεθόδου.

---

¹⁶ Το είδος ο Πλάτωνας το αποκαλεί νευστικό. Θεώρησα καλή απόδοση την περιγραφή σε ζώα που πλέουν. Τα ζώα δηλαδή που κινούνται σε ένα ρευστό. Αυτό γιατί η απόδοση αυτή είναι κοντά στο ρήμα που χρησιμοποιείται. Και δεύτερον επειδή δικαιολογεί την διάκριση των ζώων σε πεζά και νευστικά, και έπειτα όπως θα δούμε τα νευστικά χωρίζονται σε ζώα της θάλασσας και του αέρα.

Ένα στοιχείο κριτικής που ακολουθούν συχνά οι δύο προηγούμενες διαιρέσεις, σχετίζεται με τον τρόπο που τα γένη δομούνται σε επίπεδο ιεράρχησης. Γενικά η κριτική αυτής της διαίρεσης σχετίζεται και με ενστάσεις που υπάρχουν στο Αριστοτελικό έργο ως προς τον σωστό τρόπο εφαρμογής της Διαίρεσης. Η κριτική βέβαια του Αριστοτέλη βασίζεται στην δική του οντολογία και κατανόηση της μεθόδου η οποία δεν ταυτίζεται με την πλατωνική την οποία και κριτικάρει. Στο επόμενο βήμα θα αναπτύξουμε λίγο περαιτέρω το θέμα και θα δούμε που βρίσκεται η ένσταση του Αριστοτέλη.

0.g

Η Αλιευτική διαιρείται στην:

Ερκοθηρική¹⁷: Το κυνήγι που γίνεται χρησιμοποιώντας εμπόδια. Παραδείγματα το κυνήγι που γίνεται με δίχτυα, κιούρτους, καλαμωτές βρόχια (220c) και στην:

Πληκτική: Το πληκτικό κυνήγι, που γίνεται πληγώνοντας το θήραμα. Παραδείγματα το ψάρεμα που γίνεται με αγκίστρι και αυτό με το καμάκι (220d1-3).

Η διαίρεση αυτή αποτελεί για κάποιους σχολιαστές μια ένδειξη για την κατανόηση της μεθόδου της Διαίρεσης στο πλατωνικό κείμενο. Το συγκεκριμένο βήμα είναι για παράδειγμα μια ένδειξη ότι η πλατωνική Διαίρεση δεν ακολουθεί συγκεκριμένη ιεραρχική ταξινόμηση στα γένη από το γενικό στο ειδικότερο. Μπορούμε να καταλάβουμε πως το πληκτικό ψάρεμα είναι είδος του ψαρέματος ξεχωριστό από το ερκοθηρικό όπως παρουσιάζονται στο κείμενο. Όμως το πληκτικό κυνήγι δεν είναι απαραίτητο να περιοριστεί μόνο στο ψάρεμα. Η πληκτική τέχνη δηλαδή είναι ένα γένος που κάποιο μέρος της εντάσσεται στην αλιευτική, αλλά έχει και κάποια μέρη τα οποία δεν ανήκουν σε αυτήν. Άρα θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε πως τα γένη δεν συσχετίζονται με κάποια ιεραρχική δομή από τον Ξένο. Βέβαια κάποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει πως το γένος που εμφανίζεται εδώ πέρα είναι η τέχνη της πληκτικής αλιευτικής και όχι η τέχνη της πληκτικής γενικότερα (Grams, 2012). Σε αυτό το αντεπιχείρημα μπορούμε να προσθέσουμε πως στην συναγωγή που κάνει ο Ξένος για να ορίσει αυτό το επίπεδο του πληκτικού ψαρέματος είναι δύο είδη ψαρέματος και άρα αυτό είναι μόνο ένα είδος της αλιευτικής τέχνης που δεν σχετίζεται με τα άλλα στοιχεία της πληκτικής. Ένα τέτοιο επιχείρημα βέβαια θα μας δυσκόλευε να κατανοήσουμε ποια είναι αυτή η κοινή δύναμη που ξεχωρίζει το πληκτικό ψάρεμα από το ερκοθηρικό αλλά παράλληλα δεν σχετίζεται με τα άλλα είδη της πληκτικής τέχνης ή του πληκτικού κυνηγιού (Grams, 2012), (Moravcsik, 1971). Ο Αριστοτέλης (Grams, 2012, σελ.136) παρατηρεί πως δεν πρέπει σε μια ιεραρχική ταξινόμηση να χωρίζονται ενωμένα είδη, δηλαδή ένα είδος να βρίσκεται διασκορπισμένο κάτω από διαφορετικά γένη¹⁸. Για παράδειγμα τα πουλιά μπορεί είναι και πτηνά-ζώα και ζώα-πεζά. Αυτό θα έχει σαν

---

17 Έρκος: εμπόδιο, φράγμα

18 Θα ονομάσω αυτήν την ιδιότητα κανόνα διασκορπισμού για λόγους αναφοράς στην εργασία.

αποτέλεσμα το είδος πουλιά να συμμετέχει και στο είδος των ζώων θάλασσας και στο είδος των πεζών που όμως θα είναι ξεχωριστά είδη μετά την ταξινόμηση. Άρα ένα είδος θα βρίσκεται σε διαφορετικές απολήξεις ενός δέντρου ιεράρχησης. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως οι διαιρέσεις που κάνει ο Ξένος εδώ είναι λανθασμένες ή πως ο Ξένος παραβιάζει τους κανόνες της σωστής Διαιρέσης. Όπως παρατηρεί και ο Moravcsik δεν είναι ανάγκη να υποθέσουμε πως η μέθοδος της Διαιρέσης του Ξένου χωρίζει σε υπό-είδη τα οποία αναγκαστικά είναι αλληλοαποκλειόμενα.

0.h

Η Πληκτική διαιρείται στην:

Πυρευτική : Το ψάρεμα που γίνεται την νύχτα με το φως της φωτιάς (Πυροφάνι) (220d5) και στην:

Αγκιστρευτική: Το ψάρεμα της μέρας που γίνεται με αγκίστρι και τριδόντια (220d8-9).

0.i

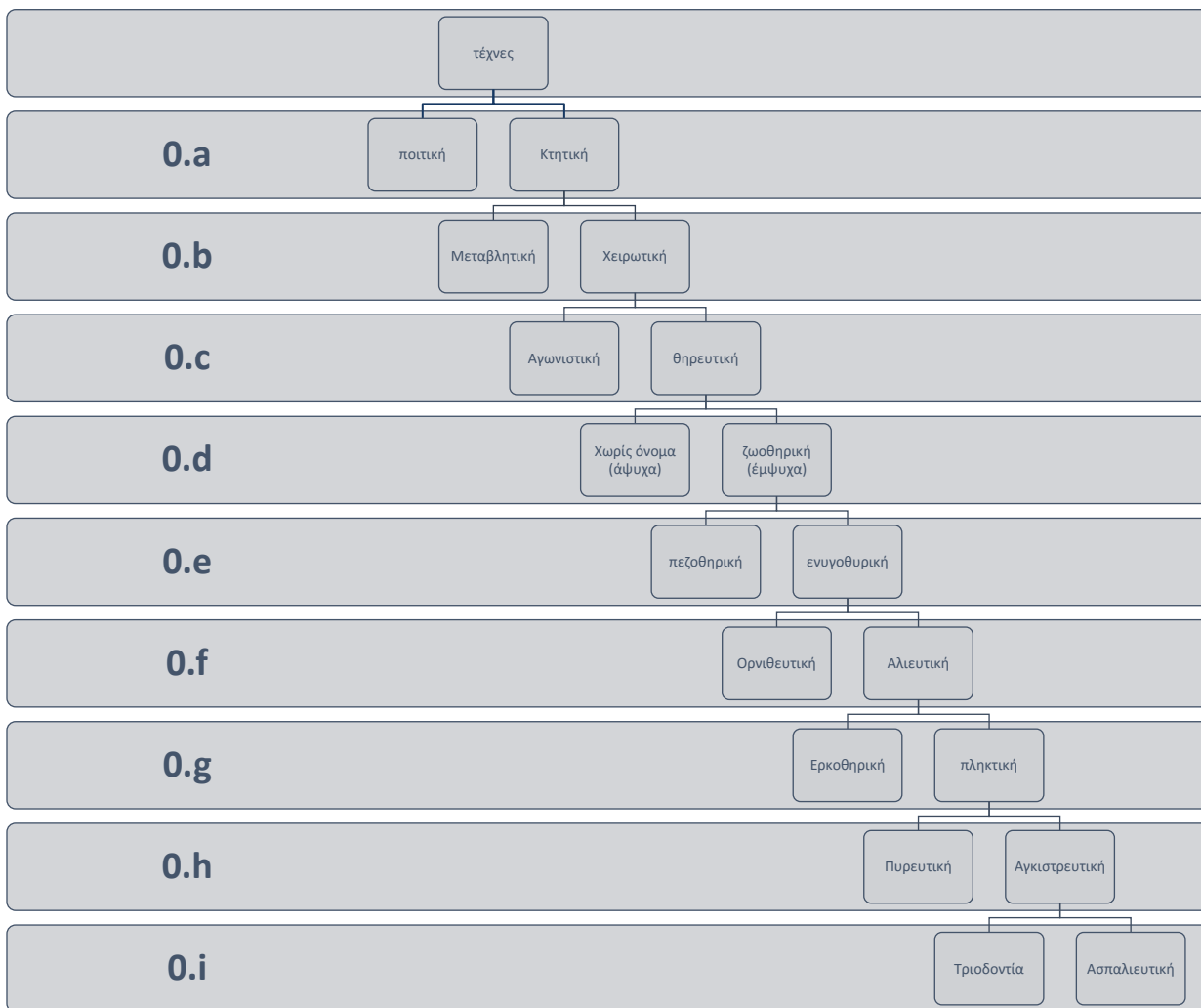
Η Αγκιστρευτική διαιρείται στην:

Τριοδοντία: Το ψάρεμα με άγκιστρα, όπου το χτύπημα γίνεται από πάνω προς τα κάτω όπως χειρίζονται τα καμάκια χρησιμοποιώντας τριδόντια καλείται τριοδοντία (220e2-4) και στην:

Ασπαλιευτική: Η τέχνη που κάνει το αντίθετο πλήγωμα ανασέρνοντας το από κάτω προς τα πάνω και χτυπάει το ψάρι μόνο στο στόμα ή στο κεφάλι (222e10-a5)¹⁹.

---

19 Ο τρόπος με τον οποίο το ψάρεμα με αγκίστρι μπορεί να θεωρηθεί πληκτικό ψάρεμα περιγράφεται στο διάλογο *Ίων* (558d).

Σχήμα 4: Η διαίρεση του Ασπαλιευτή

Τέλος ο Ξένος αφού δηλώσει πως το είδος που μόλις βρήκε είναι η ασπαλιευτική, ανακεφαλαιώνει τη διαδικασία επαναλαμβάνοντας ένα προς ένα τα ονόματα των τεχνών από το γένος προς το είδος που οδηγούν από το γένος της τέχνης σε αυτό της ασπαλιευτικής, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που παρατίθεται από πάνω.

4.3.2.1 Περίληψη

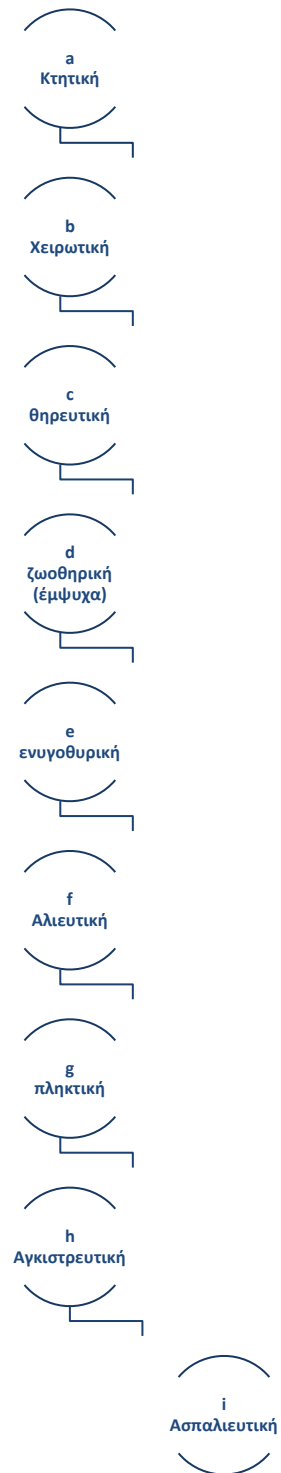
Μετά από κάθε διαδικασία διαίρεσης ο Ξένος κάνει μια περίληψη (221a9-c2) του ορισμού που δόθηκε, ονομάζοντας ένα – ένα τα γένη που ακολουθήθηκαν ώστε να φτάσουμε στον τελικό ορισμό. Ένα συμπέρασμα που θα μπορούσε να προκύψει από αυτή την επιλογή του Πλάτωνα είναι πως θέλει να δείξει πως για έναν σωστό ορισμό, σημασία έχει να γνωρίζουμε μόνο το δεξί μέρος (το μέρος που θα διαιρεθεί στην

συνέχεια) που προκύπτει από την διαίρεση. Για έναν ορισμό δηλαδή μπορεί να αρκεί να ξέρουμε μόνο τα γένη στα οποία ανήκει, και όχι η μέθοδος ή η διαδρομή που κάναμε για να τον βρούμε.

Όπως θα δούμε στην συνέχεια ο Ξένος στους τελικούς ορισμούς του (περιλήψεις) δεν είναι πάρα πολύ προσεκτικός. Δεν διατηρεί ακριβώς και πάντα την ορολογία και τα βήματα που ακολουθήθηκαν στην διαδικασία της Διαίρεσης. Στον πρώτο ορισμό όμως είναι ακριβής, οπότε το σχήμα που προκύπτει για τον τελικό ορισμό του Ασπαλιευτή παρατίθεται παρακάτω.²⁰

---

²⁰ Πάνω από κάθε ονομασία σε κάθε γένος έχει τοποθετηθεί μια αρίθμηση με λατινικό αλφάβητο ή οποία αντιστοιχεί στο βήμα κάθε διαίρεσης όπως φαίνεται και στα σχήματα με το δέντρο διαιρέσεων.

Σχήμα 5: Ο ορισμός του Ασπαλιευτή

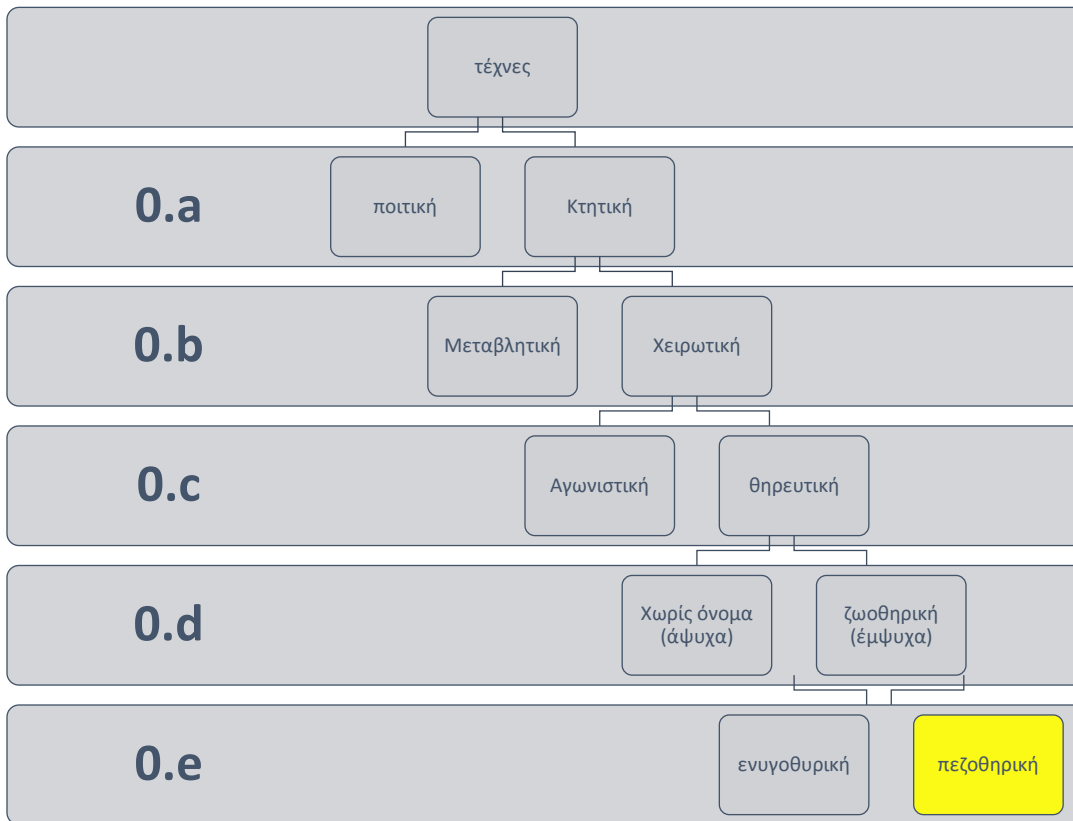
4.3.3 Πρώτος Ορισμός (Θηρευτής) (221c5 - 223a11)

Αφού έχει λοιπόν ολοκληρωθεί ικανοποιητικά το παράδειγμα του ασπαλιευτή ο Ξένος ξεκινάει την προσπάθεια για να βρει το «τι **έστιν**» για τον σοφιστή ή αλλιώς τι είναι ο σοφιστής. Να βρει με τον ίδιο τρόπο όπως βρήκε τον ορισμό του ασπαλιευτή και τον ορισμό του σοφιστή.

Η συζήτηση εδώ πάλι ξεκινά με την παραδοχή πως και ο σοφιστής έχει μια **τέχνη** και δεν είναι άτεχνος. Στην συνέχεια θα δούμε πως αυτό είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει τους σχολιαστές των πλατωνικών κειμένων. Όπως ειπώθηκε και παραπάνω, ο σοφιστής δεν εμφανίζεται στον πλατωνικό κόσμο εδώ για πρώτη φορά, ο Πλάτων κάνει μέσα από τους διαλόγους του συνεχή κριτική στο φαινόμενο των σοφιστών. Στην κριτική αυτή οι σοφιστές παρουσιάζονται να μην έχουν κάποια τέχνη, η σοφιστική δεν μπορεί να είναι μια αυθεντική τέχνη. Οπότε και το παράδοξο, ο Σοφιστής να έχει μια τέχνη (την σοφιστική) αλλά και παράλληλα να μην υπάρχει η τέχνη αυτή. Γι' αυτό αρχικά πρέπει να σημειώσουμε πως ο ορισμός του σοφιστή ξεκινάει έχοντας σαν δεδομένο πως αυτό που θα προκύψει θα είναι ένα είδος τέχνης, θα είναι <<αληθώς σοφιστής>> (221c8-d1).

Άρα η διαδικασία της Διαίρεσης μπορεί να ξεκινήσει από την ίδια αρχή με το προηγούμενο παράδειγμα. Όμως ο Ξένος βλέπει μια ακόμα ομοιότητα της αναζήτησης του σοφιστή με το προηγούμενο παράδειγμα του ψαρά, ο σοφιστής και ο ψαράς είναι συγγενείς (221d8). Είναι και οι δύο κυνηγοί, αλλά όπως με ποιητικότητα περιγράφει, αυτός ο κυνηγός θα βρεθεί στα πεζά ζώα, στα ποτάμια και τα λιβάδια όπου υπάρχει άφθονος πλούτος νεότητας (222a7-10).

Η διαίρεση θα ξεκινήσει από το είδος της πεζοθηρίας όπως είχε βρεθεί από το προηγούμενο παράδειγμα του Ασπαλιευτή.

Σχήμα 6: Οι διαιρέσεις μέχρι την πεζοθηρική

Ο Ξένος σε αυτό το σημείο καλεί το Θεαίτητο να αποφασίσει εάν, μπορούν να χωριστούν τα ζώα σε ήμερα και άγρια καθώς και εάν θεωρεί πως ο άνθρωπος είναι ήμερο ζώο. Ο Θεαίτητος συμφωνεί α) πως ο άνθρωπος είναι ήμερο ζώο και β) πώς υπάρχει κυνήγι ανθρώπου (222b2-c2).

Αξίζει να θυμηθούμε πως βασικός κανόνας για τον Σωκρατικό έλεγχο, που αναπτύσσεται στους πρώτους πλατωνικούς διαλόγους είναι ο συνομιλητής να λέει κάθε φορά αυτά που πιστεύει και να υπάρχει συμφωνία μεταξύ των δυο συνομιλητών ως προς τις έννοιες, οι οποίες συζητούνται. Επίσης μπορούμε να θυμηθούμε πως βασική λειτουργία της διαίρεσης στον *Φαίδρο* είναι να αναγνωρίζει την σύγχυση που δημιουργείται όταν δύο συνομιλητές χρησιμοποιούν μια λέξη στην οποία αποδίδει ο καθένας διαφορετική έννοια. Βλέπουμε εδώ πως ο Ξένος ζητάει από Θεαίτητο να υπάρχει για αρχή συμφωνία ως προς την σημασία των εννοιών που θα χρησιμοποιηθούν.

Η διαίρεση ακολουθεί ως εξής:

1.e

Η πεζοθηρευτική διαιρείται στο κυνήγι των **αγρίων** και **ήμερων** ζώων (222b4).

(Κυνήγι αγρίων): Το κυνήγι των αγριων ζώων.

Ημεροθηρική (ανθρωποθηρία): κυνήγι ήμερων πεζών (χερσαίων) ζώων.

1.f

Στην συνέχεια ο ξένος διαιρεί την **ημεροθηρική** τέχνη και την διακρίνει στην βίαια θήρα και στην πιθανουργική (222c3).

Βίαια θήρα: Η οποία είναι η ληστεία, το σκλάβωμα, η τυραννία και όλα τα είδη της πολεμικής τέχνης (222c5-7).

Πιθανουργική: Αυτή είναι το σύνολο της **δικανικής**²¹ (δικηγορική), Δημαγορικής (πολιτική, ρητορική) και προσομιλητικής (συζητητική) τέχνης (222c9-d1).

Για την βίαια και πιθανουργική τέχνη ο Ξένος δεν δίνει ορισμό. Στην μια περίπτωση λέει πως η ληστεία, το σκλάβωμα, η τυραννία και όλες οι τέχνες της πολεμικής μπορούν να ονομαστούν βίαια θήρα. Βέβαια μπορούμε να φανταστούμε πως η ληστεία το σκλάβωμα και τυραννία αποτελούν παραδείγματα για την βίαια θήρα, η οποία φαίνεται ότι ορίζεται λογικά μόνο μέσα από το όνομά της. Το άλλο είδος όμως η πιθανουργική τέχνη ορίζεται μόνο μέσω των ειδών της. Δηλαδή ο ξένος λέει πως η πιθανουργική είναι το σύνολο της δικανικής, δημαγορικής και προσομιλητικής μαζί. Ο ορισμός της δηλαδή είναι το σύνολο των ειδών της.

Μια άλλη παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε εδώ είναι το ότι παρ' όλο που η διάκριση σε βίαιο και πιθανουργικό κυνήγι ανθρώπων μοιάζει λογική, οι τέχνες αυτές κατατάσσονται λίγο αυθαίρετα στο γένος της κυνηγετικής τέχνης. Ενώ μεν ο Θεαίτητος έχει συμφωνήσει πως υπάρχει κυνήγι ανθρώπου, και ίσως θα μπορούσαμε να δεχτούμε πως η σκλαβιά και η ληστεία μπορούν να ιδωθούν στο πλαίσιο μια τέχνης ανθρωποθηρίας, η τέχνη της συζήτησης και η τέχνη η δικανική (δικηγορική) τέχνη όμως δεν φαίνεται ότι μπορούν εύκολα να κατανοηθούν ως είδη της τέχνης του κυνηγιού. Το πρόβλημα εδώ είναι ότι δεν διευκρινίζεται το επίπεδο της εκούσιας ή ακούσιας συναλλαγής. Η ίδια συναλλαγή των μαθημάτων της αρετής μπορεί να θεωρηθεί βίαια αν θεωρήσουμε πως το να πείθεται κάποιος να κάνει κάτι τελικά γίνεται παρά την θέληση του και ταυτόχρονα πως είναι εκούσια αν θεωρήσουμε το αντίθετο. Πάνω σε αυτή την διάκριση νομίζω βασίζεται το γεγονός πως ο σοφιστής, την μια φορά φαίνεται να είναι κυνηγός και την επόμενη να είναι έμπορος.

1.g

Η πιθανουργική έχει δύο γένη. Αυτό που εξασκείται ιδιωτικά και το δημόσιο (222d5).

---

21 Στον πέμπτο ορισμό θα δούμε πως η δικανική είναι είδος της αμφισβητικής τέχνης (5.f)

(Χωρίς όνομα): Η δημόσια πιθανουργική
Ιδιοθηρευτική: Η ιδιωτική πιθανουργική

1.i

Την ιδιοθηρευτική ο ξένος θα την χωρίσει στην μισθαρνητική και την δωροφορική (222d7-8).

Δωροφορική: Το είδος της ιδιοθηρευτική τέχνης η οποία πραγματοποιείται προσφέροντας δώρα. Παράδειγμα του δωροφορικού αυτού κυνηγιού είναι το είδος της ερωτική τέχνης. Οι εραστές προσφέρουν δώρα στα θηράματα τους, αυτούς δηλαδή με τους οποίους είναι ερωτευμένοι.

Μισθαρνητική: Το γένος των ιδιοθηρευτικών που αποσκοπούν σε χρηματικό κέρδος.

Άλλη μια φορά θα δούμε πως εμφανίζεται το πρόβλημα της ιεράρχησης των ειδών και σε αυτή την διαίρεση. Η L. Grams σημειώνει πως οι μισθαρνητικές και δωροφορικές τέχνες θα έπρεπε να ανήκουν στο γένος της μεταβλητικής όπως αυτή ορίστηκε στην **0.b** διαίρεση. Δηλαδή στις εκούσιες συναλλαγές. Αυτό για κάποιους σχολιαστές παραβιάζει την αρχή της μεταβατικότητας (transitivity). Η έννοια αυτή σημαίνει πως όταν ένα είδος βρίσκεται κάτω από ένα άλλο (ανήκει) στην ιεραρχική αλυσίδα, είναι δηλαδή είδος του γένους αυτού τότε πρέπει να έχει και τις ιδιότητές του. Έτσι πρακτικά η μισθαρνητική και δωροφορική τέχνη του κυνηγιού πρέπει να ανήκουν στο χειρωτικό είδος και όχι στο μεταβλητικό (διαίρεση 0.b). Όμως βλέπουμε εδώ ότι συμβαίνει το αντίθετο. Ένα αντεπιχείρημα βέβαια γι' αυτήν την θέση είναι πως αυτές οι τέχνες, η μισθαρνητική και δωροφορική, δεν είναι εκούσιες συναλλαγές. Υπάρχει μια υπόνοια εξαπάτησης στο είδος αυτό των συναλλαγών όπως το περιγράφει ο Ξένος και άρα μπορούμε να υποστηρίξουμε πως αυτό το είδος της κριτικής δεν ισχύει (Grams, 2012).

1.j

Η μισθαρνητική έχει δύο είδη.

Κολακική: Το είδος της τέχνης των ανθρώπων που κολακεύουν νέους, με αντάλλαγμα την διατροφή τους (222e5-223a2).

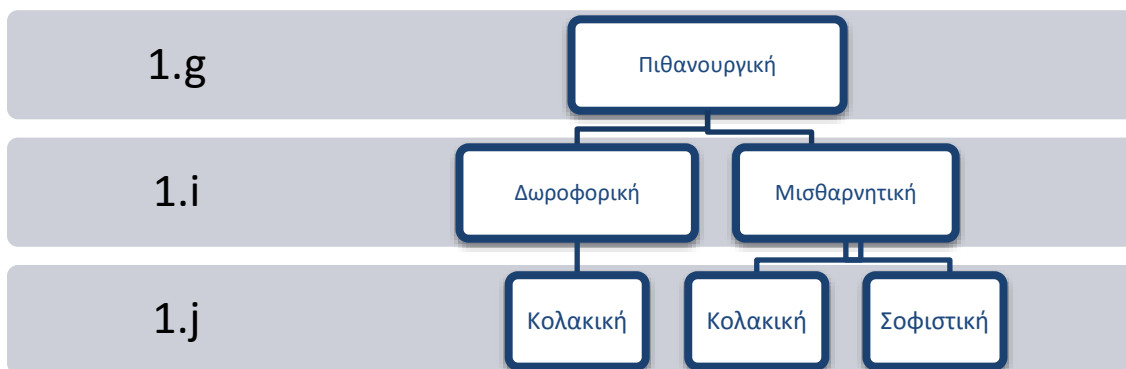
Σοφιστική: Η τέχνη που πουλάει ομιλίες για την αρετή σε νέους, με αντάλλαγμα χρηματικό μισθό (223a4-7).

Η διαίρεση έτσι όπως γίνεται εδώ μπορεί να είναι κατανοητή στον νεαρό Θεαίτητο σύμφωνα με τα πεπραγμένα της εποχής. Ο Θεαίτητος στην Αθήνα της εποχής είχε δει ανθρώπους που κολακεύουν και περιτριγυρίζουν νέους με αντάλλαγμα την διατροφή τους, αλλά και σοφιστές οι οποίοι τους πουλούν ακριβά μαθήματα. Αυτές πρέπει να ήταν γνωστές εικόνες για τον Θεαίτητο. Όμως η διαίρεση που γίνεται δεν δικαιολογεί αυτή την διάκριση. Επειδή η διαίρεση εδώ γίνεται σύμφωνα με δύο χαρακτηριστικά.

1. Είναι η διάκριση μεταξύ αυτών που προσφέρουν κολακείες και μεταξύ αυτών που πουλούν μαθήματα της αρετής.

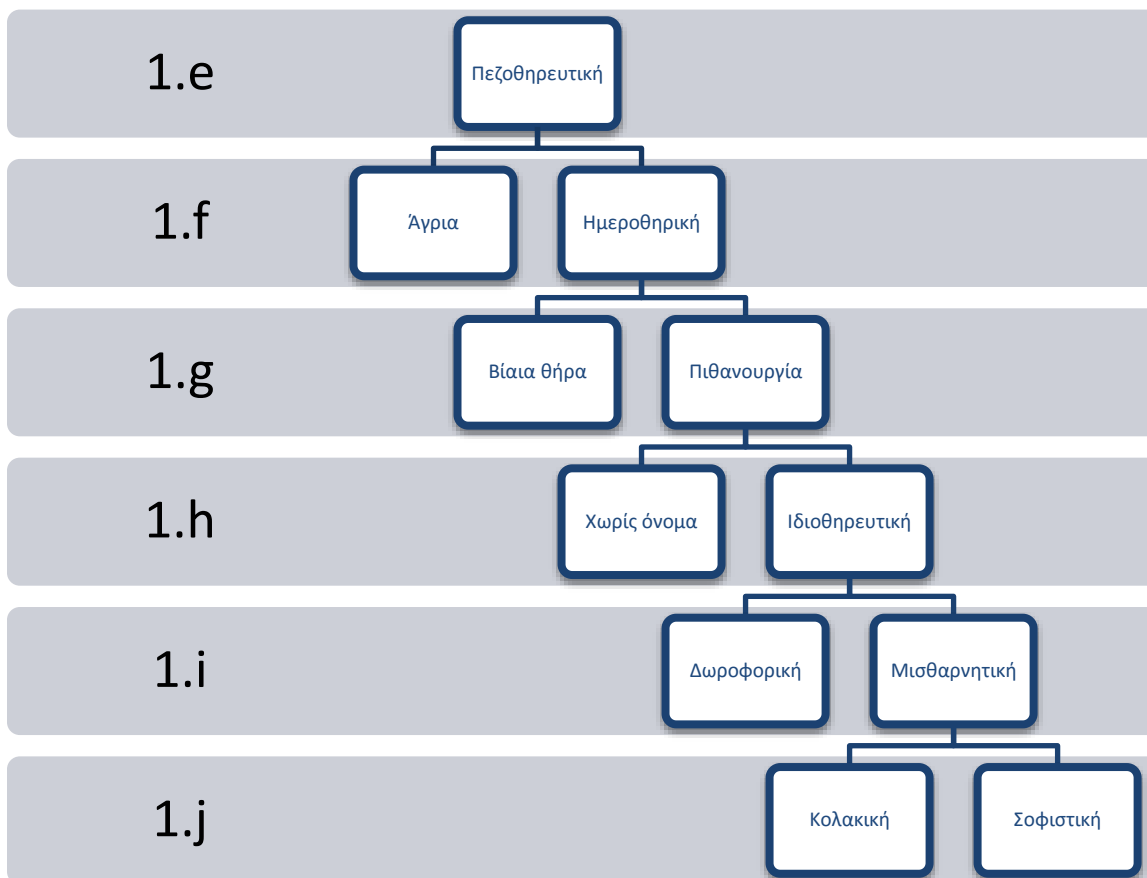
2. Η διάκριση βάσει του είδους της απολαβής, δηλαδή αυτών που έχουν ως απολαβή μισθό την τροφή για να συντηρηθούν με αυτούς που έχουν σαν απολαβή χρηματικό μισθό.

Θα μπορούσε βέβαια να ειπωθεί πως αυτό θα διορθώνονταν εάν η διαίρεση είχε ένα ή δύο επίπεδα ακόμα στα οποία το ένα θα ξεχώριζε τους κυνηγούς με μέτρο το είδος της πληρωμής τους, και το άλλο θα έκανε την διάκριση βάσει του είδους των πραγμάτων που γίνονται για να αποκτηθεί η πληρωμή αυτή. Η περίπτωση αυτή βέβαια αναδεικνύει το γεγονός πως δεν ισχύει ο κανόνας του διασκορπισμού, όπως το φαίνεται στο παρακάτω σχήμα πιο ξεκάθαρα.

Σχήμα 7: Η διαίρεση της Πιθανουργικής

Είναι εύκολο να δει κανείς πως το γένος αυτό των ανθρώπων που περιγράφει εδώ ο Ξένος, ανήκει στο γένος το μισθαρνητικό και παράλληλα στο γένος το δωροφορικό, μιας και το να μπορεί να προσφέρει κανείς μια κολακεία μπορεί ιδωθεί ως ένα είδος προσφοράς δώρου με σκοπό τα ανταλλάγματα.

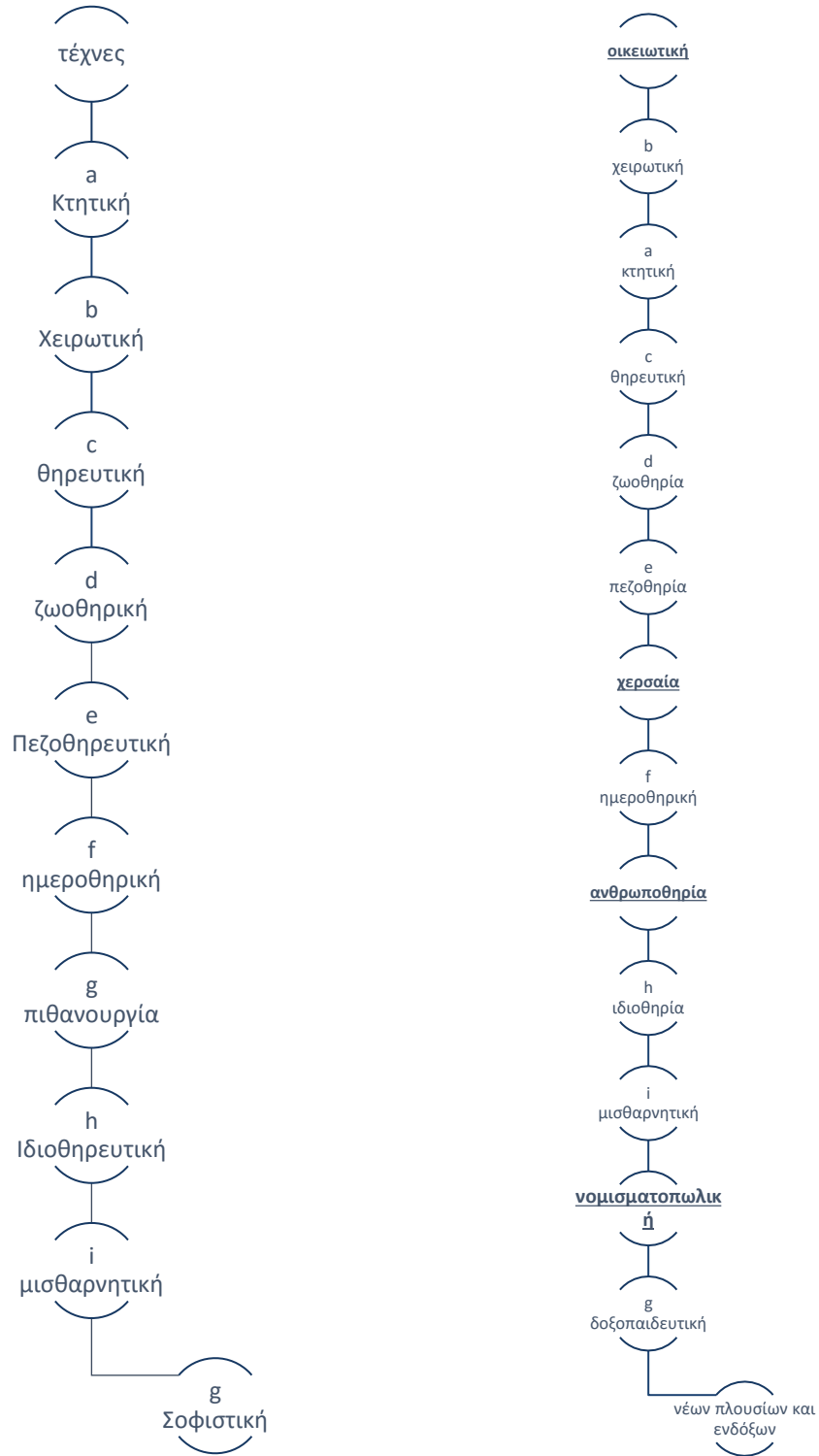
Σχήμα 8: Η πρώτη διαίρεση του σοφιστή

4.3.3.1 Περίληψη

Στο τέλος της διαδικασίας της ο Ξένος δίνει πάλι την ανακεφαλαίωση των διαιρέσεων για να αποδώσει τον ορισμό του Σοφιστή. Όμως όταν κάνει την περίληψη της τέχνης του σοφιστή, αλλάζει λίγο τα ονόματα των γενών, σε σχέση με τον τρόπο που τα ονόμασε πριν (223b).

1. Αρχικά αντί για κτητική ονομάζει το πρώτο γένος οικειωτικό, ενώ πριν είχε πει ότι ήταν κτητική.
2. Προσδιορίζει την πεζοθηρευτική ως χερσαία. Δηλαδή προσθέτει ένα ακόμα γένος.

3. Δεν αναφέρει το γένος της πιθανουργίας, αλλά προσθέτει το γένος της ανθρωποθηρίας στην θέση της.
4. Προσθέτει το γένος της νομισματοπωλικής προσδιορίζοντας την μισθαρνητική τέχνη.
5. Εξακριβώνει πως αυτή είναι μια κυνηγετική τέχνη που εξασκείται σε πλούσιους και επίδοξους (ένδοξων) νέους.

Σχήμα 9: Ο α' ορισμός του σοφιστή από τις διαιρέσεις (αριστερά) και ο ορισμός από την περίληψη του Ξένου (δεξιά)

4.3.4 Δεύτερος Ορισμός (Εμπορος) (223b8 – 224d4)

Το ζήτημα όμως πρέπει να εξεταστεί και από μια άλλη μεριά, επειδή αυτό που αναζητείται είναι ποικιλόμορφο και άρα η αναζήτηση δεν πρέπει να σταματήσει εδώ. Υπήρχε ένα **φάντασμα** σε αυτά που ειπώθηκαν, το οποίο δεν ανήκει στο γένος που αποδόθηκε στον σοφιστή (223b9-c4).

Στην συνέχεια θα φανεί πως ο σοφιστής ως μιμητής, κάνει τα πράγματα να **φαίνονται** να είναι ως κάτι που δεν είναι, παίζοντας με την λέξη φάντασμα και το ρήμα φαίνομαι ο Πλάτωνας μας δείχνει από τώρα πως τα παραδείγματα οδηγούν στο να δούμε την ουσία του σοφιστή.

2.b

Αυτή την φορά ο Ξένος θα ξεκινήσει από το γένος της κτητικής τέχνης. Η οποία κτητική τέχνη έχει δύο είδη το θηρευτικό και το αλλακτικό, όπως ειπώθηκε προηγουμένως (223c5).

Λέει πως προηγουμένως είχε ειπωθεί πως κτητική τέχνη έχει δύο είδη την θηρευτική και την αλλακτική. Όμως στο προηγούμενο παράδειγμα είχε χωρίσει την κτητική σε δύο άλλα είδη. Την **χειρωτική** και την **μεταβλητική**²² (0.b), οι οποίες πρακτικά αποτελούσαν τις βίαιες και τις εκούσιες συνδιαλλαγές αντίστοιχα. Τώρα ονομάζει αυτό το είδος της τέχνης **αλλακτική**, ενώ την **χειρωτική** την αντικαθιστά με την **θηρευτική**. Η θηρευτική βέβαια ήταν πριν είδος της **χειρωτικής** (1.d) τέχνης, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως η κτητική όντως χωρίστηκε όπως μας λέει ο Ξένος εδώ.

Όπως θα δούμε η μεταβλητική²³ (2.d) θα εμφανιστεί στις επόμενες διαιρέσεις ως ένα είδος τις αλλακτικής²⁴ τέχνης (2.e).

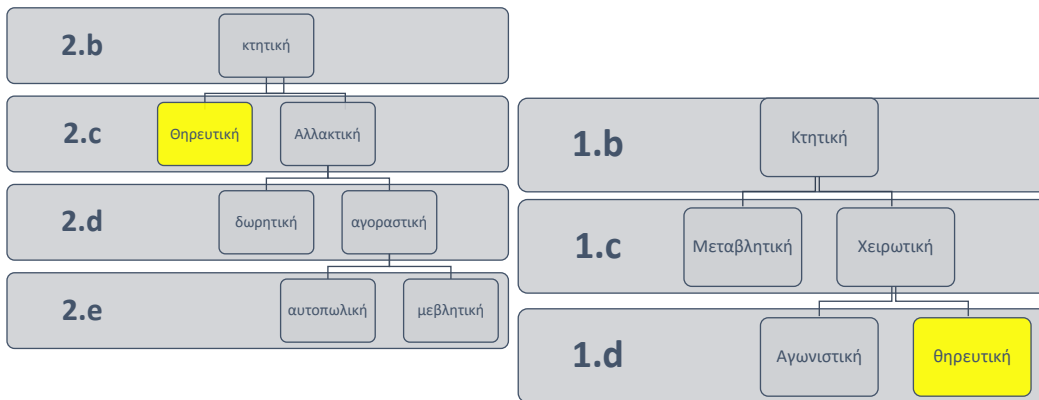
22 0.b

Μεταβλητική: Οι εκούσιες συνδιαλλαγές. Όπως είναι δωρεές, τα νοικιάσματα και οι αγοραπωλησίες (219d5-8).

23 2.d

Μεταβλητική : Η αγοραστική τέχνη που χειρίζεται έργα που έχουν φτιαχτεί από άλλον από αυτόν που την εξασκεί.<<αλλότρια έργα μεταβαλλόμεν<>> (223d2-4).

24 Σε αυτή την διαίρεση ο Πλάτωνας θα εμφανίσει τον σοφιστή ως έμπορο. Το ρήμα που χρησιμοποιεί για να περιγράψει την εμπορική τέχνη και τις συνδιαλλαγές που αυτός πραγματοποιεί είναι το <<άλλάσσω>>.

Σχήμα 10: Οι διαφορές στα λόγια του Ξένου για την διαίρεσης 2.c

Η κτητική τέχνη θα διαιεθεθεί σε:

Θηρευτική: (είδος που έχει ορισθεί σε προηγούμενη διαίρεση)

Αλλακτική: (είδος που έχει ορισθεί σε προηγούμενη διαίρεση)

2.c

Η αλλακτική θα διαιεθεθεί στη δωρητική και στην αγοραστική (223c7-9).

Δωρητική: (Ο Ξένος δεν περιγράφει το είδος της διαίρεσης δίνει μόνο το όνομα)

Αγοραστική: (Ο Ξένος δεν περιγράφει το είδος της διαίρεσης δίνει μόνο το όνομα)

2.d

Η Αγοραστική θα διαιεθεθεί στην αυτοπωλική και στην Μεταβλητική.

Αυτοπωλική: Η αγοραστική τέχνη που χειρίζεται έργα (αντικείμενα) που έχουν φτιαχτεί από το ίδιο που την εξασκεί.

Μεταβλητική : Η αγοραστική τέχνη που χειρίζεται έργα που έχουν φτιαχτεί από άλλον από αυτό που την εξασκεί, <<αλλότρια έργα μεταβαλλόμενην>> (223d2-4).

Σε αυτήν την διαίρεση το θέμα της μεταβατικότητας είναι φανερό. Η αυτοπωλική τέχνη είναι είδος της ποιητικής, καθώς αυτός που εμπορεύεται τα αντικείμενα της αυτοπωλικής τέχνης πρέπει πρώτα να τα παραγάγει. Όμως βλέπουμε πως ο ξένος τοποθετεί την αυτοπωλική αγοραστική τέχνη ως ένα είδος τη κτητικής.

2.e²⁵

Το μισό σχεδόν μέρος της Μεταβλητικής είναι η καπηλική και το άλλο μισό η εμπορική

Καπηλική: Το μέρος της Μεταβλητικής που αγοράζει και πουλάει πράγματα εντός της

25 Στον Πρωταγόρα(313d) και στην Πολιτεία (526c), έχουμε αναφορές στις οποίες οι σοφιστές περιγράφονται ως έμποροι και κάπηλοι.

πόλης << κατά πόλιν αλλαγή>> (223d5-6).

Εμπορική: Η τέχνη που πουλάει και αγοράζει από μια πόλη σε μια άλλη.

Ο έμπορος είναι μια κοινή μορφή με την οποία εμφανίζεται ο σοφιστής στα έργα του Πλάτωνα. Μάλιστα στον *Πρωταγόρα*, ως έμπορο και κάπηλο ονομάζει ο Σωκράτης τον σοφιστή στον νεαρό Ιπποκράτη προτού τον γνωρίσει με τον Πρωταγόρα (Prot. 313c5, d1, 314a4). Ο Σωκράτης όμως χρησιμοποιούσε τις δύο αυτές έννοιες ως μια κοινή.

Από διάφορα ιστορικά πρόσωπα της εποχής, (π.χ. Πρωταγόρας, Ιππίας, Γοργίας, Πρόδικος) βλέπουμε πως τα ταξίδια από πόλη σε πόλη είναι ένα στοιχείο που χαρακτηρίζει τον σοφιστή ως ιστορικό φαινόμενο της εποχής. Ο Nicholas Denyer σημειώνει πως αυτό στοιχείο, τα ταξίδια, είναι ένα ουσιαστικό χαρακτηριστικό του σοφιστή, πράγμα που υποδηλώνει πως σύμφωνα με αυτό τον ορισμό ο Σωκράτης που πέρασε όλη του την ζωή στην Αθήνα δεν ήταν σοφιστής (Denyer, 2008). Βεβαίως όπως θα δούμε αργότερα ο Πλάτων θα διευρύνει τον ορισμό του σοφιστή ώστε να περιέχει όλα τα είδη των ανθρώπων που εμπορεύονται φιλοσοφικά μαθήματα.

Από την μετάφραση αυτού του χωρίου κάποιοι συμπεραίνουν πως ο κάπηλος δεν αναφέρεται σε οποιαδήποτε πόλη αλλά στην Αθήνα συγκεκριμένα (Narcy, 2013).

2.f

Η εμπορική τέχνη θα διαιρεθεί σύμφωνα με τα είδη της των προϊόντων που εμπορεύεται (223d9-10). Τα οποία χωρίζονται σε αυτά που αφορούν το σώμα και αυτά που αφορούν την ψυχή.

(χωρίς όνομα από τον Πλάτωνα): Το είδος της εμπορικής τέχνης που διαχειρίζεται πράγματα που θρέφουν και χειρίζεται το ανθρώπινο σώμα (223d12-e2).

Ψυχεμπορική: Το είδος της εμπορικής τέχνης που πουλάει εμπορεύματα που αφορούν την ψυχή. Παραδείγματα είναι η μουσική, η ζωγραφική και η ταχυδακτυλουργία, αλλά και άλλα είδη διασκέδασης και μαθημάτων (223d12-a7).

2.g

Η ψυχεμπορική διαιρείται στην επιδεικτική και μαθηματοπωλική.

Επιδεικτική: Το επιδεικτικό κομμάτι της ψυχεμπορικής τέχνης (224b5-8).

Μαθηματοπωλική: Είναι η τέχνη του εμπορίου μαθημάτων (224b7-8).

Ο ορισμός και η περιγραφή των τεχνών δεν είναι αναλυτικότερος από αυτόν που γράφτηκε παραπάνω. Ο Ξένος υποστηρίζει πως δικαίως μπορεί το ένα μέρος της ψυχεμπορικής τέχνης να ονομαστεί επιδεικτική. Προφανώς ο ορισμός της τέχνης αυτής ανάγεται στην έννοια του ονόματός της. Το άλλο μέρος είναι το εμπόριο των μαθημάτων.

Η διατύπωση του Ξένου στην διαίρεση αυτή περιέχει ένα σημείο που θα έπρεπε να σημειώσουμε. Η μια τέχνη θα ονομαστεί επιδεικτική. Η άλλη που δεν είναι λιγότερο «γελοία» από την πρώτη είναι αυτή που αφορά το εμπόριο των μαθημάτων. Ο τρόπος που εκφράζεται ο Ξένος δείχνει πως, το μέρος αυτό της τέχνης δεν προκύπτει μόνο από την λογική έρευνα, αλλά υπάρχει με παραδείγματα στην φύση τα οποία είναι εξίσου σημαντικά και για τα δύο μέρη της διαίρεσης. Στην ροή του λόγου η αναφορά αυτή

αναδεικνύει την φυσικότητα με την οποία προκύπτουν οι διαιρέσεις. Το στοιχείο της αξίας που έχουν τα αντικείμενα που χειρίζεται η μέθοδος της διαιρέσεως είναι ένα θέμα που όπως θα δούμε θα απασχολήσει και θα αναφερθεί αρκετά στον διάλογο αυτό ιδιαίτερα μάλιστα κατά την διάρκεια του 6^{ου} ορισμού (Γενναίος σοφιστής).

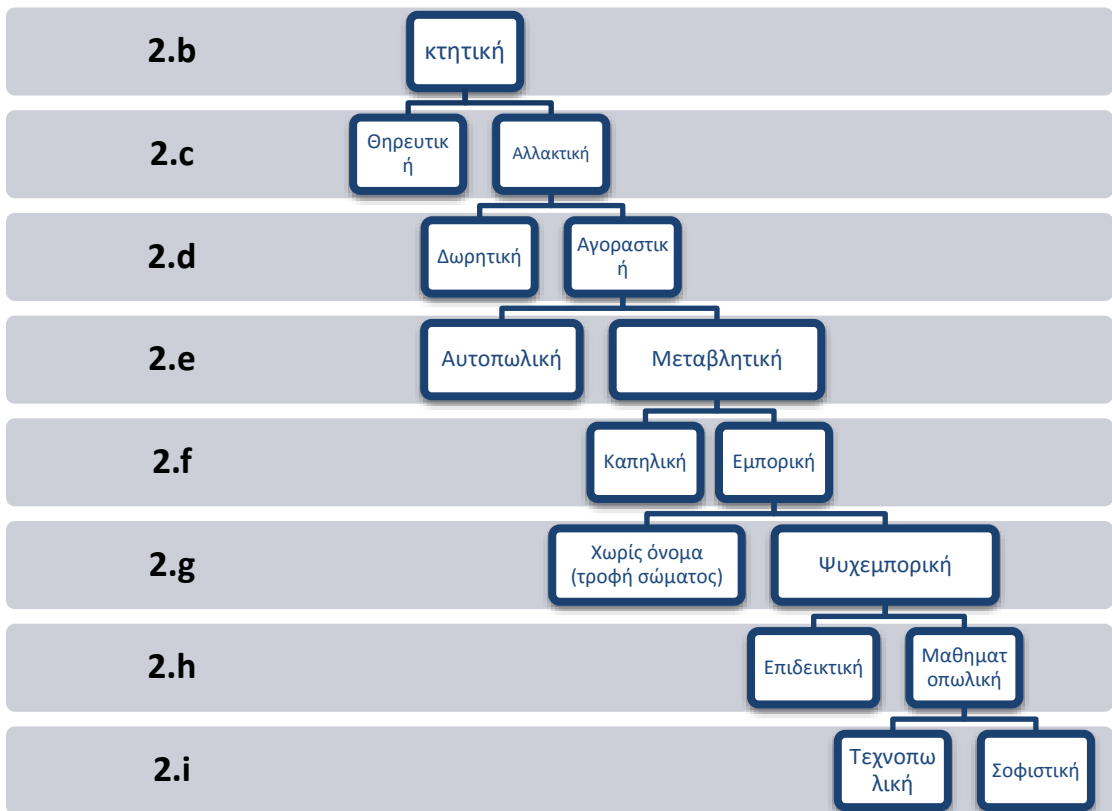
2.h

Η Μαθηματοπωλική διαιρείται στην τεχνοπωλική και στην Σοφιστική.

Τεχνοπωλική: Είναι η τέχνη εμπορίου μαθημάτων τέχνης (224c4-5).

Σοφιστική: Είναι το είδος της εμπορικής τέχνης που εμπορεύεται μαθήματα για την Αρετή (224c1-2).

Ένας έμπορος μαθημάτων τέχνης εμπορεύεται όλα τα πιθανά είδη τέχνης που μπορεί να υπάρχουν. Όλα αυτά τα είδη έχουν το κοινό στοιχείο ότι ανήκουν στο μαθηματοπωλικό γένος. Η **συναγωγή** των ειδών του εμπορίου τεχνών που έχουν ως κοινό στοιχείο (*δύναμη*) να αναφέρονται στην αρετή ορίζει την σοφιστική τέχνη. Όμως τα υπόλοιπα είδη της τεχνοπωλικής δεν ορίζονται με κάποιο τρόπο, είναι απλώς είδη που ανήκουν στην μαθηματοπωλική τέχνη εκτός από τα είδη που αφορούν την σοφιστική. Όπως θα δούμε στην συνέχεια ο Πλάτωνας στον *Πολιτικό* κάνει κριτική πάνω σε αυτό τον τρόπο διαιρέσεως, η οποία φαίνεται ότι δεν ακολουθεί τους κανόνες όπως ο Πλάτωνας τους εξηγεί στο *Πολιτικό*. Της σωστής διαιρέσεως **κατ' άρθρα**. Όπως θα δούμε βέβαια στον *Πολιτικό* η Διαιρέση για την οποία γίνεται η κριτική αυτή είναι τελικά σωστή, αλλά πρόχειρη και γρήγορη και ο Ξένος την αναλύει περαιτέρω για λόγους μεθοδολογικούς, και για να αποτελέσει ένα μάθημα πάνω στην μέθοδο. Στο σημείο αυτό του διαλόγου του *Σοφιστή* μπορεί μια πιο αναλυτική διαιρέση των τεχνών να θεωρήθηκε χρονοβόρα διαδικασία και παράταιρη για την ουσία του κειμένου.

Σχήμα 11: Η 6' διαίρεση του σοφιστή

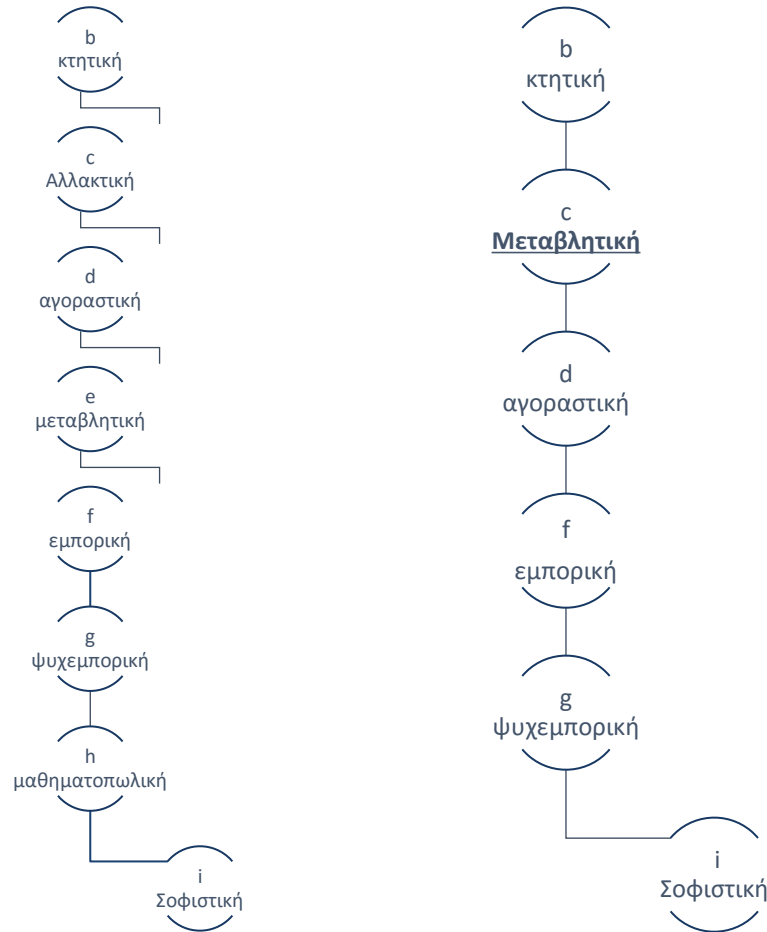
4.3.4.1 Περίληψη

Ο Ξένος κάνει άλλη μια φορά την ανακεφαλαίωση των διαιρέσεων και ξανά η περίληψη που κάνει είναι διαφορετική από την διαδικασία της διαίρεσης όπως περιεγράφηκε πριν (224c9-d3).

1. Η αλλακτική ονομάζεται ξανά μεταβλητική (2.c).

2. Το επίπεδο όπου η αγοραστική διαιρείται σε αυτοπωλική και μεταβλητική δεν αναφέρεται (2.e).
3. Δεν αναφέρει την μαθηματοπωλική (2.h).

Το σχήμα που προκύπτει από την ανακεφαλαίωση του ξένου είναι το εξής.

Σχήμα 12: Ο β' ορισμός του σοφιστή από τις διαιρέσεις (αριστερά) και ο ορισμός από την περίληψη του Ξένου (δεξιά)

4.3.5 Τρίτος – Τέταρτος ορισμός (Κάπηλος – Αυτοπώλης) (224d5 – 224e4)

Όμως και από κάποια τρίτη²⁶ οπτική γωνία και αυτός που μένει εγκατεστημένος μέσα σε μια πολιτεία και κερδίζει την ζωή του τότε αγοράζοντας και τότε ο ίδιος μαστορεύοντας μαθήματα σχετικά με την αρετή και μετά πουλώντας τα θα έπρεπε να ονομαστεί και αυτός σοφιστής (224d5).

Ο Πλάτωνας όπως βλέπουμε εδώ διευρύνει τον ορισμό του σοφιστή. Αυτό μπορεί να συμβαίνει επειδή ενώ η μορφή των ξακουστών σοφιστών της εποχής ταιριάζει με την εικόνα του περιφερόμενου έμπορου, ο Πλάτωνας θέλει να επεκτείνει τον ορισμό για να συμπεριλάβει άτομα της εποχής και της πόλης του, με τα οποία και πιθανώς θα βρισκόταν σε έντονη κριτική διαμάχη, όπως ο Αντίφων, ο Δάμων και ο Αντισθένης (Campbell, 1867). Ο Nancy για παράδειγμα σημειώνει ότι ένα από τα βασικά θέματα του διαλόγου το παράδοξο της λάθος άποψης, ο Αριστοτέλης το αποδίδει στον Αντισθένη (Narcy, 2013).

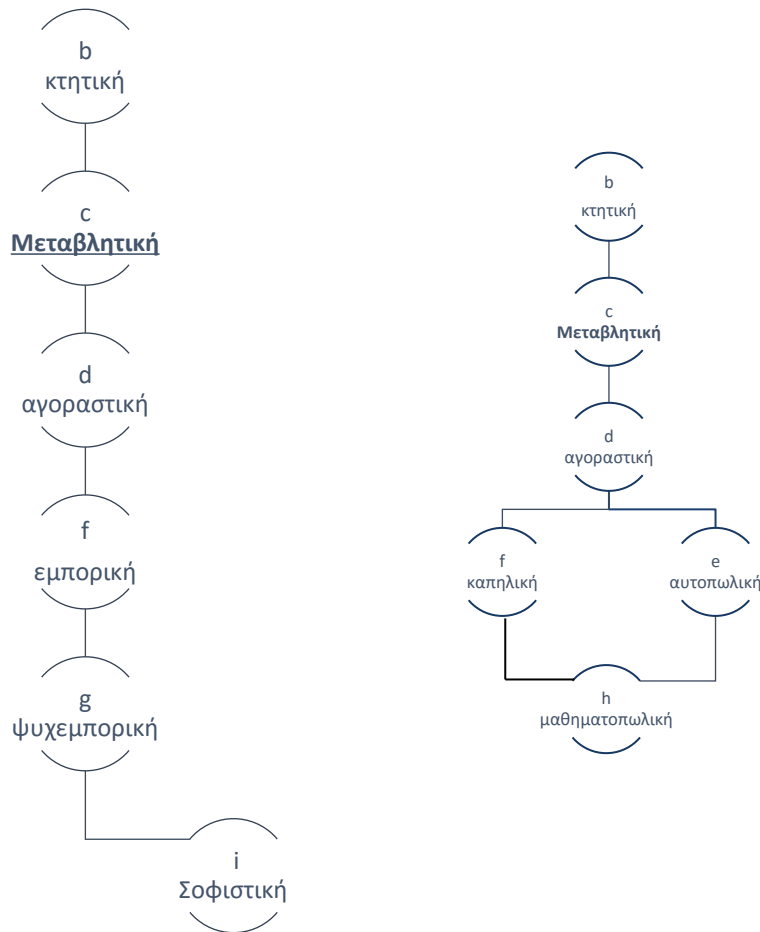
Ο Ξένος τώρα δεν θα κάνει καμία διαίρεση, θα δώσει μόνο την τελική ανακεφαλαίωση του ορισμού.

Παρατηρούμε ότι στην ανακεφαλαίωση αυτή :

1. Η μεταβλητική παραμένει όπως πριν το πρώτο γένος τη κτητικής (2.c,2.e).
2. Η εμπορική αντικαθίσταται από την κατηλική και αυτοπωλική (2.f,e).
3. Επανεμφανίζεται η μαθηματοπωλική (2.h).
4. Δεν αναφέρεται η τελευταία διαίρεση που ξεχωρίζει την σοφιστική από τα άλλα είδη μαθηματοπωλικής (2.i) (Δηλαδή η διαίρεση που αναφέραμε πριν ότι είναι λάθος βάσει των κριτηρίων του *Πολιτικού*, δεν υπάρχει στην ανακεφαλαίωση).

---

26 Αυτός σύμφωνα με τον Ξένο είναι ο τρίτος ορισμός του σοφιστή. Η μέθοδος της διαίρεσης δεν θα χρησιμοποιηθεί καθόλου σε αυτό το σημείο. Απλά θα παρατεθεί μια ανακεφαλαίωση που περιέχει τον κάπηλο και τον αυτοπώλη μαζί όπως φαίνεται στο σχήμα. Στην συνέχεια όμως όταν ο Ξένος αναφέρει όλους τους ορισμούς μαζί θα μετρήσει 6 ορισμούς με τον 3^ο και 4^ο να είναι ο κάπηλος και ο αυτοπώλης.

Σχήμα 13: Ο γ' (αριστερά) και ο δ' (δεξιά) ορισμός του σοφιστή από τον Ξένο

4.3.6 Πέμπτος Ορισμός (Αθλητής περί λόγους αγωνιστικής) (224e5 – 226a5)

Ο Ξένος στην συνέχεια συνεχίζει την κουβέντα οδηγώντας την προς έναν ακόμα διαφορετικό ορισμό. Αυτή την φορά θα κοιτάξει προς μια διαφορετική κατεύθυνση. Είναι μάλιστα φανερό πως η διαίρεση οδηγείται από πριν προς μια κατεύθυνση <<Ας κοιτάξουμε όμως παραπέρα μην τυχόν το είδος του ανθρώπου, που κυνηγάμε, μοιάζει με κάτι σαν τούτο εδώ>> (224e5-6). Το κείμενο εδώ φαίνεται να υπονοεί πως οι διαιρέσεις θα οδηγηθούν προς ένα συγκεκριμένο ορισμό. Προς κάτι στο οποίο προσομοιάζει ο σοφιστής. Οι διαιρέσεις δηλαδή είναι κατευθυνόμενες από τον Ξένο, ώστε να έχουν κάθε φορά το επιθυμητό αποτέλεσμα.

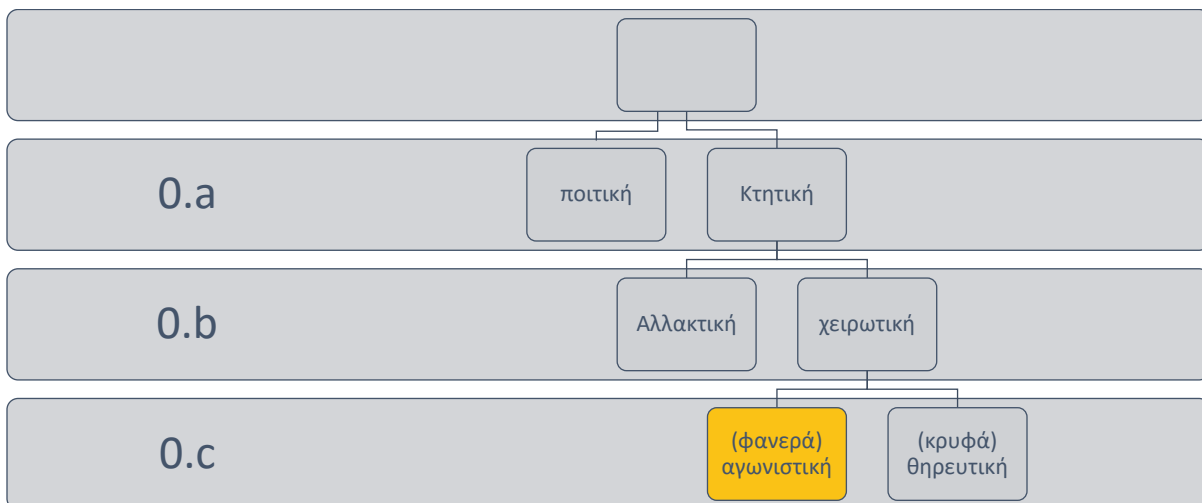
Ο σοφιστής αυτή την φορά θα είναι ένας αντιλογικός μαχητής. Θα είναι δηλαδή αυτός που χρησιμοποιεί την γλώσσα και τις συζητήσεις σαν ένα είδος αγώνα. Μια

αναγνωρίσιμη μορφή για το είδος αυτό των σοφιστών είναι τα αδέρφια Ευθύδημος και Διονυσόδωρος δύο διάσημοι σοφιστές από την Χίο²⁷, οι οποίοι πρωταγωνιστούν στον Πλατωνικό διάλογο *Ευθύδημος*. Ο Πλάτων ονομάζει την τέχνη των δύο αδερφών εριστική. Ο σκοπός τους είναι να αντιπαρατίθενται σε κάθε επιχείρημα με τέτοιο τρόπο ώστε κάθε αντεπιχείρημα να αποτυγχάνει. Σκοπός τους είναι απλά η ικανότητα της άσκοπης αντιπαραθέσης. Ο Σωκράτης φυσικά τους αντιμετωπίζει με την φιλοσοφική μέθοδο. Μπορούμε να σημειώσουμε πως και σε αυτό το διάλογο ο Ευθύδημος προσπαθεί να αποδείξει την ανυπαρξία του λάθους επιχειρήματος, την φιλοσοφική θέση που ο Σοφιστής προσπαθεί να ανατρέψει.

Ο ορισμός αυτός όπως και οι πέντε πρώτοι ορισμοί του σοφιστή, θα ξεκινήσει από την Διαίρεση της κτητικής τέχνης. Αλλά αυτή τη φορά θα κινηθεί προς το αγωνιστικό μέρος της. Η διαίρεση για να βρει τον σοφιστή θα περάσει από τα στάδια της αντιλογίας, του ρητορικού λόγου και της Δικανικής, δικαστικής επιστήμης. Στον *Γοργία* ο Σωκράτης συσχετίζει την σοφιστική με την νομοθετική επιστήμη και την ρητορική με την δικαιοσύνη (Γοργ. 465c2 – 3, 520b2 – 3). Αν θυμηθούμε τον *Φαίδρο* που η ρητορική τέχνη βασίζεται στην φιλοσοφία, μπορούμε να δούμε την λογική με την οποία πραγματοποιούνται οι διαιρέσεις και να αντιληφθούμε το κατάλληλο ιστορικό πλαίσιο στο οποίο αναφέρονται. Η ρητορική η τέχνη που έχει για προϋπόθεση την φιλοσοφία ασχολείται με το δίκαιο, με το σωστό και το ηθικό, το πλαίσιο πάνω στο οποίο οι νόμοι της κοινωνίας πρέπει να βασίζονται. Ο χειριστής των λόγων, αυτός που για κάθε θέμα μπορεί να επιχειρηματολογήσει για οποιαδήποτε άποψη, μπορεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του δικηγορικά, να γράψει δικαστικούς λόγους για άλλους, να μιλήσει για την δικαιοσύνη σε ένα μεγάλο κοινό, να ασχοληθεί με τα πολιτικά. Όταν η τέχνη του αυτή επικεντρώνεται στην ικανότητα να αντιλέγει κάτω από την οποιαδήποτε συνθήκη είναι εριστικός. Όταν με την τέχνη αυτή θα αποκτήσει φήμη και χρήματα ξεγελώντας τους άλλους πως η τέχνη του αυτή είναι πραγματική επιστήμη θα ονομαστεί σοφιστής.

---

27 Να θυμηθούμε και εδώ το χαρακτηριστικό των σοφιστών είναι από διάφορα μέρη της Ελλάδας και να ταξιδεύουν στην Αθήνα.

Σχήμα 14: Η αρχή της πέμπτης διαίρεσης του σοφιστή

Όπως είχε ειπωθεί πριν ένα μέρος της κτητικής είναι η αγωνιστική (225a2).

5.d

Η αγωνιστική τέχνη θα διαιρεθεί στο αμιλλητικό είδος και το μαχητικό (225a6-7).

Αμιλλητική: (ο Ξένος δεν εξηγεί αυτό το είδος) Μπορεί να μεταφραστεί ως συναγωνιστικό.

Μαχητική: (ο Ξένος δεν εξηγεί αυτό το είδος).

Ο ορισμός των ειδών πρέπει να είναι προφανής μόνο από το όνομα τους. Οπότε γι' αυτό το λόγο ο Ξένος δεν τις αναλύει περισσότερο.

Εδώ άλλη μια φορά εμφανίζεται το εξής πρόβλημα, όπως εμφανίστηκε και σε προηγούμενους ορισμούς. Η διάκριση μεταξύ μαχητικού και αμιλλητικού είδους είναι λογικά ορθή. Δηλαδή να ξεχωρίζονται οι αγωνιστικές τέχνες με έναν τρόπο αγωνιστικής άμιλλας και μαχητικότητας. Όμως είναι δύσκολο να καταλάβουμε πως αυτός ο χωρισμός αντιστοιχεί στις τέχνες που είναι είδη της κτητικής, ή τουλάχιστον αντιστοιχούν μόνο στην κτητική τέχνη (μεταβατικότητα).

5.e

Η Μαχητική διαιρείται στο βιαστικό είδος και το αμφισβητητικό (225a12-b1).

Βιαστικό: Το είδος της μαχητικής τέχνης που γίνεται σώμα με σώμα.

Αμφισβητητικό: Το είδος της μαχητικής τέχνης που γίνεται με λόγους.

Και αυτήν την διαίρεση ο Ξένος δεν την αναλύει περισσότερο. Λέει απλά πως μπορούμε να διαιρέσουμε σε αυτά τα δύο είδη με τα αντίστοιχα ονόματα και ο Θεαίτητος συμφωνεί.

5.f

Το αμφισβητητικό είδος διαιρείται στην δικανική και αντιλογική.

Δικανική: Η αμφισβητητική τέχνη που γίνεται με μακροσκελείς λόγους, ο ένας ενάντια του άλλου δημόσια γύρω από τα δίκαια και τα άδικα (225b5-7).

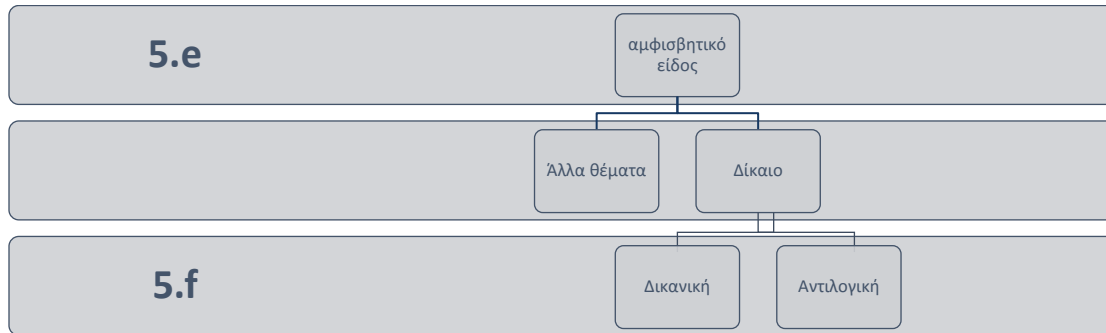
Αντιλογική: Η αμφισβητητική τέχνη που γίνεται με ερωταποκρίσεις. Για αυτήν την διαίρεση μπορούν να σημειωθούν δύο πράγματα.

1. Το χαρακτηριστικό βάσει του οποίου γίνεται η διαίρεση είναι διπλό.

α) Το δημόσιο – ιδιωτικό του χαρακτήρα και

β) Η θεματολογία περί δικαίων και αδικιών.

Θα χρειαζόταν η διαίρεση να γίνει με δύο βήματα αντί για το ένα που γίνεται εδώ. Ή όπως θα δούμε μετά, ο Ξένος διαιρεί ένα γένος στα τέσσερα με δύο διχοτομήσεις, μια οριζόντια και μια κάθετη.

Σχήμα 15: Η διαίρεση του αμφισβητικού γένους

2. Η δικανική τέχνη έχει ξανά αναφερθεί σε προηγούμενες διαιρέσεις. Στο πρώτο ορισμό του σοφιστή ήταν είδος της πιθανουργικής τέχνης (1.e) (222c9-d1). Η οποία πιθανουργική τέχνη ήταν είδος της ανθρωποθηρίας, του κυνηγιού των ανθρώπων δηλαδή. Ο ορισμός τότε είχε συνεχίσει μέχρι το γένος της μισθαρνητικής τέχνης, αφού είχε χωρίσει το δημόσιο από τον ιδιωτικό χαρακτήρα, αυτής δηλαδή που πληρώνεται για μαθήματα περί της αρετής. Η Διαίρεση τώρα όπως θα δούμε θα ακολουθήσει άλλο κλάδο από την Δικανική (που ήταν είδος της πιθανουργικής και άρα το γένος στο οποίο άνηκε πριν ο σοφιστής) (διασκορπισμένα είδη).

Θα δούμε επίσης πως και πάλι τα γένη αυτά θα χωριστούν με βάση το σκοπό του κέρδους. Πάλι στην ουσία του σοφιστή ο Πλάτωνας θα προσθέσει ότι αποσκοπεί στο χρηματικό κέρδος.

5.g

Η αντιλογική διαιρείται σε:

Χωρίς όνομα (Το όνομα δεν υπάρχει): Οι αντιλογίες που γίνονται για αμφισβητήσεις γύρω από συμβόλαια **ατεχνώς** (225b13-c4).

Ο Ξένος ο λέει πως οι αντιλογίες αυτές δεν έχουν όνομα, επειδή δεν απέκτησαν **όνομα** από τους παλαιότερους και ούτε αξίζει να δοθεί από τον Ξένο, όμως πρέπει να

χωριστούν ως ιδιαίτερο είδος μιας και η λογική έρευνα τις διέκρινε ως τέτοιες. Η σχέση μεταξύ ονόματος, ορισμού και της μεθόδου σχολιάζεται σε διάφορα σημεία στους δύο Ελεατικούς διαλόγους (*Σοφιστής*, *Πολιτικός*). Κατά την διάρκεια των διαλόγων παρατηρούμε διάφορες μικροαναφορές γύρω από το θέμα. Στον *Πολιτικό* για παράδειγμα έχουμε άλλη μια πολύ παρόμοια αναφορά στην έλλειψη ονομάτων μιας τέχνης επειδή οι παλαιότεροι δεν ήξεραν να διαιρούν.

Εριστική: Είναι οι έντεχνες αντιλογίες που αφορούν το καθ' αυτό δίκαιο και το άδικο (225c7-9).

Η εριστική τέχνη παρουσιάζεται από τον Πλάτωνα στον *Ευθύδημο*. Εκεί ο Σωκράτης λέει για τα δύο αδέρφια <<Έχουν γίνει ικανοί στην λογομαχία και στο να αντιβάλλουν οποιοδήποτε επιχείρημά τους αντιπαρατίθεται είτε είναι λάθος είτε είναι σωστό>>. Μάλιστα αυτή είναι μια τέχνη που ο Σωκράτης δηλώνει πως θέλει να μάθει (πολύ πιθανό ειρωνικά) (Ευθύδ. 272a8 – b1, b9– 10.).

Η διαφοροποίηση εδώ γίνεται όπως την καταλαβαίνουμε σύμφωνα με το είδος του περιεχομένου των αντιλογιών. Στην μια περίπτωση έχουμε τις αντιλογίες που γίνονται για μικρά και ασήμαντα πράγματα όπως τα ιδιωτικά συμβόλαια, και στην άλλη έχουμε αντιλογίες πιο “υψηλού” επιπέδου και θεματολογίας, που μπορεί να έχουν φιλοσοφικό περιεχόμενο όπως π.χ. το καθ' εαυτό δίκαιο. Ο προβληματισμός που δημιουργείται εδώ βρίσκεται στο πρόβλημα της μεταβατικότητας. Ο Ξένος λέει πως οι πρώτες είναι **άτεχνες** ενώ οι δεύτερες γίνονται εντέχνως. Και ενώ είναι μάλλον λογικό ο Ξένος να θεωρεί πως οι ασήμαντες αντιλογίες δεν περιέχουν κάποια τέχνη για να γίνουν πρέπει να θυμηθούμε πως οι διαιρέσεις μέχρι εδώ βρίσκονται κάτω από το γένος την τέχνης. Άρα πως μπορεί να είναι άτεχνο αυτό το είδος της αντιλογικής την στιγμή που έχουμε δεχτεί πως η αντιλογική είναι ένα είδος τέχνης;

5.h

Η εριστική διαιρείται στο χρηματοφθορικό και χρηματιστικό είδος της (225d1-2).

Αδολεσχικό είδος / χρηματοφθορική: Είναι το είδος της εριστικής εκείνο το οποίο από την χαρά για συνομιλίες κάνει τον άνθρωπο να παραμελεί τα ιδιωτικά του συμφέροντα, τα λόγια του όμως δεν ακούγονται από τους περισσότερους με ευχαρίστηση.

χρηματιστικό είδος / Σοφιστική: Το αντίθετο της Χρηματοφθορικής. Το είδος της εριστικής που κερδίζει χρήματα από τις ιδιωτικές συζητήσεις (225e1-2).

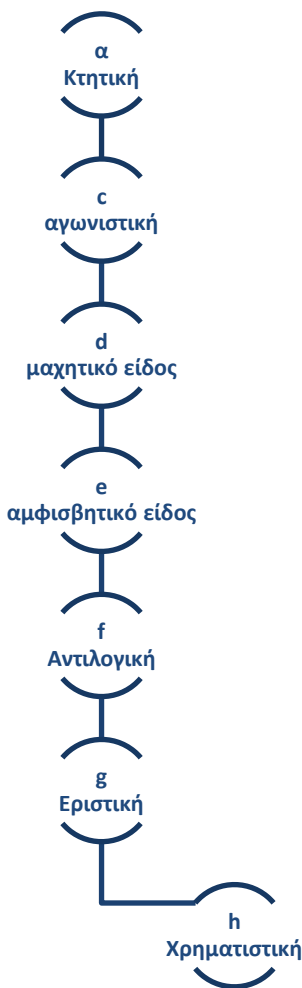
Ο Ξένος θα χωρίσει την εριστική τέχνη στο χρηματοφθορικό και χρηματιστικό είδος. Η διάκριση που γίνεται δηλαδή εδώ μας λέει πως ουσιαστικά το ένα είδος χάνει χρήματα από αυτή την εξάσκηση αυτής της τέχνης ενώ το άλλο κερδίζει. Όμως πάλι ο Ξένος στην περιγραφή του χρηματοφθορικού είδους δεν αρκείται στον λογικό ορισμό του. Προσθέτει στην περιγραφή το είδος των ανθρώπων που παραμελούν τα ιδιωτικά συμφέροντα **αλλά** τα λόγια τους δεν είναι ευχάριστα και όμορφα στα αυτιά των άλλων, δεν έχουν δηλαδή και πολύ αξία. Αυτό το είδος των ανθρώπων, στο οποίο εδώ γίνεται απ' ότι φαίνεται και κριτική, ονομάζεται αδολεσχικό και αντιστοιχείται στο χρηματοφθορικό είδος της εριστικής τέχνης.

Σχήμα 16: Η ε' διαίρεση του Σοφιστή

4.3.6.1 Περίληψη

Και όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις ο Ξένος ανακεφαλαιώνει την διαίρεση (226a1-4). Το σχήμα που προκύπτει από την ανακεφαλαίωση είναι:

Σχήμα 17: Ο πέμπτος ορισμός του σοφιστή

Δηλαδή ο Ξένος κρατάει ως έχει αυτή την φορά εξολοκλήρου την διαδικασία και ονοματολογία όπως αναφέρθηκε πριν στις διαιρέσεις.

4.3.7 Έκτος Ορισμός (Γενναία Σοφιστική) (226b4 – 231b9)

Αφού ο Πλάτωνας μέχρι στιγμής με τους ορισμούς του περιέγραψε τους σοφιστές με τις διάφορες μορφές τους και εφόσον διεύρυνε τους ορισμούς του έτσι ώστε να καλύπτει όλα τα ιστορικά πρόσωπα που αναγνωρίζονται ως σοφιστές, ήρθε η ώρα να αθώώσει τον δάσκαλό του. Και για να το κάνει αυτό θα χρησιμοποιήσει φανερά πολύ περισσότερο όγκο κειμένου για να περιγράψει την μέθοδο του ελέγχου απ’ ότι αφιέρωσε για όλους

τους υπόλοιπους ορισμούς. Οι άλλοι ορισμοί εκτείνονταν περίπου μεταξύ μιας με δύο σελίδων, ο 6^{ος} ορισμός καταλαμβάνει περίπου πέντε.

Τον σοφιστή θα τον βρει να εξασκεί τον Σωκρατικό έλεγχο. Ο ορισμός αυτός θα περιγράψει την μέθοδο του Σωκράτη. Στο τέλος ο Ξένος ενώ όλες τις προηγούμενες φορές ρωτούσε το Θεαίτητο αν ο ορισμός που έδωσε μπορεί να ονομαστεί σοφιστής αυτή την φορά θα δηλώσει μόνος πως φοβάται να ορίσει τον σοφιστή με τέτοιο τρόπο γιατί έτσι θα του δώσει πολύ μεγάλη τιμή. Δεν θα περιμένει απάντηση από τον Θεαίτητο και θα πει από μόνος του πως αυτό το γένος²⁸ καλύτερα να ονομαστεί **Γενναία Σοφιστική**.

Ο ορισμός αυτός του σοφιστή έχει άμεση σύνδεση με το πλαίσιο στο οποίο τοποθετεί χρονικά ο Πλάτωνας το κείμενο και μας επιτρέπει να κατανοήσουμε ακόμα τον τρόπο με τον οποίο τίθεται η ερώτηση περί σοφιστή στην εισαγωγή του διαλόγου. Ο Σωκράτης ρωτάει πώς οι άνθρωποι στην Ελέα βλέπουν τον σοφιστή, τον πολιτικό, τον φιλόσοφο. Αν ανήκουν στο ίδιο γένος ή είναι κάτι ξεχωριστό. Ο Σωκράτης όταν κάνει αυτήν την ερώτηση είναι ένας άνθρωπος που κατηγορείται για διαφθορά των νέων, με μια καταδίκη που όπως καταλαβαίνουμε ήταν πολιτική. Είναι παράλληλα γνωστό πως η μορφή του Σωκράτη αναγνωρίζονταν από τους συγχρόνους του ως ένας σοφιστής. Το κείμενο στον διάλογο *Μένων* είναι ενδεικτικό «*Μένων: Και προτού σε συναντήσω είχα ακούσει πως δεν κάνεις τίποτα άλλο παρά ν' απορείς εσύ ο ίδιος και να κάνεις τους άλλους να απορούν, μου φαίνεται μ' έχεις μαγέψει ώστε να έχω γεμίσει απορίες ... Μου φαίνεται μάλιστα πολύ σωστή η απόφαση που δεν φεύγεις από εδώ ούτε μένεις σε άλλους τόπους γιατί αν έκανες τέτοια ξένος σε άλλη πόλη, δεν θα αργούσαν να σε συλλάβουν για μάγο*» (Μεν.80a-b). Πόσο μάλλον το γεγονός ότι ο Αριστοφάνης στις *Νεφέλες* παρουσιάζει τον Σωκράτη σαν σοφιστή.

Όταν ρωτάει την άποψη των ανθρώπων από την Ελέα ο Σωκράτης δεν ρωτάει, την άποψη μόνο του θεϊκού φιλόσοφου Ξένου, ρωτάει για την άποψη όλων των ανθρώπων. Οι μορφές με τις οποίες έχει εμφανιστεί ο σοφιστής, είναι μορφές που οι Αθηναίοι πολίτες μπορεί να έβλεπαν τον Σωκράτη. Γι' αυτό ο Πλάτων θα μας δώσει μια αναλυτική περιγραφή της μεθόδου του Σωκράτη, τον έλεγχο, για να δικαιώσει τον δάσκαλο του και να ξεδιαλύνει την σύγχυση με την οποία κάποιοι σύγχρονοι του Σωκράτη και κάποιοι σύγχρονοι του Πλάτωνα πιθανώς έβλεπαν τον Σωκράτη ως σοφιστή.

Ο Γενναίος σοφιστής θα δούμε όπως και ο Ξένος θα έχει μια Διακριτική²⁹ τέχνη, αυτή η τέχνη όμως θα ξεχωρίζει το καλύτερο από το χειρότερο. Και αυτό που θα καθαρίζει η τέχνη αυτή είναι η κακία της ψυχής. Η κακία της ψυχής οφείλεται στην «παραφροσύνη»

---

28 Μπορεί η γενναία σοφιστική να είναι ένα γένος ανθρώπων. Αποτελεί όμως απορία αν ο Πλάτων είχε στο μυαλό του κάποιον άλλον πέρα από τον Σωκράτη ο οποίος να αντιστοιχεί με αυτό το είδος της γενναίας σοφιστικής όπως τόσο αναλυτικά παρουσιάζεται εδώ.

29 Τα είδη της διακριτικής τέχνης ονομάζονται Διαιρητικά.(226c2).

που προκαλεί η αμάθεια, όταν η ψυχή κινεί να βρει την αλήθεια και «παραφέρεται»³⁰. Ο έλεγχος διορθώνει την δυσμορφία της ψυχής, όπως η γυμναστική διορθώνει την ασχήμια του σώματος. Κάνοντας ερωτήσεις ο Γενναίος σοφιστής δείχνει τότε υπάρχουν αντινομίες στα λεγόμενα και τα πιστεύω του συνομιλητή του και έτσι διορθώνει την μεγαλύτερη ασχήμια που μπορεί να έχει η ψυχή του, το να πιστεύει δηλαδή πως μπορεί να ξέρει κάτι που δεν ξέρει.

Σε αυτό τον ορισμό θα παρατηρήσουμε πως ο Πλάτωνας περιγράφει αναλυτικά την μέθοδο του ελέγχου για να την αποδώσει στον Σωκράτη. Όμως για τον Πλάτωνα³¹ η ψυχή δεν είναι κάτι ενιαίο όπως για τον Σωκράτη³². Και εδώ ίσως βλέπουμε μια μικρή εισαγωγή στο δεύτερο μέρος του *Σοφιστή*. Η ακακία όπως αποδίδεται στον Σωκράτη από τους πρώιμους διαλόγους, μαζί με τον υποκειμενισμό του Πρωταγόρα αναιρείται με την διαίρεση των παθών της ψυχής. Η ψυχή όπως και το σώμα πέρα από την ασχήμια της ασυμμετρίας παθαίνει και από την αρρώστια. Η αρρώστια υπάρχει όταν τα διάφορα μέρη της ψυχής όπως το θυμικό και το λογικό βρίσκονται σε σύγκρουση. Η πονηρία της ψυχής δεν έχει ίδια προέλευση με την αμάθεια, την οποία γιατρεύει ο έλεγχος. Όταν όλη η κακία και η έλλειψη αρετής σήμαινε έλλειψη γνώσης, κάθε κακό οφειλόταν στην έλλειψη της γνώσης, και συνεπώς κάθε άνθρωπος ήταν άμοιρος των ευθυνών του καθώς κανείς δεν κάνει πραγματικά κακό με την θέληση του. Όμως τώρα η κακία παραμένει σαν αρρώστια της ψυχής και θέλει άλλους τρόπους γιατρείας την κολαστική (σωφρονιστική) τέχνη.

Για αυτόν τον ορισμό του σοφιστή ο Ξένος θα κινηθεί σε διαφορετικό πλαίσιο. Αφού ο σοφιστής είναι ένα πολυπόικλο θηρίο, το οποίο ξεφεύγει, πρέπει να πιαστεί και με τα δύο χέρια (226a).

6.a

Αυτήν την φορά θα ξεκινήσει από μια διαφορετική αρχή τις διαιρέσεις, από την διακριτική τέχνη.

Αρχικά θα ρωτήσει να υπάρχουν κάποιες τέχνες που **ονομάζονται** «σπιτικές», <<οικετικών ονομάτων καλλούμεν>>. Από αυτές υπάρχουν μερικές που ασχολούνται με ένα είδος ξεχωρίσματος (**Διαιρετικά**)³³, αυτές όλες μαζί μπορούν να ονομαστούν με ένα

30 Το λογοπαίγνιο αυτό οφείλεται στο Πλατωνικό κείμενο. Γενικά ο Πλάτων είχε την τάση να προσπαθεί να δώσει μεταφορικές ερμηνείες στις ετυμολογίες λέξεων. Χαρακτηριστικός είναι ο διάλογος *Κρατύλος*.

31 (Karasmanis, Ο Σοφός που δεν γνώριζε τίποτα, 2002).

32 Ποια μπορεί να είναι η φιλοσοφία του Σωκράτη δεν μπορούμε να ξέρουμε. Του αποδίδονται όμως οι απόψεις την Πλατωνικής φιλοσοφίας όπως αυτή αναπτύσσεται στους πρώιμους διαλόγους.

33 Το ότι ονομάζει διαιρετικά τα είδη της διακριτικής τέχνης ο Ξένος αμέσως οδηγεί στον να σκεφτούμε για μια σύνδεση της τέχνης αυτής με την μέθοδο της Διαίρεσης.

κοινό τρόπο. Οι διαιρέσεις της τέχνης θα ξεκινήσουν τώρα από γένος της διακριτικής τέχνης. Ο Πλάτων ξεκινάει τον ορισμό αυτό με δύο συναγωγές και μια διαίρεση, οι οποίες αν και δεν αναφέρονται συχνά στις μελέτες του Σοφιστή νομίζω ότι είναι ενδεικτικές του τρόπου με τον οποίο πρέπει να αντιληφθούμε την μέθοδο.

Σχήμα 18: Η Διακριτική Τέχνη ως μέρος της Οικωτικής

Πρώτα συνάγονται όλες οι σπιτικές τέχνες σε μια, την οικωτική. Ένα είδος αυτών των τεχνών είναι οι διακριτικές. Όμως η διακριτική τέχνη από μόνη της προφανώς όπως καταλαβαίνουμε και θα δούμε κιόλας δεν είναι μέρος την οικωτικής, ένα μέρος της διακριτικής είναι και μέρος της οικωτικής. Την ίδια σκέψη μπορούμε να κάνουμε κι από την άλλη μεριά. Η οικωτική δεν είναι μέρος της διακριτικής, ένα μέρος της οικωτικής είναι μέρος της διακριτικής.

Σχήμα 19: Η Οικωτική Τέχνη ως μέρος της Διακριτικής

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως ο Πλάτωνας στην μέθοδο του παραβιάζει τον κανόνα της μεταβατικότητας. Όπως παρατηρούμε και στις ανακεφαλαιώσεις του στο τέλος κάθε ορισμού για τα διάφορα γένη τα ονομάζει σε γενική πτώση. Η θηρευτική με αυτόν τον τρόπο είναι η χειρωτική της κτητικής. Το μέρος της κτητικής που έχει την ιδιότητα να είναι χειρωτική. Άρα τώρα που θα ξεκινήσει τις διαιρέσεις από την διακριτική, αυτό δεν σημαίνει πως αυτή είναι μέρος της οικωτικής, απλά πως κάποια μέρη της διακριτικής είναι μέρη της οικωτικής και κάποια μέρη της οικωτικής μέρη της διακριτικής παράλληλα.

6.b

Διακριτική: Η τέχνη που αναφέρεται σε κάποιο είδος διαίρεσης (226c2). Παραδείγματα είναι το σούρωμα το κοσκίνισμα, το λίχνισμα αλλά και ρήματα που σχετίζονται με τέχνες όπως το γνέθω, ξαίνω, υφαίνω.

Αυτή μπορεί να διακριθεί σε δύο είδη. Στην διακριτική τέχνη που ξεχωρίζει το όμοιο από το ανόμοιο και σε αυτή που ξεχωρίζει το καλύτερο από το χειρότερο (226d4). Η μια δεν έχει όνομα, ή άλλη μπορεί να ονομαστεί καθαρός.

Χωρίς όνομα: Η διακριτική τέχνη που ξεχωρίζει το όμοιο από το ανόμοιο.

Καθαρός: Η διακριτική τέχνη που ξεχωρίζει το καλύτερο από το χειρότερο.

Δύο πράγματα έρχεται αμέσως να παρατηρήσει κάποιος σε αυτό το διαιρητικό βήμα και στην σχέση του 6^{ου} ορισμού με την μέθοδο της Διαίρεσης. Η διάκριση του όμοιου από το ανόμοιο είναι μια από τις βασικές λειτουργίες της Διαίρεσης όπως παρουσιάστηκε στο *Φαίδρο*. Η διάκριση του όμοιου με το ανόμοιο αντιπαράκειται σε αυτό το βήμα με το καλύτερο από το χειρότερο. Η συχνή αναφορά, στο **γελοίο** κάποιων τεχνών που προκύπτουν από την μέθοδο³⁴, δηλαδή στο ότι η μέθοδος δεν ασχολείται με την αξία των τεχνών που προκύπτουν από την διαδικασία της, μας οδηγεί στο να συσχετίσουμε αυτές τις αναφορές με το βήμα αυτό της Διαίρεσης. Αυτός που αναγνωρίζει το καλό από το χειρότερο, κρίνει, βλέπει την αξία κάθε τέχνης. Μέχρι στιγμής η Διαίρεση εμφανίζεται να μην κρίνει και ίσως μέχρι αυτό το βήμα η τέχνη που ακολουθούμε ταυτίζεται με την μέθοδο που μελετάμε, την Διαίρεση.

6.c

Ο Καθαρός διαιρείται στον καθαρό της ψυχής και τον καθαρό του σώματος.

Καθαρός σώματος: η Τέχνη που αφορά τον καθαρό του σώματος. Παραδείγματα είναι η γυμναστική, η ιατρική, η λουτρική αλλά και τέχνες όπως η περιποίηση των νεκρών σωμάτων, η κοσμητική και άλλες τέχνες που ασχολούνται με παρόμοια πράγματα (226e7-a5).

Καθαρός ψυχής: Είναι η τέχνη που βρίσκει και αφαιρεί την κακία και αφήνει την αρετή στην Ψυχή (227e3-9).

Ο Ξένος στο σημείο αυτό δίνει πολλή μεγάλη έμφαση στο να σημειώσει πως η επιστήμη δεν ασχολείται με την αξία και το κύρος κάθε τέχνης αλλά τις θεωρεί όλες ίδιες. Έτσι την σπογγιστική (σφουγγιστική) που καθαρίζει το σώμα εξωτερικά και την φαρμακευτική, η επιστήμη τις θεωρεί ίδιες ανεξάρτητα της ωφέλειας που προσφέρουν στον άνθρωπο. Γι' αυτό δεν έχει σημασία το **όνομα** που θα δοθεί στις τέχνες καθαρού του σώματος, αλλά αυτό που αρκεί για την μέθοδο είναι να **συνενώσει** όλα τα είδη καθαρού του σώματος και να τα τοποθετήσει ξεχωριστά από τα είδη καθαρού της ψυχής (227a7-c5).

6.d

Ο καθαρός της ψυχής θα διαιρεθεί στην κολαστική και στην διδασκαλική

Η ψυχή έχει δύο γένη κακίας. Το ένα μοιάζει με την αρρώστια και το άλλο με την ασχήμια του σώματος (228a1). Στο ένα γένος εντάσσεται η δειλία η ακολασία και η αδικία. Είναι το γένος που μπορεί να θεωρηθεί ως αρρώστια της ψυχής (228e1-5) και ονομάζεται **πονηρία** (228d7).

34 Στο ακριβώς επόμενο βήμα ο Ξένος θα κάνει την εκτενέστερη αναφορά σε αυτό το θέμα.

Το άλλο γένος αφορά την αμάθεια και μπορεί να θεωρηθεί ως ασχήμια της ψυχής. Γι' αυτό και ονομάζεται **άγνοια** (228e1-5).

Κολαστική: Είναι η τέχνη του καθαρμού της ψυχής από είδος της κακίας την πονηρία (Όπως η ιατρική για το σώμα) (229a4-5).

Διδασκαλική: Είναι το είδος του καθαρμού της ψυχής από την άγνοια (Όπως η γυμναστική για το σώμα) (229a9-10).

6.e

Η άγνοια μπορεί να χωριστεί σε δύο μέρη. Έτσι και η Διδασκαλική θα μπορέσει να διαιρεθεί αντίστοιχα. Το ένα μέρος της άγνοιας που αντισταθμίζει όλα τα άλλα, είναι η άγνοια κάποιου που νομίζει πως ξέρει κάτι που δεν ξέρει (229C4). Αυτό το μέρος της άγνοιας ονομάζεται **αμαθία** (229c8-9).

Δημιουργική διδασκαλία: Ονομάζεται η διδασκαλική που αφορά τα μέρη της άγνοιας που δεν είναι η αμαθία (229d1-3).

Παιδεία: Το μέρος της διδασκαλικής τέχνης που απαλλάσσει τον άνθρωπο από την **αμαθία** (229d1-3).

Ουσιαστικά εδώ ο Θεαίτητος με τον Ξένο, ξεχωρίζουν την τέχνη της διδασκαλίας, στο ένα είδος που αφορά τις ειδικές γνώσεις και τα τεχνικά θέματα, και το άλλο της γενικής παιδείας του ανθρώπου.

Ο Σωκράτης υπήρξε υποστηρικτής μιας παράδοξης θέσης, ότι κανείς δεν κάνει κακό ή δεν αδικεί με την θέληση του.³⁵ Όλοι οι άνθρωποι αποσκοπούν στο καλό για τον εαυτό τους, από την στιγμή που η ίδια η επιθυμία προϋποθέτει την ύπαρξη της θέλησης. Αυτό που επιθυμούμε, είναι αυτό που θεωρούμε ότι είναι το καλό για εμάς. Αυτό το παράδοξο είναι αυτό που οι αρχαίοι αποκαλούσαν αδύνατο της «**ακρασίας**»³⁶. Κάποιος που καπνίζει ξέρει πως το κάπνισμα είναι το κακό για την υγεία του και όμως όταν αυτός συνεχίζει το κάπνισμα φαίνεται να θεωρεί πως θέλει το κακό για τον εαυτό του. Ο Σωκράτης όσο αναφορά αυτό το θέμα θα πίστευε πως αυτός που καπνίζει στην πραγματικότητα δεν ξέρει, δεν γνωρίζει το αληθινά κακό για την υγεία του και για αυτό το λόγο συνεχίζει το κάπνισμα. Έτσι για αυτό το λόγο όποιος πράττει το κακό και βλάπτει τον εαυτό δεν το κάνει επειδή όντως επιθυμεί το κακό για τον εαυτό του, αλλά επειδή δεν γνωρίζει πραγματικά την αλήθεια για το τι είναι το καλό για την υγεία του. Άρα όταν κάποιος κάνει το κακό αυτό συμβαίνει επειδή έχει μια ατελή γνώση για την αλήθεια.

35 Το περίφημο «ουδείς εκών κακό». Την θέση αυτή του Σωκράτη την βρίσκουμε κυρίως στον *Πρωταγόρα* 358c, στο *Γοργία* 468c και στο *Μένων* 77b-78b. Βλ. *Μένων*: «Σωκράτης: Κανείς λοιπόν, Μένων, δε θέλει τα κακά, αφού, βέβαια, κανείς δε θέλει να είναι άθλιος και δυστυχισμένος. Γιατί το να είσαι άθλιος, τι άλλο μπορεί να είναι παρά να επιθυμείς τα κακά και να τα έχεις; Μένων: Μοιάζει να έχεις δίκιο, Σωκράτη, και κανείς να μη θέλει τα κακά».

36 **Ακρασία:** Σημαίνει το να γνωρίζεις το καλό και πράττεις το κακό.

Με αυτή την λογική συνδέεται και η άποψη του Σωκράτη πως η αρετή είναι γνώση³⁷. Η αρετή είναι αυτό που σε οδηγεί στην επιτυχία στη ζωή. Άρα το να είναι κανείς ενάρετος σημαίνει να γνωρίζει ποια είναι αυτή η ζωή που αξίζει να την ζεις. Αν δεν έχεις αυτού του είδους την γνώση δεν είναι δυνατόν να ζήσεις και μια επιτυχημένη ζωή. Αυτό βέβαια έχει και για συνέπεια πως αν η αρετή είναι ένα είδους γνώση τότε σημαίνει και πως αυτή μπορεί να μαθευτεί. Αυτή ήταν και η θέση των σοφιστών, πως μπορούν να διδάξουν την αρετή. Ο Σωκράτης ήταν αυτός που αντιτίθεται σε αυτή την άποψη πως δεν μπορούν να υπάρξουν τεχνικές με τις οποίες κάποιος μπορεί να μάθει την αρετή. Γι' αυτό και ρώταγε να μάθει «τι είναι» η αρετή. Προφανώς τέτοιου είδους ερωτήσεις οδηγούσαν τους συγχρόνους του να τον συγχέουν με τους σοφιστές.³⁸

Μερικοί αποδίδουν την άποψη αυτή του Σωκράτη στο γεγονός πως δεν είχε κατάλληλη θεωρία για την ψυχή, όπως αυτή που ανέπτυξαν αργότερα ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης. Σύμφωνα με αυτούς η ψυχή έχει δύο μέρη, ένα λογικό που σχετίζεται με την γνώση και ένα άλλο μη λογικό που σχετίζεται με την επιθυμία και το ένστικτο και καθοδηγείται από τις επιθυμίες και τις απολαύσεις μας. Αυτό αναδεικνύεται από την πορεία της σκέψης του Πλάτωνα μέσα στην διαδοχή των διαλόγων του. Στους πρώιμους διαλόγους έχουμε μια απλή εικόνα της ψυχής, η οποία ωθεί κάποιον προς αυτό που θεωρεί πως είναι γενικά καλό για αυτόν. Αργότερα, στους μέσους διαλόγους, ο Πλάτωνας αναπτύσσει μια θεωρία στην οποία μέσα στην ψυχή υπάρχουν πραγματικά αλληλοσυγκρουόμενα κίνητρα και άρα η ψυχή μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει περισσότερα μέρη.³⁹

6.f

Η παιδεία διαιρείται στην νουθευτική και τον έλεγχο

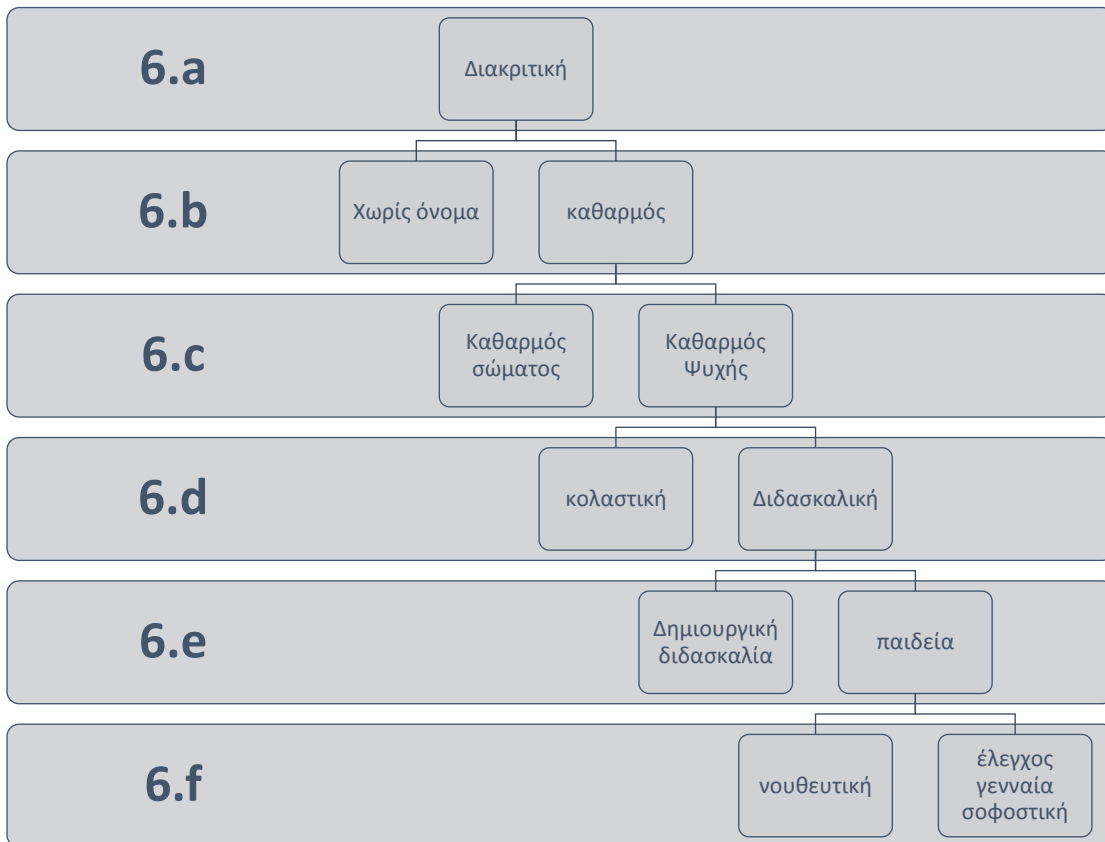
37 Για την θέση βλέπε *Γοργίας* 460b-d και 509e. *Πρωταγόρας* 345c και 560d. Έμμεσες αναφορές σ' αυτή τη θέση έχουμε ακόμα στο *Λάχη* 198, στο *Χαρμίδα* 173 και στο *Μένων* 87 και 98. Η λέξη «αρετή» στα αρχαία ελληνικά, και ιδιαίτερα στον Πλάτωνα, έχει δύο σημασίες. Δε δηλώνει μόνο το ηθικά καλό όπως σήμερα, αλλά και το καλύτερο ή πιο πετυχημένο στην κατηγορία του. Για παράδειγμα, η αρετή του στρατιώτη είναι να είναι γενναίος στο πόλεμο, η αρετή του ξυλουργού είναι να φτιάχνει καλά έπιπλα και η αρετή του δασκάλου είναι να δίνει με τον πιο κατάλληλο τρόπο τη σωστή γνώση στο μαθητή. Με αυτή την δεύτερη έννοια, ο ενάρετος σε κάτι είναι πετυχημένος σ' αυτό και γνωρίζει να το κάνει καλά.

38 Για περισσότερα (Karasmanis, Ο Σοφός που δεν γνώριζε τίποτα, 2002).

39 Στην *Πολιτεία* (στο τέταρτο βιβλίο) ο Πλάτωνας παρουσιάζει για πρώτη φορά την θεωρία του περί ψυχής σύμφωνα με αυτή, η ανθρώπινη ψυχή έχει τρία μέρη, που αντιστοιχούν σε τρεις λειτουργίες. Τα μέρη αυτά είναι το «επιθυμητικό», το «θυμοειδές» και το «λογιστικό». Το πρώτο αναφέρεται στις σωματικές κυρίως επιθυμίες (πείνα, δίψα, σεξ κ.τ.λ), το δεύτερο σε ψυχικές καταστάσεις (πάθη, θυμός, χαρά, οργή κτλ.) και το τρίτο στις πνευματικές ικανότητες. Το πρώτο εδράζεται στην κοιλιά, το δεύτερο στο στήθος και το τρίτο στον εγκέφαλο. Το λογιστικό μέρος της ψυχής πρέπει να κυβερνά στα άλλα δύο, για να μπορεί ο άνθρωπος να είναι ενάρετος και να ευτυχεί. Παρ' όλα αυτά, άνθρωποι με ασθενή βούληση ή χωρίς επαρκή γνώση παρασύρονται από τις κατώτερες επιθυμίες τους, και έτσι είναι δυνατή η περίπτωση της ακρασίας.

Νουθευτική: Η πατροπαράδοτη τέχνη που εξασκούν οι πατέρες στους γιούς, άλλοτε με το καλό και άλλοτε άγρια συμβουλεύουν όταν κάνουν κάποιο λάθος (229e3-a3).⁴⁰

Έλεγχος: Η μέθοδος που χρησιμοποιούν κάποιοι σοφοί, επειδή πιστεύουν ότι κάθε είδος αμάθειας είναι αθέλητο, να εξετάζουν τις απόψεις των ανθρώπων, και να τις βάζουν δίπλα δίπλα έτσι ώστε αυτοί να βλέπουν πότε έχουν μέσα τους μια διχογνωμία και έτσι στο τέλος να πιστεύουν μόνο αυτά που αληθινά γνωρίζουν (230a5-d4).

Σχήμα 20: Η έκτη διαίρεση του σοφιστή

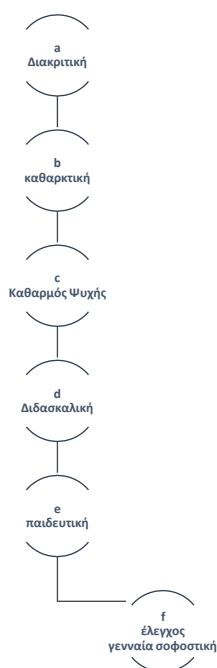
Όμως ο Ξένος τώρα διστάζει να ονομάσει αυτούς που χρησιμοποιούν τον έλεγχο σοφιστές. Γιατί με αυτό τον τρόπο θα αποδώσει μεγάλη τιμή στη σοφιστική. Και όπως ο λύκος και ο σκύλος αυτές οι τέχνες μπορεί να μοιάζουν. Όμως κάποιος πρέπει να φυλάσσεται από τις ομοιότητες καθώς αυτές ανήκουν σε ένα πολύ ολισθηρό γένος. Γι’

40 Η μέθοδος αυτής της παιδείας με την τιμωρία σύμφωνα με τον Δ. Γλυνό είναι αυτή που εκθέτει ο Πρωταγόρας στον ομώνυμο διάλογο του Πλάτωνα (Πρωτ. 324a-326e) (Γληνός, 1940).

αυτό οι μεγαλύτερες φιλονικίες προκύπτουν από τα προβλήματα της ομοιότητας (231a).

4.3.7.1 Περίληψη

Θα ανακεφαλαιώσει πάλι ο Ξένος τις διαιρέσεις που προηγήθηκαν. Όμως την τέχνη αυτή που ο **λόγος βρήκε** αυτή τη φορά, θα την ονομάσει από γενιά **γενναία σοφιστική** (231b4-9).

Σχήμα 21: Ο έκτος ορισμός του σοφιστή

Ο Ξένος πάλι στην ανακεφαλαιώση κρατάει τον ορισμό της γενναίας σοφιστικής όπως την περιέγραψε νωρίτερα.

4.3.8 Απορία του Θεαίτητου (231b10-234b)

Από μόνος του ο Θεαίτητος μετά και τον 6^ο ορισμό λέει πως βρίσκεται σε μεγάλη **απορία** (231b8 – c2). Ο Ξένος συμφωνεί και δηλώνει πως αυτός βρίσκεται σε ακόμα μεγαλύτερη. Γι' αυτό για να ξεκουραστεί θα ξαναφέρει τους έξι τρόπους με τους οποίους εμφανίστηκε ο Σοφιστής. Έτσι έχουμε

1. Νέων και πλουσίων έμμισθος θηρευτής
2. Έμπορος τις περί τα της ψυχής μαθήματα
3. Ταύτα κάπηλος
4. Αυτοπώλης περί τα μαθήματα
5. Περί τους λόγους αθλητής
6. Περί ψυχήν καθαρτής.⁴¹

Ο σοφιστής συνεπώς είναι επιστήμονας ο οποίος «φαίνεται» εμφανίζεται με πολλούς τρόπους, αλλά κάθε φορά ονομάζεται με το ίδιο **όνωμα**. Αυτό μπορεί να συμβαίνει μόνο επειδή κάποιος δεν μπορεί να δει το κοινό στοιχείο που έχει η τέχνη αυτή, η οποία παρ' ότι είναι μια παίρνει πολλά **ονόματα** (232a).

Η αναφορά του Ξένου στην συναγωγή είναι ξεκάθαρη. Αυτό που χρειάζεται είναι να βρει το κοινό στοιχείο, την δύναμη αυτή, που έχουν όλες οι μορφές, οι πρώτοι έξι ορισμοί (φαντάσματα).

Ένα κοινό στοιχείο είναι η αντιλογία. Αλλά όχι μόνο, είναι και το γεγονός πως οι σοφιστές λένε ότι μπορούν να διδάξουν την τέχνη της αντιλογίας. Με αυτόν τον τρόπο υποστηρίζουν οι σοφιστές ότι δίνουν την δυνατότητα σε αυτόν που ξέρει να χειρίζεται τον λόγο, να είναι ικανός να μπορεί να μιλήσει για όλα τα πράγματα, από τους νόμους έως όλα τα πολιτικά θέματα. Στον *Γοργία* βλέπουμε τον Γοργία να περιγράφει πως η ρητορική είναι η δυνατότερη τέχνη απ' όλες, καθώς αυτός που κατέχει την τέχνη της ρητορικής μπορεί με την πειθώ να καταφέρει περισσότερα απ' ότι οι άλλες τέχνες (Γοργίας 456a-c). Το να διδάσκεις όμως την τέχνη της αντιλογίας σημαίνει ότι μπορείς να μάθεις σε κάποιον να αντιλογεί για όλα τα πράγματα. Άρα να υποστηρίζεις πως μπορείς να μιλήσεις για όλα τα πράγματα. Αυτό που κάνουν οι σοφιστές δηλαδή είναι να ξεγελούν τους νέους και τους μαθητές πως μπορούν να μιλήσουν για όλα τα πράγματα.

---

41 Μπορούμε να παρατηρήσουμε, πως ο Ξένος αναφέρει τον 6^ο ορισμό (του Σωκράτη), ως να είναι, με επιφύλαξη βέβαια, ορισμός του σοφιστή, παρ' όλο που ξέρουμε ότι ο Πλάτωνας σίγουρα δεν θεωρούσε τον δάσκαλο του σοφιστή. Αυτό ίσως είναι ένα ενδεικτικό στοιχείο για να καταλάβουμε κατά πόσο μπορούμε να πούμε πως, οι 6 πρώτοι ορισμοί είναι ορισμοί του σοφιστή ή όχι.

Μάλιστα οι σοφιστές είναι τόσο παντογνώστες που έχουν γράψει για κάθε τέχνη το σωστό τρόπο που πρέπει να γίνεται.

Ο Θεαίτητος ρωτάει τον Ξένο. Στον Πρωταγόρα αναφέρεσαι; (232d9) για το βιβλίο που έγραψε για την πάλη και τις άλλες τέχνες.⁴² Η απάντηση είναι πως δεν αναφέρεται μόνο σε αυτό αλλά και σε πολλά άλλα που υπάρχουν, καθώς η δύναμη της αντιλογίας είναι να μπορεί να διαφιλονικεί γενικά για όλα τα ζητήματα. Βλέπουμε πως ο Πλάτωνας εδώ μάλλον παίζει με δύο από τα κύρια χαρακτηριστικά των σοφιστών και των δασκάλων της εποχής. Κατ' αρχήν ήταν σοφοί και δάσκαλοι της εποχής παραδίδανε μαθήματα γενικού περιεχομένου στους διάφορους μαθητές τους. Δεύτερον ένα από τα κύρια χαρίσματα που μπορούσε να έχει κάποιος εκείνη την εποχή, όπως είδαμε και στον *Φαίδρο* ήταν η χρήση της γλώσσας. Ήταν μια ικανότητα η ρητορική δεινότητα που σχετίζονταν πολύ με την πολιτική και τον κοινωνικό ρόλο που θα μπορούσε να αποκτήσει το άτομο μέσα στην πόλη. Επίσης στον *Σοφιστή*, παρουσιάζεται μια συζήτηση να γίνεται μπροστά σε κοινό, το οποίο κρίνει τους συνομιλητές. Αυτά τα δύο χαρακτηριστικά συνδυάζει ο Πλάτωνας εδώ για να μας πει, πως αυτό το οποίο υποστηρίζουν οι σοφιστές είναι να μπορούν να αντιλέγουν και άρα να μιλούν για όλα τα πράγματα.

Έχουν οι σοφιστές δηλαδή μια «δοξαστική άρα τινά περί παντών επιστήμη, αλλά ουκ την αλήθεια», μια φαινομενική γνώση αλλά όχι την αλήθεια. Οι νέοι όμως όταν μεγαλώνουν και έχουν μεγαλύτερη κατανόηση για τα πράγματα θα καταλάβουν και θα σταματήσουν να πιστεύουν εκείνα τα φρασεολογικά φαντάσματα που τους είχαν μάθει οι σοφιστές (234d2-e2). Η ικανότητα των σοφιστών έγκειται στον να μπορούν να αντιλέγουν για τα πάντα. Και προφανώς αυτός που υποστηρίζει ότι μπορεί να μιλάει για τα πάντα, ακόμα για την θάλασσα, τους ουρανούς αλλά και τον θεό (234a), είναι αδύνατον να μπορεί να το κάνει. Άρα όταν αυτός που μιλάει για όλα αυτά δεν λέει την αλήθεια και δεν μιλάει για τα πράγματα αυτά, αλλά παράγει ομοιώματα αυτών για τα οποία μιλάει. Αυτή είναι η τέχνη συνεπώς του σοφιστή, να παράγει φαντάσματα.

Ο Πλάτωνας εδώ συνδυάζει, άλλη μια φορά με έξυπνο τρόπο, τα ευρήματά του για την σοφιστική τέχνη και μας τα παρουσιάζει, φανερώνοντας την ενότητα του πρώτου μέρους του κειμένου του *Σοφιστή*. Η τέχνη του σοφιστή είναι να παράγει είδωλα, λέγοντας πως μπορεί να μιλήσει για τα πάντα αυτό που κάνει είναι να φτιάχνει φαντάσματα της αλήθειας, γι' αυτόν τον λόγο και ο σοφιστής δεν μπορούσε να πιαστεί από πουθενά. Ήταν δύσκολο για την μέθοδο να τον πιάσει, επειδή αυτός ξεφευγε και εμφανίζονταν πάντα με διαφορετική μορφή.

4.3.9 Η μιμητική τέχνη (234b-236c5)

---

42 Από το χωρίο τούτο μαθαίνουμε, πως ο Πρωταγόρας είχε έργο «Περί πάλης». Σε ποιο άλλο έργο του μίλησε για τις άλλες τέχνες είναι αμφισβητήσιμο. Ο Th. Gomperz θεωρεί πως και το ψευτοϊπποκράτικο έργο «περί τέχνης», που σώζεται έχει γραφτεί από τον Πρωταγόρα. (Γληνός, 1940)

Άρα αφού ο Ξένος μαζί με τον Θεαίτητο συμφωνούν πως **υπάρχει** μια τέχνη του σοφιστή, πρέπει να ξεκινήσουν να την βρύνε έτσι ώστε να καταφέρουν να τον πιάσουν (234c2-d1). Άλλωστε κανείς δεν μπορεί να ξεφύγει από αυτόν που ξέρει να χειρίζεται την μέθοδο της Διαίρεσης και μπορεί να βλέπει και στα γενικά και στα ειδικά (235b8-c7).

Γι' αυτό λοιπόν μαζί με τον Θεαίτητο ο Ξένος θα ξανακινήσουν πάλι, αυτή την φορά διαιρώντας την μιμητική τέχνη.

Η **μιμητική** θα διαιρεθεί στην **φανταστική** και στην **εικαστική**, αν και ο Ξένος ακόμα δεν γνωρίζει σε ποιο από τα δύο είδη της μιμητικής θα πρέπει να τοποθετηθεί ο σοφιστής.

Εικαστική: Η τέχνη που απεικονίζει πιστά της αναλογίες του μοντέλου που θέλει να μιμηθεί (235d7-e2).

Φανταστική: Η τέχνη της μίμησης που δεν ακολουθεί πιστά τις συμμετρίες του μοντέλου που μιμείται. Παράδειγμα η ζωγραφική και οι άλλες τέχνες, όπου όταν αναπαριστούν κάτι αλλάζουν τις συμμετρίες του αντικειμένου έτσι ώστε να φαίνεται στο μάτι όμορφο. Παράγουν κάτι που φαντάζει πως μοιάζει με το αντικείμενο αλλά δεν είναι, ένα **φάντασμα** (235e1-236a9).

Η διαίρεση εδώ πέρα χωρίζει ουσιαστικά την μιμητική τέχνη σε δύο είδη. Το πρώτο είναι αυτό που αποδίδει πιστά το πρωτότυπο. Παραδείγματος χάριν ένα μοντέλο, μια μακέτα ενός κτηρίου που είναι μια μικρογραφία του κτηρίου που πρέπει να αποδοθεί. Το άλλο είδος είναι αυτό που δεν νοιάζεται για την πιστή απόδοση του αντικειμένου, αλλά για την φαινομενική ή αισθητική απόδοση. Παράδειγμα οι καλλιτέχνες, που οι αναλογίες με τις οποίες αποδίδουν τα είδωλα των αντικειμένων που θέλουν να αναπαραστήσουν, είναι αυτές που φαίνονται πιο σωστές στο μάτι και όχι οι αναλογίες του αντικειμένου που αναπαριστούν. Έτσι στο παράδειγμα που μας δίνει ο Πλάτωνας ένα μεγάλο άγαλμα μπορεί να έχει άλλες αναλογίες από το ανθρώπινο σώμα, αλλά στον παρατηρητή που βλέπει από μακριά φαίνεται ότι είναι σωστό αντίγραφο του σώματος αυτού.

4.3.10 Το «μη ον» (236d-264d3)

Ο Πλάτων όμως εδώ δεν θα επιτρέψει στον Ξένο να συνεχίσει τις διαιρέσεις του. Επειδή σκοντάφτει πάνω σε μια πολύ μεγάλη δυσκολία. Για να μπορέσει να συνεχίσει και να τοποθετήσει τον σοφιστή πρέπει να παραδεχτεί πως υπάρχει το «μη ον».

Όμως η προφορική μαρτυρία του Παρμενίδη μας λέει το αντίθετο. Ο μεγάλος Παρμενίδης ακόμα όταν ο Ξένος ήταν νέος⁴³ αρχίζοντας και τελειώνοντας προφορικά⁴⁴ έδινε την εξής μαρτυρία:

«Τούτο δεν θα αποδείξεις ποτέ τα «μη όντα» πως είναι. Καλύτερα από αυτόν το δρόμο της έρευνας απομάκρυνε το νου».

Όποιος αναφέρεται σε ένα πράγμα σε «κάτι» και λέει πως αυτό υπάρχει, αυτό σημαίνει πως αναφέρεται σε κάτι που υπάρχει. Όταν όμως λέει πως κάτι δεν υπάρχει, τότε λέει πως το «κάτι» είναι κάτι ανύπαρκτο. Αυτό προφανώς σημαίνει πως αναφέρεται σε «κάτι ανύπαρκτο». Άρα δεν αναφέρεται σε τίποτα. Φαίνεται δηλαδή πως το να μιλάει για το «μη ον» και να αναφέρεται σε αυτό είναι παραδοξολογία, καθώς το να αναφέρεται κανείς σε κάτι που δεν υπάρχει, στο «μη ον», ταυτίζεται με το να μην αναφέρεται σε τίποτα. Το αναφέρεται κανείς στο «μη ον» τελικά ταυτίζεται με το να αποδίδει στο «μη ον» μια οντότητα. Όμως αυτό μεταφράζεται ως, το «μη ον» να έχει την ιδιότητα του όντος. Και άρα το «μη ον» να είναι «ον». Πράγμα που είναι παραδοξολογία και αδύνατο. Φαίνεται δηλαδή πως κάποιος δεν μπορεί να μιλήσει για το «μη ον», από την στιγμή όμως που είπε να το συλλάβει και να το διανοηθεί μπορεί.

Ο σοφιστής όμως ειπώθηκε πως παράγει είδωλα. Ένα είδωλο όμως είναι η αντιγραφή ενός πράγματος που υπάρχει. Και επειδή υπάρχει το αντικείμενο ενός ειδώλου αυτό σημαίνει πως είναι ένα «ον». Όμως ένα είδωλο είναι κάτι που ομοιάζει με το «ον» αλλά δεν είναι αυτό. Άρα είναι ένα «μη ον». Πράγμα που αν κάποιος δεχτεί όσα ειπώθηκαν νωρίτερα και πιστέψει την ερμηνεία του Παρμενίδη, καταλήγει να είναι παραδοξολογία. Το είδωλο δηλαδή δεν μπορεί να υπάρξει και παράλληλα ούτε να το σκεφτεί κανείς ούτε προφανώς να ειπωθεί. Σε αυτού του είδους το επιχείρημα είναι και το μέρος που κρύβεται ο σοφιστής. Υποστηρίζοντας πως το «μη ον» δεν μπορεί όχι μόνο να υπάρξει, αλλά και ούτε καν να λεχθεί, υποστηρίζει πως δεν μπορεί να υπάρξει και ψεύτικος λόγος.

Ο σοφιστής θα ρωτήσει ποιο είναι το είδωλο; Ποιος είναι ο ορισμός του φαντάσματος και του ομοιώματος⁴⁵ (240a2). Το ομοίωμα θα πει ο σοφιστής είναι το «μη αληθινό» άρα

43 Αυτό το σημείο μας κάνει να ανακαλέσουμε τη συζήτηση του Παρμενίδη με τον Σωκράτη στον διάλογο *Παρμενίδης*. Εκεί ο Παρμενίδης εμφανίζεται μεγάλος σε ηλικία να συνομιλεί με τον νεαρό Σωκράτη. Ερμηνευτική άποψη μου είναι πως η ανάλυση για τον «μη ον» αποτελεί απάντηση στα πολλά ερωτήματα που τίθενται στον διάλογο αυτό. Η αναφορά αυτή βέβαια μάλλον βρίσκεται εδώ σαν σκηνοθετικό στοιχείο, που αναδεικνύει την σύνδεση των ατόμων στα στον ιστορικό χρόνο. Η μαρτυρία αυτή του Ξένου είναι από προφορικό λόγο του Παρμενίδη, επειδή μάλλον ο Πλάτων την φτιάχνει για αυτόν. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως η άποψη αυτή που παρατίθεται δεν συνάδει με την παρμενιδική φιλοσοφία και άποψη για το θέμα.

44 Όπως είναι γνωστό ο Παρμενίδης έγραψε μόνο ένα μεγάλο διδαχτικό ποίημα, που έχει τον τίτλο «Περί φύσεως».

45 Η ερώτηση «τι είναι» κάτι, αποδίδεται από τους μελετητές ως νεωτερικότητα του Σωκράτη στην φιλοσοφική σκέψη (Karasmanis, Ο Σοφός που δεν γνώριζε τίποτα, 2002). Είναι ενδιαφέρον ότι ο Πλάτων

το αντίθετο («ενάντιον») του αληθινού. Το ομοίωμα είναι εικόνα του «όντος» άρα ένα «μη ον» και ταυτόχρονα ένα «ον». Το ίδιο παράδοξο δηλαδή με προηγουμένως, θα δείξει πως αφού κάποιος παραδέχεται ότι το ψέμα είναι, ομοίωμα του πραγματικού λόγου θα πρέπει να παραδεχτεί πως δεν υπάρχει και ψεύτικος λόγος.

Ο Πλάτωνας για να μπορέσει να λύσει αυτό το παράδοξο θα υποστηρίξει πως το «μη ον» δεν σημαίνει αντίθεση από το «ον», δηλαδή αυτό που δεν είναι «ον», αλλά «κάτι άλλο» από το «ον», δηλαδή τα πράγματα που είναι διαφορετικά από αυτό το «ον». Για να το κάνει αυτό θα υποστηρίξει πως κάθε κατηγορηματική πρόταση του «είναι», αφορά μια ιδιότητα και όχι την ύπαρξη ενός πράγματος. Για παράδειγμα η πρόταση «το μήλο είναι κόκκινο» μεταφράζεται ως, το μήλο που υπάρχει έχει την ιδιότητα να είναι κόκκινο, συμμετάσχει στο είδος κόκκινο. Η άλλη ανάγνωση θα ήταν, υπάρχει (είναι) το «κόκκινο μήλο». Έτσι αντίστοιχα η 'λάθος' πρόταση αυτή το «μήλο δεν είναι κόκκινο», στην μια περίπτωση σημαίνει πως, δεν υπάρχει το «κόκκινο μήλο», ενώ στην άλλη περίπτωση μεταφράζεται ως το «κόκκινο μήλο» δεν σχετίζεται με ότι αφορά το χρώμα κόκκινο, είναι κάτι άλλο απ' ότι αφορά το κόκκινο χρώμα, δεν συμμετέχει στο είδος του κόκκινου χρώματος.

Για την πληρότητα της αναφοράς στο «μη ον», παραθέτουμε την απόδειξη του Πλάτωνα όπως περιγράφεται στην ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια του Πλάτωνα. *«Για να το επιτύχει αυτό πρέπει να παραδεχτεί την επικοινωνία των ειδών. Το να μην δέχεται κάποιος αυτή την επικοινωνία αναφαιίνεται από το εξής παράδειγμα. Υποστηρίζει το «ένα» δεν μπορεί ταυτόχρονα να είναι «πολλά» και παράλληλα να είναι «ένα». Αν παραδεχτεί κάποιος αυτή την θέση θα μπορεί να πει για παράδειγμα, «άνθρωπος είναι καλός», ή ο «άνθρωπος είναι κακός, μεγάλος, όμορφος κτλ.», δηλαδή ότι ο άνθρωπος συμμετέχει στο είδος της ομορφιάς, του μεγάλου κτλ. Στην άλλη περίπτωση θα ήταν αναγκασμένος να μπορεί να μεταχειρίζεται προτάσεις μόνο με ταυτολογικό τρόπο. Προτάσεις δηλαδή του τύπου «ο άνθρωπος είναι άνθρωπος» και «το καλό είναι καλό»⁴⁶. Όποιος όμως θέλει να παρουσιάσει τέτοιου είδους επιχειρήματα, είναι αναγκασμένος να αποκλειστεί από τα δικά του επιχειρήματα. Αυτού του είδους οι προτάσεις είναι καταδικασμένες να αποκλείουν κάθε κριτική πρόταση. Έτσι ο λόγος τους είναι αποκλεισμένος από τον ίδιο τους εαυτό. Άρα Ο Πλάτωνας πρέπει να αποδείξει την επικοινωνία των ειδών για να μπορέσει να αντιμετωπίσει αυτό το πολύ δύσκολο πρόβλημα που έχει εμφανιστεί.*

Σύμφωνα με τη θεωρία περί μερικής επικοινωνίας των ειδών, που παρουσιάζει ο πρωταγωνιστής, ο φιλόσοφος, ως άλλος γραμματικός και μουσικός, με τη βοήθεια της

τώρα βάζει τον σοφιστή να ζητάει τον ορισμό ενός πράγματος για να μπορέσει να αμυνθεί της θέσης του. Αυτό είναι ένα στοιχείο που μπορεί να αναδείξει με ποιο τρόπο ο Σωκράτης συγγέονταν με τους σοφιστές.

46 Στο σημείο αυτό του διαλόγου ο Πλάτωνας κάνει μια αναφορά για «οψιμαθείς» γέροντες οι οποίοι αποδέχονται μόνο τέτοιου είδους προτάσεις για σωστές πράγματα που τους επιτρέπει εύκολα να αντιλογούν πρόχειρα για το κάθε θέμα. Η αναφορά αυτή είναι μια επίθεση προς τον Αντισθένη τον Κυνικό. Ο σαρκασμός εδώ του Πλάτωνα φαίνεται ότι χτυπάει τον προσωπικό του αντίπαλο.

διαλεκτικής επιστήμης μελετά τους συνδυασμούς και τις διακρίσεις των ειδών. Ειδικότερα προσδιορίζει ποια γένη, αν και ανεξάρτητα και διακριτά, μπορούν να επικοινωνούν με άλλα και να τα περιέχουν και ποια όχι και δίνει τους κανόνες της παραγωγής λόγου. Ο Ελεάτης Ξένος εφαρμόζει τη διαλεκτική σε πέντε καθολικά γένη, τα οποία χαρακτηρίζει μέγιστα. Στο *ον*, τη στάση και την κίνηση προστίθενται η ταυτότητα και η ετερότητα. Τα δύο τελευταία, που έχουν προοικονομηθεί, εισάγονται μετά την παραδοχή ότι κάθε είδος είναι ίδιο με τον εαυτό του και διαφορετικό από όλα τα άλλα. Το κέντρο βάρους πέφτει τώρα στην εξέταση του γένους της ετερότητας, καθώς συνδέει το επιχείρημα με την κεντρική έννοια χάρη της οποίας έγινε η μεγάλη αυτή παρέκβαση, με το *μη ον*. Κάθε είδος συνδέεται με το *ον*, καθώς είναι όμως και έτερό του είναι ταυτόχρονα και *μη ον*. Έτσι το τελευταίο χωρίς να είναι "ενάντιο" του όντος είναι κάτι διαφορετικό από εκείνο. Περνώντας τέλος στο πεδίο του λόγου προκειμένου να κατοχυρώσει και την ύπαρξη του ψεύδους, ο Ελεάτης Ξένος υποστηρίζει ότι ψευδής είναι ο λόγος που λέει για κάτι αυτό που δεν είναι (π.χ. η φράση "ο Θεαίτητος πετά" μιλάει μεν για τον Θεαίτητο, αλλά λέει έτερα από εκείνα που υπάρχουν σχετικά με αυτόν). Με τον ίδιο τρόπο κατοχυρώνει την ύπαρξη του ψεύδους και στα συναφή πεδία της διάνοιας, της δόξας και της φαντασίας.

Ο Πλάτωνας τελικά αποδεικνύει την ύπαρξη του ψευδούς λόγου. Κάθε πρόταση έχει δύο χαρακτηριστικά, μπορεί να είναι ορθή και αληθής. Πρακτικά αυτό σημαίνει πως μια σωστά κατασκευασμένη πρόταση, όταν παράγει ένα νόημα είναι μια ορθή πρόταση. Μια τέτοια για παράδειγμα είναι η «ο Θεαίτητος πετάει». Όμως μια ορθή πρόταση έχει μια «ποιότητα». Αυτή η ορθή πρόταση δεν αντιστοιχεί σε ένα αληθινό γεγονός, άρα από θέμα ποιότητας είναι ψευδής. Αυτό που ο σοφιστής τελικά έκανε ήταν να συγγέει την ορθότητα με την ποιότητα (την αλήθεια ή το ψέμα μιας πρότασης). Μια πρόταση όμως αντιστοιχεί σε μια άποψη, σε μια δοξασία. Άρα μια πρόταση αντιστοιχεί σε μια αληθινή ή ψεύτικη σκέψη.» (Δημοπούλου)

4.3.11 Ο τελικός ορισμός του Σοφιστή(264d-268d5)

Αφού συνεπώς βρέθηκε και ο ψεύτικος λόγος και αφού ξεκαθαρίστηκε το θέμα, πως υπάρχουν απομιμήματα των όντων και άρα μπορεί να υπάρξει μια τέχνη **απατητική**, η τέχνη που προκύπτει από την διάθεση να δημιουργήσει τα απομιμήματα (264b6-d7).

Μπορούν τώρα ο Ξένος με τον Θεαίτητο να γυρίσουν στις διαιρέσεις (264c1-2). Τώρα μπορούν να βρουν όλα τα χαρακτηριστικά που έχει κοινά ο σοφιστής με τα άλλα είδη, και διαιρώντας να του τα αφαιρέσουν, αφήνοντας του μόνο τα χαρακτηριστικά της δικής του ιδιαίτερης φύσης. Και έτσι να δειχθεί τι είναι ο σοφιστής πρώτα - πρώτα για τον Ξένο και τον Θεαίτητο και έπειτα για τον οποιονδήποτε μπορεί να σταθεί κοντά σε αυτήν την μέθοδο (Διαιρετική) (264e1-265a2).

Η τέχνη είχε χωριστεί σε ποιητική και κτητική. Ο σοφιστής εμφανίζονταν στα διάφορα μέρη της κτητικής τέχνης. Τώρα όμως έχει βρεθεί πως τον σοφιστή τον περιέχει η μιμητική τέχνη. Και επειδή η μιμητική είναι ένα είδος της **ποιητικής**, οι διαιρέσεις θα ξεκινήσουν από αυτήν (265a4-b20).

a

Ο Ξένος χωρίζει τα πράγματα της ποίησης σε ανθρώπινα και θεϊκά. Ρωτάει το Θεαίτητο αν συμφωνεί με την άποψη πως μπορεί να υπάρχουν πράγματα που δημιουργούνται χωρίς καμία αιτία. Και επειδή ο Θεαίτητος συμφωνεί με τον Ξένο ότι μάλλον αυτό δεν ισχύει και πρέπει να υπάρχει μια θεϊκή αιτία που δημιουργεί αυτά που υπάρχουν στην φύση. Ο Ξένος λέει πως τώρα είναι περιττό να αποδείξει αυτή την άποψη, οπότε θα πραγματοποιήσει την **διαίρεση** της ποιητικής τέχνης σε ανθρώπινη και θεϊκή (265b3-e6).

b

Η Ποιητική όμως μπορεί να χωριστεί και πάλι σε δύο μέρη. Όπως χωρίστηκε πριν κατά το πλάτος να χωριστεί τώρα κατά το μήκος (265a1-2). Ο τρόπος είναι σύμφωνος με μια διαίρεση που έγινε προηγουμένως. Η ποιητική τέχνη που φτιάχνει πράγματα και αυτή που φτιάχνει ομοιώματα. Τα μέρη θα ονομαστούν **Αυτοποιητικό** και **Ειδωλοποιικό** (266a8-11).

Θεϊκή: Το κομμάτι της ποιητικής τέχνης που έχει θεϊκή προέλευση. Παραδείγματα είναι τα όνειρα που βλέπουμε στον ύπνο, η σκιά που γεννιέται από την φωτιά και η αντανάκλαση στις γυαλιστερές επιφάνειες

Ανθρώπινη: το κομμάτι της ποιητικής τέχνης που έχει ανθρώπινη προέλευση. Έτσι το ανθρώπινο μέρος θα χωριστεί (266d1-4).

Αυτουργική: Το ανθρώπινο μέρος της **αυτοποιητικής** τέχνης. Παράδειγμα είναι η οικία που φτιάχνει η οικοδομική τέχνη (266c8-10).

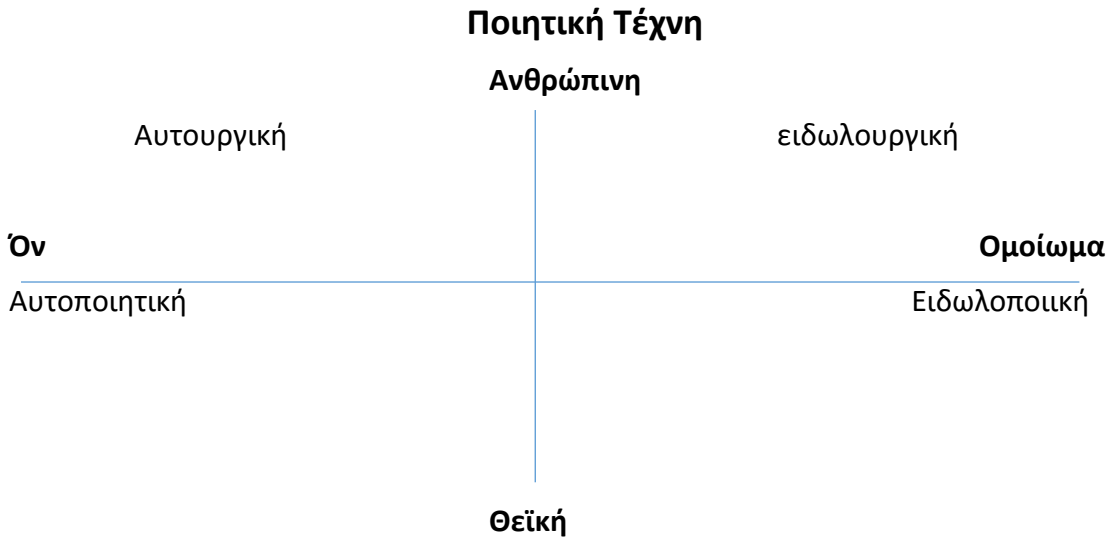
Ειδωλοποιική: Το ανθρώπινο μέρος της **ειδωλοποιικής** τέχνης. Παράδειγμα η οικία που θα αποτυπώσει η ζωγραφική (266c8-10).

Για το **θεϊκό** μέρος έχουμε παραδείγματα της διαίρεσης αυτής αντίστοιχα.

Στο ένα μέρος ανήκουν η φωτιά, το νερό και τα υπόλοιπα φυσικά **όντα**.

Και στο άλλο **ομοιώματα** που τα ακολουθούν. Έτσι τα όνειρα, η σκιά και η αντανάκλαση

σε μια γυαλιστερή επιφάνεια ή άλλα ομοιώματα είναι παραδείγματα ειδώλων παραγμένα από θεϊκή αιτία.

Σχήμα 22: Κάθετη και οριζόντια διαίρεση της ποιητικής τέχνης

c

Ο Ξένος στην συνέχεια καλεί το Θεαίτητο να θυμηθεί πως η ειδωλουργική⁴⁷ τέχνη θα χωριστεί στο εικαστικό και φανταστικό γένος (266d7-9). Βέβαια τότε ο Ξένος στο 235d7-c7, είχε αρχίσει να διαιρεί την μιμητική τέχνη, αλλά στο (235c6-7), αφού ολοκληρώνει την διαίρεση της μιμητικής σε εικαστική και φανταστική λέει πως, αυτές είναι τα δύο είδη της ειδωλοποιικής τέχνης.

Εικαστική: Η τέχνη που απεικονίζει πιστά της αναλογίες του μοντέλου που θέλει να μιμηθεί (235d5).

Φανταστική: Η τέχνη της μίμησης που δεν ακολουθεί πιστά τις συμμετρίες του μοντέλου που μιμείται. Παράδειγμα η ζωγραφική και οι άλλες τέχνες, όπου όταν αναπαριστούν κάτι αλλάζουν τις συμμετρίες του αντικειμένου έτσι ώστε να φαίνεται στο μάτι όμορφο. Παράγουν κάτι που **φαντάζει** πως μοιάζει με το αντικείμενο αλλά δεν μοιάζει, ένα **φάντασμα** (235E1-5).

47 Ο Ξένος στις προηγούμενες διαιρέσεις ονόμασε την τέχνη ειδωλοποιική. Τώρα ρωτάει τον Θεαίτητο αν θυμάται πως η ειδωλουργική είχε χωριστεί σε φανταστική και εικαστική. Δηλαδή χρησιμοποιεί ένα λίγο διαφορετικό όνομα.

d

Το φανταστικό είδος διαιρείται στην:

Χωρίς όνομα: Η τέχνη που χρησιμοποιεί κάποιο όργανο για να δημιουργήσει το **φάντασμα** (φαινομενικό ομοίωμα) (267a1-8) και στην:

Μίμηση: Η τέχνη που χρησιμοποιεί κάποιος το ίδιο του σώμα για να παραγάγει το φάντασμα. Παραδείγματα είναι όταν κάποιος χρησιμοποιεί το σώμα του για να μιμηθεί το παρουσιαστικό κάποιου άλλου, ή όταν χρησιμοποιεί την φωνή για να μιμηθεί την φωνή κάποιου άλλου (267a1-8).

Μάλιστα ο Ξένος λέει ας αφήσουμε κάποιον άλλον να συγκεντρώσει σε μια ενότητα (να το συνάγει) και να τους δώσει το κατάλληλο **όνομα** (267a12-b2).

e

Η μιμητική τέχνη θα διαιρεθεί σύμφωνα με την αγνωσία και την γνώση (267b7-9).

Επιστήμης ιστορική μίμηση: Η μίμηση αυτού που **γνωρίζει** αυτό που μιμείται. Παράδειγμα κάποιος που μιμείται τον Θεαίτητο. Τον γνωρίζει και ξέρει τι είναι αυτό που μιμείται όταν πραγματοποιεί την μίμηση αυτή (267b7-d10).

Δοξομιμητική: Η τέχνη που της μίμησης που **δεν γνωρίζει** αυτό που μιμείται. Παράδειγμα αυτοί που έχουν μέσα τους μια υποκειμενική γνώση, και προσπαθούν να φανεί πως αυτό υπάρχει μέσα τους, μιμούμενοι αυτό το πράγμα με έργα και λόγια. Όπως γίνεται με την μορφή της δικαιοσύνης και της αρετής (267b7-d10).

Ο Ξένος στο σημείο αυτό (267d4-10), λέει πως είναι δύσκολο να βρει τα κατάλληλα **ονόματα** για αυτά τα δύο είδη της τέχνης αυτής. Και αυτό συμβαίνει επειδή οι παλαιότεροι άνθρωποι για κάποιο ακατανόητο λόγο, δεν διαιρούσαν όταν έπρεπε και έτσι δεν έφτιαξαν τις κατάλληλες ονομασίες. Με αποτέλεσμα να μην υπάρχει τώρα πλούτος από ονομασίες.

f

Υπάρχουν όμως δύο είδη δοξομιμητικής τέχνης (267e7-268a7).

Απλή μιμητική: Η τέχνη αυτού που δεν γνωρίζει πως δεν ξέρει αυτό που μιμείται.

Ειρωνική μιμητική: Η τέχνη αυτού που γνωρίζει πως δεν ξέρει αυτό που μιμείται.

g

Η ειρωνική διαιρείται στην:

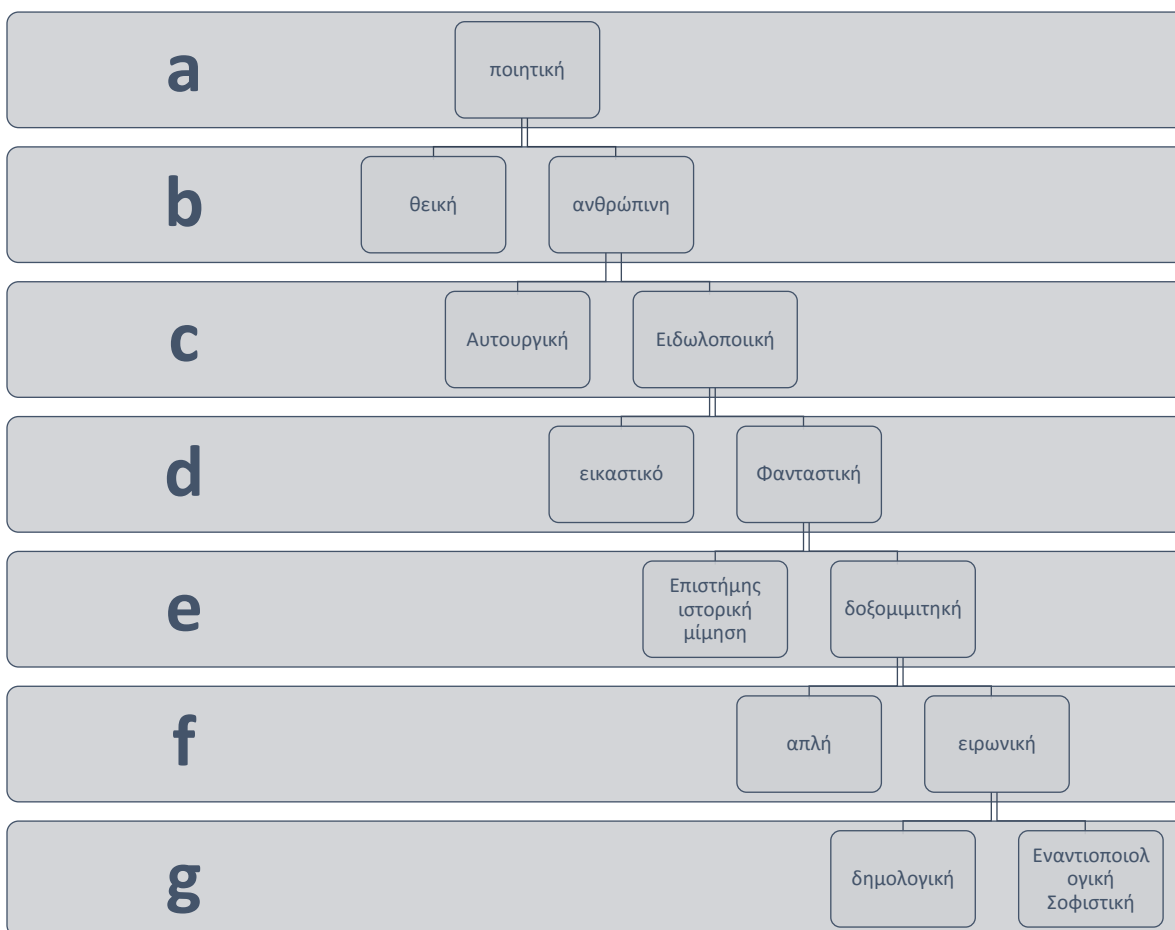
Δημολογική: Η ειρωνική τέχνη που εξασκείται δημόσια. Η τέχνη αυτού που είναι ικανός να υποκρίνεται δημόσια μπροστά σε πολλούς βγάζοντας μακροσκελείς λόγους μπροστά στα πλήθη (268b1-5) και στην:

Σοφιστική: η ειρωνική τέχνη που εξασκείται με ιδιωτικές συζητήσεις και σύντομους λόγους και κάνει το συνομιλητή να πέφτει σε αντιφάσεις (268b15).

4.3.11.1 Ο ορισμός

Και άλλη μια φορά στο τέλος ο Ξένος λέει πως θα συνδυαστούν τα χαρακτηριστικά μπλέκοντας τις τέχνες από το τέλος προς την αρχή για να δοθεί ο ορισμός του σοφιστή (268c5-6).

Ο ορισμός του σοφιστή είναι αυτός, όπως προκύπτει από το ακόλουθο σχήμα (268c8-d5).

Σχήμα 23: Η τελική διαίρεση και ορισμός του σοφιστή

5 ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ

5.1 Εισαγωγή

Ο *Πολιτικός* είναι ένας διάλογος με θέμα το ορισμό του πολιτικού ανθρώπου. Ο *Πολιτικός* βρίσκεται σε συνέχεια με τον *Σοφιστή*. Τα πρόσωπα που συμμετέχουν, ο τόπος και ο χρόνος του διαλόγου είναι κοινά και στους δύο διαλόγους. Στην εισαγωγή του *Σοφιστή* συναντάμε τον Σωκράτη, τον Θεόδωρο έναν γνωστό μαθηματικό της εποχής με συντροφιά του έναν ξένο φιλόσοφο από την Ελέα υποστηρικτή της φιλοσοφία της ελεατικής σχολής και δύο Αθηναίους νεαρούς τον Θεαίτητο και τον Νέο Σωκράτη (ίσως να υπάρχουν και άλλοι παραβρισκόμενοι). Οι δύο αυτοί διάλογοι ο *Πολιτικός* με τον *Σοφιστή* συνδέονται με τους διαλόγους *Θεαίτητο* και *Παρμενίδη*. Ο *Θεαίτητος* διαδραματίζεται χρονικά την προηγούμενη μέρα όπου ο Σωκράτης συζητούσε με τον Θεαίτητο και τον Θεόδωρο. Χρονικά ο διάλογος τοποθετείται κοντά στον θάνατο του Σωκράτη. Ο *Παρμενίδης* διαδραματίζεται πριν πολλά χρόνια, όταν ο νεαρός σε ηλικία Σωκράτης συζητούσε με τον Παρμενίδη πατέρα της ελεατικής φιλοσοφίας. Οι διάλογοι αυτοί πέρα από την σκηνοθετική τους σύνδεση έχουν και θεματική αντιστοιχία. Στο τέλος του *Θεαίτητου* αποφασίζεται να συναντηθούν οι πρωταγωνιστές και την επόμενη μέρα στο ίδιο μέρος. Ο Θεόδωρος την επόμενη μέρα έρχεται συνοδεία με τον Ξένο, ο οποίος αναλαμβάνει να απαντήσει στο ερώτημα του Σωκράτη, να ορίσει τον πολιτικό, τον σοφιστή και τον φιλόσοφο. Η διαφορά με τον *Σοφιστή* είναι πως αυτή την φορά ο Ξένος θα αλλάξει συνομιλητή και αντί του Θεαίτητου θα συνομιλήσει με τον Ν. Σωκράτη (Νέος Σωκράτης).

Ο *Πολιτικός* σε συνέχεια του *Σοφιστή* αναλαμβάνει να βρει τον ορισμό του πολιτικού. Ο Ξένος όπως και στον *Σοφιστή* θα χρησιμοποιήσει σε μεγάλο βαθμό τη Διαιρητική μέθοδο για τον σκοπό αυτό. Και στους δύο διαλόγους αλλά ιδιαίτερα στον *Πολιτικό* μπορούμε βρούμε στοιχεία που δείχνουν πως πέρα από τον ορισμό καθ' εαυτό, οι διάλογοι εξυπηρετούν και άλλους σκοπούς. Ο σημαντικότερος σκοπός του *Πολιτικού* είναι να διδάξει πως θα γίνουμε καλύτεροι διαλεκτικοί. Ο ίδιος ο διάλογος είναι κατασκευασμένος έτσι ώστε να αποτελεί ένα μάθημα, για τον σωστό τρόπο που διεξάγεται η έρευνα. Αποτελείται από συνεχόμενα λάθη, την διόρθωση τους και σημειώσεις για το πώς πρέπει να εργαζόμαστε σύμφωνα με την σωστή έρευνα. Ακόμα όμως όπως μαθαίνουμε, η έρευνα η ίδια για τον πολιτικό άντρα είναι από μόνη μια άσκηση, που θα μας επιτρέψει να αναπτύξουμε την ικανότητα μας στην Διαλεκτική, ώστε να μπορούμε να διακρίνουμε τα σημαντικότερα και σπουδαιότερα πράγματα. Τα ίδια τα λόγια του Ξένου επιβεβαιώνουν αυτή την ερμηνεία του διαλόγου του *Πολιτικού* (285d5-8).

Βασικό στοιχείο στην ανάπτυξη του διαλόγου, είναι το **παράδειγμα**. Ως συνέχεια του *Σοφιστή* και ο *Πολιτικός* βρίσκει την μέθοδο της Διαίρεσης ως βασικό εργαλείο της Διαλεκτικής, της φιλοσοφικής μεθόδου που θα χρησιμοποιηθεί για να αποδώσουμε τον ορισμό. Ήδη από τον *Σοφιστή* μπορούμε να δούμε πως το παράδειγμα λειτούργησε στο

πλαίσιο της Διαίρεσης, για να οδηγήσει στον ορισμό του σοφιστή. Βρίσκοντας έξι διαφορετικούς ορισμούς, ο Ξένος βρήκε έξι παραδείγματα, γενών – ιδιοτήτων (επαγγελμάτων) που φαίνονταν σαν τον σοφιστή. Ο σοφιστής φαίνεται να μοιάζει μια φορά με κυνηγό, μια άλλη με έμπορο, μια άλλη με μαχητή λόγων, αλλά ακόμα και με σοφό. Τα παραδείγματα ανέδειξαν αυτό με το οποίο μοιάζει ο σοφιστής (αλλά τελικά δεν είναι). Μέσω των παραδειγμάτων όμως, ο Ξένος κατάφερε επίσης να διακρίνει την **ουσία** του σοφιστή. Την μίμηση δηλαδή, που του έδινε την δυνατότητα να παίρνει τόσες πολλές μορφές και να κρύβεται σε τόσο πολλά γένη.

Στον *Πολιτικό* δεν θα δούμε μόνο το **παράδειγμα** να οδηγεί στον τελικό ορισμό, θα δούμε πως το παράδειγμα βρίσκεται στην ουσία της μεθόδου της Διαίρεσης. Αλλά και την διατύπωση από τον Ξένο πως το **παράδειγμα** είναι ο κατάλληλος τρόπος διδασχής, είναι ο τρόπος με τον οποίο θα κινηθούμε από το απλό στο πολυπλοκότερο, είναι ο τρόπος με τον οποίο θα αντιληφθούμε μια ιδιότητα σε μία εύκολη απλή έννοια για να μπορέσουμε μετά να την δούμε στη δυσκολότερη σύνθετη. Το **παράδειγμα** δηλαδή μπορεί να μας μάθει και τον τρόπο με τον οποίο θα αναλύσουμε το αντικείμενο της έρευνας, αλλά και να αποτελέσει το στοιχείο που θα αναδείξει την ουσιαστική διάκριση (την ουσία) του αντικειμένου της έρευνας.

Ρίχνοντας μια γενική ματιά στη διάρθρωση του διαλόγου του *Πολιτικού* θα γίνει πιο εύκολα αντιληπτό, το πώς λειτουργεί το παράδειγμα στην δομή του διαλόγου και το πώς ο Πλάτωνας περιγράφει την φύση του παραδείγματος. Αλλά και θα φανεί γιατί ο διάλογος αποτελεί ένα μάθημα για την χρήση της μεθόδου της Διαίρεσης. Ταυτόχρονα ο διάλογος αποτελώντας παράδειγμα χρήσης της μεθόδου της Διαίρεσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καταλάβουμε τους κανόνες που διέπουν την χρήση της και τον τρόπο λειτουργίας της. Άλλωστε ο *Πολιτικός* μετά την περιγραφή που γίνεται στον *Φαίδρο* είναι ο διάλογος που έχει την εκτενέστερη αναφορά στους κανόνες και την σωστή χρήση της μεθόδου της Διαίρεσης.

5.2 Περιγραφή

Ο *Πολιτικός* είναι μια ζωντανή έρευνα για τον ορισμό του πολιτικού. Είναι μια έρευνα σχεδιασμένη διδακτικά που περνάει από το λάθος στη διόρθωση και πάλι σε λάθος και σε αναίρεση, για να βρεθεί στο τέλος ο σωστός ορισμός. Η διαδικασία αποτελείται από την εφαρμογή της μεθόδου της Διαίρεσης, αλλά δεν μένει μόνο σε αυτή. Είναι πλεγμένη με στοιχεία και μαθήματα για τον σωστό τρόπο της διαλεκτικής διαδικασίας. Γι' αυτό τον σκοπό θα επιστρατευτούν μύθοι, παραδείγματα, κριτική στην μέθοδο και στο τρόπο που πρέπει να χρησιμοποιείται.

Ο διάλογος αυτός θα ξεκινήσει με μια πρώτη προσπάθεια ορισμού του πολιτικού. Θα φανεί ότι ο πολιτικός είναι ένας είδος άρχοντα αγελαίων ζώων. Συνεπώς το μόνο που

χρειάζεται είναι να διαιρεθούν τα είδη των ζώων έτσι ώστε ο άνθρωπος να ξεχωρίσει από τα άλλα αγελαία ζώα.

Ο Ν. Σωκράτης από αφέλεια θα κάνει την διαίρεση μεταξύ ανθρώπων και θηρίων. Βασισμένος σε αυτό το λάθος ο Ξένος θα παραδώσει στον Ν. Σωκράτη το πρώτο μάθημα για τον σωστό τρόπο που πρέπει να γίνεται η διαίρεση, αλλά και την σχέση μεταξύ είδους και μέρους ενός γένους. Δεν πρέπει να χωρίζουμε μικρά κομμάτια από ένα γένος, χωρίζοντας το σε δυο μέρη. Το είδος είναι αναγκαστικά μέρος ενός γένους. Ένα μέρος όμως μπορεί να μην είναι και είδος. Είναι πιο ασφαλής η διχοτόμηση για να αποφευχθεί αυτό το λάθος.

Η διαίρεση μετά την εξήγηση αυτή πραγματοποιείται και μάλιστα με δύο διαφορετικούς τρόπους. Όμως ο ορισμός του πολιτικού-ποιμένα δεν φαίνεται να ικανοποιεί τον Ξένο. Ο Ξένος θα παραθέσει ένα μύθο για να φανεί το λάθος που έγινε. Ο μύθος αφορά το σύμπαν και τις εποχές του. Στη μια εποχή ο θεός ελέγχει τον κόσμο, ο θεός είναι αυτός που φροντίζει όλα τα ζώα και τον άνθρωπο. Στην άλλη εποχή της λειτουργίας του σύμπαντος, στην εποχή της φθοράς δεν υπάρχει θεϊκή καθοδήγηση. Το **λάθος** ήταν να ονομάσουμε πολιτική την δραστηριότητα που ταιριάζει περισσότερο στη φροντίδα του θεού, παρά στην ανθρώπινη επιμέλεια την ανθρώπινης αγέλης.

Επειδή απ' ότι φαίνεται ο πολιτικός μοιράζεται την φροντίδα της ανθρώπινης αγέλης με άλλα επαγγέλματα (γεωργός, γυμναστής, γιατρός, μουσικός), πρέπει συνεπώς αρχικά η πολιτική να χωριστεί από αυτές τις επιστήμες.

Και για το σκοπό αυτό θα χρησιμοποιηθεί ένα **παράδειγμα**. Δίνοντας ένα ορισμό ενός πιο απλού παραδείγματος θα βοηθήσει να οδηγηθούμε στον ορισμό του πολιτικού. Το παράδειγμα αυτό θα είναι η επιστήμη της **μάλλινης ύφανσης**. Ο Ξένος θα μελετήσει την τέχνη της ύφανσης σε βάθος.

Αρχικά μέσω της *διχοτομικής* Διαίρεσης θα δώσει ένα ορισμό στην ιματιουργία, την τέχνη της κατασκευής ρούχων. Η υφαντική είναι ένας είδος της ιματιουργίας. Στη συνέχεια θα ξεχωρίσει την ύφανση από τις σχετικές επιστήμες με Διαίρεση *κατ' άρθρα*. Το μαλλί αφού έχει διαχωριστεί μέσω της ξαντικής τέχνης, συμπλέκεται σφιχτά και χαλαρά, για να παραχθεί το στημόνι και το υφάδι αντίστοιχα. Η ύφανση είναι η σύμπλεξη του στημονιού και του υφαδιού.

Αυτό θα γίνει αφορμή έτσι ώστε ο Ξένος να διακόψει και να κάνει μια παρέμβαση για το μέγεθος των λόγων και τον αποδείξεων και του τρόπου που πρέπει να το κρίνουμε. Ειπώθηκαν πάρα για πολλά για την ύφανση ενώ θα μπορούσε να ειπωθεί απλά πως η ύφανση είναι η σύνθεση του στημονιού με το υφάδι.

Στο πλαίσιο αυτό θα πει πως ένα μεγάλο θέμα αντίστοιχο με αυτό του *Σοφιστή* είναι η αντίληψη μας περί των μετρήσεων. Ποιο είναι το κριτήριο με το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ότι το μέγεθος της ανάλυσης για την υφαντική ήταν μεγάλο. Είχε καθαρά αντικειμενικό χαρακτήρα ή η οποιαδήποτε αξιολόγηση μπορεί να γίνει στην βάση του σωστού; Μπορούμε να κρίνουμε ότι η εξέταση της υφαντικής ήταν μεγάλη, μόνο από το

μέγεθος της ή πρέπει να κρίνουμε ανάλογα και με το αν και πόσο εκτέλεσε το σκοπό της. Το συμπέρασμα είναι πως πρέπει να μετράμε όχι μόνο το μεγαλύτερο με το μικρότερο, αλλά και το μικρότερο και μεγαλύτερο με το κανονικό, όμως το θέμα αυτό για να αποδειχτεί είναι πολύ δύσκολο. Θα χρειαστεί μια μελέτη σαν και αυτή που έγινε στο *Σοφιστή* για το «μη ον», όμως αυτή τη φορά το θέμα είναι ακόμα πιο δύσκολο και θα πάρει περισσότερο χρόνο για να αποδειχτεί. Ίσως κάποια άλλη φορά ο Ξένος να το αναλύσει.

Ένα τρίτο θέμα σχολιασμού είναι πως ανεξάρτητα του μεγέθους που είχε η μεγάλη έρευνα για την υφαντική, αυτό που πρέπει να θυμόμαστε είναι πως αυτό που έχει αξία είναι ότι, όλα αυτά ακόμα και η έρευνα για τον πολιτικό αποτελούν ένα είδος εξάσκησης για την διαλεκτική, η οποία θα μας επιτρέψει να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε τα πιο σημαντικά. Άρα για κρίνουμε εάν ένας λόγος είναι μικρός ή μεγάλος, πρέπει να το κρίνουμε στη βάση του σωστού μεγέθους, δηλαδή του μήκους του λόγου που αποδεικνύει το θέμα του.

Αφού κλείνει αυτή η παρένθεση ο Ξένος ξαναγυρνάει στο ζήτημα του πολιτικού, θα ακολουθήσει το παράδειγμα της ύφανσης. Θα ξεχωρίσει τα άλλα είδη των επιστημών, που είναι κοντά στην πολιτική, από την πολιτική.

Καθώς όμως ο Ξένος ξεχωρίζει τα επαγγέλματα των επιστημών μέσα στην πόλη συναντά τον ηθοποιό και τον μεγαλύτερο μιμητή όλων τον σοφιστή. Για να ξεχωρίσει ο Ξένος τον μιμητή από τον πολιτικό, πρέπει να κάνει μια ανάλυση των πολιτευμάτων για να μπορέσει να βρει το πολίτευμα στο οποίο μπορεί να εξασκείται η *αληθινή βασιλική επιστήμη*. Όλα τα άλλα πολιτεύματα είναι μιμήσεις αυτού και οι πολιτικοί συνεπώς αυτών είναι οι *σοφιστές των σοφιστών*.

Τέλος θα ξεχωριστούν η ρητορική, η στρατηγική και η δικαστική επιστήμη, όπως ξεχωρίστηκαν στην ύφανση, οι άμεσες, από της έμμεσες τέχνες που συμμετέχουν σε αυτή. Το μόνο που μένει να περιγραφεί είναι το πως η πολιτική εξασκεί την τέχνη της.

Το παράδειγμα της ύφανσης θα μας οδηγήσει άλλη μια φορά. Το μαλλί μπορεί να δένεται σφιχτά για να γίνει στημόνι ή και χαλαρά για να γίνει υφάδι. Η πλέξη του στημονιού με το υφάδι δίνει το ρούχο. Έτσι και η βασιλική επιστήμη επιβλέπει την εκπαίδευση η οποία πλάθει τις ψυχές των γενναίων να γίνουν πιο πράες και τις ψυχές των σώφρωνων να μην γίνουν μαλθακές. Αφού έχει κατασκευάσει το κατάλληλο είδος των ανθρώπων, η πολιτική επιστήμη συνδυάζει τους ανθρώπους μέσα στην πόλη ανάλογα με το χαρακτήρα τους υφαίνοντας τους αντίθετους χαρακτήρες με τέτοιο τρόπο ώστε να σχηματιστεί το υφαντό της πόλης.

5.3 Ο Διάλογος

5.3.1 Ο πρώτος ορισμός (257-2687)

Ο διάλογος ξεκινάει με την διαδικασία της διαίρεσης, όπως χρησιμοποιήθηκε και στον *Σοφιστή*. Παράδειγμα άλλο, όπως ήταν στο *Σοφιστή* το παράδειγμα του Ασπαλιευτή, δεν θα χρησιμοποιηθεί. Όλος ο διάλογος που προηγείται του *Πολιτικού* είναι από μόνος του ικανοποιητικό παράδειγμα. Η επιστήμη θα χωριστεί σε θεωρητική και σε πρακτική. Ένα σύνολο επαγγελμάτων (ο βασιλιάς, ο πολιτικός και ο αρχηγός του οίκου και οι άρχοντες των δούλων) θα προσδιορίσει ότι ο βασιλικός άνθρωπος είναι ένα είδος άρχοντα (βασιλιά)⁴⁸ συνεπώς ο πολιτικός ανήκει σε ένα βασιλικό γένος. Το γένος αυτό πρέπει να βρεθεί. Προς τα εκεί θα κατευθυνθούν οι διαιρέσεις και θα οδηγηθεί η έρευνα. Μετά από μερικές ακόμα διαιρέσεις:

- από την θεωρητική επιστήμη
  - σε αυτή που δίνει εντολές
    - σε αυτή που δίνει εντολές του ίδιου ατόμου που τις δημιουργεί
      - στην επιστήμη που αφορά έμψυχα

Η έρευνα για τη βασιλική επιστήμη θα οδηγήσει στην τροφή⁴⁹ της αγέλης (259b1-261e3).

Τα στάδια της Διαίρεσης είναι τα εξής:

Πρακτική: Οι επιστήμες που σχετίζονται με πράξεις και δημιουργούν. Παραδείγματα η ξυλουργική και άλλες χειρωνακτικές (258d8-e2).

Γνωστική: Η επιστήμη που παρέχει μόνο γνώση. Παράδειγμα η αριθμητική (258d4-6). Ο βασιλιάς θα τοποθετηθεί στο γένος της θεωρητικής επιστήμης. Ο βασιλικός άνθρωπος είναι αυτός που κατέχει την επιστήμη της διακυβέρνηση, είτε είναι άρχοντας είτε

48 Πρέπει να παρατηρήσουμε πως ο Ξένος μάλλον επίτηδες δεν κάνει διάκριση μεταξύ βασιλικής και πολιτικής επιστήμης. Είναι εύκολο κάποιος να μπερδέψει τον τρόπο με τον οποίο οι δύο έννοιες χρησιμοποιούνται στον λόγο του. Αυτό που μπορούμε εξ αρχής να έχουμε υπόψη μας είναι πως η βασιλική είναι η επιστήμη ενός κυβερνήτη, πολιτικός είναι ο κυβερνήτης μια πόλης. Στην συνέχεια του διαλόγου ο Πλάτωνας επιμένει να συγχέει τις δύο έννοιες.

Αυτή η στάση δεν είναι σταθερή σε όλους του πλατωνικούς διαλόγους. Στον *Ευθύδημο* ο βασιλιάς εξισώνεται με τον πολιτικό. Στον *Φαίδρο* παίρνουν διαφορετική μορφή. Η εικόνα πως ο βασιλιάς, ο πολιτικός και ο αρχηγός του οίκου και ο άρχοντας των δούλων, έχουν μια κοινή τέχνη είναι μάλλον λογική για την πλατωνική εποχή. Ο Αριστοτέλης κριτικάρει την θέση αυτή στο έργο του *Πολιτική* (125a11-12), (Sayre, 2006).

49 Η έννοια της τροφής εδώ φυσικά δεν έχει την σημασία της διατροφής μόνο, αλλά περιλαμβάνει όλη την διαδικασία που αφορά τον έλεγχο και την φροντίδα ενός αγελαίου ζώου. Χρησιμοποιείται αυτή η λέξη για μεγαλύτερη ταύτιση με το αρχαίο κείμενο.

ιδιώτης. Η βασιλική επιστήμη αφορά είναι ένα είδος της τέχνης της διακυβέρνησης, όπως και η οικονομική (επίβλεψη της οικίας). Αυτή πραγματώνεται με την σύνεση και την ρώμη της ψυχής παρά με το σώμα και τα χέρια (259c5-9).

Κριτική: Η επιστήμη που βγάζει συμπεράσματα βάσει της γνώσης με την οποία σχετίζεται. Παράδειγμα η λογιστική (259e1-260b2).

Επιτακτική: Το είδος των επιστημών όπως η αρχιτεκτονική, που πέρα από την κρίση δίνουν και εντολές ώστε να προκύψει κάτι από αυτό (259e1-260b2).

Αφού ο Ξένος ολοκληρώνει αυτή την διαίρεση ρωτάει τον Ν. Σωκράτη εάν θεωρεί ότι είναι σωστή (260d4-6). Αυτός φυσικά συμφωνεί μαζί με τον Ξένο. Η ερώτηση μάλλον δεν είναι τυχαία, από την στιγμή που η επιστήμη εδώ παίρνει την ιδιότητα της προσταγής μπορεί να θεωρηθεί ότι αποκτά ένα πρακτικό στοιχείο. Άρα η διαίρεση εδώ είναι αναντίστοιχη με την προηγούμενη μεταξύ θεωρητικής και πρακτικής επιστήμης.

(χωρίς όνομα): Το είδος της επιστήμης που δίνει εντολές άλλων. Παραδείγματα είναι οι κήρυκες, η μαντική επιστήμη, κτλ. (260c1-261a1).

Αυτεπιτακτική: Το είδος που δίνει τις δικές του εντολές.

Ο Ξένος λέει μάλιστα πως αφού έφτιαξε ένα όνομα για το είδος της επιστήμης στο οποίο ανήκει η βασιλική μπορεί να αφήσει τα υπόλοιπα παραδείγματα που ανήκουν στο άλλο είδος, να τα συγκεντρώσει κάποιος άλλος και να τους δώσει ένα όνομα (260e1-261a1).

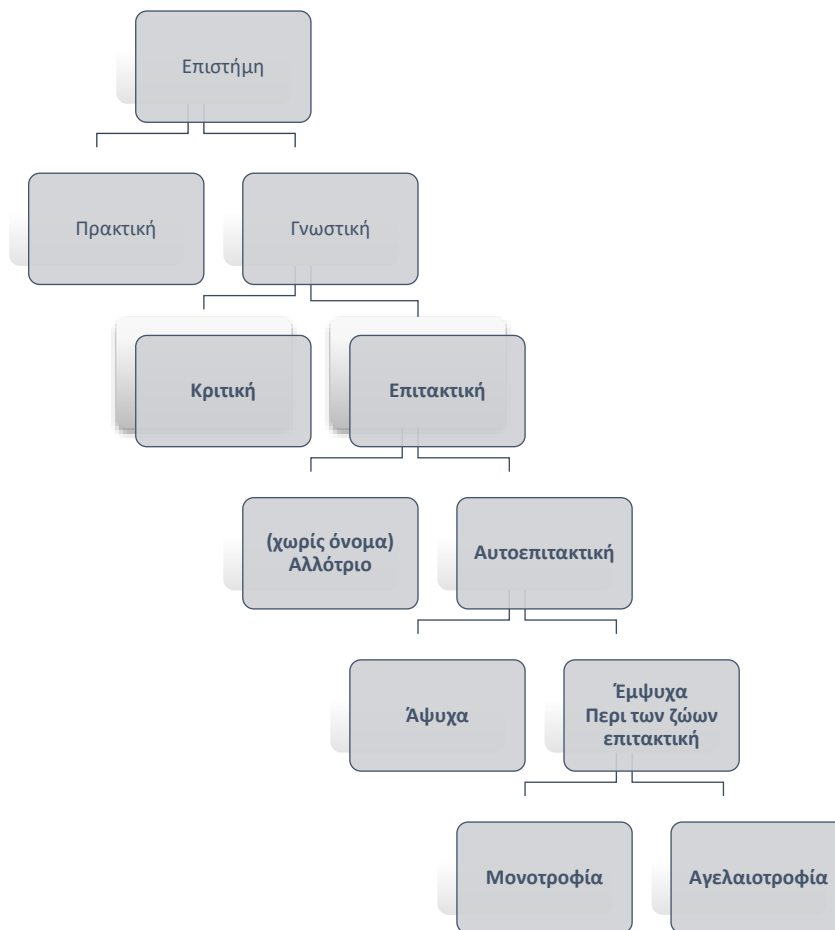
Αψύχων : Το είδος της επιστήμης εντολών που αφορά την δημιουργία αψύχων όντων.

Εμψύχων : Το είδος της επιστήμης εντολών που αφορά την δημιουργία εμψύχων όντων. Αυτό εδώ το είδος θα το συνδέσει ο Ξένος απευθείας με την ανατροφή και την παραγωγή των ζώων πράγμα που θα οδηγήσει στη επόμενη διαίρεση μεταξύ της ιδιοτροφικής (ανατροφής ενός ζώου) και της ανατροφής αγέλης (261c7-10).

Ιδιοτρόφος: Αυτός που αναλαμβάνει την ανατροφή ενός ζώου. Βοηλάτης και ιπποκόμος.

Κοινοτροφική: Η επιστήμη που αφορά την κοινή ανατροφή πολλών ζώων (261d2-e3).

Η κοινοτροφία μπορεί να ονομαστεί και αγελαιοτροφία, ο Ξένος αναρωτιέται πιο όνομα πρέπει να δοθεί. Ο Ν. Σωκράτης απαντά πως μπορούν να ονομαστούν είτε με τον ένα είτε με τον άλλο τρόπο. Αυτήν την απάντηση ο Ξένος την βρίσκει σωστή. Και επιβεβαιώνει, πως η πρακτική αυτή του να μην ασχολείται κάποιος με τα ονόματα <<σπουδάξιν επι τοις ονομάσιν>>, θα τον οδηγήσει στην σοφία στο μέλλον (261e5-7).

Σχήμα 24: Η Διχοτόμηση της επιστήμης μέχρι της αγελαιοτροφία

5.3.1.1 Το πρώτο μάθημα (262α-265α)

5.3.1.1.1 Σχέση είδους μέρους

Για να βρεθεί ο πολιτικός θα πρέπει να γίνει η διαίρεση στα διάφορα είδη των αγελαιών ζώων. Το μόνο που μένει από την μέθοδο είναι να διαιρέσει τα είδη των ζώων για να μπορέσει να ορισθεί ο πολιτικός. Ο Ν. Σωκράτης θα βιαστεί να διαιρέσει τα αγελαιά ζώα στους ανθρώπους και τα θηρία (262a3-4).

Πάνω σε αυτό το λάθος θα βασιστεί ο Ξένος για να κάνει μάθημα πάνω στην σωστή διαίρεση. Ο άνθρωπος είναι ένα από τα πολλά είδη των ζώων. Όπως και ο Έλληνας είναι ένα από πολλά είδη φυλών. Είναι λάθος η διάκριση ανθρώπου με τα υπόλοιπα αγελαιά ζώα, όπως λάθος είναι η διάκριση Ελλήνων με βάρβαρους. Η διάκριση αυτή που κόβει ένα μικρό μέρος από ένα σύνολο είναι λανθασμένη (262a9-c1).

Ο Ξένος χωρίς επεκταθεί πλήρως στο θέμα⁵⁰, σημειώνει πως ένα είδος είναι σίγουρα μέρος από το γένος, όμως το μέρος δεν είναι πάντα είδος του γένους (263b4-9). Η διχοτόμηση είναι πιο ασφαλής διαδικασία για την αποφυγή λαθών. Πιο σωστή διαίρεση π.χ. θα ήταν μεταξύ, άνδρα – γυναίκας για τους ανθρώπους, ή η διάκριση μονών ζυγών για τους αριθμούς.

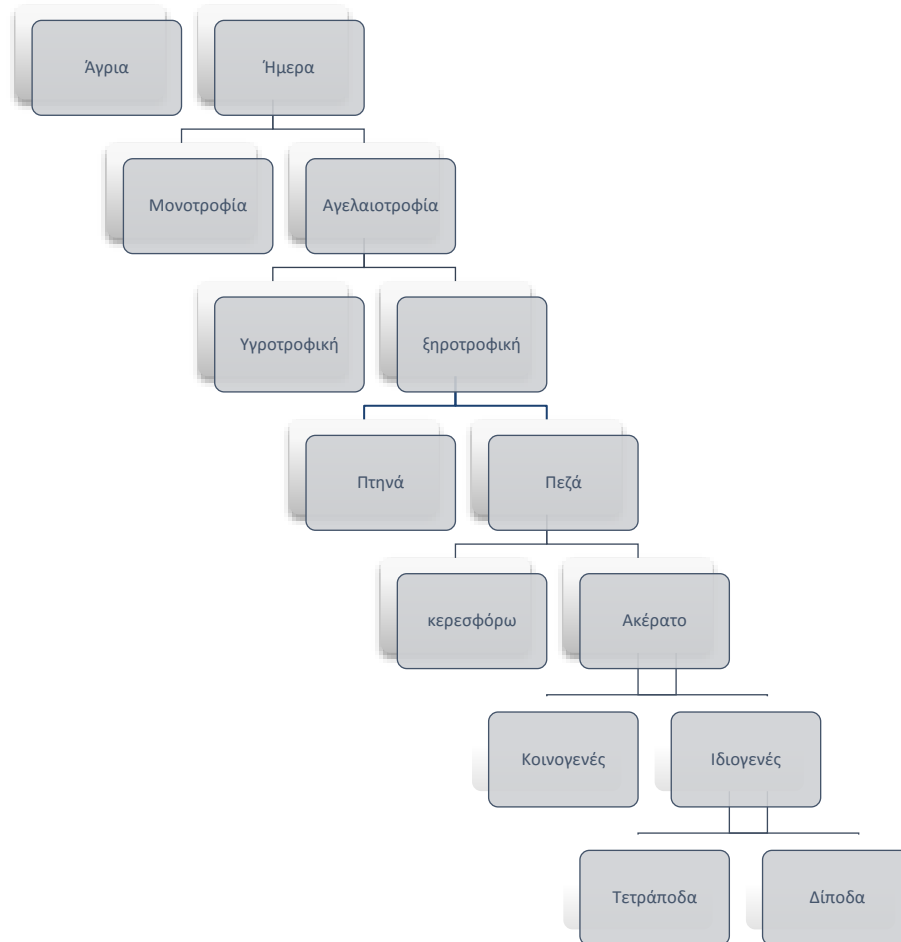
Ήδη ένα λάθος έγινε από πριν. Το μέρος της θεωρητικής επιστήμης, το **επιτακτικό** κατατάχθηκε στο γένος της ανατροφής των αγελαίων ζώων. Αυτό σημαίνει πως έχει γίνει ήδη η διαίρεση των ζώων σε ήμερα και άγρια. Καθώς τα ήμερα είναι τα μόνα που επιδέχονται τιθάσευση και αυτό είναι που τα διαφοροποιεί από τα άγρια (263e6-264a6).

Άρα ο Ξένος θα δείξει στον Ν. Σωκράτη πως θα φτάσει στον άνθρωπο διαιρώντας τα αγελαία ζώα σύμφωνα με βιολογικά χαρακτηριστικά. Θα χρησιμοποιήσει μάλιστα δύο δρόμους. Ο ένας μεγαλύτερος και άλλος πιο σύντομος, αλλά με την ίδια ακριβώς λογική δηλαδή της *Διχοτομικής Διαίρεσης* θα φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Έτσι θα δώσει δύο παραδείγματα διαιρέσεων που μπορούν διχοτομώντας τα είδη των ζώων σύμφωνα με βιολογικά χαρακτηριστικά να φτάσουν έως τον άνθρωπο. Και τα δύο ξεκινούν διαιρώντας τα ζώα σε πεζά και ζώα του νερού, ενώ στην συνέχεια τα πεζά σε αυτά που πετούν και σε αυτά που περπατάνε. Σε αυτά που έχουν κέρατα και αυτά χωρίς κέρατα. Στην συνέχεια σε αυτά που διασταυρώνονται με άλλα είδη και αυτά που αναπαράγονται αμιγώς. Στα δίποδα και τετράποδα

---

50 Ο ίδιος ο Ξένος υποστηρίζει ότι το θέμα δεν έχει αναπτυχθεί διεξοδικά. Απλά ζητάει από Ν. Σωκράτη να θεωρεί πως το μέρος και το είδος είναι διαφορετικά πράγματα (263b4-9).

Σχήμα 25: Η Διχοτόμηση των αγελαιών ζώων μέχρι των άνθρωπο

Υγροτροφική: Αφορά τα ένυδρα ζώα. Παραδείγματα τα εκτροφεία ψαριών στο Νείλο και τα

Ξηροβατικά: Αφορά τα ξηροβατικά (που βρίσκονται στην ξηρά) ζώα. Παράδειγμα χηνοτροφεία και γερανοτροφεία στις θεσσαλικές πεδιάδες.

Πτηνά: Τα πτηνά ζώα.

Πεζά: Τα πεζά ζώα.

Η διαίρεση αυτή δεν έχει περισσότερες λεπτομέρειες, είναι πολύ απλή και δεν χρειάζεται περαιτέρω ανάλυση (264e6).

Κερασφόρο: Το είδος των ζώων που έχει κέρατα.

Ακέρατο: Αυτό που δεν έχει κέρατα.

Στην συνέχεια η διαίρεση μπορεί να γίνει είτε σύμφωνα με το είδος της οπλής είτε σύμφωνα με τον τρόπο αναπαραγωγής. Η οπλή μπορεί να είναι σχιστή, ή μονόουχη. Η αναπαραγωγή μπορεί να πραγματοποιείται είτε αμιγώς εντός του είδους είτε με διασταύρωση (265d8-10).

Κοινογενή: Τα ζώα που διασταυρώνονται στην αναπαραγωγή. Παράδειγμα το άλογο με τον γάιδαρο (265e1-2).

Ιδιογενή: Τα ζώα που αναπαράγονται αμιγώς (265e4-5).

Η διαίρεση μέχρι στιγμής σύμφωνα με τον Ξένο έχει αποχωρίσει όλα τα γένη των ζώων πέρα από δύο, πράγμα που θα κάνει η επόμενη διαίρεση (Κάποιοι μελετητές λένε πως τα δύο είδη ζώων στα οποία αναφέρεται το κείμενο είναι ο άνθρωπος και το γουρούνι).

Η επόμενη διάκριση θα γίνει μεταξύ τετράποδων και δίποδων. Ο Ξένος θα χρησιμοποιήσει μια αναφορά στην γεωμετρία και την σχέση μεταξύ του μήκους των πλευρών ενός ισοσκελούς τριγώνου⁵¹. Η αναφορά αυτή έχει μάλλον να κάνει με την παρουσία του Θεόδωρου του μαθηματικού και γεωμέτρη στον διάλογο. Μπορεί βέβαια να θεωρηθεί ότι γίνεται για να δείξει το τεχνικό κομμάτι της αναζήτησης.

Δίποδα: Τα δίποδα ζώα.

Τετράποδα: Τα τετράποδα ζώα.

Στην συνέχεια θα αναφερθεί πως είναι παράδοξο και αστείο πως με την διαίρεση αυτή, φάνηκε πως ο άνθρωπος είναι ένα είδος κοντινό με το γουρούνι⁵². Ο Ξένος μάλιστα θα επισημάνει πως για την μέθοδο, το μόνο που την ενδιαφέρει είναι το λογικό αποτέλεσμα και η αλήθεια και όχι αυτό που φαίνεται σπουδαιότερο και σημαντικότερο⁵³ (266a1-d9).

Η επόμενη διαίρεση είναι πιο απλή και μικρή. ο Ξένος την περιγράφει αρκετά σύντομα (266e4-11).

Η πρώτη διαίρεση είναι σε **Δίποδα – τετράποδα**.

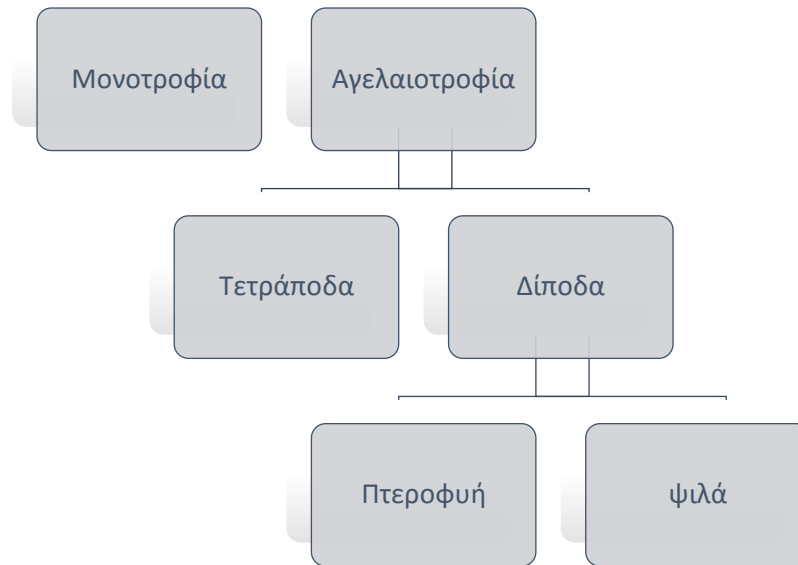
Η επόμενη σε **ψιλώ - πτεροφυει (σε γυμνά - με φτερά.)**⁵⁴

51 Για περισσότερα στο θέμα δεξ (Miller 1980 σελ. 30)

52 Βλ. P. Shorey, *Classical Philology*, 1917, July, p. 308, όπως αναφέρεται στο (Perseus Digital Library, n.d.)

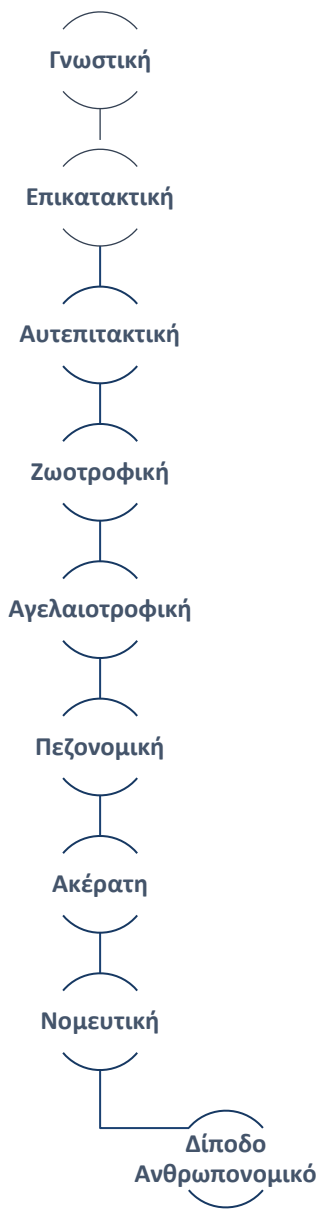
53 Όπως έχουμε δει η αναφορά σε αυτό το θέμα είναι πολύ συχνή και στους δύο διαλόγους.

54 Σε αυτή τη διαίρεση μάλλον οφείλεται, μια ανέκδοτη ιστορία στην οποία ο Διογένης ανταποκρινόμενος στον ορισμό του ανθρώπου ως δίποδο άφτερο ζώο, παρουσίασε ένα αποκεφαλισμένο κοτόπουλο σαν αντι-παράδειγμα.

Σχήμα 26: Εναλλακτική διχοτόμηση των αγελαιών μέχρι τον άνθρωπο

Ο ορισμός του πολιτικού ολοκληρώθηκε. Όπως και στον Σοφιστή ο Ξένος θα κάνει μια ανακεφαλαίωση του ορισμού, Περιγράφοντας την διαίρεση όπως προηγήθηκε ονομάζοντας με την σειρά τα γένη και τα είδη όπως ειπώθηκαν (267a4-c3).

Σχήμα 27: Ο πρώτος αποτυχημένος ορισμός του πολιτικού

Ο ορισμός που περιγράφει το σχήμα παραπάνω θα πει ο Ξένος πως αντιστοιχεί στην επιστήμη που ονομάζεται ταυτόχρονα **πολιτική** και **βασιλική**.

5.3.1.1.2 Εξήγηση πρώτου λάθους

Το ζήτημα όμως δεν έχει προσδιοριστεί ικανοποιητικά. Μπορεί να προσδιορίστηκε το είδος του ζώου που είναι ο άνθρωπος, αλλά και ότι η πολιτική είναι μια τέχνη νομής της αγέλης⁵⁵. Όμως δεν είναι η μόνη, την νομή της αγέλης την διεκδικούν και άλλοι όπως ο αρτοποιός, ο γεωργός και ο έμπορος, ακόμα και η μαιευτική και η μουσική. Ο βοσκός πραγματοποιεί όλες αυτές τις δραστηριότητες για τα ζώα του. Όμως ο πολιτικός είναι κάτι διαφορετικό. Αυτό που έγινε είναι ότι βρέθηκε ένα βασιλικό σχήμα, όμως πρέπει να χωριστεί ο πολιτικός από του υπόλοιπους (268d). Πρέπει η πολιτική τέχνη να διακριθεί από τις υπόλοιπες που σχετίζονται με την φροντίδα της ανθρώπινης αγέλης.

5.3.2 Ο Μύθος (268e8-274e4)

Πρέπει να δούμε για ποιο λόγο έγινε το παραπάνω λάθος, και γι' αυτό ο Ξένος θα επιστρατεύσει έναν μύθο. Ο μύθος αφορά το σύμπαν. Μπορεί να βρεθεί σε δύο καταστάσεις. Στην μια έχει εποπτεία ο θεός πάνω στα πράγματα και τα ελέγχει. Στην δεύτερη το σύμπαν περιστρέφεται στην αντίθετη κατεύθυνση, είναι η εποχή της φθοράς και της ανομοιότητας. Η τωρινή εποχή είναι η εποχή του Δία. Στην προηγούμενη, την εποχή του Κρόνου ο θεός είχε τον έλεγχο του ανθρώπου και την φροντίδα του. Ο πολιτικός που περιεγράφηκε πριν από λίγο μοιάζει πιο πολύ με τον θεό της προηγούμενης εποχής που είχε την συνολική φροντίδα του ανθρώπου. Το σωστό θα ήταν να είχε περιγραφεί ένα είδος επιμέλειας αντί για τροφή (φροντίδα). Τότε η τέχνη αυτή του να δίνει κανείς προσταγές, στα ζώα ονομάστηκε τροφή (ανατροφή) της αγέλης (275c) έπρεπε τότε να δοθεί ένα όνομα, που να ανήκει σε όλους όσους σχετίζονται με την τροφή της αγέλης και όχι μόνο στον πολιτικό. Και όχι να δοθεί το ίδιο όνομα πολιτικός σε όλους. Βιάστηκαν να ονομάσουν την ανατροφή της αγέλης ίδια με την πολιτική επιστήμη. Για παράδειγμα αγelaiοκομική ή θεραπευτική θα ήταν τα ονόματα δύο επιστημών, που αφορούν την φροντίδα της αγέλης και θα περιλάμβαναν και τις άλλες επιστήμες μαζί με την πολιτική. Μια ποιο σωστή διαδικασία για παράδειγμα θα ξεχώριζε αρχικά την φροντίδα του θεϊκού ποιμένα από την ανθρώπινη επιμέλεια. Και στην συνέχεια θα ξεχώριζε την βασιλεία και την τυραννία βάσει του ότι η μια χρησιμοποιεί την βία ενώ η άλλη είναι μια μορφή εκούσιας διακυβέρνησης (277).

55 Κάποιοι σχολιαστές παρατηρούν πως ο ορισμός του πολιτικού άνδρα έχει κάποια αρχικά λάθη. Ο Mitchell Miller για παράδειγμα, προτείνει δύο λόγους για τους οποίους η μέθοδος που ακολουθήθηκε δεν απέδωσε σωστά αποτελέσματα. 1. Ο πρώτος έχει να κάνει με το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκε η *διχοτομική* διαίρεση. 2. Ο δεύτερος έχει να κάνει με το γεγονός ότι βασίστηκε σε μια δημοφιλή εικόνα της εποχής που υπάρχει για τον πολιτικό. Η γνώμη του είναι πως τα λάθη που εμφανίζονται στον πρώτο ορισμό έχουν ένα καθαρό παιδαγωγικό χαρακτήρα (Miller, 1980). Η Melissa Lane επίσης υποστηρίζει πως το πρόβλημα του αρχικού ορισμού είναι ότι βασίστηκε σε μια κοινή πεποίθηση ότι ο πολιτικός είναι ένα είδος τροφού. Όπως λέει οδηγείται από το μοντέλο "Ο βασιλιάς σαν βοσκός, άποψη η οποία εμφανίζεται από τον Όμηρο μέχρι της κλασικής σκέψης" (Lane, 1998).

5.3.3 Παράδειγμα (277a3-279a7)

Ένα ελάχιστο παράδειγμα στο οποίο υπάρχει μια δραστηριότητα ίδια με της πολιτικής θα μπορούσε να φωτίσει το θέμα (279a7-10). Είναι δύσκολο να αποδείξει κάτι κάποιος χωρίς την χρήση ενός παραδείγματος. Η γνώση είναι σαν το όνειρο⁵⁶, νομίζει κανείς πως γνωρίζει όλα όσα ξέρει, αλλά μόλις ξυπνήσει φαίνεται πως αγνοεί τα πάντα. Μέσα σε ένα σύνολο το παράδειγμα παραμένει ίδιο. Σε ένα σύνολο πραγμάτων μπορεί να υπάρχει ένα πράγμα το οποίο το γνωρίζουμε. Αυτό το οποίο το γνωρίζουμε, θα μπορούσαμε να το αναγνωρίσουμε μετά παντού. Με ένα παράδειγμα, λέει ο Ξένος παίζοντας με τις λέξεις θα αναδείξει την φύση του παραδείγματος.

Τα παιδιά όταν μαθαίνουν τα γράμματα, μαθαίνουν πρώτα κάποια γράμματα σε εύκολες λέξεις και μετά μπορούν να τα αναγνωρίσουν σε άλλες πιο δύσκολες (277d7-278c1). Άρα το ίδιο συμβαίνει με το οτιδήποτε. Μαθαίνοντας πρώτα ένα στοιχείο που θα το διακρίνουμε σε ένα εύκολο παράδειγμα, μπορούμε μετά να διακρίνουμε το ίδιο αυτό στοιχείο και σε πιο δύσκολες έννοιες (278e). Αυτός είναι ο τρόπος για να μπορέσει κανείς τότε να διακρίνει όλα τα στοιχεία μιας δύσκολης έννοιας. Αναγνωρίζοντας ένα στοιχείο πρώτα που το έχει μάθει μέσα από ένα παράδειγμα. Επειδή κανένας δεν θα μπορούσε να φτάσει στην φύση της γνώσης αν δεν ξεκινούσε πρώτα από κάτι σωστό (278d8-9).

5.3.4 Υφαντική (277a4-283a9)

5.3.4.1 Πρώτος ορισμός

Το παράδειγμα θα είναι η ύφανση μαλλιού, και αφού ολοκληρωθούν όλα τα στάδια από αυτή την διαδικασία, θα κρατηθεί μόνο όποιο στοιχείο είναι χρήσιμο. Ο Ξένος θα ξεκινήσει το παράδειγμα αυτό με έναν αρχικό ορισμό. Ο ορισμός αυτός είναι μια αλληλουχία διαιρέσεων που θα αναδείξουν την ιματιουργική ως μια τέχνη που ασχολείται με την παραγωγή και ύφανση ρούχων. Η διαιρέσεις αυτές περιγράφονται σε μια παράγραφο πολύ σύντομα (279c8-280a7). Ο προσδιορισμός των ειδών και γενών γίνεται σύμφωνα με το όνομα τους και μόνο. Το παράδειγμα είναι πολύ απλό και το κάθε στάδιο της διαίρεσης δεν θέλει περεταιίρω ανάπτυξη.

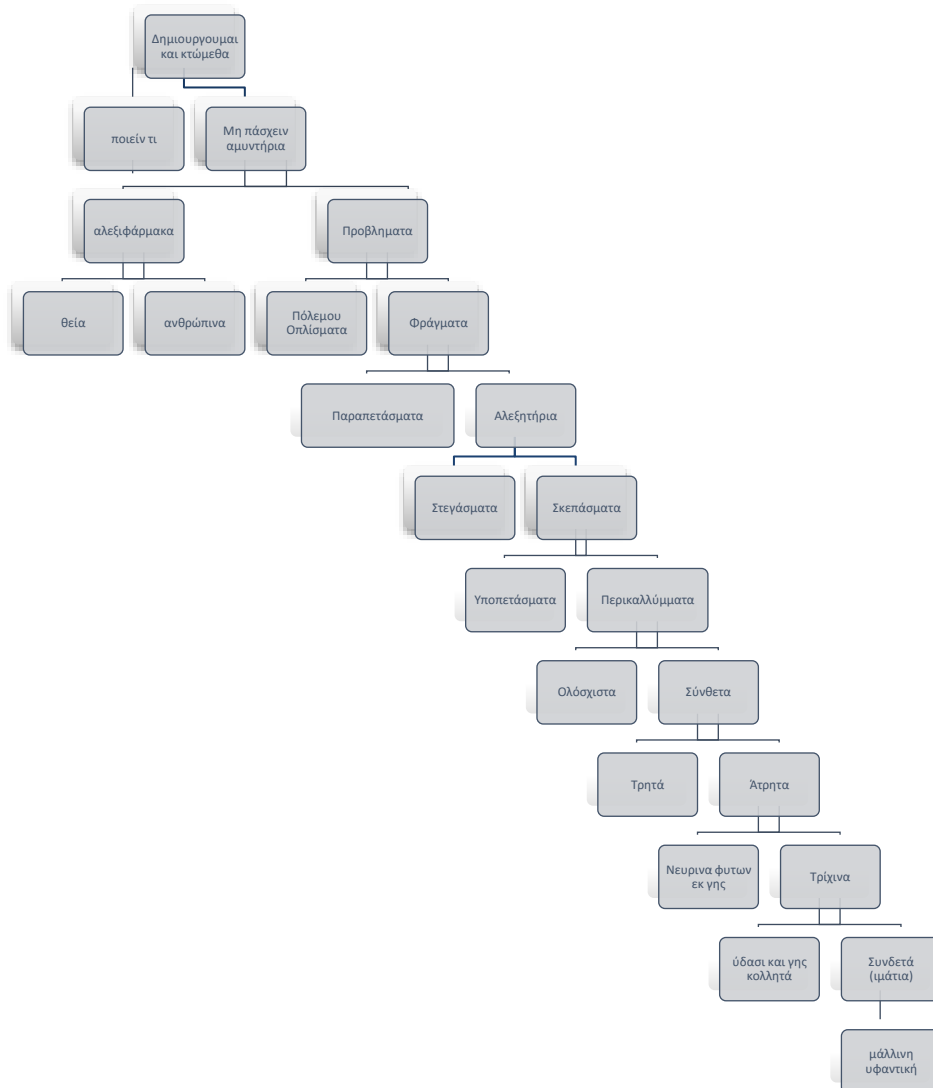
Από όσα δημιουργούνται και αποκτούνται

- άλλα είναι για να κάνουμε κάτι (**ποιείν τι**) και άλλα για να μας προστατεύσουν από κάτι (**μη πάσχειν αμυντήρια**) από αυτά
- άλλα είναι αντίδοτα (**αλεξιφάρμακα**) θεία και ανθρώπινα και άλλα προκαλλύματα (**προβλήματα**) από αυτά

---

⁵⁶ Η αναφορά της γνώσης, η οποία ξεκαθαρίζει με τον ίδιο τρόπο, όπως η σχέση του ονείρου με την πραγματικότητα υπάρχει και στον *Μένων* (85c).

- άλλα είναι **οπλίσματα** πολέμου και άλλα εμπόδια (**φράγματα**) από αυτά
- άλλα είναι **παραπετάσματα** άλλα είναι προστατευτικά για τον χειμώνα και τον καύσωνα (**προς χειμώνας και καύματα αλεξητήρια**) από αυτά
- άλλα είναι προστατευτικά (**στεγάσματα**) και άλλα είναι **σκεπάσματα** από αυτά
- άλλα είναι στρώματα (**υποπετάσματα**) και άλλα είναι **περικαλύμματα** από αυτά
- άλλα είναι **ολόσχιστα** και άλλα είναι **τρητά** από τα άτρητα
- άλλα είναι **νεύρινα εκ γης** και άλλα **τρίχυνα** από αυτά
- άλλα είναι **ύδασι και γη κολλητά** και άλλα **συνδετά** από αυτά

- και τέλος η σχετική με τα μάλλινα είναι η **υφαντική μάλλινων**.

Σχήμα 28: Η διαίρεση της μάλλινης υφαντικής

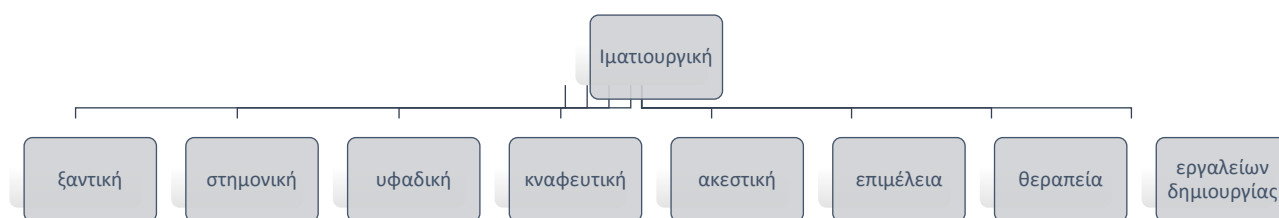
Η τέχνη που συνδέεται με την παραγωγή των ρούχων είναι η ιματιουργική. Η υφαντική τέχνη στο μεγαλύτερο μέρος της αφορά την κατασκευή των ρούχων. Άρα η υφαντική και η ιματιουργική διαφέρουν μονάχα στο όνομα μέχρι στιγμής. Αντίστοιχα η τέχνη που είχε να κάνει με την πόλη ονομάστηκε **πολιτική** και διάφερε από την **βασιλική** τέχνη μόνο στο όνομα (280a1-6).

5.3.4.2 Οικίες τέχνες

Όμως ακόμα δεν έχει οριστεί η τέχνη της ύφανσης επειδή δεν έχει διαχωριστεί από τις τέχνες που συνδέονται στενά με αυτήν, τις οικίες. Ενώ διαχωρίστηκαν πολλές οικίες τέχνες μεταξύ τους στις προηγούμενες διαιρέσεις, ο ορισμός δεν έχει ακόμα

ολοκληρωθεί. Η τέχνη της ύφανσης είναι μια τέχνη, ειπώθηκε της σύνδεσης. Όμως αυτός για παράδειγμα που ξένει το μαλλί, εξασκεί μια τέχνη διαχωρισμού (διακριτική).

Υπάρχουν διάφορες άλλες τέχνες συγγενείς με την υφαντική που αφορούν την ιματιουργία και δεν έχουν ακόμα ξεχωριστεί. Αυτές μπορεί να είναι το λανάρισμα (**ξαντική**) οι τέχνες κατεργασίας (**κναφευτική**), επιδιόρθωσης (**ακεστική**), επιμέλεια, θεραπείας αλλά και αυτές που φτιάχνουν τα **εργαλεία** για να γίνει η ύφανση.

Σχήμα 29: Η διαίρεση κατά μέλη των οικείων τεχνών της υφαντικής

Και για να ολοκληρωθεί η κουβέντα πρέπει να δειχτεί πως η τέχνη αυτή είναι κάτι άλλο από τις οικίες, και όχι ότι είναι απλά ανώτερη (281d1-3).

5.3.4.3 Περιγραφή της ουσίας της υφαντικής

Η διαίρεση θα ξεκινήσει χωρίζοντας τις τέχνες που αφορούν ότι παράγεται (**πάντα δρώμενα**) σε δύο είδη (281d8-e5) τις αίτιες και τις συναίτιες.

Συναίτιες: Οι τέχνες που δεν παράγουν το ίδιο το αντικείμενο της παραγωγής, αλλά προμηθεύουν τα κατάλληλα όργανα που είναι απαραίτητα για να γίνει αυτή. Παράδειγμα είναι οι τέχνες που παράγουν ατράκτους και κερκίδες για την παραγωγή των ρούχων.

Αίτιες: Είναι αυτές που παράγουν το ίδιο το πράγμα το αφορούν οι τέχνες αυτές. Παραδείγματα μπορεί να είναι για την ιματιουργία η τέχνη του πλυσίματος (πλυντική), και της διόρθωσης, και της διακόσμησης. Όλες αυτές οι αίτιες μπορούν να συγκεντρωθούν κάτω από το όνομα **κναφευτική**. Ενώ η ξαντική (λανάρισμα) και η νηστική (κλώσιμο) και η παραγωγή του ρούχου μπορούν να ονομαστούν **ταλαιουργία** (282a-b).

Υπάρχουν δύο είδη τεχνών σύμφωνα με τις οποίες θα χωριστεί και η ταλασιουργία. Το **διακριτικό** και το **συγκριτικό** (συνθετικό) (282b2-c3).

Η ξαντική και το μισό της κερκιστική (εργασία με κερκίδα) είναι εργασίες που συμμετέχουν στην τέχνη του διαχωρισμού, επειδή ξεχωρίζουν πράγματα.

Διακριτικό: Αφορά τον διαχωρισμό. Παράδειγμα στην ταλασιουργία είναι η ξαντική τέχνη που διαχωρίζει το έριον (μαλλί) από το στημόνι είτε με τη βοήθεια της κερκίδας είτε με τα χέρια.

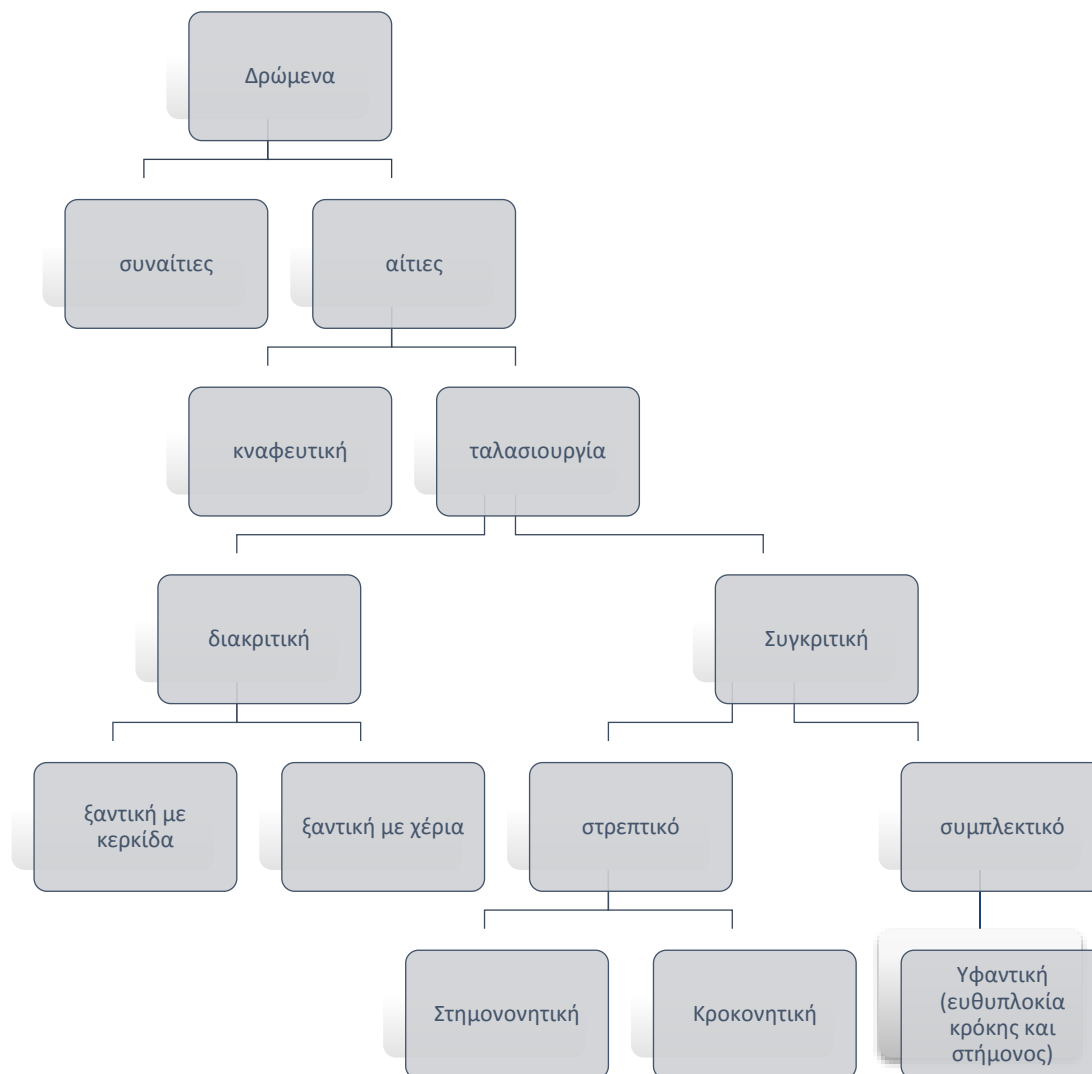
Συγκριτικό: είναι το κομμάτι αυτό που αφορά τη ένωση και την σύνθεση.

Στην συνέχεια πρέπει να διαιρεθεί το κομμάτι εκείνο της ταλασιουργίας, που συμμετέχει στο συγκριτικό μέρος (282d1-2).

Στρεπτικό: Αφορά την συστροφή. Παραδείγματα είναι:

1. Το στημόνι που φτιάχνεται από την συστροφή σε άτρακτο του κατάγματος (Κάταγμα είναι ένα προϊόν της ξαντικής τέχνης, που έχει προκύψει από διαχωρισμό.)
2. Η κροκή (υφάδι) που προκύπτει από πιο χαλαρή συστροφή των νημάτων (282d3-283a1).

Συμπλεκτικό (υφαντική): αφορά την σύμπλεξη. Παράδειγμα είναι η ευθεία σύμπλεξη στημονιού και κροκής για την ύφανση (283a3-8).

Σχήμα 30: Ορισμός της υφαντικής με διχοτόμηση

5.3.5 Δεύτερο μάθημα (283b-287b2)

5.3.5.1 Το μήκος των ερευνών

Τα ερωτήματα που τίθεται αφού ολοκληρώθηκε η διαδικασία του ορισμού της υφαντικής είναι, γιατί ειπώθηκαν τόσα πολλά πράγματα και τόσες λεπτομέρειες σχετικά της διαδικασίας της ύφανσης και δεν ειπώθηκε απλά πως η υφαντική είναι η τέχνη της πλέξης του στημονιού και με την κροκή (283a10-b2). Ο Ν. Σωκράτης φυσικά συμφωνεί πως ότι ειπώθηκε δεν ήταν ασήμαντο, αλλά ο Ξένος πιάνεται από αυτήν την ευκαιρία για να εξηγήσει μερικά πράγματα σχετικά με το θέμα αυτό. Δηλαδή το πώς μπορεί να κρίνει κανείς εάν ένας λόγος ή μια απόδειξη είναι μεγάλη ή μικρή, άχρηστη ή ασήμαντη.

5.3.5.2 Είδη μέτρησης

Το πρόβλημα είναι το πως μπορούμε να κρίνουμε εάν ένας λόγος είναι μεγάλος ή μικρός και γενικά πως μπορούμε να τεκμηριώνουμε σχετικά με την υπερβολή και την έλλειψη γύρω από ένα πράγμα.

Για να μπορέσει όμως να ειπωθεί κάτι σχετικά για το αν ήταν μεγάλο ή μικρό το μήκος του κειμένου που χρησιμοποιήθηκε σαν απόδειξη πρέπει να διευκρινιστεί πρώτα και κάτι άλλο. Ότι η μετρητική τέχνη αυτή δηλαδή που ασχολείται με το αν κάτι είναι μεγαλύτερο ή μικρότερο πρέπει να **διαιρεθεί** στα δύο.

Το ένα τμήμα είναι αυτό που συγκρίνει το μεγαλύτερο και το μικρότερο μεταξύ τους. Είναι το τμήμα αυτό που μετράει το μικρότερο και το μεγαλύτερο συγκρίνοντάς τα μόνο μεταξύ τους. Αυτό που αποφασίζει πως το μεγαλύτερο είναι μεγαλύτερο μόνο από ότι μικρότερο και αντίστοιχα, το μικρότερο μπορεί να είναι μικρότερο μόνο από το μεγαλύτερο.

Το άλλο τμήμα είναι αυτό που συγκρίνει και μετράει το μεγαλύτερο με το κανονικό (το μέτρο) και το μικρότερο με το κανονικό και το πρόπον. Χωρίς αυτό το είδος της μέτρησης δεν θα μπορούσαν να υπάρχουν ούτε οι επιστήμες ούτε οι τέχνες και άρα ούτε η πολιτική που αναζητείται θα μπορούσε να υπάρχει τώρα. Η απόδειξη αυτού του θέματος θα μπορούσε να πάρει μεγαλύτερη έκταση απ' ότι η αναζήτηση για το «μη ον» στον Σοφιστή. Ο Ξένος όμως αυτή την φορά θα αφήσει το θέμα ανοιχτό και θα αρκεστεί στην συμφωνία του Ν. Σωκράτη, πως για να κριθεί το μήκος όσων ειπώθηκαν σχετικά με την υφαντική πρέπει να αξιολογηθεί και το κατά πόσο αυτά που ειπώθηκαν εξυπηρετούν το σκοπό τους.

5.3.5.3 Διαλεκτική έρευνα

Η δεύτερη σημείωση που πρέπει να γίνει γύρω από το θέμα του μήκους των ερευνών, σχετίζεται με τον λόγο για τον οποίο πραγματοποιούνται οι έρευνες. Ότι συζητιέται δεν γίνεται για το ίδιο το θέμα, αλλά πολύ περισσότερο σαν εξάσκηση στην διαλεκτική. Κανείς δεν θα ασχολούταν με μια τόσο χρονοβόρα αναζήτηση της υφαντικής μόνο και μόνο για την ίδια την υφαντική. Η αναζήτηση αυτή, αποτελεί πέρα από το παράδειγμα που θα μας δώσει τα κοινά στοιχεία με την πολιτική και ένα είδος εξάσκησης της διαλεκτικής διαδικασίας. Ένας τρόπος να μάθουμε πως θα προσεγγίσουμε την πολιτική. Αλλά και ακόμη και όλη η έρευνα για την πολιτική, όπως λέει ο Ξένος, είναι ένα είδος εξάσκησης. Άρα όλη αυτή η έρευνα γίνεται για να μας εξασκήσει στην διαλεκτική τέχνη (285d5-8).

Ένα εύκολο θέμα είναι εύκολο να το διδάξει κάποιος και κάποιος άλλος να αντιληφθεί. Αυτό συμβαίνει επειδή τα πράγματα αυτά έχουν κάποιες **φυσικές ομοιότητες**. Όμως τα πιο δύσκολα και πολύπλοκα θέματα πως θα τα διδάξει κάποιος; Πρέπει να τα προσαρμόσει στις αισθήσεις του για να μπορέσει να θρέψει την ψυχή του. Άρα μέσω της εξάσκησης μπορεί κανείς να βλέπει ομοιότητες στα πράγματα και με αυτό τον τρόπο είναι ικανός να τις δείχνει στους άλλους. Επειδή τα ασώματα πράγματα που είναι πιο

ωραία και πιο σημαντικά δείχνονται μόνο με το λόγο και με τίποτα άλλο. Άρα η εξάσκηση αυτή επιτρέπει ώστε ο καθένας να μπορεί να εξηγήσει ευκολότερα και να διδάξει αλλά και να μπορεί να διδαχθεί ευκολότερα για τα πιο σπουδαία πράγματα (285c4-286b1).

5.3.5.4 Σωστό μήκος ερευνών

Όλα τα παραπάνω ειπώθηκαν για να σχολιαστεί το μήκος και η παραδοξολογία όσων έχουν ειπωθεί μέχρι στιγμής (286c6-d1). Άρα για να κρίνουμε εάν ένας λόγος είναι μεγάλος ή μικρός, πρέπει να έχουμε υπόψη μας τα παραπάνω. Και να μην λέμε πως είναι ένας λόγος μεγάλος εάν είναι αναγκαίος για να δείξει ομοιότητες και να μπορεί να κρίνει. Και μόνο αν ξέρουμε ότι ένας μικρότερος μπορεί ικανοποιητικά να τον κρίνει πρέπει να λέμε ότι είναι πιο μεγάλος απ' ότι έπρεπε. Άρα ένας λόγος πρέπει να συγκρίνεται με τον σωστό λόγο, δηλαδή αυτόν που είναι αρκετός για να αποδείξει κάτι, και όχι σύμφωνα με το μέγεθος του (286d3-287b2).

5.3.6 Εφαρμογή του παραδείγματος της ύφανσης στον πολιτικό (287b3-311c9)

5.3.6.1 Διαίρεση κατά μέλη

Μετά από αυτήν την διακοπή ο διάλογος θα επιστρέψει στον πολιτικό. Την υφαντική ο Ξένος θα προσπαθήσει να φέρει στο παράδειγμα του πολιτικού (287b1-2).

Ο Βασιλιάς έχει ήδη ξεχωριστεί από τις υπόλοιπες τέχνες, άρα αυτό που απομένει είναι να ξεχωριστεί και από τις υπόλοιπες που αφορούν την πόλη. Κάποιες από αυτές είναι αίτιες και συναίτιες. Όμως αυτός ο διαχωρισμός είναι δύσκολος να γίνει. Και μάλιστα όσο προχωράει ο διάλογος αυτό γίνεται περισσότερο φανερό. Άρα πρέπει να διαχωριστούν οι υπόλοιπες τέχνες από την πολιτική κατά μέλη. Όποτε δεν γίνεται η διαίρεση στα δύο, πρέπει να γίνεται στο πλησιέστερο αριθμό, **κατά μέλη**⁵⁷ (287b4-c6).

5.3.6.2 Οικίες τέχνες

Οι τέχνες που θα προκύψουν έχουν ως εξής:

- Συναίτιες (287c8-289d1):
  - 1. Οι τέχνες που αφορούν την παρασκευή οργάνων που χρησιμοποιούνται από άλλες τέχνες μέσα στην πόλη. Όπως έκαναν και αυτές που ονομάστηκαν συναίτιες στην υφαντική.
  - 2. Οι τέχνες που αφορούν την κατασκευή αγγείων.

---

⁵⁷ Η έκφραση του Ξένου εδώ είναι για την ακρίβεια, «Ας τις διαιρέσουμε λοιπόν σε μέλη, όπως το ζώο της θυσίας». Αυτή η έκφραση παραπέμπει αμέσως στον *Φαίδρο*, όπου η σωστή διαίρεση των ειδών, έπρεπε να γίνεται κατ' άρθρα, όπως ένας καλός μάγειρας κόβει το ζώο σωστά στις αρθρώσεις του και όχι άτσαλα.

- 3. Οι τέχνες που αφορούν τα οχήματα.
- 4. Οι τέχνες που αφορούν προστατευτικά καλύμματα. Όπως η οικοδομική και η παραγωγή ρούχων.
- 5. Οι τέχνες που αφορούν της απολαύσεις και ηδονές. Όπως η ζωγραφική και η μουσική.
- 6. Οι τέχνες που αφορούν τα πρωτογενή υλικά. Όπως είναι η ξυλουργική, η απόκτηση μεταλλευμάτων, κ.τ.λ.
- 7. Οι τέχνες που αφορούν την φροντίδα του ανθρώπινου σώματος. Όπως είναι η γυμναστική, η ιατρική, η γεωργική και η μαγειρική.
- Αίτιες: Το είδος των υπηρετών της βασιλικής τέχνης.
  - 1. Δούλοι.
  - 2. Έμποροι.
  - 3. Κήρυκες.
  - 4. Μάντιες.
  - 5. Ιερείς.
  - 6. Μιμητές

5.3.6.3 Τα πολιτεύματα

Όλες οι αίτιες τέχνες έχουν ομοιότητες και μοιάζουν με την βασιλική. Γι' αυτό πρέπει να εξεταστούν για διαχωριστούν από αυτή. Για να μπορέσει όμως ο Ξένος να ξεχωρίσει τον σοφιστή από τον πολιτικό θα αναγκαστεί να πάει σε μια ανάλυση των πολιτευμάτων. Ο αληθινός βασιλιάς είναι αυτός που εξασκεί την βασιλική τέχνη. Άρα για να μπορέσει να βρεθεί η βασιλική τέχνη πρέπει να βρεθεί το πολίτευμα μέσα στο οποίο είναι δυνατόν να λειτουργήσει και να εμφανιστεί.

Ο τρόπος που γίνεται η διάκριση των πολιτευμάτων είναι μεταξύ δύο στοιχείων.

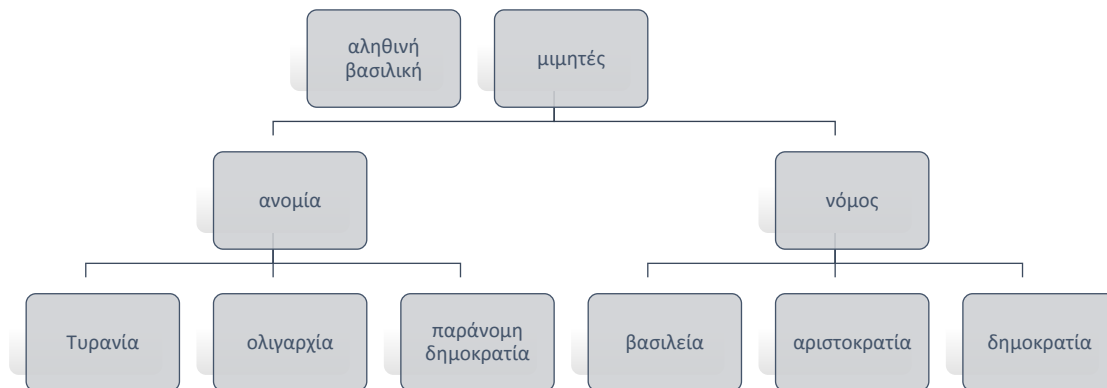
- Το ένα είναι ο αριθμός αυτών που έχουν την εξουσία.
- Και το δεύτερο είναι το βίαιο – εκούσιο, η πενία και ο πλούτος, και η νομιμοφροσύνη – ανομία.

Άρα τα πολιτεύματα διακρίνονται σε:

- Δημοκρατία
- Ολιγαρχία- Αριστοκρατία
- Βασιλεία – Τυραννία.

Ο Ξένος με μια μακριά απόδειξη θα δείξει τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει η πραγματική βασιλική επιστήμη. Είναι η επιστήμη που κυβερνάει βάση του δικαίου και της αληθινής γνώσης. Μπορεί να εξασκείται μόνο από ένα άτομο, επειδή μόνο ένα άτομο στους πολλούς μπορεί να βρεθεί ώστε να έχει τα στοιχεία που θα τον κάνουν να ξεχωρίσει και να αποκτήσει την αληθινή γνώση του δικαίου και της βασιλικής επιστήμης. Άρα είναι προφανές ότι η αληθινή βασιλική επιστήμη είναι ανεξάρτητη από τον πλούτο ή την φτώχεια του βασιλιά. Τέλος επειδή οι νόμοι είναι ένα συμβουλευτικό εργαλείο, ο αληθινός βασιλιάς κυβερνά χωρίς νόμους, αλλά βάσει του δικαίου.

Τα πολιτεύματα συνεπώς πρέπει να χωριστούν ξανά. Το ένα είναι αυτό της αληθινής βασιλικής επιστήμης και τα άλλα είναι **μιμήσεις** αυτής. Βάση του νόμου και της ανομίας που επικρατούν σε αυτά. Άρα τα πολιτεύματα φαίνονται ως εξής:

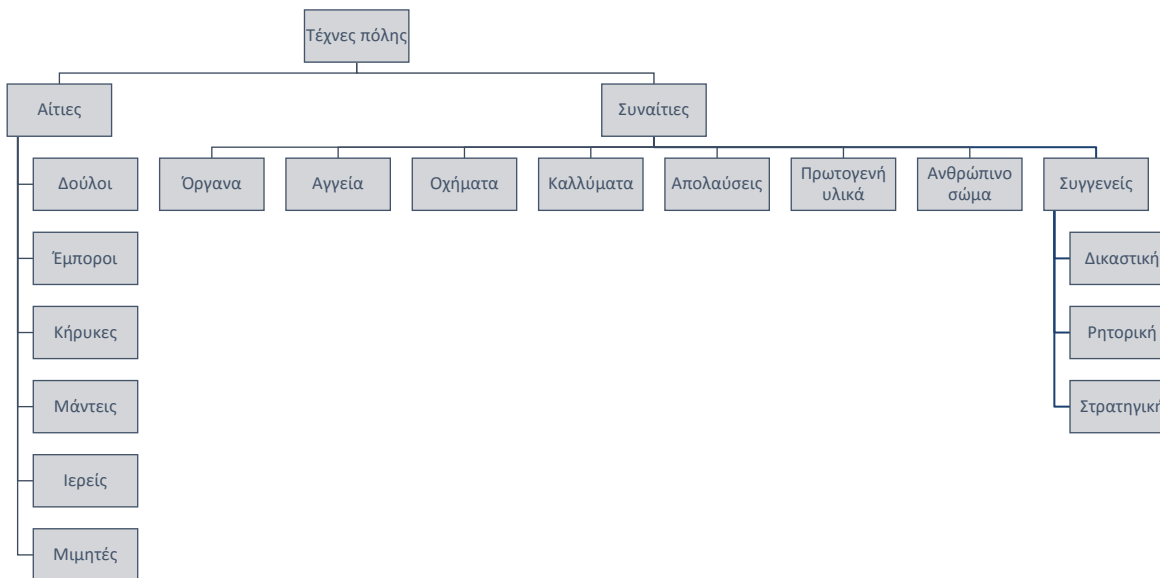
Σχήμα 31: Η διαίρεση των πολιτευμάτων

Όσοι συνεπώς είναι πολιτικοί στα πολιτεύματα αυτά που μιμούνται την αληθινή βασιλική επιστήμη είναι μιμητές. Είναι μάλιστα οι μεγαλύτεροι μιμητές όλων και όπως λέει ο Ξένος οι σοφιστές των σοφιστών.

Μέχρι στιγμής έχει διευκρινιστεί ότι η βασιλική είναι μια επιστήμη της επίβλεψης. Επίσης ειπώθηκε, πως η πραγματική βασιλική επιστήμη δεν αφορά το πολίτευμα της πόλης στην οποία εξασκείται, αλλά έχει ως μόνη προϋπόθεση ο βασιλιάς να είναι αυτός που εξασκεί την τέχνη με μέτρο την αληθινή γνώση.

Για να ολοκληρωθεί η διαδικασία και αφού μέχρι στιγμής έχει ξεχωριστεί η πολιτική από τις περισσότερες επιστήμες που αφορούν την πόλη μένει να εξεταστούν οι πλέον συγγενικές επιστήμες της πολιτικής. Όπως ο άργυρος και το ασήμι και το διαμάντι μπορούν να θεωρηθούν συγγενή προς το χρυσό. Χρειάζεται κατεργασία με φωτιά για να μπορέσουν να ξεχωριστούν. Αυτές είναι η **Δικαστική**, η **Ρητορική** και η **Στρατηγική**.

Πάλι ο Ξένος θα επιστρατεύσει ένα **παράδειγμα** για να οδηγήσει την έρευνα του. Το παράδειγμα αυτό θα μας επιτρέψει να διαχωρίσουμε την πολιτική από αυτές τις τέχνες θα είναι η μουσική. Για την μουσική μπορούμε να πούμε πως είναι διαφορετική τέχνη από αυτή που αποφασίζει για τον αν πρέπει να μάθουμε μουσική ή όχι. Έτσι και η πολιτική συσχετίζεται με αυτές τις τέχνες αλλά δεν είναι ίδιες. Η πολιτική αποφασίζει για το αν θα υπάρξει πόλεμος ή ειρήνη και η στρατηγική τον τρόπο διεξαγωγής του. Η πολιτική παράγει του νόμους, και η δικαστική εξασφαλίζει ότι αυτοί τηρούνται. Η ρητορική πείθει με τα λόγια, η πολιτική αποφασίζει αν πρέπει να πειστεί κάποιος για κάτι ή όχι.

Σχήμα 32: Η διαίρεση κατά μέλη των τεχνών της πόλης

5.3.6.4 Περιγραφή της ουσίας

Έχοντας εξετάσει όλες τις προηγούμενες τέχνες μέχρι στιγμής φάνηκε ότι καμία δεν είναι η πολιτική επιστήμη. Όλες είναι διαφορετικές, όλες έχουν την δική τους ιδιαίτερη λειτουργία μέσα στην πόλη. Η αληθινή πολιτική επιστήμη ελέγχει και κατευθύνει την λειτουργία όλων των άλλων επιστημών μέσα στην πόλη (305c8-d9). Περικλείοντας τα μέσα στην καθολική ισχύ της, η πολιτική συνυφαίνει όλα και όλες τις υποθέσεις μέσα στην πόλη (305e1-5).

Και τώρα που έγιναν φανερά όλα τα γένη μέσα στην πόλη αυτό που πρέπει να γίνει είναι όπως στην υφαντική, να μελετηθεί και να περιγράψει, η βασιλική υφαντική και το ύφασμα που δίνει (305e11-306a2). Να περιγραφεί δηλαδή με ποιόν τρόπο εξασκεί η βασιλική την τέχνη της στην πόλη.

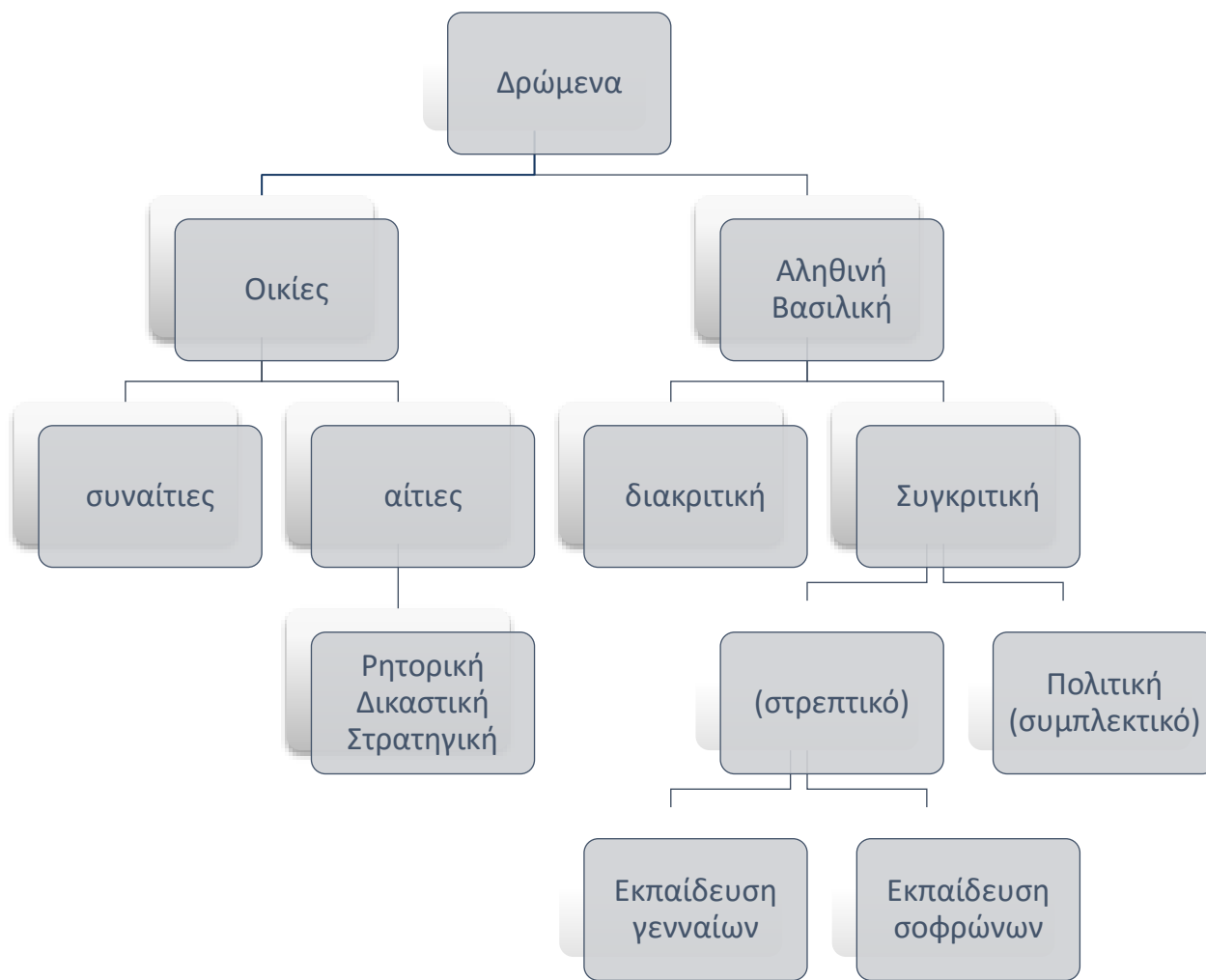
Για να γίνει αυτό πρέπει να ειπωθούν πρώτα κάποια πράγματα. Η αρετή μπορεί να έχει αντίθετες φύσεις. Όπως η γενναιότητα και η σωφροσύνη που είναι και οι δύο αρετές.

Ένας άνθρωπος έχει μια φυσική προδιάθεση προς αυτές τις αρετές. Όμως η γενναιότητα μπορεί να οδηγήσει σε υπερβολές και παραφροσύνη. Αντίστοιχα η σωφροσύνη να οδηγήσει προς την νωθρότητα και την δειλία. Ο τρόπος για να αποφευχθεί αυτό είναι μέσω της εκπαίδευσης που διαμορφώνει σωστά της ψυχές των ανθρώπων. Όπως η τέχνη της ιματιουργίας επιβλέπει τις τέχνες που παράγουν τα υλικά της υφαντικής, έτσι και η βασιλική επιβλέπει τις τέχνες που παράγουν τα υλικά της πόλης. Αν κάποιος δεν είναι ικανός να αποκτήσει τα κατάλληλα χαρακτηριστικά ή βασιλική σαν την ξαντική που διαχωρίζει το μαλλί και τα ρούχα, θα εξορίζει ή θα υποβιβάζει σε δουλεία ξεχωρίζοντας τα κακά υλικά από την πόλη. Η βασιλική τέχνη λοιπόν είναι αυτή που επιβλέπει την διαδικασία με την οποία φτιάχνονται τα υλικά από τα οποία αποτελείται η πόλη.

Και αφού έχει επιβλέψει η βασιλική την δημιουργία ανθρώπων σκληρών και γενναίων όπως το στημόνι και χαλαρότερων και συνετών όπως το υφάδι, η πολιτική - όπως και η υφαντική - θα τους πλέξει μαζί για να φτιάξει με τέτοιο τρόπο το υφαντό μιας σωστής και ευτυχισμένης πόλης⁵⁸.

---

58 Η συσχέτιση αυτή της πολιτικής με την υφαντικής τέχνη υπάρχει και στον Αριστοφάνη. Στην *Λυσιστράτη*, η γλώσσα που χρησιμοποιείται αναφερόμενη στην υφαντική, παρουσιάζει τις γυναίκες έχοντας την εξουσία να καθαρίζουν την υλικό της πόλης από την κοπριά (δημαγωγούς) και να συνθέτουν ένα τελικό αποτέλεσμα που ικανοποιεί όλη την πόλη.

Σχήμα 33: Ο ορισμός της Πολιτικής με διχοτόμηση

6 Κριτικός έλεγχος της Διαίρεσης

Η βιβλιογραφία που αφορά το πλατωνικό έργο, περιέχει απόψεις μελετητών για ένα εύρος θεμάτων που σχετίζονται με την μέθοδο της Διαίρεσης. Θα προσπαθήσουμε σε αυτό το κεφάλαιο, να ανακεφαλαιώσουμε τα θέματα που αναπτύχθηκαν μέχρι τώρα, ώστε να αναδείξουμε αυτά τα οποία έχουν απασχολήσει περισσότερο τους μελετητές, παράλληλα με την ερμηνεία που θα τους αποδώσουμε. Θα αναφερθούμε στα προβλήματα και τις διαφορετικές απόψεις που εμφανίζονται, στην ερμηνεία των διαλόγων προσπαθώντας παράλληλα να τεκμηριώσουμε την δική μας ερμηνεία.

6.1 Τι είναι η Διαίρεση;

Το πρώτο που μπορεί να αναρωτηθεί κανείς όσον αφορά το θέμα αυτής της εργασίας είναι το τι είναι η Διαίρεση; Μια γρήγορη απάντηση θα ήταν ότι είναι η φιλοσοφική μέθοδος ορισμών του Πλάτωνα, όπως εμφανίζεται στους διαλόγους της ηλικιακής ωριμότητας του.

Για να απαντήσουμε όμως τι είναι η Διαίρεση χρειάζεται πρώτα να δείξουμε όλα τα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι για τον Πλάτωνα η Διαίρεση ταυτίζεται με την φιλοσοφική μέθοδο, ή όπως την ονομάζει αυτός διαλεκτική.

Η μέθοδος της Διαίρεσης ήταν ένα σημαντικό κομμάτι της ύστερης Πλατωνικής φιλοσοφίας. Αυτό γίνεται φανερό από τα παρακάτω:

1. Η πλέον σημαντική απόδειξη είναι φυσικά η αναφορά του ίδιου του Πλάτωνα στα λόγια του Σωκράτη στον *Φαίδρο* (266) όπου εκεί η Διαίρεση συσχετίζεται με την διαλεκτική (η οποία για τον Πλάτωνα είναι η καλή φιλοσοφία).
2. Ο Πλάτωνας έγραψε δύο ακόμα διαλόγους (*Σοφιστής*, *Πολιτικός*) ο οποίοι είναι βασισμένοι και οι δύο στην Διαιρετική μέθοδο απόδοσης ορισμών, που όπως θα δούμε αποτελούν και ταυτόχρονα μαθήματα για την χρήση της.
3. Ο Σπεύσιππος⁵⁹ έγραψε ένα εκτενές έργο το οποίο δεν έχει διασωθεί το "*Όμοια*". Τα λίγα αποσπάσματα που σώζονται (αθ. *Δειπνοσοφισταί* 2. 58; 2. 78; 3. 32; 3. 65; 4. 10) δείχνουν ότι ήταν μια συγκριτική μελέτη φυσιολογίας φυτών και ζώων η οποία βασιζόταν στην Διαίρεση. Επίσης, ο Διογένης Λαέρτιος (4.5) αναφέρει τίτλους έργων του Σπευσίππου που ασχολούνταν με την Διαίρεση.

---

59 Ο Σπεύσιππος (γεννήθηκε το 408 π.Χ. στην Αθήνα και πέθανε μεταξύ 339 και 338 π.Χ. στην Αθήνα) ήταν αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος και μαθηματικός και πρώτος σχολάρχης της Πλατωνικής Ακαδημίας για περίπου 10 χρόνια, μετά τον θάνατο του Πλάτωνα το 347 π.Χ.

4. Στα *Αναλυτικά* (*Απρ.* 1.31, 46a31–46b37; *ΑΠο.* 2.5, 91b12–92a5) ο Αριστοτέλης κάνει κριτική στην μέθοδο της Διαίρεσης. Για τον Αριστοτέλη η Διαίρεση δεν παράγει συμπεράσματα από γνωστά δεδομένα και δεν παρέχει κάποια πληροφορία για το πώς διαχωρίζονται τα ουσιοκεντρικά χαρακτηριστικά ενός είδους που διαιρείται από αυτά που είναι τυχαία. Στο *Περί ζώων μορίων* (1. 2–3, 642b5–644a11) ο Αριστοτέλης κάνει επιπλέον κριτική στην μέθοδο της Διαίρεσης και αμφισβητεί την ικανότητά της να βρει την ουσία των πραγμάτων. Η κριτική του Αριστοτέλη βασίζεται στο ότι θεωρεί την Διαίρεση ως ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία της Πλατωνικής φιλοσοφίας και ταυτόχρονα ως τον μόνο ανταγωνιστή της δικιάς του σπουδαίας λογικής ανακάλυψης τον συλλογισμό. Ακόμα αξίζει να σημειώσουμε πως ο Αριστοτέλης ο ίδιος συζητάει και χρησιμοποιεί την μέθοδο της Διαίρεσης στα βιολογικά του έργα και την πλουτίζει με τεχνικές και ορολογία (π.χ. η ιδέα ότι ένας γένος συνδυαζόμενο με μια ειδοποιό διαφορά κάνουν ένα είδος.)⁶⁰
5. Σε ένα απόσπασμα από ένα μη αναγνωρισμένο έργο του κωμικού ποιητή Επικράτη (στο. Αθ. Δειπνοσοφισταί 2.54) ο Πλάτωνας, ο Σπεύσιππος, ο Μενέδημος και οι μαθητές τους στην Ακαδημία περιγράφονται να χρησιμοποιούν την μέθοδο της Διαίρεσης προσπαθώντας να ορίσουν μια κολοκύθα. Ο Επικράτης περιγράφει την σκηνή με την κατάλληλη τεχνική γλώσσα. Το γεγονός ότι το απόσπασμα προέρχεται από κωμωδία δείχνει ότι ακόμη και άτομα που δεν ασχολούταν με την φιλοσοφία θα ήξεραν για την Διαίρεση και θα την αναγνώριζαν ως ένα σημαντικό στοιχείο της Πλατωνικής φιλοσοφίας.

Όμως τα παραπάνω δεν είναι αρκετά. Πρέπει επίσης να προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τι σημαίνει για τον Πλάτωνα η μέθοδος αυτή, πως την αντιλαμβανόταν (π.χ. ποιοι είναι οι κανόνες της), αλλά ακόμα και γιατί ο Πλάτωνας ταυτίζει την μέθοδο αυτή με την φιλοσοφία. Το κύριο υλικό που έχουμε για να δώσουμε απαντήσεις στα ερωτήματα αυτά είναι οι 3 διάλογοι (*Φαίδρος*, *Πολιτικός*, *Σοφιστής*) όπου η Διαίρεση κατά κόρον χρησιμοποιείται. Για να δοθούν απαντήσεις για την μέθοδο της Διαίρεσης συνεπώς, πρέπει πρώτα να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο οι 3 αυτοί διάλογοι γίνονται κατανοητοί. Η συμφωνία όμως των απόψεων όσο αναφορά την ερμηνεία των διαλόγων αυτών, όπως θα δούμε δεν είναι και τόσο προφανής.

6.2 Ταυτίζει ο Πλάτωνας την Διαίρεση με την διαλεκτική;

Για τον Πλάτωνα *διαλεκτική* όταν γράφονται οι διάλογοι που αφορούν την Διαίρεση μπορεί να σημαίνει είτε μέθοδος της φιλοσοφίας είτε καλή φιλοσοφία. Στον *Σοφιστή* και

---

⁶⁰ Σύμφωνα με τον Crivelli, ο Pace Wedberg αναφέρει ότι δεν υπάρχει κάποια ένδειξη που να αποδεικνύει πως ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί την έννοια της ειδοποιούς διαφοράς (Crivelli, 2012)

τον *Φαίδρο* φαίνεται πως ο Πλάτωνας ταυτίζει την Διαίρεση με την διαλεκτική. Ένα ερώτημα που τίθεται από πολλούς μελετητές είναι το κατά πόσο ισχύει ότι η μέθοδος της Διαίρεσης μπορεί να αποτελεί για τον Πλάτωνα την σωστή φιλοσοφία.

Ο *Σοφιστής* από μόνος του είναι ένας ιδιότυπος διάλογος. Ιδιαίτερα ως προς την μορφή. Όπως είδαμε ο *Σοφιστής* αποτελεί ένα κείμενο «σάντουιτς». Αποτελείται από ένα εξωτερικό τμήμα με θεματολογία τον ορισμό του σοφιστή με την διχοτομική Διαίρεση ως μέθοδο ανάπτυξης του θέματος. Και ένα εσωτερικό τμήμα με θεματολογία την ύπαρξη του «μη όντος», όπου δεν χρησιμοποιείται η Διαίρεση. Τα ερωτήματα που δημιουργεί αυτή η επιλογή ανάπτυξης του κειμένου από τον Πλάτωνα έρχονται φυσικά. Με πρώτο, το αν η μέθοδος της Διαίρεσης είναι η μέθοδος της φιλοσοφίας η ανάπτυξη του θέματος για το «μη ον» τι είναι; δεν είναι φιλοσοφία;

Είναι λογικό, να απασχολεί τους μελετητές το κατά πόσο μπορεί η Διαίρεση να θεωρείται από τον Πλάτωνα ως η μέθοδος της φιλοσοφίας, όταν ο ίδιος στο έργο του όπου εμφανίζεται η Διαίρεση να έχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο, την παρακάμπτει για να μπορέσει να αποδείξει την ύπαρξη του «μη όντος» με μία απόδειξη που δεν στηρίζεται στην Διαίρεση. Μπορεί ο Πλάτων που έχει καταγράψει τόσο συστηματικά την μέθοδο του ελέγχου, έχει αναπτύξει την θεωρία της ανάμνησης, την θεωρία των ιδεών και γενικά την σπουδαία μεταφυσική του, να επαφίεται στην Διαιρετική μέθοδο και να υποβιβάζει όλη την φιλοσοφία σε μια διαδικασία ταξινόμησης των ειδών; Ενδεικτική είναι η φιλοσοφική διαμάχη μεταξύ του Ryle και του Ackrill γύρω από το θέμα, όπως αποτυπώνεται στο άρθρο του δεύτερου με τίτλο «In Defence of Platonic Division» (Ackrill, 1977).

Για να απαντηθεί όμως αυτό το ερώτημα, πρέπει να απαντηθεί πρώτα τι είναι η Διαίρεση. Είναι μια απλή ταξινόμηση των ειδών; Για κάποιους μπορεί να είναι και ένα εργαλείο προπαιδευτικό της φιλοσοφίας, που οδηγεί την σκέψη του φιλοσόφου. Αν δεν είναι όμως κάτι τέτοιο, ίσως τελικά ο Πλάτωνας να έβρισκε σε αυτή μια μεγαλύτερη αξία.

6.3 Η Διαίρεση στον Σοφιστή

Το πρώτο βήμα γι' αυτό το σκοπό είναι να κατανοήσουμε την Διαίρεση στο *Σοφιστή*. Η προσέγγιση του *Σοφιστή* θα γίνει σε δύο επίπεδα. Το πρώτο αφορά τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζεται η Διαίρεση στο σύνολο του έργου. Θα προσπαθήσουμε να δείξουμε, πως τα συμπεράσματα που εξαγει ο διάλογος ως προς τα θέματα που μελετά εξηγούν παράλληλα και την μέθοδο της Διαίρεσης. Παράλληλα ο *Σοφιστής* είναι ένα έργο το οποίο περιέχει περίπου πενήντα (50) διαιρέσεις. Το δεύτερο επίπεδο της προσέγγισης αφορά, συνεπώς την μελέτη των διαιρέσεων αυτών και τα συμπεράσματα που μπορεί να προκύψουν από αυτές. Οι προσεγγίσεις αυτές προφανώς δεν είναι αυτόνομες. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη πρώτη προσέγγιση επηρεάζουν

σε μεγάλο βαθμό τα συμπεράσματα της δεύτερης. Για παράδειγμα το να απαντήσουμε, στο κατά πόσο τα έξι (6) πρώτα αποτελέσματα της Διαιρέσης οδηγούν σε σωστούς ορισμούς του σοφιστή ή όχι, δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητο από το εάν θεωρούμε ότι οι διαιρέσεις που έγιναν για να προκύψουν αυτοί οι ορισμοί είναι σωστές ή λάθος.

6.3.1 Μια ματιά στις διαιρέσεις

Στην συνέχεια θα προσπαθήσουμε να δούμε τι συμπεράσματα μπορούν να προκύψουν, κοιτώντας πιο αναλυτικά τον τρόπο που ο Πλάτωνας εκτελεί τις διάφορες διαιρέσεις κατά την διάρκεια του διαλόγου.

6.3.1.1 Κανόνες Ταξινόμησης

6.3.1.1.1 Διεσπαρμένα είδη στην ιεραρχία

Από τις παρατηρήσεις που έχουν ως απαρχή την κριτική του Αριστοτέλη πάνω στο σωστό τρόπο ταξινόμησης, είναι λάθος να υπάρχει ένα είδος διεσπαρμένο σε διαφορετικούς κλάδους μιας Διαιρέσης. Το κριτήριο αυτό είναι σημαντικό, επειδή με αυτόν τον τρόπο δεν παραβιάζεται ο κανόνας της μεταβατικότητας.

6.3.1.1.2 Μεταβατικότητα

Μεταβατικότητα σημαίνει πως όταν ένα γένος χωρίζεται βάσει ενός κριτηρίου σε κάποια καινούργια γένη, τότε τα γένη αυτά πρέπει να διατηρούν τις ιδιότητες του γένους – πατέρα. Π.χ. όταν ένα σύνολο από μονόχρωμες μπάλες χωριστεί σε δύο γένη, τις ανοιχτόχρωμες και τις σκουρόχρωμες και τα δύο αυτά γένη θα έχουν ένα κοινό στοιχείο, ότι είναι μπάλες. Έστω ότι υπάρχει ένα είδος το οποίο υπάρχει ταυτόχρονα σε δύο διαφορετικούς κλάδους μιας Διαιρέσης αυτό συνεπάγεται, λόγω της μεταβατικότητας, ότι έχει τις ιδιότητες όλων των γενών που διαιρέθηκαν ώστε να προκύψει το είδος αυτό. Όταν όμως ένα είδος είναι διασπαρμένο κάτω από διαφορετικά γένη, έχει ταυτόχρονα τις ιδιότητες γενών που έχουν προηγουμένως διαιρεθεί και άρα έχουν αντίθετες ιδιότητες. Υπάρχουν δύο τρόποι με τους οποίους μπορεί να ανήκει ένα είδος σε δύο διαφορετικά γένη:

1. Να μην ισχύει η αρχή της μεταβατικότητας.
2. Τα διάφορα γένη που διαιρούνται να είναι αλληλεκαλυπτόμενα

6.3.1.1.3 Αλληλεκαλυπτόμενα γένη

Αυτό θα σήμαινε ότι στο παράδειγμα μας μία μπάλα θα μπορούσε ταυτόχρονα να είναι σκουρόχρωμη και ανοιχτόχρωμη. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορούσε ένα είδος να ανήκει σε δύο γένη που έχουν αντίθετες ιδιότητες.

6.3.1.1.4 Ιεράρχηση ειδών

Ένα άλλο κριτήριο που πρέπει να εξετάσουμε είναι η ιεράρχηση των γενών σε μια Διαίρεση. Έστω ότι σε μια διαδικασία Διαίρεσης τα γένη δεν ακολουθούν το κριτήριο της ιεράρχησης. Δηλαδή το κάθε υπό-γένος ως αποτέλεσμα της Διαίρεσης πρέπει να είναι ολόκληρο μέρος του αρχικού γένους που διαιρέθηκε. Αυτό αναγκαστικά σημαίνει πως το υπό-γένος αυτό έχει κάποια μέρη που ανήκουν σε διαφορετικά γένη. Στην ουσία αυτό σημαίνει πως το γένος αυτό είναι διεσπαρμένο σε διαφορετικούς κλάδους ενός δέντρου ταξινόμησης ή αλλιώς ότι δεν ισχύει τελικά η αρχή της «μη διασποράς».

6.3.1.1.5 Το πρόβλημα

Ο λόγος για τον οποίο τα κριτήρια αυτά πρέπει να τηρούνται είναι απλός. Αν τα γένη που χωρίστηκαν σε μια Διαίρεση είναι αλληλεκαλυπτόμενα το ένα με το άλλο, η Διαίρεση δεν έχει νόημα. Τα γένη έχουν διαιρεθεί βάσει ενός κριτηρίου, αλλά ταυτόχρονα δεν είναι και διαιρεμένα, γεγονός το οποίο δεν έχει λογική να το υποστηρίξουμε. Από την άλλη αν δεν ισχύει η αρχή της μεταβατικότητας δεν μπορούμε καν να μιλάμε για ένα γένος. Αφού ένα γένος είναι αυτό το οποίο όλα τα είδη του έχουν μια ιδιότητα Τι νόημα έχει τα είδη ενός γένους να μην έχουνε την ιδιότητα αυτή;

Αυτό που θέλουμε να εξετάσουμε είναι οι περιπτώσεις της πλατωνικής Διαίρεσης στο *Σοφιστή* που εμφανίζονται να παραβιάζουν αυτές τις αρχές. Και τελικά να δούμε, αν όντως συμβαίνει, αυτό τι σημαίνει για την Διαίρεση. Υπάρχουν παραδείγματα στα οποία ένα είδος βρίσκεται κάτω από διαφορετικά γένη, υπάρχουν παραδείγματα όπου δύο γένη φαίνεται το ένα να καλύπτει το άλλο, αλλά και περιπτώσεις που τα γένη που διαιρούνται δεν ακολουθούν μια ιεραρχική διάταξη.

6.3.1.1.6 Οι Διαιρέσεις του *Σοφιστή* δεν ακολουθούν κανόνες ταξινόμησης

6.3.1.1.6.1 ΔΙΕΣΠΑΡΜΕΝΑ ΕΙΔΗ

1. Στον πρώτο ορισμό του σοφιστή (θηρευτής), ο Ξένος χωρίζει την κτητική τέχνη, στην μεταβλητική και στην κτητική. Η διαίρεση αυτή πρακτικά σημαίνει, πως διαιρούνται οι τέχνες απόκτησης πραγμάτων σε αυτές που αφορούν εκούσιες και ακούσιες συναλλαγές. Στην συνέχεια τοποθετεί την τέχνη του κυνηγιού στις χειρωτικές, και συνεχίζει μέχρι να βρει την ιδιοθηρία (κυνήγι ανθρώπων ιδιωτικά). Στην διαίρεση 1.i η ιδιοθηρία διχοτομείται σε δύο γένη. Το μισθαρνητικό και το δωροφορικό, μισθαρνητικό είναι η ιδιοθηρία που αποσκοπεί στο χρηματικό κέρδος. Όμως η μισθαρνητική τέχνη θα έπρεπε παράλληλα να θεωρείται είδος της μεταβλητικής όπως ορίστηκε αυτή στην αρχή του ορισμού. Επειδή είναι μια εκούσια συναλλαγή (Παραβίαση της μεταβατικότητας).

2. Στην Διαίρεση 5.f η αμφισβητική τέχνη χωρίζεται σε δύο άλλα γένη την δικανική και την αντιλογική. Όμως η δικανική τέχνη στην Διαίρεση 1.e ήταν είδος της πιθανουργικής τέχνης. Η πιθανουργική όμως ήταν είδος της θηρευτικής χειρωτικής, η οποία είχε χωριστεί από την αγωνιστική θηρευτική. Η αμφισβητική στον 5^ο ορισμό είναι γένος της

αγωνιστικής. Φαίνεται δηλαδή πως η δικανική είναι είδος και της αγωνιστικής και θηρευτικής τα οποία είναι τα δυο γένη στα οποία χωρίστηκε η χειρωτική τέχνη (Παραβίαση της μη διασποράς).

3. Στην Διαιρέση 5.g η αντιλογική χωρίζεται σε δύο γένη, το ένα εκ των οποίων πραγματοποιείται ατεχνώς, χωρίς τέχνη δηλαδή. Είναι ερώτημα το πώς γίνεται όταν αυτό που διαιρούμε να είναι γένη τέχνης και να βρίσκεται το γένος μιας δραστηριότητας η οποία πραγματοποιείται ατεχνώς (Παραβίαση της μεταβατικότητας).

6.3.1.1.6.2 ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ

4. Ας δούμε και το παράδειγμα της Διαιρέσης 0.g. Εκεί η αλιευτική τέχνη, χωρίζεται στην ερκοθηρική και το πληκτικό κυνήγι. Το ένα γένος αφορά το ψάρεμα που γίνεται με παγίδες, το άλλο αφορά αυτό που γίνεται με χτυπήματα, όπως το καμάκι ή το αγκίστρι. Η αλιευτική τέχνη όμως είναι είδος της θηρευτικής. Το πληκτικό κυνήγι όμως δεν είναι είδος μόνο της αλιευτικής. Πληκτικό κυνήγι μπορεί να γίνει και στην ξηρά ή και στα πτηνά. Βλέπουμε δηλαδή πως δεν ισχύει η αρχή της ιεράρχησης, δηλαδή οι διαιρέσεις δεν προχωράνε από ένα γένος σε ένα υπό-γένος το οποίο είναι ολόκληρο μέρος του αρχικού γένους, αλλά μπορεί να επεκτείνονται και σε άλλα γένη (Παραβίαση της ιεράρχησης).

5. Στην Διαιρέση 1.i χωρίζεται όπως είδαμε η ιδιοθηρία στο μισθαρνητικό και δωροφορικό είδος. Το δωροφορικό αυτό είδος, αντιστοιχεί στην τέχνη που εξασκεί κάποιος όταν προσφέροντας δώρα προσπαθεί να δελεάσει το θήραμα του. Το είδος αυτό, λέει ο Ξένος στον Θεαίτητο, είναι είδος της ερωτικής τέχνης, είναι η τέχνη των εραστών όταν κυνηγούν τους ερωμένους τους. Φυσικά η ερωτική τέχνη δεν μπορεί να θεωρείται από τον Πλάτωνα ως ένα είδος της ιδιοθηρίας, όπως έχουμε δει και στον *Φαίδρο*, η ερωτική τέχνη έχει άλλα είδη που δεν ανήκουν στο κυνήγι. Βλέπουμε δηλαδή πως το γένος της ερωτικής τέχνης έχει ένα μέρος το οποίο, ανήκει στα γένη της ιδιοθηρίας, αλλά δεν ανήκει ολόκληρο σε αυτή. Πάλι δηλαδή η Διαιρέση δεν ακολουθεί την αρχή της ιεράρχησης (Παραβίαση της ιεράρχησης).

Όλα όσα παραθέσαμε δείχνουν ξεκάθαρα πως οι διαιρέσεις του Ξένου δεν ακολουθούν τα κριτήρια αυτά που μόλις περιγράψαμε. Αυτό εύκολα μπορεί να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα πως οι διαιρέσεις του Ξένου είναι λανθασμένες. Γεγονός που θα δικαιολογούσε και το ότι δεν καταλήγουν σε κάποιο σωστό ορισμό του σοφιστή. Από την άλλη μεριά όμως θεωρώντας τις διαιρέσεις αυτές σωστές, μπορούμε να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι σημαίνει Διαιρέση τελικά για τον Πλάτωνα.

6.3.1.1.6.3 ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ.

Στην συνέχεια του κειμένου τα είδη του ορισμού όπως αναφέρονται στην διεθνή Βιβλιογραφία αποδίδονται στα Ελληνικά, όπως παρακάτω:

- Εντατικός Ορισμός αντιστοιχεί στον Intensional Definition. Είναι ο ορισμός που προσπαθεί να αποδώσει την ουσία του όρου.
- Εκτατικός Ορισμός αντιστοιχεί στον Extensional Definition. Είναι ο ορισμός που προσπαθεί να παραθέσει όλα τα μέρη που περιγράφει ο όρος.
- Δεικτικός Ορισμός αντιστοιχεί στον Ostensive Definition. Είναι ο ορισμός που αποδίδει το νόημα του όρου χρησιμοποιώντας παραδείγματα.

6.3.1.1.6.4 ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΙΡΕΣΗΣ

Ο Moravcsik (Moravcsik, 1971) και ο Cohen (S. M. Cohen, 1971) θέλουν μέσω της αναλυτικής μελέτης των διαιρέσεων να παραγάγουν ένα μοντέλο που να διατυπώνει τους κανόνες της Διαίρεσης όπως αυτοί προσδιορίζονται από τις επιμέρους διαιρέσεις. Γι' αυτό τον λόγο ο Moravcsik καταστρώνει 3 μοντέλα που θα μπορούσαν να σταθούν ως αναλυτικές διατυπώσεις της Διαίρεσης, τα δύο πρώτα αφορούν σκέψεις και παρατηρήσεις άλλων σχολιαστών και το τρίτο αφορά τις δικές του παρατηρήσεις. Ο Cohen κάνει την κριτική του σε αυτά τα 3 μοντέλα και αφού ξεδιαλύνει το πρώτο ως το πιο αδύναμο, προτείνει βελτιώσεις στα άλλα δύο και τελικά καταλήγει πως και αυτό του Moravcsik έχει τις ίδιες αδυναμίες με τα υπόλοιπα. Αυτό που θα προσπαθήσουμε εμείς να κάνουμε είναι να αποτυπώσουμε μερικούς από τους προβληματισμούς που προκύπτουν από αυτές τις αναλύσεις και να σχολιάσουμε τα δικά μας συμπεράσματα.

Το βασικό πρόβλημα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι μελετητές της Διαίρεσης είναι ότι ο Πλάτωνας όχι μόνο δεν έχει κάνει μια αναλυτική παρουσίαση της μεθόδου αλλά και ότι παρουσιάζει πολλές από τις έννοιες που την αφορούν με αμφίσημο τρόπο.

Το μοντέλο που προτείνει ο Moravcsik έχει να κάνει με μια διαπίστωση που θεωρώ ότι είναι σωστή. Διακρίνει στις έννοιες του Πλάτωνα δύο τύπους *μερών*. Ας πάρουμε για παράδειγμα την κτητική τέχνη. Αυτή έχει κάποια *είδη* - μέρη' (**part'**) όπως τα ονομάζει ο Moravcsik - αυτά για τον Πλάτωνα είναι όπως βλέπουμε στην διαίρεση 0.α οι τέχνες της μάθησης και απόκτησης γνώσης, η απόκτηση χρήματος, το κυνήγι κτλ., παράλληλα όμως η κτητική τέχνη διαιρείται στο μεταβλητικό και χειρωτικό είδος ή όπως τα ονομάζει ο Moravcsik στο μεταβλητικό και χειρωτικό μέρος'' (**part''**). Βλέπουμε δηλαδή πως το μέρος'' και μέρος' της κτητικής τέχνης είναι διαφορετικά. Το μέρος' αφορά εκτατικά (extensive) είδη της κτητικής τέχνης και το μέρος'' *είδη* που χαρακτηρίζουν την τέχνη αυτή με εντατικό (intensive) τρόπο. Σύμφωνα με τον Moravcsik η διχοτομική διαίρεση διαιρεί σε μέρη'' μέχρι να καταλήξει σε ένα μέρος', ενώ η Συναγωγή είναι η διαδικασία με την οποία κάποια μέρη' αναγνωρίζονται ως ένα μέρος''.

Ο Cohen ισχυρίζεται πως το μοντέλο της «Εντασιακής Μερολογίας» (Intentional Mereology) του Moravcsik έχει αδυναμίες αφού δεν δίνει ορισμό για το μέρος'' και ο ορισμός για το μέρος' είναι ανεπαρκής, με αποτέλεσμα να απαιτεί και μία τρίτη σχέση διασύνδεσης του μέρους, ώστε να αποφευχθούν αντιφάσεις.

Ο τρόπος με τον οποίο επιχειρούμε να προσεγγίσουμε το θέμα αυτό, είναι να προσπαθήσουμε να δείξουμε πως οι σωστοί ορισμοί για τον Πλάτωνα είναι μόνο οι εντατικοί (intensive). Αυτό που ο Πλάτωνας πραγματώνει σε κάθε διαδικασία Συναγωγής είναι ο δεικτικός (ostensive) ορισμός. Δίνει δηλαδή κάποια παραδείγματα με τα οποία προσδιορίζονται τα γένη. Ο σκοπός του είναι να βρει ένα τρόπο να περάσει από ένα δεικτικό (ostensive) ορισμό σε έναν εντατικό (intensive). Ο τρόπος που το κάνει αυτό είναι μελετώντας την σχέση με την οποία τα διάφορα γένη σχετίζονται μεταξύ τους, το οποίο τελικά ακολουθεί μία εμπειρική διαδικασία.

Γενικά για τον Πλάτωνα και την αρχαία φιλοσοφία ίσως ο δεικτικός ορισμός δεν είναι η σωστή έννοια προσέγγισης της μεθοδολογίας που χρησιμοποιούνται. Είδαμε πως ο Moravcsik απέτυχε να προσεγγίσει την καταγραφή της μεθόδου της Διαίρεσης επειδή αναγκάστηκε να διακρίνει τα είδη από μέλη ενός γένους (Για το γένος της τέχνης είδη είναι η ποιητική, κτητική, διακριτική κτλ., ενώ μέλη είναι η σοφιστική η ασπαιευτική η ζωγραφική κτλ.). Ένας δεικτικός ορισμός αναφέρεται στην βάση μιας οντολογίας, δηλαδή στα μέλη της. Ο Πλάτωνας είδαμε πως δεν κάνει αυτή την διάκριση. Η μέθοδος του Πλάτωνα είναι μια μέθοδος επαγωγής, δηλαδή το να διακρίνει κανείς μέσα από ένα σύνολο συμβάντων ένα κανόνα. Φυσικά το να παρατηρεί κανείς στην φύση συμβάντα και μέσα από αυτά να προκύπτει η θεωρία, είναι μια διαδικασία που αφορά την εμπειρική γνώση και σχετίζεται άμεσα με αντικείμενα που προκύπτουν από την λογική διαδικασία.

Εκεί στηρίζεται και η μεγαλύτερη διαφωνία του Rylle για την ταύτιση της διαίρεσης με την διαλεκτική, όπως φαίνεται στην εργασία του Ackrill, οι διαιρέσεις δεν έχουν κανένα παραγωγικό τρόπο με τον οποίο εκτελούνται και αφορούν την αντίληψη του χρήστη της όσο αφορά τα πράγματα (Ackrill, 1977).

Αυτή η θέση φυσικά έρχεται μαζί με την πεποίθηση πως ο Πλάτωνας δεν συνέδεε την Διαίρεση με τη διαλεκτική και πως παρουσιάζει την Διαίρεση μόνο σαν ένα εργαλείο προπαιδευτικό για περαιτέρω ανάλυση από την φιλοσοφία. Ο Ackrill βέβαια απαντά πως βλέποντας όλη την εικόνα που έχουμε από τον διάλογο του *Σοφιστή* με τις αποτυχημένες και τις πετυχημένες προσπάθειες για ορισμούς συμπεραίνουμε ότι το γεγονός πως η Διαίρεση είναι μια εμπειρική διαδικασία δεν σημαίνει πως δεν έχει στοιχεία έρευνας και μελέτης. Η Διαίρεση στο κείμενο δείχνει τις διαφορές και τις ομοιότητες στα είδη, βασίζεται στις σχέσεις των ιδεών, ξεδιαλύνει τις αμφισημίες και στοχεύει στο να βρει το «τι είναι» κάθε πράγματος, γεγονός που την κάνει να διαφέρει πολύ από μια εμπειρική ταξινόμηση των ειδών.

6.3.1.1.6.5 Ο ΞΕΝΟΣ ΔΕΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙ ΤΑ ΙΔΙΑ ΕΙΔΗ

Θεωρώντας πως οι διαιρέσεις που πραγματοποιεί ο Ξένος κατά την διάρκεια των πρώτων 6 ορισμών είναι σωστές, αντιλαμβανόμαστε γιατί η Διαίρεση, η διχοτομική τουλάχιστον δεν είναι ταξινόμηση. Χρειάζεται όμως να καταλάβουμε πως γίνεται ο

Πλάτωνα να διαιρεί γένη τα οποία τελικά δεν έχουν διαιρεθεί ή τα οποία δεν αποδίδουν τις ιδιότητες τους στα υπό-γένη τους. Ας κοιτάξουμε το παράδειγμα της Διαίρεσης 1.i, η πιθανουργία έχει ένα είδος το μισθαρνητικό, όμως η πιθανουργία είχε πριν διαχωριστεί από την μεταβλητική τέχνη που αφορούσε τις εκούσιες συναλλαγές. Πως γίνεται αυτό; Ας θυμηθούμε αρχικά πως ο Ξένος λέει, πως υπάρχουν δύο **είδη** πιθανουργίας, το μισθαρνητικό και το δωροφορικό, το ένα αντιστοιχεί στο **γένος** των εραστών και το άλλο στο **γένος**, των σοφιστών. Το είδος για το οποίο μιλάμε είναι η μισθαρνητική πιθανουργία, και όχι απλά το γένος των μισθαρνητικών τεχνών. Η μισθαρνητική πιθανουργία, μπορεί να θεωρηθεί ακούσια συναλλαγή με την έννοια πως εμπεριέχει την έννοια της εξαπάτησης. Αντίστοιχα στην Διαίρεση 0.g ο Ξένος δεν λέει πως το γένος του πληκτικού κυνηγιού είναι είδος της αλιευτικής, αλλά πως το είδος της αλιευτικής, είναι η πληκτική αλιευτική.

6.3.1.1.6.6 Αναντιστοιχία ονομάτων στις διαιρέσεις

Αυτή η παρατήρηση δικαιολογεί και την αναντιστοιχία που υπάρχει μεταξύ των όρων που χρησιμοποιούνται κατά την διάρκεια των διαιρέσεων και μετά στις περιλήψεις των διαιρέσεων που κάνει ο Ξένος. Η αλλακτική τέχνη για παράδειγμα στην διαίρεση 2.c συγχέεται με την μεταβλητική της διαίρεσης 1.c και στην συνέχεια η μεταβλητική εμφανίζεται ως είδος της αλλακτικής στην διαίρεση 2.e . Στις διάφορες περιλήψεις ο Ξένος κάνει πολλές αυθαιρεσίες σε σχέση με τις διαιρέσεις που μόλις έχει πραγματοποιήσει. Οι αυθαιρεσίες αυτές σε ένα κείμενο τόσο προσεγμένο σε φιλολογικό και φιλοσοφικό επίπεδο, σίγουρα δεν μπορούν να αποδοθούν σε απροσεξία του συγγραφέα. Γνώμη μου είναι πως ο Πλάτωνας με αυτόν τον τρόπο θέλει να μας δείξει ακριβώς αυτό. Δηλαδή πως οι ονομασίες των γενών που προκύπτουν από κάθε Διαίρεση δεν πρέπει να διαβάζονται αυτόνομα. Η μεταβλητική στην μια Διαίρεση δεν είναι ίδια με την μεταβλητική στην άλλη. Πρέπει να διαβάζονται ως η μεταβλητική της κτητικής στην μια περίπτωση και η μεταβλητική της αγοραστικής στην άλλη. Οι οποίες είναι τελικά δύο διαφορετικά είδη. Και αυτός είναι τελικά ο λόγος για τον οποίο ο Ξένος μπαίνει στον κόπο να αποδώσει την περίληψη των διαιρέσεων μετά από κάθε ορισμό. Αναφέρει ένα- ένα τα γένη που προέκυψαν, αλλά στην γενική πτώση. Έτσι π.χ. ο ορισμός της αспаλιευτικής τέχνης είναι το μέρος της αγκιστρευτικής, της πληκτικής, της αλιευτικής, κτλ και όχι το μέρος της αγκιστρευτικής που ανήκει στην πληκτική που ανήκει στην αλιευτική κτλ.

6.3.2 Η Διαίρεση στο σύνολο του Σοφιστή

Στην συνέχεια θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε με ποιο τρόπο ο Πλάτωνας αναδεικνύει την μέθοδο της Διαίρεσης ως εργαλείο έρευνας και ορισμού μελετώντας τον *Σοφιστή* και τον *Πολιτικό* στο σύνολο του κειμένου τους

Πριν μπούμε στην ανάλυση του κειμένου θα έπρεπε πρώτα να κάνουμε μια διευκρίνιση του τι είναι η μέθοδος της Συναγωγής και τι εννοούμε όταν αναφερόμαστε σε αυτήν. Όμως δεν θα το κάνουμε. Γενικά ο Πλάτωνας δεν διευκρινίζει την έννοια αυτή με αυστηρότητα και μαθηματική ακρίβεια και την αφήνει στην κατανόηση ενός απλού χρήστη της γλώσσας-και όχι από έναν γνώστη συγκεκριμένων φιλοσοφικών εννοιών. Αυτό θα κάνουμε και εμείς στην εργασία αυτή. Χρησιμοποιώντας σχετικά χαλαρά και ελεύθερα τις έννοιες όπως τις χρησιμοποιεί ο Πλάτωνας θα προσπαθήσουμε να καταδείξουμε στο τέλος τον τρόπο με τον οποίο θέλει να χρησιμοποιούνται, ο οποίος χωρίς να είναι απόλυτα ακριβής, οδηγεί τελικά στην δημιουργία ορθών ορισμών.

Μέχρι στιγμής έχουμε δει δύο τρόπους με τους οποίους μπορεί να γίνεται αντιληπτή η Συναγωγή. Ο πρώτος έχει να κάνει με την ερμηνεία του Cornford (Cornford, 1957). Η Συναγωγή είναι να αντιλαμβάνεται κανείς το γενικό σύνολο στο οποίο ένα αντικείμενο ανήκει. Για παράδειγμα η σοφιστική συνάγεται στο σύνολο των τεχνών, στην συνέχεια το σύνολο των τεχνών διαιρείται μέχρις ότου βρεθεί το αντικείμενο αυτό. Όπως λέει ο Trevaskis (Trevaskis, 1967) η Συναγωγή είναι η διαδικασία που προηγείται της Διαίρεσης. Όμως πολλοί μελετητές συμφωνούν με τον Hackforth (Hackforth, 1945) που βλέπει πως η Συναγωγή δεν πραγματοποιείται πριν από κάθε διαίρεση αλλά και κατά την διάρκεια μιας διαίρεσης. Η Συναγωγή αυτή που πραγματοποιείται κατά την διάρκεια της διαίρεσης αφορά την συναγωγή από *μέρη* για να προκύψουν *μέρη* όπως παρατηρεί ο Moravcsik και περιγράψαμε στα προηγούμενα. Όπως είδαμε όμως οι δύο αυτές διαδικασίες τείνουν να ταυτιστούν και γι' αυτό δικαίως ο Πλάτωνας δεν χρησιμοποιεί διαφορετικούς όρους για τα είδη. Αυτό που θα προσπαθήσουμε να δείξουμε στην συνέχεια είναι πως ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί την Συναγωγή και με έναν τρίτο τρόπο. Αυτός αφορά το να βρει μια ομοιότητα στα διάφορα *μέρη* που προκύπτουν από τις διαιρέσεις ώστε να βρει έναν ορισμό ο οποίος θα περάσει από τους δεικτικούς (*ostensive*) του *Σοφιστή* στον τελικό εντατικό (*intensive*) που περιέχει την ουσία του.

Να σημειώσουμε εδώ ότι πολλοί σχολιαστές διαφωνούν στο κατά πόσο η Διαίρεση μπορεί να απαντήσει στην αναγκαιότητα ενός εντατικού (*intensive*) ορισμού. Αυτό το λέει ο Crivelli (Crivelli, 2012) όταν καταγράφει όσα είναι έχουν ειπωθεί για την Διαίρεση και δίνει για παράδειγμα την μελέτη της Brown (Brown, 2010) για το θέμα αυτό.

6.3.2.1 Ορίζεται ο σοφιστής και Πόσες φορές;

Τα αποτελέσματα των πρώτων 6 διαιρέσεων, είναι ορισμοί του σοφιστή; Αυτό είναι ένα θέμα ανοιχτό, το οποίο γίνεται αντικείμενο διαφορετικών απόψεων από διάφορους

μελετητές. Άλλοι για παράδειγμα λένε, πως το κείμενο βρίσκει 7⁶¹ ορισμούς, άλλοι πως βρίσκει μόνο 1 και άλλοι ακόμα κανέναν ορισμό.

6.3.2.2 Οι πρώτοι ορισμοί καταλήγουν σε είδη του σοφιστή.⁶²

Για να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό, θα κάνουμε πρώτα μια αναφορά στο διάλογο *Μένων*. Έναν άλλο πλατωνικό διάλογο ο οποίος θεωρείται ότι είναι η απαρχή της Μέσης πλατωνικής συγγραφικής περιόδου⁶³. Στον διάλογο αυτό παρουσιάζεται από τον Σωκράτη το θέμα του σωστού ορισμού. Όταν αρχικά ρωτάει τον Μένωνα ο Σωκράτης να του δώσει τον ορισμό της *αρετής*, ο Μένωνας απαντάει με παραδείγματα αναφερόμενος στην αρετή του άνδρα, της γυναίκας κτλ. Ο Σωκράτης όμως δεν αρκείται σε αυτήν την απάντηση. Θέλει έναν ορισμό που να απαντάει για όλες τις περιπτώσεις και όχι για κάθε μια ξεχωριστά. Στην συνέχεια της συζήτησης ο Σωκράτης με τον Μένωνα αναζητούν τον ορισμό του χρώματος, όπου προκύπτουν τρεις διαφορετικοί ορισμοί, ο οποίοι τελικά δεν είναι ικανοποιητικοί⁶⁴.

Με παράδειγμα το χρώμα μπορούμε να αντιληφθούμε τα 6 πρώτα αποτελέσματα των διαιρέσεων για τον σοφιστή. Είναι προφανές πως το μπλε είναι ένα χρώμα, όπως και το κόκκινο και το κίτρινο. Όλα αυτά είναι είδη του χρώματος, με την έννοια πως απαντάνε στο ερώτημα «Ποιο είναι ένα χρώμα;». Μπορούμε με αυτή τη λογική να πούμε πως «το μπλε είναι χρώμα». Όμως οι εμφανίσεις⁶⁵ αυτές δεν αποτελούν τον ορισμό του χρώματος. Το μπλε, το κόκκινο και το κίτρινο δεν απαντούν στο «τι είναι χρώμα;». Λέμε δηλαδή πως τα χρώματα είναι **είδη** «του χρώματος».

61 Ανάλογα με ποιόν τρόπο αριθμούνται οι διάφοροι ορισμοί του Ξένου, οι συνολικοί ορισμοί μπορεί να είναι είτε 5 είτε 6 είτε 7. Ο Πλάτων ο ίδιος όπως έχουμε δει μπερδεύει τον τρόπο που μετράμε τους ορισμούς στο κείμενο. Εμείς σύμφωνα με την αρίθμηση που έχουμε δώσει σε αυτή την εργασία, θα αναφερόμαστε σε 7 ορισμούς.

62 Όπως θυμόμαστε ο Ξένος πριν αποδώσει τον τελευταίο ορισμό του μιμητή-σοφιστή, είχε δώσει, άλλους 6 ορισμούς. Επειδή αυτό που θέλουμε να ανακαλύψουμε είναι εάν όντως ήταν ορισμοί του σοφιστή, ή σωστοί ορισμοί ή αποτυχημένοι ορισμοί, έχουμε μια δυσκολία με ποια λέξη πρέπει να τους αναφέρουμε, για να υπάρχει συνέπεια στο κείμενο. Θα τους ονομάζω 6 πρώτους ορισμούς ή 6 πρώτες διαιρέσεις παρ' όλο που θεωρώ ότι δεν είναι τελικά ορισμοί. Αλλά αποτυχημένοι ορισμοί.

63 Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι διάλογοι του Πλάτωνα ταξινομούνται σε τρεις (3), συγγραφικές περιόδους η οποίες ταυτίζονται και με την ηλικιακή ωριμότητα του Πλάτωνα. Η ταξινόμηση αυτή, πέρα από την χρονολογική σειρά συγγραφής αφορά και το περιεχόμενο και την θεματολογία των διαλόγων.

64 Γ' αυτό το θέμα δες περισσότερο (Charles, 2006), (Karasmanis, Definition in Plato's Meno, 2006).

65 Όταν λέω εμφανίσεις αναφέρομαι φυσικά στα διάφορα χρώματα (μπλε, κόκκινο κτλ.). Την επιλογή της λέξης την αιτιολογώ με την ετυμολογική συσχέτιση που έχει με τα φαντάσματα του σοφιστή. Ο σοφιστής μας είτε ο Πλάτων, **φαίνεται** ως κυνηγός, έμπορος κτλ.

Ο κυνηγός των πλουσίων και ενδόξων νέων, ο πωλητής μαθημάτων αρετής και ο αντιλογικός είναι όλοι τους σοφιστές. Είναι όμως ο τρόπος με τον οποίο εμφανίζεται ο σοφιστής, όπως ένα χρώμα μπορεί να έχει την εμφάνιση του μπλε ή του κίτρινου. Δεν απαντούν στο ερώτημα «τι είναι σοφιστής;». Μπορούμε να θεωρήσουμε δηλαδή πως είναι **είδη** του σοφιστή.

6.3.2.3 Υπάρχουν λάθη στις διαιρέσεις των πρώτων ορισμών;

Το γεγονός πως οι 6 πρώτες διαιρέσεις δεν αποδίδουν το ορισμό του σοφιστή, σημαίνει πως είναι διαιρέσεις που περιέχουν κάποιο λάθος; Όχι αναγκαστικά. Οι διαιρέσεις αυτές είναι λογικά σωστές. Και γι' αυτό βρίσκουν κάθε φορά έναν τύπο του σοφιστή ή όπως είπαμε ένα **είδος** του σοφιστή. Δεν απαντούν όμως στο «τι είναι ο σοφιστής».

6.3.2.4 Οι διαιρέσεις ήταν στοχευμένες στο αποτέλεσμα.

Για ποιο λόγο όμως δεν το καταφέρνουν αυτό πρέπει να το εξετάσουμε. Η πρώτη απάντηση είναι ότι δεν βρίσκουν την *ουσία* του σοφιστή. Το στοιχείο αυτό δηλαδή που προσδιορίζει την φύση του σοφιστή και είναι κοινό σε όλα τα είδη του. Στο διάλογο βλέπουμε πως το στοιχείο αυτό (*ουσία*) είναι η μίμηση, η κατασκευή ειδώλων. Αυτό είναι το στοιχείο στο οποίο επικεντρώνεται η τελευταία Διαίρεση. Ο ορισμός του σοφιστή, φαίνεται πως χτίζεται γύρω από αυτό το στοιχείο, την ουσία του. Οι προηγούμενες προσπάθειες για ορισμό είχαν χτιστεί γύρω από τα είδη του σοφιστή. Ήταν ένα σύνολο διαιρέσεων δηλαδή που προσπαθούσαν να ορίσουν τον σοφιστή ως το τελικό αποτέλεσμα. Με άλλα λόγια ήταν από την αρχή κατευθυνόμενες διαιρέσεις. Ο Ξένος τις πραγματοποιούσε με τέτοιο τρόπο ώστε στο τέλος να καταλήξει ο σοφιστής ως κυνηγός, έμπορος, εριστικός κτλ. Αυτό το αναδεικνύει το ίδιο το κείμενο, μέσα από τα λόγια του Ξένου. <<Ας κοιτάξουμε όμως παραπέρα μην τυχόν το είδος του ανθρώπου, που κυνηγάμε, μοιάζει με κάτι σαν τούτο εδώ>> (224e5-6). Ο Ξένος στην αρχή του Πέμπτου ορισμού του σοφιστή (κυνηγός), πρακτικά δηλώνει πως θα οδηγήσει την Διαίρεση από πριν ώστε να προκύψει στο τέλος το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Όταν πρέπει να απαντήσουμε συνεπώς εάν οι διαιρέσεις είναι λάθος θα πούμε το εξής. Πως ναι μεν οι διαιρέσεις έγιναν με λογικό τρόπο, όμως οι παραδοχές που έγιναν κατά την διάρκεια των διαιρέσεων ήταν λάθος. Ο Ξένος για παράδειγμα κατά την διάρκεια του 5^{ου} ορισμού έχει ήδη υποθέσει πως η ουσία του σοφιστή είναι η θηρευτική τέχνη και γι' αυτό συνεχίζει τις διαιρέσεις του από αυτό το σημείο. Το λάθος δεν βρίσκεται στο γένος στο οποίο τελικά βρήκε το οποίο είναι λογικά σωστό. Το λάθος βρίσκεται ότι στο τέλος απέδωσε στο γένος αυτό που προήλθε από τις διαιρέσεις το **όνομα** σοφιστής.

Αυτή βέβαια η παρατήρηση επαναφέρει το κεντρικό ερώτημα. Γιατί ο Πλάτων να χρησιμοποιήσει την Διαίρεση για να μας δώσει **είδη** του σοφιστή, ενώ θα μπορούσε απλά να τα αναφέρει. Πόσο μάλλον όταν τα είδη αυτά του σοφιστή (κυνηγός, έμπορος

κτλ.) είναι εικόνες μάλλον αρκετά γνωστές στους ήρωες του διαλόγου, αλλά και στο αναγνωστικό κοινό στο οποίο απευθύνεται ο διάλογος (την αρχαία αθηναϊκή αγορά). Για αυτό το ερώτημα έχουμε δύο απαντήσεις.

6.3.2.5 Η ανάπτυξη του διαλόγου είναι μια Συναγωγή

Αρχικά πρέπει να εξηγήσουμε πως ο Σοφιστής, σαν διάλογος ή τουλάχιστον το μέρος που επικρατούν οι διαιρέσεις είναι ολόκληρος μια Συναγωγή. Τι σημαίνει αυτό; Ας θυμηθούμε τι λέει ο Πλάτων για την Διαίρεση στον *Φαίδρο*. Η Διαίρεση αποτελείται από δύο διαδικασίες. Η πρώτη είναι η Συναγωγή. Όταν κάποιος βλέπει στα πολλά διεσπαρμένα μια κοινή ιδέα, και τα συνάγει σε ένα γένος. Αυτό ακριβώς κάνει ο Ξένος στον διάλογο του Σοφιστή, σε όλα τα διαφορετικά είδη των σοφιστών που βρίσκει βλέπει ένα κοινό χαρακτηριστικό. Ο σοφιστής βασίζεται στην μίμηση της αλήθειας για να μπορεί να αντιλέγει για όλα τα θέματα. Αυτό το κοινό στοιχείο είναι που οδηγεί τον τελευταίο ορισμό και αποτελεί την ουσία τελικά του σοφιστή. Βλέπουμε δηλαδή πως η Συναγωγή δεν εμφανίζεται μόνο, κατά την διαδικασία των διαιρέσεων για να αποδοθούν οι ορισμοί και να ταξινομηθούν τα γένη. Η Συναγωγή είναι αυτό που χαρακτηρίζει τον διάλογο, επειδή αυτή ήταν που ανέδειξε τον τελικό ορισμό.

6.3.2.6 Η Διαίρεση είναι έρευνα

Αυτή η σημαντική παρατήρηση όμως δεν απαντάει ακόμα στο ερώτημά μας. Θα μπορούσε ο Πλάτωνας να αναφέρει χωρίς την διαδικασία των διαιρέσεων τα είδη του σοφιστή, και από αυτά στο τέλος να συνάγει το συμπέρασμα του. Σε τι εξυπηρετούν οι διαιρέσεις που αναδεικνύουν τα είδη του σοφιστή;

Ο Ξένος αφού ανακεφαλαιώνει τους έξι πρώτους ορισμούς δεν βρίσκει αμέσως πως η ουσία του σοφιστή είναι η παραγωγή ειδώλων. Βλέπει πρώτα πως το κοινό στοιχείο που είχαν τα είδη που αναφέρθηκαν είναι η **αντιλογία**. Το να αντιλέγει ο σοφιστής σημαίνει, να μπορεί γύρω από κάθε θέμα να εκφράζει την αντίθετη άποψη από τον συνομιλητή του. Όταν όμως εκφράζει την αντίθετη άποψη από κάποιον για ένα θέμα, αυτό σημαίνει πως έχει άποψη γι' αυτό το θέμα ή με άλλα λόγια γνωρίζει αυτό το θέμα. Το να μπορεί τελικά κάποιος να αντιλογεί για όλα τα θέματα σημαίνει πως πρέπει και να γνωρίζει όλα τα θέματα. Όμως αυτό είναι αδύνατον. Άρα ο σοφιστή όταν μιλάει για ένα θέμα, επειδή δεν το γνωρίζει, μιλάει για κάτι που μοιάζει με αυτό δηλαδή μια εικόνα. Είναι ένας μιμητής, παράγει πράγματα που μοιάζουν με γνώση. Μιμείται τη αλήθεια. Και αυτή είναι η ουσία του τελικά, η μίμηση της αλήθειας. Βλέπουμε δηλαδή πως ο Ξένος για να μπορέσει να βρει την ουσία του σοφιστή, την μίμηση της αλήθειας, έπρεπε πρώτα να αναγνωρίσει σαν κοινό στοιχείο σε όλα τα είδη που είχε αναφέρει, την αντιλογία. Η φανέρωση της αντιλογίας είναι ο σκοπός της Διαίρεσης στους έξι πρώτους αποτυχημένους ορισμούς. Η Διαίρεση δεν πραγματοποιήθηκε απλά για να αποδώσει ορισμούς. Μέσω της Διαίρεσης έγιναν φανερά στοιχεία του σοφιστή (όπως είναι η αντιλογία, ή το γεγονός ότι σε κάθε περίπτωση χρηματίζεται) που με άλλο τρόπο δε θα

φαίνονταν. Έπρεπε λοιπόν πρώτα να μελετηθούν τα είδη αυτά και όχι απλά να αναφερθούν. Επίσης καλό είναι να αναγνωρίσουμε και κάτι άλλο. Στην έκτη Διαίρεση ο Ξένος βρίσκει τον «Γενναίο Σοφιστή», δηλαδή τον Σωκράτη. Αν δεν είχαν γίνει οι διαιρέσεις, έτσι ώστε να αναδειχθεί η ουσία της Σωκρατικής μεθόδου, και παράλληλα να φανούν τα χαρακτηριστικά των σοφιστών ώστε να συγκριθούν με την Σωκρατική μέθοδο (πχ το γεγονός ότι ο Σωκράτης δεν έπαιρνε λεφτά), ο Πλάτωνας δεν θα μπορούσε να σώσει τον Δάσκαλό του από το να χαρακτηριστεί και αυτός ως σοφιστής.

6.3.2.7 Η διχοτομική Διαίρεση αφορά την διαδικασία της Συναγωγής

6.3.2.7.1 Ο ορισμός προέρχεται από Συναγωγή

Είδαμε λοιπόν πως η Συναγωγή είναι συνυφασμένη με τον Σοφιστή. Και πως σκοπός του Σοφιστή είναι να βρεθεί ένας ορισμός. Σκοπός της μεθόδου της Διαίρεσης στον διάλογο αυτό είναι να αποδώσει δηλαδή τον ορισμό του σοφιστή. Θυμόμαστε επίσης από τον Φαίδρο πως η Συναγωγή σχετίζεται με τον ορισμό. Όταν ο Σωκράτης περιγράφει την Συναγωγή ως ένα μέρος της διαδικασίας της Διαίρεσης, όπως για παράδειγμα στο πώς ορίστηκε ο έρωτας στην αρχή των δύο λόγων του ως μια μανιακή επιθυμία, συσχετίζει την Συναγωγή με τον ορισμό.

Στο Σοφιστή τελικά ο σωστός ορισμός του σοφιστή αποδόθηκε αφού πρώτα ανακαλύφθηκε η ουσία του. Για να ανακαλυφθεί όμως η ουσία του έπρεπε να δει ο Ξένος το κοινό στοιχείο που υπήρχε στα διάφορα είδη του. Βλέπουμε δηλαδή πως ο ορισμός αφορά την Συναγωγή. Άρα και στον διάλογο με σκοπό έναν ορισμό, ταυτίζεται ο σκοπός του με την διαδικασία της Συναγωγής.

Κύριο χαρακτηριστικό του διαλόγου είναι η διχοτομική Διαίρεση. Όλες οι διαιρέσεις στον Σοφιστή γίνονται με διχοτόμηση. Ένα γένος χωρίζεται στα δύο. Από αυτά το ένα μέρος ξανά χωρίζεται και η διαδικασία επαναλαμβάνεται μέχρι να καταλήξουμε στον τελικό ορισμό. Θέλουμε να δείξουμε πως η διχοτομική Διαίρεση αφορά την Συναγωγή. Κάθε γένος στην διχοτομική Διαίρεση διαχωρίζεται στα δύο. Ο διαχωρισμός αυτός γίνεται μέσω ενός κριτηρίου. Το κριτήριο αυτό είναι και η ειδοποιός διαφορά των δύο γενών που προκύπτουν. Όμως τα δύο αυτά γένη δεν ορίζονται μέσω αυτής της ειδοποιού διαφοράς. Το κριτήριο αυτό απλά μας οδηγεί στο να τα αναγνωρίσουμε. Για να οριστούν τα δύο γένη που προκύπτουν ο Ξένος ξανακάνει μια συναγωγή. Δίνει δηλαδή έναν καινούργιο ορισμό στο κάθε γένος που προκύπτει. Ο τρόπος που γίνεται αυτή η διαδικασία δεν είναι τελείως ξεκάθαρος. Σε κάποιες περιπτώσεις ο Ξένος ορίζει το γένος με ένα σύνολο παραδειγμάτων - ειδών του γένους αυτού. Στην διαίρεση (1.g) για παράδειγμα η βίαια θήρα είναι ένα σύνολο των ειδών της πολεμικής τέχνης, με παραδείγματα τη ληστεία, τη σκλαβιά και την τυραννία. Σε άλλες περιπτώσεις το γένος ορίζεται από τα είδη του. Για παράδειγμα η πιθανουργική τέχνη είναι το σύνολο της δικανικής, προσομιλικής και δημαγορικής τέχνης (1.f). Σε άλλες περιπτώσεις βέβαια το γένος ορίζεται μέσω του γένους του οποίου είναι μέρος και της ειδοποιού διαφοράς της Διαίρεσης. Για παράδειγμα η ιδιοθηρευτική είναι το είδος της πιθανουργικής τέχνης που

προέκυψε όταν η πιθανουργική χωρίστηκε στην δημόσια και στην ιδιωτική (1.η). Γενικά ο Ξένος δεν είναι πάρα πολύ προσεκτικός στον τρόπο που ορίζει τα γένη που προκύπτουν από την διαδικασία που χρησιμοποιεί. Αυτό όμως που πιστεύω ότι πρέπει να κρατήσουμε είναι ότι από την διχοτομική Διαιρέση προκύπτουν **γένη**. Αναζητάμε άλλωστε να βρούμε τον ορισμό ενός γένους ανθρώπων, των σοφιστών. Ο ορισμός δίνεται με την εύρεση της κοινής ιδέας που όταν την έχει ένα είδος ανήκει στο γένος. Συνεπώς ένας ορισμός προκύπτει από μια συναγωγή, αφού η Συναγωγή είναι η διαδικασία εύρεσης της κοινής ιδέας. Άρα η Συναγωγή είναι ένας ορισμός⁶⁶. Άρα η *διχοτομική διαιρέση* ουσιαστικά γίνεται παράλληλα με μια συναγωγή. Η συναγωγή αυτή όμως, κατευθύνεται από την διαιρέση. Η διαιρέση δηλαδή είναι αυτή που κατευθύνει προς το μέρος στο οποίο θα κοιτάξει αυτός που θα κάνει την συναγωγή.

6.3.3 Διαιρέση κατ' άρθρα – Πολιτικός

Ο Σοφιστής μας έδειξε πως μπορούμε μέσω της Συναγωγής να φτάσουμε στην *ουσία* των πραγμάτων. Αυτό όμως δεν είναι πάντα αρκετό και μπορεί να οδηγήσει σε λάθος συμπεράσματα από έναν βιαστικό χρήστη της μεθόδου. Όπως θυμόμαστε από τον *Φαίδρο* η μέθοδος της Διαιρέσης αποτελούταν από δύο διαδικασίες. Η μια ήταν η Συναγωγή, η άλλη είναι η Διαιρέση κατ' άρθρα. Στον Πολιτικό θα δούμε τώρα πως πρέπει να χρησιμοποιούμε και την δεύτερη αυτή διαδικασία.

6.3.3.1 Πολιτικός

Για να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε την μέθοδο της Διαιρέσης *κατ' άρθρα*, θα κάνουμε μια γενική ανασκόπηση του κειμένου του *Πολιτικού*. Αφού έχει ολοκληρωθεί ο ορισμός του σοφιστή, ο Ξένος κινάει να βρει τον πολιτικό άνδρα. Ξεκινάει προσεγγίζοντας το θέμα με μια πεποίθηση βασισμένη σε μια κοινή εικόνα της σύγχρονης εποχής του διαλόγου για τον πολιτικό. Ο πολιτικός είναι ένα είδος ποιμένα των ανθρώπων. Με διχοτομικές διαιρέσεις, αφού ορίζει ένα γένος της βασιλικής επιστήμης, την γνώση του ανθρώπου που διοικεί. Στην συνέχεια με την βοήθεια των διχοτόμησης ξεχωρίζει τους ανθρώπους από τα ζώα βάσει βιολογικών χαρακτηριστικών και έτσι καταλήγει στον ποιμένα των ανθρώπων.

Ο ποιμένας των ανθρώπων όμως δεν είναι ο πολιτικός άνδρας. Η φροντίδα μιας πόλης έχει πολλές λειτουργίες που δεν ανήκουν στην λειτουργία του πολιτικού. Ο αγρότης ασχολείται με την διατροφή, ο μουσικός με την διατροφή της ψυχής και ο γιατρός με την υγεία. Αυτές είναι λειτουργίες ενός ποιμένα, αλλά δεν είναι λειτουργίες του πολιτικού. Πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος τότε για να διαχωρίσουμε τον πολιτικό από τους άλλους

---

⁶⁶ Δεν είναι όμως ένας αναγκαστικά σωστός ορισμός. Αλλά γι' αυτό το θέμα ο Πλάτων θα πει περισσότερα στον *Πολιτικό*.

λειτουργούς μιας πόλης για να μπορέσουμε να αναγνωρίσουμε ποια είναι η επιστήμη του.

Επειδή το θέμα είναι πολύπλοκο ένα παράδειγμα θα βοηθήσει για να φανερωθεί το ζήτημα. Από μια ιδέα του Αριστοφάνη, ο Πλάτωνας θα παρομοιάσει την σωστή διοίκηση της πόλης με την τέχνη της ύφανσης, όπως η ύφανση πλέκει το σκληρό με το μαλακό μαλλί για να φτιάξει ένα πλεκτό, έτσι και ο πολιτικός πρέπει να τοποθετήσει κατάλληλα τους ανδρείους και τους ενάρετους ανθρώπους στην διάρθρωση της πόλης για να πλέξει την σωστή λειτουργία της.

Η μέθοδος της Διαίρεσης όπως θα εφαρμοστεί στο παράδειγμα της ύφανσης θα εφαρμοστεί και στην πολιτική επιστήμη. Με την διχοτομική Διαίρεση ορίζεται η τέχνη της παραγωγής ρούχων και παράλληλα η παραγωγή ρούχων από μαλλί. Όμως η ουσία της τέχνης αυτής δεν έχει βρεθεί ακόμα. Πρέπει να ξεχωριστεί από τις τέχνες που αφορούν την παραγωγή των υλικών και των εργαλείων, που χρειάζονται για την λειτουργία της. Και αφού ξεχωρίζεται τελικά από όλες τις άλλες, φανερώνεται ότι η ύφανση είναι η σύμπλεξη της κλωστής με το μαλλί.

Με την εφαρμογή της μεθόδου της Διαίρεσης στην πολιτική ξεκινάει ο Ξένος να διακρίνει όλα τα σχετικά με την πολιτική επαγγέλματα. Κατά την διάρκεια της Διαίρεσης των διαφόρων ειδών της ανθρώπινης-ποιμενικής τέχνης, ανακύπτουν πολλά θέματα που πρέπει να διευκρινιστούν. Ένα είδος επαγγελματιών της πόλης είναι οι ηθοποιοί και οι μιμητές. Σε αυτούς ανήκουν και οι σοφιστές όπως έδειξε ο Σοφιστής. Αυτό το θέμα αναδεικνύει πως, αληθινή πολιτική επιστήμη μπορεί να εξασκείται μόνο όταν το πολίτευμα μιας πόλης επιτρέπει σε αυτόν που κατέχει την αληθινή βασιλική γνώση να διοικεί. Ο Ξένος οδηγείται από αυτήν την παρατήρηση να αναπτύξει μια πολιτική θεωρία για την φύση των πολιτευμάτων. Η ολοκλήρωση της διαδικασίας δικαιολογεί την επιλογή του Ξένου να χρησιμοποιήσει το παράδειγμα της ύφανσης, αφού η αντιστοιχία της λειτουργίας της μεθόδου ανέδειξε την φύση του αληθινού πολιτικού άνδρα και οδήγησε στο ορισμό της ουσίας του.

6.3.3.1.1 Η Διαίρεση κατ' άρθρα μελέτη της πολιτικής φύσης

Για άλλη μια φορά βλέπουμε πως η Διαίρεση, όποια μορφή και αν παίρνει είτε της Συναγωγής είτε της Διαίρεσης κατ' άρθρα οδηγεί στην μελέτη του θέματος που ερευνάται. Μέσω της χρήσης της μεθόδου ο Ξένος οδηγήθηκε σε ερωτήματα, όπως το ποιο είναι το αληθινό πολίτευμα, ή ποια πρέπει να είναι φύση των νόμων. Η επίλυση αυτών των προβλημάτων οδήγησαν στην εύρεση της βασιλικής επιστήμης. Βλέπουμε δηλαδή πως η Διαίρεση είναι η διαδικασία που οδηγεί στο να ανακαλύπτουμε την φύση των πραγμάτων, και βοηθάει στο να βρίσκουμε σωστούς ορισμούς.

6.3.4 Διαίρεση κατ' άρθρα

Τι πάει να πει Διαίρεση κατ' άρθρα όμως και πως πρέπει να γίνεται; Στον Πλάτωνα υπάρχουν δύο αναφορές για το θέμα αυτό. Η πρώτη είναι στο *Φαίδρο*. Εκεί μαθαίνουμε

πως υπάρχει και μια δεύτερη διαδικασία της μεθόδου της Διαίρεσης πέρα από την Συναγωγή. Αυτή είναι η αντίθετη διαδικασία από της Συναγωγής, το να διαιρούμε μια γενική ιδέα στα άρθρα της. Μάλιστα ο Σωκράτης όταν περιγράφει την διαδικασία αυτή, στην ίδια πρόταση λέει πως η διαδικασία είναι το να διαιρούμε μια κοινή ιδέα, όχι με λάθος τρόπο αλλά προσέχοντας να κόβουμε *κατ' άρθρα*. Η διατύπωση με αυτόν τον τρόπο θέλει να τονίσει αυτό ακριβώς. Δηλαδή πως δεν αναφέρεται στην Διαίρεση, αλλά συγκεκριμένα στην *Διαίρεση κατ' άρθρα*. Πέρα από αυτό όμως λίγα πράγματα μπορούμε να συμπεράνουμε από το κείμενο του *Φαίδρου*. Στο κείμενο αυτό θυμόμαστε πως υπάρχει μια διαρκής παρομοίωση της ανθρώπινης ψυχής με το σώμα ενός ζώου. Ο Σωκράτης για να περιγράψει την Διαίρεση *κατ' άρθρα* λέει πως όπως ένα σώμα έχει από φυσικού του ένα αριστερό και ένα δεξί μέρος, έτσι και ο άνθρωπος έρωτας χωρίστηκε στα φυσικά του είδη το αριστερό – σκαιό και το δεξί. Μάλιστα σε αυτό το σημείο ο Πλάτωνας όπως σημειώσαμε παίζει με το γεγονός πως ο σκαιός μπορεί να σημαίνει και αριστερός και κακός. Το να ερμηνεύσουμε πως εδώ ο Πλάτωνας υποστηρίζει πως υπάρχει στην φύση μια συγκεκριμένη ταξινόμηση των ιδεών που πρέπει ο κάθε φιλόσοφος να αναγνωρίζει είναι για αρχή αυθαιρεσία.

Η επόμενη αναφορά της Διαίρεσης *κατ' άρθρα* είναι στον *Πολιτικό*. Όταν ο Ξένος θα προσπαθήσει να αντιστοιχήσει το παράδειγμα της ύφανσης στην πολιτική, λέει πως πρέπει να ξεχωριστούν οι τέχνες που αφορούν την πόλη από την βασιλική. Είναι όμως δύσκολο να χωριστούν στα δύο. Ο τρόπος συνεπώς που θα χωριστούν θα είναι *κατά μέλη* όπως το ζώο της θυσίας. Με κανόνα όσο γίνεται κάθε φορά η Διαίρεση να χωρίζει στον μικρότερο αριθμό τα γένη. Μπορούμε να παρατηρήσουμε αρχικά την αναφορά που υπάρχει στον τρόπο με τον οποίο περιγράφηκε η Διαίρεση στον *Φαίδρο*, μέσω της παρομοίωσης του θυσιαζόμενου ζώου. Το δεύτερο που πρέπει να κρατήσουμε από αυτήν την περιγραφή είναι πως η Διαίρεση *κατ' άρθρα* ή *κατά μέλη* θα χρησιμοποιηθεί επειδή η διχοτόμηση είναι δύσκολη. Μάλιστα λέει ο Ξένος πως όπως θα προχωράει η διαδικασία το γιατί είναι δύσκολη θα γίνει φανερό. Από εκεί και πέρα όμως στο κείμενο δεν γίνεται καμία άλλη αναφορά στο θέμα αυτό και ο Ξένος δεν εξηγεί γιατί ήταν όντως δύσκολο να γίνει η Διαίρεση μέσω της διχοτόμησης. Ο Kenneth Dorter στο βιβλίο του «*Form and Good in Plato's Eleatic Dialogues*» προσπαθεί να δείξει πως όντως θα ήταν δυνατό μέσω της διχοτόμησης να φτάσουμε στα ίδια αποτελέσματα που έφτασε ο Ξένος τελικά στον διάλογο μέσω της Διαίρεσης *κατά μέλη* (Dorter, 1994). Το όλο του επιχείρημα είναι πως ο Πλάτωνας με αυτόν τον τρόπο θέλει να αναδείξει την αδυναμία της διχοτόμησης να δώσει σωστούς ορισμούς. Τα επιχειρήματα του Dorter βέβαια δεν τελειώνουν εκεί. Αυτό που μπορώ να τονίσω όμως εδώ, είναι ότι ο Πλάτωνας πουθενά δεν υποστηρίζει αυτή την θέση στο κείμενο του. Θα προσπαθήσω στην συνέχεια μάλιστα να δείξω πως ο ορισμός του πολιτικού άνδρα είναι αποτέλεσμα *διχοτόμησης* και όχι *Διαίρεσης κατά μέλη*.

Όπως είπαμε ο *Πολιτικός* από το σημείο αυτό και μετά δεν έχει καμία άλλη αναφορά στο θέμα αυτό. Έχει προηγουμένως όμως κάνει μια αναφορά στο θέμα της σωστής Διαίρεσης. Κατά την διάρκεια των πρώτων διαιρέσεων ρωτάει τον Ν. Σωκράτη να του

απαντήσει αυτός για το πως πρέπει να συνεχιστεί η Διαίρεση στον ορισμό του πολιτικού – ποιμένα. Και αφού έχουν φτάσει στο επίπεδο του τροφού της αγέλης, ο Ν. Σωκράτης θεωρεί πως πρέπει να χωριστούν οι αγέλες σε αυτές των ανθρώπων και σε αυτές των θηρίων. Ο Ξένος θεωρεί πως αυτή η Διαίρεση παρ' όλο που για την οικονομία της συζήτησης μπορεί να θεωρηθεί σωστή είναι λάθος. Το λάθος αυτής της Διαίρεσης ήταν ότι δεν έγινε κατ' είδη, δηλαδή σύμφωνα με μια ιδέα.

Ένα γένος μπορεί να χωριστεί σε διάφορα μέρη, τα μέρη όμως αυτά δεν είναι πάντα αναγκαστικά και είδη του. Για να είναι είδη του πρέπει η Διαίρεση να τα χωρίσει σύμφωνα με κάποια ιδέα. Για την ακρίβεια ο Ξένος λέει πως για να κάνουμε μια σωστή Διαίρεση είναι προτιμότερο να χωρίσουμε ένα γένος στην μέση. Κάνοντας αυτό είναι πιο πιθανό να **τύχουμε** σε μια ιδέα. Το παράδειγμα που δίνει γι' αυτό το θέμα είναι οι βάρβαροι με τους Έλληνες. Όταν κάποιος πάει να χωρίσει τα είδη των φυλών δεν πρέπει να χωρίσει τους βάρβαρους από τους Έλληνες ή αλλιώς του Έλληνες από τους μη – Έλληνες. Μια τέτοια διάκριση θα χώριζε ένα είδος των φυλών από όλα τα υπόλοιπα. Αντίστοιχα τα νούμερα της αριθμητικής θα μπορούσαν να χωριστούν σε μονούς και ζυγούς αριθμούς, αλλά όχι μια χιλιάδα από όλους τους υπόλοιπους αριθμούς.

Αυτή η εξήγηση μας οδηγεί να καταλάβουμε καλύτερα και τις διαιρέσεις που έγιναν στο *Σοφιστή*. Και για πιο λόγο φαινόταν ότι μπορεί να υπάρχουν τα ίδια είδη κάτω από διαφορετικά γένη. Αυτό γινόταν επειδή τα γένη χωριζόταν *κατ' είδη*, δηλαδή σύμφωνα με τα είδη και όχι σε είδη. Όπως εξηγήσαμε για παράδειγμα πριν, το σοφιστικό γένος, ήταν το μισθαρνητικό είδος της πιθανουργίας. Δηλαδή η πιθανουργία χωρίστηκε σε δύο γένη, σύμφωνα με το μισθαρνητικό και δωροφορικό είδος. Πρακτικά σύμφωνα με την ιδέα του αν κερδίζει ή χάνει κανείς χρηματικό κέρδος από κάποια διαδικασία.

6.3.4.1 Τίμαιος

Στους δύο διαλόγους που εμφανίζεται κατά κύριο λόγο η Διαίρεση τον *Πολιτικό* και τον *Σοφιστή* πραγματοποιούνται περίπου 90 διαιρέσεις. Εξ αυτών οι πολλές διαιρούν βάσει της ίδιας ιδέας, από τις 90 οι 40 περίπου είναι διαφορετικές. Γενικά πολλές από τις διαιρέσεις του Πλάτωνα πραγματοποιούνται βάσει γνωστών *Πλατωνικών ιδεών*. Ο Ξένος κάποιες φορές χρησιμοποιεί φυσικά άρθρα που έχουν αναγνωριστεί ως *ιδέες* σε προηγούμενους διαλόγους, όπως το ένα και τα πολλά, το μονό και το διπλό, και το χειρότερο από το καλύτερο, σε άλλες περιπτώσεις η μέρα και η νύχτα. Πολλές από τις *ιδέες* που εμφανίζονται ως βάσει για την Διαίρεση στο *Σοφιστή* εξηγούνται από την δημιουργία στον *Τίμαιο*, όπως ανθρώπινο/ θεϊκό, φυτό/ ζώο, εσωτερικό/ εξωτερικό, αύξηση/ μείωση, πράγματα/ εικόνες. Παράδειγμα τα δύο είδη της εμπορίας για το σώμα και την ψυχή, μπορεί να είναι από διασκεδαστικά έως σοβαρά και τα αντικείμενα τους ποικίλα. Αλλά η άρθρωση μεταξύ του σώματος και της ψυχής που χρησιμοποιείται για αυτήν την Διαίρεση εμφανίζεται από την δημιουργία του σύμπαντος (*Τιμ 31b,34*).

6.3.4.2 Ονόματα

Η θεώρηση αυτή δικαιολογεί και τον τρόπο που ο Πλάτωνας αντιλαμβάνεται την ονομασία. Ένα αντικείμενο προσεγγίζεται από μια αλληλουχία των ιδεών που το προσδιορίζουν. Όταν ένα λογικό αντικείμενο που έχει οριστεί από την Διαίρεση βρεθεί να αντιστοιχεί σε ένα πραγματικό αντικείμενο τότε σε αυτές τις διαιρέσεις δίνεται και το αντίστοιχο όνομα. Πολλές φορές το αντικείμενο που βρίσκει η διαδικασία της Διαίρεσης σαν λογικός τύπος, ή αλλιώς σαν αλληλουχία γενών δεν έχει κάποιο όνομα. Αυτό δεν σημαίνει πως είναι ένα αντικείμενο μόνο λογικό (δημιουργημένο από την λογική διαδικασία) αλλά ότι είναι υπαρκτό, μόνο που σε αυτό δεν αποδόθηκε ποτέ κάποιο όνομα. Από την αντίθετη θεώρηση το να προσπαθεί κάποιος να αντιληφθεί τις διαιρέσεις βάσει των υπαρκτών αντικειμένων και όχι μέσω των ιδεών μπορεί να τον οδηγήσει σε λάθη. Εκτιμώ ότι αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο ο Ξένος επικροτεί τον νεαρό συνομιλητή του επειδή δεν ασχολείται με τα ονόματα, καθώς όπως λέει αυτή είναι μια συνήθεια που θα τον κάνει σοφό στο μέλλον.

6.3.4.3 Ο ορισμός του Πολιτικού από διχοτομική Διαίρεση

Παρατηρούμε πως ο ορισμός του πολιτικού προέρχεται τελικά και αυτός από διχοτομική Διαίρεση. Η Βασιλική επιστήμη έχει ένα διακριτικό και ένα συγκριτικό είδος όπως και η ταλασιουργία (κατασκευή ρούχων). Το διακριτικό είναι αυτό που καθαρίζει την πόλη από τα αρνητικά στοιχεία (εξορίες κτλ.). Το συγκριτικό έχει δύο μέρη. Το ένα είναι το στρεπτικό, το άλλο το συμπλεκτικό. Η εκπαίδευση που διαμορφώνει του χαρακτήρες των πολιτών είναι το στρεπτικό, όπως και στα ρούχα για την παραγωγή του μαλακού και του σκληρού μαλλιού. Η ύφανση επιβλέπει τις τέχνες αυτές που παράγουν τα υλικά του υφαντού, έτσι και η βασιλική επιστήμη επιβλέπει τις τέχνες της εκπαίδευσης. Το συμπλεκτικό τμήμα τώρα αυτής της διαδικασίας είναι η πολιτική τέχνη που υφαίνει τους γενναίους (σκληρό υλικό) και σώφρονες (μαλακό υλικό) χαρακτήρες στις διάφορες λειτουργίες της πόλης.

Όπως είπαμε ένας ορισμός προέρχεται από Συναγωγή. Η διχοτόμηση είναι μια αλληλουχία συναγωγών που οδηγεί σε ένα ορισμό. Για να είναι όμως ένας ορισμός σωστός πρέπει να εμπεριέχει την ουσία αυτού που ορίζει. Για να μπορέσουμε να δούμε την ουσία ο Πολιτικός μας μαθαίνει δύο πράγματα. Το ένα είναι η Διαίρεση κατά μέλη, μια διαδικασία που μας οδηγεί στο να **διακρίνει** κανείς την ανομοιοότητα των πραγμάτων. Είναι η **διακριτική** διαδικασία της μεθόδου που μας οδηγεί στον ορισμό, επειδή διακρίνει τα στοιχεία αυτά που δεν πρέπει να υπάρχουν στον ορισμό. Το δεύτερο είναι το παράδειγμα. Η ανάλυση της ύφανσης, έφερε στην επιφάνεια το διακριτικό και συμπλεκτικό είδος που αποτελούν την διαδικασία της παραγωγής των ρούχων. Αφού καταλάβαμε αυτά τα είδη το διακριτικό και το συμπλεκτικό, μπόρεσε ο Ξένος να αναδείξει πως αυτά είναι που εξηγούν πως πρέπει να εξασκείται και η πολιτική τέχνη. Νομίζω ότι αυτό που περίμενε από εμάς ο Πλάτων τελικά είναι να καταλάβουμε πως

αυτά τα δύο είδη το διακριτικό-Διαίρεση κατά μέλη και το συμπλεκτικό-συναγωγή εξηγούν πως πρέπει να εξασκείται η φιλοσοφία.

6.3.5 Σχολιαστές της Διαίρεσης.

Αφού έχουμε κάνει μια πιο αναλυτική κριτική στην εξέλιξη της διαίρεσης όπως εμφανίζονται στους διαλόγους θα προσπαθήσουμε να συζητήσουμε τις απόψεις διαφόρων σχολιαστών στα θέματα αυτά και στην συνέχεια μέσω των απαντήσεων που θα δώσουμε να καταλήξουμε στα τελικά συμπεράσματα της εργασίας.

Sayre

Ο Sayre (Sayre, 2006) μελετάει τον διάλογο *Πολιτικός*, η αντίληψή του είναι πως στον διάλογο αυτό ο Πλάτωνας περνάει από την συναγωγή στο παράδειγμα και πως η διαίρεση κατά μέλη είναι μια μέθοδος αποκλεισμού (elimination) η οποία διαφωτίζει περισσότερο το θέμα το οποίο μελετάμε.

Βέβαια αναφέρει και τις απόψεις διαφόρων άλλων μελετητών όσο αναφορά το θέμα της σχέσης που μπορεί να έχει η διαίρεση κατά μέλη και η διχοτόμηση. Σύμφωνα με τον Sayre μελετητές όπως οι Benardete, Rosen και Lane δεν ασχολούνται καθόλου με το θέμα της διχοτόμησης και υπάρχουν πολλοί άλλοι (Miller, 1980), (Gill, 2010) οι οποίοι υποστηρίζουν ότι η διχοτόμηση δεν μπορεί να αποδώσει σωστούς ορισμούς.

Με αυτή την αντίληψη συμφωνεί και ο Minardi (Minardi, 1983), γι' αυτόν η Συναγωγή είναι μια διαδικασία που προηγείται της Διαίρεσης. Η Συναγωγή μας επιτρέπει να βλέπουμε ομοιότητες που υπάρχουν στα διάφορα είδη. Αυτή την διαδικασία ακολουθεί η Διαίρεση η οποία αποδίδει ένα είδος το οποίο δεν διακρίνεται από μια ιδέα αλλά αφορά τις διαφορές του από τα είδη της οικογένειας που ανήκει.

Για μένα η άποψη αυτή δεν είναι σωστή, γιατί αυτή η προσέγγιση πλησιάζει περισσότερο με την ταξινόμηση του Αριστοτέλη. Αν η άποψη αυτή ήταν βάσιμη ο Αριστοτέλης δεν θα προσπαθούσε να πολεμήσει την θεωρία των ιδεών μέσω της κριτικής πάνω στη Πλατωνική Διαίρεση. Συνεπώς για τον Πλάτωνα η Διαίρεση είναι μια διαφορετική προσέγγιση από την καταγραφή των ομοιοτήτων και διαφορών των διαφόρων ειδών.

Gill

Για την Gill (Gill, 2010) η διχοτομική διαίρεση δεν μπορεί να αποδώσει ορισμούς παρά μόνο σε πολύ απλά θέματα όπως αυτό του ασπαιευτή και από εκεί και πέρα χρειάζεται μια άλλη μέθοδος όπως αυτή της Διαίρεση κατά μέλη για να μπορέσουμε να φτάσουμε στον ουσία του ορισμού. Το βασικό της επιχείρημα προϋποθέτει την ανάγνωση του *Πολιτικού*, ο *Πολιτικός* έφτασε με την διχοτόμηση σε ένα σημείο στο οποίο διέκρινε την ουσία αυτού που οριζόταν, αλλά από εκεί και πέρα χρειαζόταν η Διαίρεση κατά μέλη έτσι ώστε να προσδιοριστεί το πώς συμβαίνει αυτό που αφορά την τέχνη αυτού που ορίζεται. Αντίστοιχα ούτε και ο σοφιστής δεν ορίστηκε στον πρώτο διάλογο. Ο *Σοφιστής* έδειξε πως ο σοφιστής είναι ο μη σοφός όμως δεν έχουμε βρει ακόμα τον φιλόσοφο άρα δεν μπορεί να οριστεί ολοκληρωμένα ο σοφιστής.

Η πρώτη απάντηση ως προς αυτό είναι το, και αν δεχτούμε πως δεν δόθηκε ορισμός του σοφιστή δεν μας εξηγεί γιατί η διχοτόμηση απέτυχε αλλά η διαίρεση κατά μέλη τα κατάφερε και πόσο μάλλον όταν ο Ξένος λέει πως η πιο ασφαλής διαίρεση είναι αυτή που γίνεται κατά μέλη. Επίσης δεν μας εξηγεί γιατί η Διαίρεση τα καταφέρνει με τον ασφαλιευτή αλλά δεν τα καταφέρνει με τον σοφιστή.

Αυτή η προσέγγιση ανοίγει ένα σύνολο απόψεων των σχολιαστών οι οποίοι συμφωνούν ότι ο σοφιστής δεν ορίζεται στο τέλος και ότι η διχοτόμηση δεν δουλεύει, δίνοντας ο καθένας όπως θα δούμε την δική του άποψη για το θέμα αυτό.

Ambuel

Για τον Ambuel (Ambuel, 2007) η διχοτόμηση είναι ένας αρνητικός ορισμός. Ορίζονται δηλαδή τα γένη ως αυτό που δεν είναι. Κάθε διχοτόμηση γίνεται στο πλαίσιο μιας αντίληψης του τι είναι και του τι δεν είναι ένα πράγμα. Ένας αρνητικός ορισμός όμως δεν μπορεί να είναι αρκετός και το να μάθουμε τι δεν είναι ένα πράγμα δεν αρκεί για να μας υποδείξει την ουσία του. Ο Πλάτωνας κατά την διάρκεια του διαλόγου έχει υποστηρίξει πως ο σοφιστής δεν μπορεί να έχει μια τέχνη είναι άτεχνος. Ο τελικός ορισμός του είναι όμως η τέχνη της σοφιστικής η οποία αντιπαράκειται με την φιλοσοφία, από την στιγμή που ο σοφιστής δεν μπορεί να έχει μια τέχνη ο ορισμός δεν όρισε τον σοφιστή απλά έδειξε με αρνητικό τρόπο ότι είναι ο μη φιλόσοφος. Ο σοφιστής όμως που δεν έχει μια τέχνη δεν μπορεί να οριστεί έχοντας μια τέχνη, άρα ο ορισμός που προήλθε από διχοτόμηση δεν είναι σωστός αφού δεν περιέχει τη ουσία του σοφιστή.

Dorter

Ο Κ. Dorter (Dorter, 1994) συμφωνεί με τα παραπάνω και προσθέτει ένα ακόμη στοιχείο. Ο Πλάτωνας γενικά ταυτίζει την φιλοσοφία με την ηθική στους διαλόγους του. Όμως ο Ξένος στα διάφορα μέρη των διαλόγων υποστηρίζει πως η μέθοδος της Διαίρεσης δεν νοιάζεται για την αξία και την φαιδρότητα των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από αυτή. Αυτό συμβαίνει μέχρι την μέση του *Πολιτικού* όπου ο Ξένος αναφέρεται στα είδη μέτρησης (Πολιτ.283c-248b). Όταν μετράμε πρέπει να έχουμε ένα μέτρο, ένα στοιχείο αναφοράς για να διαπιστώνουμε την αξία κάθε αποτελέσματος. Από εκεί και πέρα ο Ξένος με την μέθοδο της διαίρεσης κατά μέλη ορίζει τον πολιτικό ο οποίος μπορεί να οριστεί ως ο έχων την ηθική της αληθινής γνώσης.

Αρχικά πρέπει να θυμίσουμε πως ο Ξένος δεν αναφέρεται εκτενώς στο θέμα που αφορά τα είδη της μέτρησης και ότι γενικά δεν υπάρχει μεγάλη συμφωνία των σχολιαστών ως προς το φιλοσοφικό θέμα στο οποίο αναφέρεται ο Πλάτωνας στο χωρίο (Πολιτ.283c-248b). Άρα το να βγάζουμε συμπεράσματα βασισμένοι στο χωρίο αυτό είναι αυθαιρεσία.

Από εκεί και πέρα ο Πλάτωνας ποτέ δεν αναφέρει πως τα αποτελέσματα των συμπερασμάτων του χωρίου αφορούν με κάποιο τρόπο την διαδικασία με την οποία

πρέπει να γίνονται οι διαιρέσεις. Όσο αναφορά το κομμάτι της φαιδρότητας των αποτελεσμάτων της Διαίρεσης έχουμε ήδη απαντήσει πως αυτές έχουν να κάνουν με τον τρόπο με τον οποίο ο Πλάτωνας αντιμετωπίζει την σχέση ονομάτων και των αποτελεσμάτων της μεθόδου. Το πρόβλημα είναι, αυτό το οποίο θα είναι το αποτέλεσμα της Διαίρεσης να αντιστοιχεί με αυτό το οποίο ένα όνομα αντιπροσωπεύει. Αυτό προσπαθεί να δείξει ο Πλάτωνας στις αναφορές του αυτές.

Trevaskis

Μια ακόμα εργασία αυτή του Trevaskis (Trevaskis, 1967) έχει τον ίδιο προβληματισμό. Οι διαιρέσεις του *Σοφιστή* δεν είναι σοβαρές, σκοπός τους είναι να αναδείξουν τα προβλήματα που προκύπτουν όταν προσπαθεί κάποιος να ορίσει την τέχνη του σοφιστή την στιγμή που ο σοφιστής δεν έχει κάποια τέχνη.

Notomi

Ο Notomi (Notomi, 1999) επίσης συμφωνεί με αυτή την προσέγγιση, η οποία θέλει τον σοφιστή να ορίζεται μέσα από τον φιλόσοφο. Για τον Notomi ο φιλόσοφος ορίζεται με διάφορους τρόπους στον διάλογο και ο τελικός ορισμός του σοφιστή είναι ο μη-φιλόσοφος.

Brown

Τέλος το ίδιο περίπου επιχειρήμα θέτει και η Brown (Brown, 2010) όπου στην εργασία της αφού παραθέτει τους τρόπους με τους οποίους ο Πλάτωνας χρησιμοποιεί την έννοια της τέχνης γενικά στους διαλόγους του καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο σοφιστής μιας και δεν μπορεί να εξασκεί μια τέχνη τελικά δεν ορίζεται.

Θεωρώ το σύνολο των επιχειρημάτων αυτών που θέλουν την Διαίρεση να μην δίνει ορισμό του σοφιστή αδύναμα. Ο Πλάτωνας στον διάλογο του *Σοφιστή* προσπαθεί ακριβώς να αντιπαρατεθεί στο είδος των επιχειρημάτων που θέλουν τον σοφιστή να μην μπορεί να οριστεί. Αυτός ακριβώς είναι και ο ρόλος που έχει η ανάλυση που επιχειρεί ο Ξένος για την απόδειξη της ύπαρξης του «μη-όντος».

Ο Πλάτωνας πουθενά δεν λέει ότι ο σοφιστής δεν κατάφερε να οριστεί και το να ψάχνουμε τρόπους να δείξουμε ότι θέλει να το υπονοήσει είναι μάλλον υπερβολή.

Η διχοτομική διαίρεση θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ένα είδος αρνητικού ορισμού. Αλλά εγώ δεν βλέπω για ποιο λόγο η διαίρεση κατά μέλη διαφέρει ως προς το είδος ορισμού που μπορεί να παραγάγει σε σχέση με την διχοτόμηση. Απλά ειδικότερα επειδή η διχοτόμηση τείνει να ασχολείται με έννοιες που έχουν αντιθετικό χαρακτήρα ίσως φαίνεται ότι προσιδιάζει περισσότερο σε έναν αρνητικό ορισμό.

Προτού συνεχίσουμε την ανάλυση της Διαίρεσης θα ήθελα να αναφερθώ λίγο στο σημείο του *Πολιτικού* όπου γίνεται η κουβέντα της σχέσης μέρους είδους (Πολιτ.262a-263b). Ο Ξένος αναφέρει πως μπορεί να φτάσει στον ορισμό του ανθρώπου με δύο διαφορετικούς τρόπους και το επιτυγχάνει με δύο διαφορετικές προσεγγίσεις της μεθόδου της διχοτομικής διαίρεσης. Αυτό μας δείχνει πως μπορούμε με διαφορετικούς τρόπους να φτάσουμε στο ίδιο αποτέλεσμα.

Στην συνέχεια εξηγεί το πρόβλημα που αφορά τη σχέση μέρους είδους. Οι Έλληνες χωρίζονται από τους βαρβάρους. Η διαίρεση Έλληνες μη-Έλληνες είναι λάθος. Η σωστή διαίρεση είναι αυτή που θα ξεχώριζε τους Έλληνες από τους Φρύγες, Πέρσες κλπ. Η διαίρεση αυτή είναι λάθος επειδή ενώ το κριτήριό της ήταν τα είδη των φυλών που υπάρχουν αυτή διαίρεσε μόνο τους Έλληνες από τους μη-Έλληνες. Αυτή η διαίρεση από μόνη δεν είναι λάθος μιας και οι Έλληνες είναι διαφορετικό πράγμα από τις υπόλοιπες φυλές. Αντίστοιχα ο Θεαίτητος όταν ξεχωρίζει τα άγρια ζώα από τους ανθρώπους κάνει μια σωστή διαίρεση, η μεθοδολογία του όμως είναι λάθος και αυτό είναι που προσπαθεί να του δείξει ο Ξένος.

Αυτό στο οποίο καταλήγει η Grams είναι ότι τελικά παρατηρεί πως η σωστή διαίρεση πρέπει να γίνεται σύμφωνα με την διάταξη των ιδεών όπως υπάρχει στην φύση. Η διαίρεση δεν ακολουθεί μια συγκεκριμένη οδό σύμφωνα με τις ιδέες, απλά όταν η διαίρεση γίνεται σύμφωνα με αυτές οι ορισμοί που δίνονται είναι πιο σταθεροί και σίγουροι (Grams, 2012).

Αυτό που θέλω να δείξω εγώ στην συνέχεια είναι η σχέση του παραδείγματος και του δρόμου τον οποίο η Διαίρεση θα ακολουθήσει για να δοθεί ο ορισμός. Δηλαδή σύμφωνα με ποιες ιδέες πρέπει να διαιρεθεί μια έννοια για τον σωστό ορισμό, από την στιγμή που υπάρχουν εναλλακτικοί δρόμοι για να πραγματοποιηθεί αυτός.

Ο λόγος που οι 6 πρώτοι ορισμοί του *Σοφιστή* αποτύχανε είναι το γεγονός ότι βασίστηκαν σε ένα διαιρετικό δρόμο, ένα μονοπάτι *ιδεών* που δεν ταίριαζε ως **παράδειγμα** για την μέθοδο, την διαίρεση δηλαδή του Ασπαλιευτή. Όλοι οι 5 πρώτοι ορισμοί του *Σοφιστή* έχουν ως βάση εκκίνησης ακριβώς αυτές τις Διαιρέσεις που έγιναν και στον Ασπαλιευτή. Η σωστή συναγωγή, δηλαδή το να τοποθετείς τον σοφιστή κάθε φορά στο κατάλληλο γένος μετά από κάθε διαίρεση, αλλά και παράλληλα να κάνεις τις σωστές διαιρέσεις έτσι ώστε να προκύψουν τα κατάλληλα μέρη εξασφαλίζει την επιτυχία της μεθόδου. Η χρησιμοποίηση του σωστού παραδείγματος που μας μαθαίνει ο Πλάτωνας στον *Πολιτικό*, όπου η ύφανση ήταν το σωστό παράδειγμα για να δοθεί ένα σωστός ορισμός του πολιτικού είναι το νέο στοιχείο που προσθέτει ο Πλάτωνας στον επόμενο διάλογο από τον *Σοφιστή*. Γι' αυτό και εγώ θα συμφωνήσω με τον Sayre ο οποίος υποστηρίζει ότι ο Πλάτωνας μας μαθαίνει στον *Πολιτικό* μετά την Συναγωγή και το **παράδειγμα**. Η μέθοδος της διαίρεσης κατά μέλη είναι αυτή η οποία θα μας διαφωτίσει ώστε να κοιτάξουμε προς το σωστό παράδειγμα, τον σωστό δρόμο όπου πρέπει να διαιρούμε για να φτάσουμε σε έναν σωστό ορισμό.

6.3.6 Η πλατωνική Διαίρεση

6.3.6.1 Πως συμπλέκονται τα γένη

Ο τρόπος με τον οποίο ο Ξένος στην αρχή του 6^{ου} ορισμού ορίζει την διακριτική τέχνη, ξεκαθαρίζει τον τρόπο με τον οποίο ο Πλάτωνας αντιλαμβάνεται τα γένη. Από τις οικιακές τέχνες ένα μέρος αφορά την διάκριση των πραγμάτων. Παράδειγμα είναι το κοσκίνισμα, ή το σούρωμα και το καθάρισμα. Το γένος αυτό είναι οι διακριτικές οικιακές τέχνες. Υπάρχουν όμως και διακριτικές τέχνες που δεν είναι οικιακές, ανήκουν σε άλλα γένη οικιακών τεχνών. Αντίστοιχα το ίδιο ισχύει και για τις διακριτικές οικιακές τέχνες, υπάρχουν και άλλα γένη διακριτικών τεχνών, όπως για παράδειγμα είναι και ο Σωκρατικός έλεγχος που διακρίνει τα άρρωστα μέρη της ανθρώπινης ψυχής. Καταλήγουμε τελικά στο συμπέρασμα ότι τα είδη που φαίνονται, να είναι διεσπαρμένα σε διαφορετικούς κλάδους μιας Διαίρεσης δεν είναι ίδια είδη. Είναι διαφορετικά είδη με κοινό όνομα. Το κοινό όνομα προκύπτει επειδή ανήκουν σε ένα άλλο γένος το οποίο όμως δεν σχετίζεται με την Διαίρεση που γίνεται.

6.3.6.2 Η Διαίρεση ως μελέτη των γενών

Άλλωστε όπως έχουμε δει μέχρι τώρα η Διαίρεση δεν έχει σκοπό να ταξινομήσει τα γένη. Ο σκοπός της είναι να αναδεικνύει τις σχέσεις που μπορεί να έχουν τα γένη μεταξύ τους. Η Διαίρεση είναι η μελέτη με την οποία κάποιος βλέποντας τις συσχετίσεις που έχουν τα γένη μεταξύ τους θα καταφέρει να φτάσει στην αλήθεια των πραγμάτων. Στο χωρίο 253d τα λόγια του Ξένου δείχνουν ότι αυτό είχε ο Πλάτων στο μυαλό του, όταν μιλάει για την *διαλεκτική*⁶⁷ επιστήμη. *«Εκείνος λοιπόν, που είναι ικανός να το κάνει αυτό, ξεδιαλύνει πολύ καθαρά, πως μια ιδέα πέρα για πέρα απλώνεται διαπερνώντας πολλές άλλες, που η κάθε μια τους μένει χωριστή, και πως άλλες, που η κάθε μια τους μένει χωριστή, και πως άλλες διαφορετικές συναμεταξύ τους περικλείονται από μια άλλη απέξω, και πάλι πως μια ιδέα μέσα από πολλά σύνολα συλλαμβάνεται σε μια ενότητα και πως πολλές ιδέες μένουν τελείως ξεχωριστές. Αυτό λοιπόν είναι να ξέρει κανείς επιστημονικά να ξεχωρίζει γένος με γένος, με ποιόν τρόπο μπορούν το καθένα να επικοινωνούν αναμεταξύ και με ποιόν τρόπο δεν μπορούν.»*

---

67 Είναι άξιο παρατήρησης πως ο Πλάτωνας παίζει με τις λέξεις. Η διαλεκτική μια λέξη με ιδιαίτερη σημασία και πολλές χρήσεις στην φιλοσοφία, είναι μια λέξη προερχόμενη από τον Πλάτωνα. Η λέξη αυτή προέρχεται από το διαλέγομαι συζητώ, και αφορά τον τρόπο που αναπτύχθηκε η μέθοδος του διαλόγου ως μέθοδος φιλοσοφίας, στους πρώιμους πλατωνικούς διαλόγους. Στην συνέχεια για τον Πλάτωνα διαλεκτική σημαίνει μέθοδος φιλοσοφίας, αλλά και φιλοσοφία. Όταν φτάνουμε στο Σοφιστή η διαλεκτική ταυτίζεται με την μέθοδο της διαίρεσης. Η διαλεκτική ικανότητα από τον διάλογο, περνάει στην ικανότητα του να διαλέγματος-ξεδιαλέγματος. Η μέθοδος αλλάζει νόημα η λέξη παραμένει η ίδια, αλλά με άλλη ετυμολογία.

6.3.6.3 Η ύφανση ως Διαλεκτική

Ένα ενδιαφέρον στοιχείο που μπορούμε να αναγνωρίσουμε παρ' όλο που ο Πλάτωνας δεν το αναφέρει είναι πως η ύφανση αναφέρεται παράλληλα και στην διαλεκτική. Ο πολιτικός άνδρας υφαίνει τα είδη των ανθρώπων της πόλης με την πολιτική επιστήμη του. Στα πλατωνικά κείμενα γενικά έχει ταυτιστεί ο πολιτικός με τον φιλόσοφο. Στην *Πολιτεία* ο κυβερνήτης της τέλει πολιτείας είναι ο φιλόσοφος. Στον *Σοφιστή* και τον *Πολιτικό* ο φιλόσοφος είναι αυτός που βλέπει πως μπορούν να συμπλέκονται οι ιδέες μέσα στα διάφορα γένη. Μπορεί ο πολιτικός με τον φιλόσοφο να μην ταυτίζονται, αλλά χρησιμοποιούν τις ίδιες ενέργειες στην επιστήμη τους. Η διακριτική τέχνη της ύφανσης αφορά την προετοιμασία των υλικών για την μετέπειτα δημιουργία των ρούχων. Ο πολιτικός μέσω της διακριτικής τέχνης ξεδιαλύνει την πόλη από το κακό γένος των ανθρώπων για να κρατήσει το καλό υλικό της πόλης. Ο φιλόσοφος με τη διακριτική τέχνη διακρίνει τις ιδέες που υπάρχουν σε ένα γένος ώστε να τις συμπλέξει-συνάγει σε ένα σωστό ορισμό.

6.3.6.4 Σοφιστής – φιλόσοφος

Είναι λογικό κάποιος να αναρωτηθεί τότε πως θα μπορέσει κάποιος να διαιρεί βάσει των ιδεών; να ξέρει δηλαδή πότε ένα μέρος είναι παράλληλα και είδος. Ο Ξένος δεν το απαντάει. Λέει όμως ότι το θέμα αυτό είναι ανοιχτό, αναφέρει δηλαδή ο Πλάτωνας πως ότι για αυτό το θέμα δεν έχει μιλήσει. Πιθανολογώ ότι αυτό θα μπορούσε να είναι και το θέμα του *Φιλοσόφου*, του διαλόγου δηλαδή που το κείμενο προοικονομεί αλλά ο οποίος δεν γράφτηκε ποτέ. Γενικά υπάρχουν πολλές απόψεις για αυτό το θέμα. Κάποιοι υποστηρίζουν πως ο Πλάτωνας ήθελε αλλά για κάποιο λόγο δεν έγραψε ποτέ τον διάλογο αυτό, άλλοι πως ο διάλογος αυτός είναι ο *Φίλητος* και άλλοι πως ο Πλάτων δεν σχεδίαζε ποτέ να τον γράψει. Στην 7^η *Επιστολή* την μόνη από τις πλατωνικές επιστολές που θεωρείται, από τους περισσότερους μελετητές γνήσια, ο Πλάτωνας δηλώνει ότι για την ίδια την ουσία των όντων δεν έχει γράψει ποτέ κανένα σύγγραμμα ούτε σκοπεύει να γράψει, θα το χαρακτηρίσει «*ουδαμώς ρητόν*», αδύνατον να εκφραστεί επαρκώς όχι μόνο σε γραπτή αλλά και σε λεκτική μορφή (341c). Ως πραγματικό δρόμο της φιλοσοφίας σκιαγραφεί μια πορεία ζωής, επίπονη, καθημερινή και μακρόχρονη, μια πορεία με οδηγό έναν γνώστη, μια κοινή αναζήτηση, που μπορεί να οδηγήσει τελικά στον ξαφνικό φωτισμό (*εξαίφνης*) της ψυχής του ανθρώπου (341cd).

Ο Πλάτωνας τελικά δεν μας αφήνει ένα κείμενο στο οποίο να εξηγή με ποιο τρόπο θα μπορέσουμε να βρούμε την αληθινή φύση των όντων. Και είναι πραγματικά κρίμα, γιατί με αυτόν τον τρόπο η φιλοσοφία θα είχε τελειώσει μερικές χιλιετίες πριν και θα είμασταν όλοι μάλλον πραγματικά ευδαίμονες. Αυτή η ειλικρίνεια του Πλάτωνα πως η μέθοδος του δεν έχει τελειώσει τα βάσανα της ανθρωπότητας, δεν θεωρώ πως πρέπει να ερμηνευτεί ως αδυναμία της μεθόδου ή ως έλλειψη πίστης στην μέθοδο από τον

Πλάτωνα. Η Διαιρέση τελικά μπορεί να είναι μια μέθοδος που δεν τελειώνει την φιλοσοφία, αλλά αποδίδει ορισμούς όπως ο Πλάτωνας τους αντιλαμβανόταν, είναι μια μέθοδος που οδηγεί ώστε οι ορισμοί αυτοί να είναι σωστοί και παράλληλα απαντάει στα ερωτήματα που απασχολούν τον Πλάτωνα για την φύση των όντων⁶⁸.

---

68 Το ζήτημα όμως αυτό που αφορά την πορεία της σκέψης του Πλάτωνα και τα ερωτήματα που θέτει σε προηγούμενους διαλόγους είναι πέρα από τα όρια της διπλωματικής εργασίας αυτής και γι' αυτό δεν αναλύεται περαιτέρω.

7 Βιβλιογραφία

- (n.d.). Ανάκτηση 2016, από Perseus Digital Library:
<http://data.perseus.org/citations/urn:cts:greekLit:tlg0059.tlg008.perseus-eng1:266>
- Ackrill, J. L (1977). In Defence of Platonic Division. Στο J. L. Ackrill, *Essays on Plato and Aristotle* (σσ. 93 -109). Oxford: OXFORD University Press.
- Ambuel, D (2007). *Image & Paradigm in Plato's Sophist*. Parmenides Publishing.
- Brown, L (2010). Definition and Division in Plato's Sophist. Στο D. Charles (Επιμ.), *Definition in Greek Philosophy* (σσ. 151 - 171). Oxford University Press.
- Campbell, L (1867). *The Sophistes and Politicus of Plato*. Oxford: (repr. New York,1973).
- Charles, D (2006). Types of Definitions in the Meno. Στο L. J. Karasmanēs (Επιμ.), *Remembering Socrates: Philosophical Essays*. Oxford University Press.
- Cornford, F. M (1957). *Plato's Theory of Knowledge*. New York.
- Crivelli, P (2012). *Plato's Account of Falsehood (A Study of th Sophis)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Denyer, N (2008). *Plato, Protagoras*. Cambridge: Denyer.
- Dorter, K (1994). *Form and Good in Plato's Eleatic Dialogues)The Parmenides, Theaetetus, Sophist, and Statesman)*. UNIVERSITY OF CALIFORNIA PRESS.
- Gill, M. L (2010). Division and Definition in Plato's Sophist and Statesman. Στο D. Charles (Επιμ.), *Definition in Greek Philosophy*. OXFORD University Press.
- Grams, L. W (2012). The Eleatic Visitor's Method of Division.
- Hackforth, R (1945). *False Statement Plato's Sophist*. Cambridge.
- Karasmanis, V (2002). *Ο Σοφός που δεν γνώριζε τίποτα*. Αθήνα: Εκδοτικός οίκος LIBANH.
- Karasmanis, V (2006). Definition in Plato's Meno. Στο L. J. Karasmanēs (Επιμ.), *Remembering Socrates: Philosophical Essays*. . Oxford University Press.
- Lane, M. S (1998). *Method and Politics in Plato's Statesman*. Cambridge,: Cambridge University Press.
- Miller, M (1980). *The Philosopher in Plato's Statesman,*. Boston,: Martinus Nijhoff Publishers.
- Minardi, S (1983). On Some Aspects of Platonic Division. *Mind*, XCII, 417-423.
- Moravcsik, J. M (1971). PLATO'S METHOD OF DIVISION. *PATTERNS IN PLATO'S THOUGHT* (σσ. 158 - 180). 1971 West Coast Greek Philosophy Conference: D. REIDEL PUBLISHING COMPANY, DORDRECHT-HOLLAND / BOSTON-U.S.A.

- Narcy, M (2013). Remarks on the First Five Definitions of the Sophist. Στο T. M. Beatriz Bossi, & F. M. Rengakos (Επιμ.), *Plato's Sophist Revisited* (Τόμ. 19, σσ. 57-70).
- Notomi, N (1999). *the Unity of Plato's Sophist*. New York: Cambridge University Press.
- Ryle, G (1966). *Plato's Progress*. Cambridge: Cambridge University Press.
- S. M. Cohen (1971). *PATTERNS IN PLATO'S THOUGHT* (σσ. 159 - 181). West Coast Greek Philosophy Conference: D. REIDEL PUBLISHING COMPANY DORDRECHT-HOLLAND / BOSTON-U.S.A.
- Sayre, K. M (2006). *Metaphysics and Method in Plato's Statesman*. New York: Cambridge University Press.
- Trevaskis, J. . (1967). Division and its Relation to Dialectic and Ontology in Plato. *Phronesis.*, 12(2), 118-129.
- Γληνός, Δ (1940). *Πλάτων Σοφιστής* (Γ. Κορδάτος, Επιμ.) Ι. Ζαχαρόπουλος.
- Δημοπούλου, Ι (n.d.). Ανάκτηση 2016, από Η εγκυκλοπαίδεια του Πλάτωνα:
<http://n1.xtek.gr/ime/lyceum/?p=lemma&id=368&lang=1>
- Σκουτερόπουλος, Ν. Μ (2015). *Πλάτων, Φαίδρος Εισαγωγή - Μετάφραση - Σημειώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις ΠΟΛΙΣ.
- Χριστοδούλου, Ι (2003). *Πολιτικός*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσης Ζήτρος.